

รวมข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของ
สภาผู้แทน ทฤษฎสภา วุฒิสภา และสภาข้าราชการ
พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๕๑๓

ห้องสมุดรัฐสภา
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รวมข้อบังคับการประชุม

และการรักษาของสภาผู้แทน พุทธศาสนิกสภา

วิมลสภา และสภาข้าราชการธรรมยุติก

พ.ศ. ๒๔๗๖ - พ.ศ. ๒๔๙๓

สำนักงานเลขานุการรัฐสภา

รวมข้อบังคับการประชุม
และการปรึกษาของสภาผู้แทน ขตุสภา วุฒิสภา
และสภาร่างรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ๒๔๗๖ - พ.ศ. ๒๔๙๓

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

สารบัญ
ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทน

พ.ศ. ๒๔๗๖

		หน้า
หมวดที่ ๑	การเลือกประธานและรองประธาน (ข้อ ๑ - ๓)	๑
หมวดที่ ๒	หน้าที่เจ้าพนักงานแห่งสภาผู้แทนราษฎร (ข้อ ๔ - ๖)	๒
หมวดที่ ๓	การประชุม (ข้อ ๗ - ๑๗)	๓
หมวดที่ ๔	การเสนอร่างพระราชบัญญัติ (ข้อ ๑๘ - ๒๗)	๔
หมวดที่ ๕	งบประมาณ (ข้อ ๒๘ - ๓๓)	๖
หมวดที่ ๖	การกล่าวอภิปรายสนับสนุนหรือคัดค้านญัตติ (ข้อ ๓๔ - ๔๗)	๗
หมวดที่ ๗	การลงมติ (ข้อ ๔๘ - ๕๗)	๘
หมวดที่ ๘	การประชุมลับ (ข้อ ๕๘ - ๕๙)	๑๐
หมวดที่ ๙	คณะกรรมการ (ข้อ ๖๐ - ๖๔)	๑๑
หมวดที่ ๑๐	การตั้งกระทู้ถามและซักถามรัฐบาล (ข้อ ๖๕ - ๖๗)	๑๓
หมวดที่ ๑๑	ระเบียบความประพฤติในที่ประชุมและการ รักษาความสงบภายในสภา (ข้อ ๖๘ - ๗๑)	๑๒
หมวดที่ ๑๒	การลงโทษ (ข้อ ๗๒ - ๗๔)	๑๒

ข้อบังคับสภาว่าด้วยการค้า การลดเงินเคื้อน
คาพาหนะเดินทางของสมาชิกสภาและเบี้ยประชุมของ
กรรมาธิการสภาผู้แทนราษฎร

หมวดที่ ๑	การค้า (ข้อ ๑ - ๒)	๑๔
-----------	--------------------	----

		หน้า
หมวดที่ ๒	การลดเงินเคื่อน	(ข้อ ๓ - ๔) ๑๔
หมวดที่ ๓	คำพาหนะเคื่อนทาง	(ข้อ ๕ - ๑๐) ๑๕
หมวดที่ ๔	เป็ยประชุม	(ข้อ ๑๑ - ๑๒) ๑๕

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร

พ.ร.บ. ๒๔๗๗

หมวดที่ ๑	การเลือกประธานและรองประธานสภา	(ข้อ ๑ - ๓) ๑๗
หมวดที่ ๒	หน้าที่เจ้าพนักงานแห่งสภาผู้แทนราษฎร	(ข้อ ๔ - ๖) ๑๘
หมวดที่ ๓	การประชุม	(ข้อ ๗ - ๑๐) ๑๙
หมวดที่ ๔	การเสนอและพิจารณาญัตติ	(ข้อ ๑๑ - ๓๔) ๒๐
หมวดที่ ๕	การอภิปราย	(ข้อ ๓๕ - ๔๔) ๒๔
หมวดที่ ๖	การลงมติ	(ข้อ ๔๕ - ๕๕) ๒๖
หมวดที่ ๗	การตั้งกระทู้และซักถามรัฐมนตรี	(ข้อ ๕๖ - ๕๙) ๒๗
หมวดที่ ๘	คณะกรรมการ	(ข้อ ๖๐ - ๖๖) ๒๘
หมวดที่ ๙	งบประมาณ	(ข้อ ๖๗ - ๗๑) ๒๙
หมวดที่ ๑๐	ระเบียบความประพฤติในที่ประชุมและการ รักษาความสงบภายในสภา	(ข้อ ๗๒ - ๗๕) ๓๑
หมวดที่ ๑๑	ความผิด	(ข้อ ๗๖ - ๘๐) ๓๑
หมวดที่ ๑๒	เบ็ดเตล็ด	(ข้อ ๘๑ - ๘๔) ๓๓

	หน้า
แก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๙๗	๓๔
ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎรแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๘	๓๕
ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๘๐	๓๗
ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕๕) พุทธศักราช ๒๔๘๑	๓๘
ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๔๘๓	๔๐
ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๗) พุทธศักราช ๒๔๘๓	๔๑

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของพฤฒสภา

พ.ศ. ๒๔๘๐

หมวด ๑ การเลือกประธานและรองประธานสภา	(ขอ ๑ - ๗)	๔๓
หมวด ๒ อำนาจและหน้าที่ของประธานสภา	(ขอ ๘ - ๑๐)	๔๔
หมวด ๓ การประชุม	(ขอ ๑๑ - ๒๖)	๔๕
หมวด ๔ ญัตติและการแปรญัตติ	(ขอ ๒๗ - ๓๑)	๔๘
หมวด ๕ การอภิปราย	(ขอ ๓๒ - ๔๖)	๔๘

หมวด ๖ การลงมติ	(ขอ ๔๗ - ๕๖)	๕๑
หมวด ๗ การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี	(ขอ ๕๗ - ๖๕)	๕๓
หมวด ๘ คณะกรรมาธิการ	(ขอ ๖๖ - ๗๒)	๕๕
หมวด ๙ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ	(ขอ ๗๓ - ๘๗)	๕๗
หมวด ๑๐ การเงินของพฤษสภา	(ขอ ๘๘ - ๘๘)	๖๐
หมวด ๑๑ การรักษามรรยาทและความสงบเรียบร้อย	(ขอ ๘๙ - ๙๗)	๖๑
หมวด ๑๒ การละเมิดข้อบังคับ	(ขอ ๙๘ - ๑๐๔)	๖๒
หมวด ๑๓ เบ็ดเตล็ด	(ขอ ๑๐๕ - ๑๐๘)	๖๔

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทน

พ.ศ. ๒๔๘๐

หมวด ๑ การเลือกประธานและรองประธาน	(ขอ ๓ - ๕)	๖๕
หมวด ๒ อำนาจและหน้าที่ประธาน	(ขอ ๖ - ๘)	๖๖
หมวด ๓ การประชุม	(ขอ ๙ - ๒๔)	๖๗
หมวด ๔ การเสนอการพิจารณาและการแปรญัตติ	(ขอ ๒๕ - ๔๘)	๖๙
หมวด ๕ การอภิปราย	(ขอ ๔๙ - ๕๘)	๗๓
หมวด ๖ การลงมติ	(ขอ ๕๙ - ๖๕)	๗๕
หมวด ๗ การตั้งกระทู้ถามและซักถามรัฐมนตรี	(ขอ ๖๕ - ๗๒)	๗๖
หมวด ๘ คณะกรรมาธิการ	(ขอ ๗๓ - ๘๘)	๗๘
หมวด ๙ งบประมาณแผ่นดิน	(ขอ ๘๙ - ๙๑)	๘๐

หมวด ๑๐ ระเบียบความประพฤติและการรักษาความ		
สงวนเรียบร้อย	(ขอ ๘๒ - ๘๘)	๘๑
หมวด ๑๑ ความผิด	(ขอ ๘๘ - ๑๐๒)	๘๒
หมวด ๑๒ บทสุดท้าย	(ขอ ๑๐๓ - ๑๐๕)	๘๒

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของวุฒิสภา

พ.ศ. ๒๔๘๑

หมวด ๑ การเลือกประธานและรองประธานสภา	(ขอ ๑ - ๓)	๘๔
หมวด ๒ อำนาจและหน้าที่ของประธานและรองประธาน		
สภาและเลขาธิการ	(ขอ ๔ - ๑๐)	๘๖
หมวด ๓ การประชุม	(ขอ ๑๑ - ๒๓)	๘๗
หมวด ๔ ญัตติและการแปรญัตติ	(ขอ ๒๔ - ๓๖)	๘๙
หมวด ๕ การอภิปราย	(ขอ ๓๗ - ๔๘)	๙๔
หมวด ๖ การลงมติ	(ขอ ๕๐ - ๖๐)	๙๗
หมวด ๗ การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี	(ขอ ๖๑ - ๖๕)	๙๘
หมวด ๘ กรรมวิธีการ	(ขอ ๗๐ - ๘๕)	๑๐๒
หมวด ๙ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ	(ขอ ๘๖ - ๑๐๓)	๑๐๖
หมวด ๑๐ การรักษาระเบียบและข้อบังคับ	(ขอ ๑๐๔ - ๑๐๘)	๑๑๒

ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาผู้แทน

พ.ศ. ๒๔๘๔

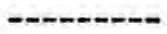
หมวด ๑	การเลือกประธานและรองประธานสภา	(ข้อ ๓ - ๘)	๑๑๘
หมวด ๒	อำนาจและหน้าที่ของประธาน รองประธานสภา และเลขาธิการ	(ข้อ ๙ - ๑๑)	๑๑๘
หมวด ๓	การประชุม	(ข้อ ๑๒ - ๓๐)	๑๑๖
หมวด ๔	ญัตติ	(ข้อ ๓๑ - ๖๖)	๑๒๐
หมวด ๕	งบประมาณแผ่นดิน	(ข้อ ๖๓ - ๖๗)	๑๒๗
หมวด ๖	การอภิปราย	(ข้อ ๖๘ - ๗๘)	๑๒๘
หมวด ๗	การลงมติ	(ข้อ ๗๙ - ๘๘)	๑๓๑
หมวด ๘	กรรมวิธีการ	(ข้อ ๘๐ - ๑๑๑)	๑๓๓
หมวด ๙	กระทู้ถาม	(ข้อ ๑๑๒ - ๑๒๕)	๑๓๗
หมวด ๑๐	นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินและการ เปิดอภิปรายทั่วไป		๑๔๐
	ส่วนที่ ๑ การแถลงนโยบาย	(ข้อ ๑๒๖ - ๑๓๖)	๑๔๐
	ส่วนที่ ๒ การขอให้ยืนยันความไว้วางใจ	(ข้อ ๑๓๓ - ๑๓๔)	๑๔๑
	ส่วนที่ ๓ การเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๐	(ข้อ ๑๓๕ - ๑๓๘)	๑๔๒
	ส่วนที่ ๔ การเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๑	(ข้อ ๑๔๐ - ๑๔๕)	๑๔๓

		หน้า
หมวด ๑๑ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย	(ข้อ ๑๔๖ - ๑๔๕)	๑๔๔
หมวด ๑๒ บทสุดท้าย	(ข้อ ๑๕๖ - ๑๖๖)	๑๕๖

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. ๒๔๘๕

หมวด ๑ การเลือกประธานและรองประธานสภา	(ข้อ ๓ - ๘)	๑๔๘
หมวด ๒ อำนาจและหน้าที่ของประธาน รองประธานสภา และเลขาธิการ	(ข้อ ๙ - ๑๑)	๑๕๐
หมวด ๓ การประชุม	(ข้อ ๑๒ - ๒๔)	๑๕๑
หมวด ๔ ญัตติ	(ข้อ ๒๕ - ๕๖)	๑๕๔
หมวด ๕ งบประมาณแผ่นดิน	(ข้อ ๕๗ - ๖๒)	๑๕๙
หมวด ๖ การอภิปราย	(ข้อ ๖๓ - ๗๒)	๑๖๐
หมวด ๗ การลงมติ	(ข้อ ๗๓ - ๘๓)	๑๖๓
หมวด ๘ ธุรการ	(ข้อ ๘๔ - ๑๐๔)	๑๖๕
หมวด ๙ กระทู้ถาม	(ข้อ ๑๐๕ - ๑๑๔)	๑๖๘
หมวด ๑๐ นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินและการ เปิดอภิปรายทั่วไป		๑๗๑
ส่วนที่ ๑ การแถลงนโยบาย	(ข้อ ๑๑๕ - ๑๒๔)	๑๗๑
ส่วนที่ ๒ การขอให้ยืนยันความไว้วางใจ	(ข้อ ๑๒๕ - ๑๒๖)	๑๗๓
ส่วนที่ ๓ การเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๕	(ข้อ ๑๒๗ - ๑๓๑)	๑๗๓

ส่วนที่ ๔ การเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ		
มาตรา ๗๖	(ข้อ ๑๓๒ - ๑๓๓)	๑๓๔
หมวด ๑๑ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย	(ข้อ ๑๓๔ - ๑๔๓)	๑๓๕
หมวด ๑๒ บทสุดท้าย	(ข้อ ๑๔๔ - ๑๕๖)	๑๓๗

ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ๒๕๐๔

หมวด ๑ บททั่วไป		๑๓๕
ส่วนที่ ๑ การเลือกประธานและรองประธาน สภาาร่างรัฐธรรมนูญ	(ข้อ ๔ - ๖)	๑๓๕
ส่วนที่ ๒ อำนาจและหน้าที่ของประธาน รอง ประธาน และเลขาธิการสภาาร่าง รัฐธรรมนูญ	(ข้อ ๗ - ๙)	๑๔๐
ส่วนที่ ๓ การประชุม	(ข้อ ๑๐ - ๒๔)	๑๔๑
ส่วนที่ ๔ ญัตติ	(ข้อ ๒๕ - ๔๒)	๑๔๔
ส่วนที่ ๕ การอภิปราย	(ข้อ ๔๓ - ๕๒)	๑๔๖
ส่วนที่ ๖ การลงมติ	(ข้อ ๕๓ - ๖๓)	๑๔๘
ส่วนที่ ๗ กรรมวิธีการ	(ข้อ ๖๔ - ๗๕)	๑๕๐
ส่วนที่ ๘ การรักษาระเบียบและความสงบ เรียบร้อย	(ข้อ ๘๐ - ๘๔)	๑๕๒

		หน้า
	ส่วนที่ ๕ เบ็ดเตล็ด	(ข้อ ๘๕ - ๘๗) ๑๙๓
หมวด ๒	การทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ	(ข้อ ๘๘ - ๑๑๖) ๑๙๔
หมวด ๓	การทำหน้าที่วินิจฉัยคดี	๑๙๘
	ส่วนที่ ๑ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ	(ข้อ ๑๑๗ - ๑๑๙) ๑๙๘
	ส่วนที่ ๒ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ	(ข้อ ๑๒๐ - ๑๓๘) ๑๙๘
หมวด ๔	บทเฉพาะกาล	(ข้อ ๑๓๙ - ๑๔๐) ๒๐๒

ข้อบังคับการประชุมปรักมาของวุฒิสภา

พ.ศ. ๒๕๑๒

หมวด ๑	การเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภา	(ข้อ ๔ - ๖) ๒๐๓
หมวด ๒	อำนาจและหน้าที่ของประธานและรองประธานวุฒิสภา และเลขาธิการวุฒิสภา	(ข้อ ๗ - ๙) ๒๐๔
หมวด ๓	การประชุมสภา	(ข้อ ๑๐ - ๒๘) ๒๐๕
หมวด ๔	ญัตติ	(ข้อ ๒๙ - ๔๔) ๒๐๘
หมวด ๕	การอภิปราย	(ข้อ ๔๕ - ๕๖) ๒๑๐
หมวด ๖	การลงมติ	(ข้อ ๕๗ - ๖๗) ๒๑๒
หมวด ๗	กรรมาธิการ	(ข้อ ๖๘ - ๘๖) ๒๑๕
หมวด ๘	กระทู้ถาม	(ข้อ ๘๗ - ๑๐๐) ๒๑๙
หมวด ๙	การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ	(ข้อ ๑๐๑ - ๑๒๒) ๒๒๑
หมวด ๑๐	การแถลงนโยบายและการเปิดอภิปรายทั่วไป	(ข้อ ๑๒๓ - ๑๓๒) ๒๒๖

		หน้า
หมวด ๑๑ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย	(ข้อ ๑๓๓ - ๑๓๕)	๒๒๗
หมวด ๑๒ บทสุดท้าย	(ข้อ ๑๓๖ - ๑๔๑)	๒๒๘
บทเฉพาะกาล	(ข้อ ๑๔๒)	๒๒๘

ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาผู้แทน

พ.ศ. ๒๕๑๓

หมวด ๑ การเลือกประธานและรองประธานสภาผู้แทน	(ข้อ ๔ - ๖)	๒๓๐
หมวด ๒ อำนาจและหน้าที่ของประธานและรองประธานสภาผู้แทน และเลขาธิการรัฐสภา	(ข้อ ๗ - ๙)	๒๓๑
หมวด ๓ การประชุมสภา	(ข้อ ๑๐ - ๒๘)	๒๓๒
หมวด ๔ ญัตติ	(ข้อ ๒๙ - ๔๖)	๒๓๕
หมวด ๕ การอภิปราย	(ข้อ ๔๗ - ๕๗)	๒๓๘
หมวด ๖ การลงมติ	(ข้อ ๕๘ - ๖๘)	๒๔๐
หมวด ๗ กรรมวิธีการ	(ข้อ ๖๙ - ๘๗)	๒๔๓
หมวด ๘ กระทูถาม	(ข้อ ๘๘ - ๑๐๑)	๒๔๔
หมวด ๙ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ	(ข้อ ๑๐๒ - ๑๒๗)	๒๕๑
หมวด ๑๐ การเปิดอภิปรายทั่วไป	(ข้อ ๑๒๘ - ๑๓๓)	๒๕๖
หมวด ๑๑ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย	(ข้อ ๑๓๔ - ๑๓๖)	๒๕๗
หมวด ๑๒ บทสุดท้าย	(ข้อ ๑๓๗ - ๑๔๓)	๒๕๘
บทเฉพาะกาล	(ข้อ ๑๔๔)	๒๕๘

ข้อบังคับการประชุม
และการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช ๒๔๗๖

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๕ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรตราข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาไว้ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

การเลือกประธานและรองประธาน

ข้อ ๑ เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงเปิดประชุมตามมาตรา ๓๐ แห่งรัฐธรรมนูญแล้ว ให้สมาชิกผู้มียุสสุกเป็นประธานชั่วคราว จนกว่าพระมหากษัตริย์จะได้ทรงตั้งประธานและรองประธานตามมติของสภา

ข้อ ๒ การเลือกประธานนั้น ให้มีการเสนอชื่อเสียขั้นหนึ่งก่อน สมาชิกผู้ใดเห็นใครสมควรแก่ตำแหน่งประธานก็ให้เสนอขึ้น แต่ให้มีสมาชิกรับรองสองคน ชื่อที่เสนอขึ้นนั้นจะเป็นจำนวนเท่าไรก็ได้และให้เลือกประธานจากชื่อเหล่านั้น โดยเขียนชื่อผู้ซึ่งสมาชิกเห็นสมควร เมื่อได้เลือกโดยวิธีนี้แล้ว ให้เลขาธิการประกาศคะแนนต่อที่ประชุม ผู้ใดได้คะแนนสูงสุด ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือกประธาน ถ้ามีหลายชื่อได้คะแนนสูงสุดเท่ากัน ให้เลือกใหม่เฉพาะชื่อเหล่านั้น

ในการนับคะแนนนั้น ให้เลขาธิการเชิญสมาชิกทุกคนมาช่วย

ข้อ ๓ วิธีเลือกรองประธานนั้น ให้อนุโลมใช้อย่างเดียวกันกับการเลือกประธาน

แต่ถ้าที่ประชุมลงมติให้มีรองประธานหลายคน ให้เลือกคนที่หนึ่งก่อน แล้วจึงเลือกคนที่สอง ที่สาม ฯลฯ เป็นลำดับกันไป

หมวดที่ ๒

หน้าที่เจ้าพนักงานแห่งสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๔ ประธานมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

ก. เป็นผู้ดำเนินการของสภาตามรัฐธรรมนูญ

ข. เป็นประธานในที่ประชุม เว้นแต่ในกรณีที่เขากล่าวอภิปรายสนับสนุน หรือ

คัดค้านญัตติในที่ประชุม

ค. เป็นผู้บังคับบัญชาการงานในสภา

ง. เป็นผู้ระวังรักษาความสงบเรียบร้อยในสภา

จ. เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

ข้อ ๕ หน้าที่ต่อไปนี้เป็นประธานอาจมอบให้เจ้าหน้าที่กรมเลขาธิการสภาเป็นผู้ทำ คือ

ก. นัดประชุมสมาชิก

ข. อานระเบียบและบรรดาหนังสือทั้งปวงแจ้งต่อที่ประชุมสมาชิก

ค. จดรายงานการประชุมตามถ้อยคำที่อภิปราย

อนึ่งเมื่อสมาชิกผู้ใดไต่ถามข้อความขึ้นในที่ประชุม แล้วภายหลังขอคืนถ้อยคำนั้นเสีย

ถ้าที่ประชุมอนุญาตก็ให้ถอนออกเสียจากรายงาน

ง. รักษาสถานที่แห่งสภา และรักษาสรรพเอกสารของสภามีให้ผู้ใดเอาไปหรือ

เปิดเผยแพร่เอกสาร เว้นแต่เมื่อที่ประชุมหรือประธานอนุญาต

จ. ตั้งงบประมาณสภา รักษาควบคุมและเบิกจ่ายเงิน

ฉ. ควบคุมการเข้าออกในสภา

ข้อ ๖ รองประธานคนที่หนึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยประธานในกิจการทั่วไป เป็น

ผู้ทำการแทนประธานในเวลาที่ประธานไม่อยู่ และเป็นประธานในที่ประชุมในเมื่อ

ประธานมอบหมาย

ถ้าตำแหน่งประธานว่างลง ให้รองประธานคนที่หนึ่งเป็นผู้แทนประธาน มีอำนาจ

และหน้าที่เหมือนประธานจนกว่าจะได้เลือกตั้งประธานใหม่

ถารองประธานคนที่หนึ่งไม่อยู่ หรือไม่สามารถทำการแทนประธานได้ ก็ให้

รองประธานคนที่สอง ที่สาม ฯลฯ ทำหน้าที่แทนตามลำดับกันไป

หมวดที่ ๓

การประชุม

- ข้อ ๙ การประชุมมี ๒ อย่าง คือ
- ก. การประชุมสามัญ ได้แก่การประชุมตามปกติ ซึ่งสภาจะได้อำหนดไว้
- ข. การประชุมวิสามัญ ได้แก่การประชุมนอกจากวันเวลาตามปกติ
- ข้อ ๘ การนัดประชุมนั้น จะออกหนังสือนัดหรือบอกนัดในที่ประชุมก็ได้ ถ้าบอกนัดในที่ประชุมไซ้ ต้องออกหนังสือนัดสมาชิกผู้มีที่มาประชุมในเวลานั้นด้วย
- ข้อ ๙ การออกหนังสือนัดประชุมนั้น ให้ส่งระเบียบวาระแห่งการประชุมไปด้วย และโดยปกติให้ทันล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าสามวัน เว้นแต่เป็นการด่วนจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้อีก
- ข้อ ๑๐ เมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกนั่งตามที่ซึ่งจัดไว้
- ข้อ ๑๑ เมื่อประธานลุกขึ้นไปเสียจากบัลลังก์โดยมิได้มีคำสั่งอย่างใดแล้ว ให้ถือว่าปิดประชุม
- ข้อ ๑๒ รายงานการประชุมซึ่งคณะกรรมการเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบแล้วนั้น ให้ตั้งขึ้นอย่างน้อยสามฉบับ และวางไว้ให้สมาชิกตรวจดูได้ก่อนเวลาประชุมอย่างน้อยสองชั่วโมง สมาชิกผู้ใดต้องการแก้ถ้อยคำของตนต้องขออนุญาตต่อสภา
- ข้อ ๑๓ รายงานการประชุมนั้น เมื่อสภารับรองแล้วให้ประธานหรือรองประธานลงนามไว้เป็นสำคัญ
- ข้อ ๑๔ เมื่อที่ประชุมได้รับรองรายงานแล้ว ถ้าประธานมีเรื่องที่ต้องแจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อนเริ่มปรึกษาตามระเบียบวาระก็ให้แจ้งต่อที่ประชุม
- ข้อ ๑๕ การตั้งระเบียบวาระนั้น โดยปกติให้วางลำดับดังนี้
- ก. รับรองรายงานการประชุม
- ข. การด่วน
- ค. เสนอพระราชกำหนดเพื่ออนุมัติ

- ง. ร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ค้าง
 จ. ร่างพระราชบัญญัติใหม่
 ฉ. กระตุกถามและอื่น ๆ
 ขอ ๑๖ โคบายกตีให้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ เว้นแต่ที่ประชุมจะ
 โต้ตกลงกันเป็นอย่างอื่นในคราวนั้น
 ขอ ๑๗ ถ้าประธานเห็นว่าได้มีการประชุมมาเป็นเวลานานสมควรจะหยุดพักเสีย
 ชั่วคราว ก็สั่งให้หยุดได้

หมวดที่ ๔

การเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ขอ ๑๘ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐบาลหรือสมาชิกเสนอมานั้นต้องแบ่งเป็นมาตรา และมีบันทึกแสดงเหตุผลยื่นต่อประธาน ให้ประธานคัดแจกแก่สมาชิกอย่างน้อยสามวัน ก่อนวันนัดประชุม เว้นไว้แต่กิจการด่วน

ขอ ๑๙ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติซึ่งมีบทบัญญัติให้ขึ้นหรือลดหรือ เลิกหรือตั้งภาษีอากรขึ้นใหม่ ต้องให้นายกรัฐมนตรีรับรอง

ส่วนร่างพระราชบัญญัตินั้น ๆ ให้มีสมาชิกรับรอง ๕ คน ผู้เสนอและผู้รับรอง ต้องลงนามบนร่างพร้อมต่อประธาน

แต่ถ้ารัฐบาลเป็นผู้เสนอ ก็ไม่ต้องมีผู้รับรองร่างพระราชบัญญัตินั้น

การเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ให้ใช้บทบัญญัติในหมวดที่ ๕ ว่าด้วย งบประมาณ

ขอ ๒๐ ตามปกติที่ประชุมจักต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเป็นสามวาระ

ขอ ๒๑ ในการพิจารณาวาระที่หนึ่ง ให้ที่ประชุมลงมติว่าควรจะรับหลักการแห่ง พระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่

ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านในหลักการ หรือมีผู้คัดค้านแต่ที่ประชุมลงมติไม่เห็นชอบด้วยคำ คัดค้านนั้น ก็ให้ถือว่าที่ประชุมยอมรับร่างนั้นไว้ปรึกษาละเอียดต่อไป แล้วให้ประธาน ส่งตนร่างพระราชบัญญัตินั้นให้คณะกรรมการพิจารณาเจ้าหน้าที่ไปพิจารณาโดยละเอียด แล้ว

ทำรายงานเสนอยังประธานภายในเวลาซึ่งสภาจะได้กำหนดให้ เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๒๒ ภายในเวลาซึ่งสภาจะได้กำหนดให้ ถ้าสมาชิกผู้ใดเห็นควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตราใด ก็ให้เขียนคำแก้ไขเพิ่มเติมเป็นแปรญัตติส่งมาเป็นมาตรา ๆ โดยมีสมาชิกรับรอง ๔ คน ยื่นต่อประธานคณะกรรมการจัดการเจ้าหน้าที่

ข้อ ๒๓ คณะกรรมการจัดการเจ้าหน้าที่กองทำรายงาน และบันทึกความเห็นแห่งร่างพระราชบัญญัติตามร่างเดิม และตามมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมซึ่งสมาชิกส่งมา ยื่นต่อประธาน แล้วให้ประธานนัดวันพิจารณาพระราชบัญญัติ ในพิมพ์ร่างและรายงานของคณะกรรมการจัดการเจ้าหน้าที่นั้นแจกสมาชิกโดยปกติไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันนัดประชุม

ข้อ ๒๔ ในการพิจารณาวาระที่สอง ให้ปรึกษาเรียงลำดับมาตรา เฉพาะมาตราที่มีคำขอแปรญัตติเท่านั้น

ในระหว่างพิจารณาวาระที่สองนั้น ถ้าความปรากฏขึ้นว่ามาตราใดสมควรจะส่งให้คณะกรรมการจัดการเจ้าหน้าที่ หรือคณะกรรมการอื่นไปพิจารณาอีกก็ได้ ถ้าเช่นนั้นการพิจารณาเฉพาะมาตรานั้น ๆ เป็นอันระงับไว้ และถ้าไม่เป็นการขัดข้องก็ให้ที่ประชุมพิจารณามาตราอื่น ๆ ต่อไปจนกว่าจะจบร่าง

เมื่อคณะกรรมการใดยื่นรายงานตามมาตราที่ใดระงับไว้แล้ว ให้ประธานพิมพ์รายงานนั้นแจกสมาชิกโดยปกติไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันนัดประชุม

ข้อ ๒๕ ในการประชุมถาวรครั้งที่สอง ให้ที่ประชุมลงมติตามมาตราที่ใดระงับไว้ นั้น ๆ จนสิ้น

ข้อ ๒๖ ในการพิจารณาวาระที่สาม ให้ปรึกษาแต่ขอแก้ไขร่างที่แก้ไขเพิ่มเติมตกลงกันแล้วนั้นจะออกเป็นพระราชบัญญัติใดหรือไม่

ข้อ ๒๗ เมื่อรัฐบาลร้องขอหรือสมาชิกมีจำนวน ๒ ใน ๓ ของจำนวนที่มาประชุมร้องขอ ที่ประชุมจะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้งสามวาระรวดเดียวก็ได้ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ ไม่อยู่ภายในบังคับแห่งวรรคก่อนนี้

งบประมาณ

ข้อ ๒๔ บัญชีประมาณเงินรายจ่ายและรายได้ประจำปีแห่งรัฐซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า "งบประมาณ" นั้น ให้อยู่ต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์

ข้อ ๒๕ (๑) ห้ามมิให้เสนอตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่ หรือเพิ่มรายจ่าย หรือแก้ไข เปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินขออนุญาตจ่าย เว้นแต่จะได้รับความรับรองของรัฐบาล

การขอให้ลดจำนวนเงินขออนุญาตจ่ายนั้น ต้องมีสมาชิกรับรอง ๕ คน

(๒) ข้อเสนอของรัฐบาลเพื่อตั้งรายจ่ายจากรายได้ หรือเงินอื่นอันเกี่ยวกับการจ่ายตามรายการต่อไป ไม่ต้องเสนอให้สภาลงมติ หรือมีการปรึกษาในขณะพิจารณาบัญชีเงินรายได้รายจ่ายประจำปี เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของรัฐบาล

ก. ดอกเบี้ยและเงินส่งไซคนเงินกู้

ข. รายจ่ายซึ่งเป็นจำนวนเงินกำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

(๓) ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นว่าเสนอให้ตั้งรายจ่ายจากรายได้ หรือจากเงินอื่นนั้นจะเกี่ยวกับรายการข้างต้นหรือไม่แล้ว ให้ถือคำวินิจฉัยของประธานสภาในปัญหานั้นเป็นเด็ดขาด

(๔) ข้อเสนอของรัฐบาลขอตั้งรายจ่ายจากรายได้ หรือเงินอื่นอันเกี่ยวกับรายจ่ายอื่น ๆ ซึ่งมีใครบุกรายการไว้ใน (๒) ข้างต้นนั้น ให้เสนอสภาเพื่อลงมติตามระเบียบการขอตั้งเงินจ่าย

สภาจะยอมอนุมัติหรือไม่ยอมอนุมัติตามคำขอก็ได้ หรือจะลดจำนวนเงินรายหนึ่ง รายใดที่อ้างในคำขอโดยลดลงทั้งจำนวนก็ได้

ข้อ ๓๐ (๑) ตามปกติคำขอตั้งเงินจ่ายให้แยกเป็นรายการระหวาง

(๒) คำขอรายหนึ่ง ๆ ต้องมีแสดงถึงจำนวนเงินที่ขออนุญาตทั้งสิ้น แล้วแยกรายการประมาณละเอียดเป็นประเภทตามคำขอตั้งเงินจ่ายเป็นกรม ๆ

(๓) ภายในบังคับแห่งข้อบังคับนี้ งบประมาณนั้นให้ยื่นตามแบบที่รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการคลังจะพิจารณาเห็นสมควรแก่การพิจารณาของสภา

ขอ ๓๑ การพิจารณางบประมาณ สภากระทำเป็นสองตอน คือ

(๑) พิจารณาปรึกษาโดยทั่ว ๆ ไป

(๒) ลงมติค่าขอตั้งเงินจ่าย

ขอ ๓๒ ในเหตุฉุกเฉิน รัฐบาลจะจ่ายเงินเกินกว่าจำนวนที่สภาอนุมัติให้เบิกจ่ายก็ได้ แต่ต้องยื่นคำขอจ่ายตามจำนวนเงินที่จ่ายเกินไปยังสภา และสภาจะได้พิจารณาปรึกษาเช่นเดียวกับคำขอตั้งเงินจ่าย

ขอ ๓๓ (๑) ให้ยื่นรายการประมาณขอตั้งเงินจ่ายเพิ่มเติมต่อสภาเมื่อ

ก. จำนวนเงินรายจ่ายที่อนุมัติในงบประมาณปรากฏว่าไม่พอแก่ความต้องการประจำปี หรือ

ข. มีความจำเป็นเกิดขึ้นในระหว่างปีอันต้องมีรายจ่ายซึ่งจำเป็นจะได้อนุมัติของสภา เพราะเป็นราชการใหม่มิได้เตรียมเงินไว้ในงบประมาณประจำปีนั้น

(๒) คำขอซึ่งสภาเคยไม่ยอมอนุมัติมาแล้ว หรือที่สภาได้ลดจำนวนลงแล้วนั้น จะยื่นรายการประมาณสำหรับการขอตั้งเงินจ่ายเพิ่มเติมต่อสภาอีกก็ได้

(๓) รายการประมาณเพิ่มเติมนั้น สภาต้องพิจารณาปรึกษาเช่นเดียวกับคำขอตั้งเงินจ่าย

หมวดที่ ๖

การกล่าวอภิปรายสนับสนุนหรือคัดค้านญัตติ

ขอ ๓๔ สมาชิกคนใดมีความประสงค์จะกล่าวความข้อใดข้อหนึ่งก็ให้ยกมือหรือยื่นขึ้นในที่ของตน เมื่อประธานให้สัญญาณให้พูดแล้วจึงพูดได้ คำพูดนั้นต้องเป็นคำพูดกับประธานเสมอ

ขอ ๓๕ ถ้าสมาชิกสองคนหรือมากกว่าสองคนยกมือหรือยื่นขึ้นพร้อมกันจะขอพูดในที่ประชุม ประธานจะได้เรียกสมาชิกผู้ใดที่ประสงค์าก่อนให้เป็นผู้พูด

ขอ ๓๖ สมาชิกจะยื่นพูดจากที่ของตน หรือจะไปพูด ณ ที่ที่จัดไว้ก็ได้

ขอ ๓๗ ในเวลาที่สมาชิกกำลังกล่าวอภิปรายอยู่นั้น ถ้าประธานยื่นขึ้นให้สมาชิก

ผู้กำลังพูดหรือจะขอพูดนั้นระงับถ้อยคำทันที แล้วนั่งลง และสมาชิกทั้งหลายซึ่งอยู่ในที่ประชุมนั้นต้องนั่งฟังคำที่ประมาณกล่าว

ข้อ ๓๘ เมื่อประธานเตือนสมาชิกคนใดให้เขาระเบียบ สมาชิกคนนั้นต้องนั่งลงทันที เว้นไว้แต่ประธานจะอนุญาตให้ชัดเจน จึงพูดชี้แจงต่อไปได้

ข้อ ๓๙ การพูดใด ๆ ห้ามไม่ให้พูดยาวเกินกว่าสิบห้านาทีโดยไม่ได้รับความยินยอมของประธาน ประธานจะอนุญาตให้พูดเมื่อเห็นว่าปัญหาที่โต้เถียงกันนั้นเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง

เมื่อประธานอนุญาตแล้ว สมาชิกผู้นั้นพูดไปสักสิบนาทีหรือตามกำหนดเวลาซึ่งประธานจะอนุญาต เมื่อสมาชิกผู้นั้นใคร่จะขออีก

ข้อบังคับบทห้ามมิให้โต้แย้งกับที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการเจ้าหน้าที่

ข้อ ๔๐ สมาชิกที่ได้รับอนุญาตให้พูดจะต้องพูดเฉพาะเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่จะกล่าวขอความเข้าใจหรือนอกประเด็น และจะใส่ถ้อยคำหยาบคายใส่ร้ายเสียชื่อเสียงใคร่ถ้าไม่จำเป็นแล้วห้ามมิให้สมาชิกกล่าวพระนามพระมหากษัตริย์ หรือนามสมาชิก หรือนามบุคคลภายนอก

ข้อ ๔๑ เมื่อเห็นว่าผิดข้อบังคับ สมาชิกอาจยื่นขึ้นร้องขอให้รักษาข้อบังคับก็ได้

ข้อ ๔๒ คำสั่งของประธานในข้อว่าผิดข้อบังคับ การประชุมและการปรึกษาของสภาหรือไม่นั้น เป็นคำสั่งเด็ดขาด ห้ามมิให้ที่ประชุมอภิปราย

ข้อ ๔๓ ผู้เสนอหรือผู้ขอแปรญัตติอาจถอนคำเสนอ หรือคำแปรญัตตินั้นได้ เมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุมแล้ว

การถอนคำเสนอหรือคำแปรญัตติอาจทำได้ โดยไม่ต้องอภิปราย

ข้อ ๔๔ ภายในบังคับแห่งหมวดที่ ๔ ญัตติต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร และมีสมาชิกรับรอง ๒ คน ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องบอกล่วงหน้า ไม่ต้องเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรองคนหนึ่ง ก็คือ

- ก. ผู้ক্তিได้รับรองรายงานการประชุม
- ข. ผู้ক্তিได้รับรองรายงานของกรรมการ
- ค. ผู้ক্তিให้ปรึกษาการอันหนึ่งอันใดเป็นการด่วน หรือผู้क्तिซึ่งประธานเห็นว่า

ควรอนุญาต

ง. ผู้क्तिในข้อ ๔๕

ข้อ ๔๕ เมื่อที่ประชุมกำลังอภิปรายผู้क्तिใดผู้क्तिหนึ่งอยู่ ห้ามมิให้สมาชิกนำ

ผู้क्तिอื่นเสนอ นอกจาก

ก. ผู้क्तिขอแปรผู้क्तिเฉพาะที่ไม่ใช่กฎหมาย

ข. ผู้क्तिให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการ

ค. ผู้क्तिขออย่าเพิ่งลงมติในผู้क्तिนั้น

ง. ผู้क्तिขอให้เลื่อนการประชุม

จ. ผู้क्तिขอให้ประชุมลงมติ

ฉ. ผู้क्तिขอให้ประชุมยกเรื่องราวอันนั้นปรึกษา ถ้าที่ประชุมตกลงตามนี้ไซ้

ผู้क्तिเดิมเป็นอันระงับไป

ข้อ ๔๖ เมื่อร่างพระราชบัญญัติหรือผู้क्तिใดได้ปรึกษามากไปแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใด

นำร่างพระราชบัญญัติหรือผู้क्तिซึ่งมีความเห็นเดียวกันนั้นขึ้นเสนออีกภายในกำหนด

เก้าสิบวัน

ข้อ ๔๗ ร่างพระราชบัญญัติหรือผู้क्तिใด ๆ ที่สภายังพิจารณาไม่เสร็จ ถ้าเปลี่ยน

สภาใหม่ให้เป็นอันตกไป

หมวดที่ ๗

การลงมติ

ข้อ ๔๘ วิถีลงคะแนนเพื่อลงมตินั้นมีสองวิถี คือลงคะแนนเปิดเผยและลงคะแนน
ลับ การขอให้ลงคะแนนลับจะทำได้เมื่อมีสมาชิกรับรอง ๕ คน หรือเมื่อรัฐบาลร้องขอ

ข้อ ๔๙ การลงคะแนนเปิดเผยมีวิถีปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ

ก. ให้ยกมือขึ้น

ข. ไทยืนขึ้น

ค. ไทกระทำเป็นพวกโดยแบ่งพวกกันอยู่พวกหนึ่ง พวกเห็นควยอยู่พวกหนึ่ง พวกเห็นควยไหญ่อยู่ทางขวาของประธาน พวกกานไหญ่อยู่ทางซ้าย วิถีลงมติเป็นพวกนี้ จะทำไคตอเมื่อมีสมาชิกรับรอง ๕ คนหรือรัฐบาลรองขอ

ง. ให้เรียกชื่อสมาชิกลงคะแนนเป็นรายตัว

ข้อ ๕๐ วิถีลงคะแนนนับนั้น ให้เรียกชื่อสมาชิกไหญ่ผู้เห็นควยลงเบี่ยขาว และ ผู้ที่ไม่เห็นควยลงเบี่ยสีอื่น ในหีบที่สภาจัดไว้

การลงเบี่ยในหีบนั้น ไทลงกอนหน้าประธาน

ข้อ ๕๑ การเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่รองสภาไหญ่อนุโลมตามข้อ ๒

ข้อ ๕๒ การเรียกชื่อสมาชิกให้เรียกตามลำดับอักษรของนามสมาชิก

ข้อ ๕๓ ลำดับการลงมตินั้น ถ้าผู้ใดมีค่าแปรผู้ตกแล้ว โดยปกติได้ยกเอาค่าแปรผู้ตกสุดท้ายลงมติก่อนยอนเป็นลำดับไปจนถึงผู้ตกเดิม

ข้อ ๕๔ ในการลงมติถ้าปัญหาที่มีความซับซ้อนเป็นที่เข้าใจยากไซ้ ประธานหรือที่ประชุมอาจแยกความออกลงมติเป็นตอน ๆ ได้

ข้อ ๕๕ เมื่อประธานถามขอความไคตอที่ประชุมว่าจะกักกานหรือไม่ ถ้าไม่มีผู้ไคคักกานให้ถือว่าที่ประชุมเห็นชอบควย

ข้อ ๕๖ เมื่อไคลงคะแนแล้ว ประธานจะไคประกาศคะแนต่อที่ประชุม เป็นอันว่าการลงมตินั้นเสร็จแล้ว

ข้อ ๕๗ ถ้าการลงมตียังไม่เสร็จ มีสมาชิกคนหนึ่งคนใดเข้ามายังที่ประชุมไซ้ สมาชิกผู้นั้นจะลงคะแนมติควยก็ได้ แตถ้าเข้ามาเมื่อประธานเริ่มประกาศคะแนแล้ว ผู้นั้นจะลงมติไม่ได้

หมวดที่ ๘

การประชุมลับ

ข้อ ๕๘ เมื่อที่ประชุมลงมติให้ประชุมลับแล้ว ไทประธานสั่งไหญ่ผู้มิไคเป็นสมาชิกหรือเป็นเจ้าหน้าที่ออกจากห้องประชุม

ขอ ๕๕ รายงานของการประชุมลับจะเปิดเผยเพียงไรหรือไม่ ให้เป็นไปตาม
มติของสภการประชุม

หมวดที่ ๕

คณะกรรมการ

ขอ ๖๐ เมื่อเปิดสมัยประชุมคราวหนึ่ง ๆ ให้ที่ประชุมตั้งคณะกรรมการ
สามัญประจำไว้ มีจำนวนคณะตามแต่ความต้องการของกิจการในสภา

ขอ ๖๑ เมื่อมีกิจการพิเศษที่ประชุมจะลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น
เพื่อพิจารณาหรือสอบสวนขอความอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะก็ได้

ขอ ๖๒ ให้กรรมการในคณะหนึ่ง ๆ เลือกตั้งประธานนายหนึ่งและ
เลขาธิการนายหนึ่ง จากบรรดากฎกรรมการในคณะนั้น

ขอ ๖๓ เมื่อรัฐบาลร้องขอ สภาอาจลงมติให้คณะกรรมการดำเนินกิจการ
ของคณะในเวลาที่สภาไม่อยู่ในสมัยประชุม

ขอ ๖๔ สมาชิกจะเข้าไปนั่งฟังการประชุมของคณะกรรมการก็ได้ เว้นแต่
ในการประชุมซึ่งสภาได้ลงมติว่าเป็นความลับ

สมาชิกที่เข้าไปนั่งฟังการประชุมนั้นไม่มีสิทธิที่จะกล่าวอภิปรายหรือลงมติ

หมวดที่ ๑๐

การตั้งกระทู้ถามและซักถามรัฐบาล

ขอ ๖๕ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะตั้งกระทู้ถามรัฐบาลหรือรัฐมนตรีคนใด
คนหนึ่ง กระทู้ถามนั้นต้องทำเป็นหนังสือมีสมาชิกรับรอง ๕ คน ยื่นต่อประธาน
การซักถามเนื่องแต่ที่รัฐบาลแถลงนโยบายต่อที่ประชุม ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ
และไม่ต้องมีผู้รับรอง

ขอ ๖๖ เมื่อประธานได้รับกระทู้ถามเป็นหนังสือแล้วจะไต่ถามให้รัฐบาล รัฐบาล
หรือรัฐมนตรีผู้ตอบกระทู้ถามจะตอบทันทีหรือจะกำหนดวันตอบก็ได้ หรือจะไม่ตอบตาม
มาตรา ๕๐ แห่งรัฐธรรมนูญก็ได้ แต่จะต้องแสดงเหตุผล

ข้อ ๖๗ ห้ามมิให้สมาชิกตั้งกระทู้ถามกันเอง

หมวดที่ ๑๑

ระเบียบกติกามรรยาทในที่ประชุม
และการรักษาความสงบภายในสภา

ข้อ ๖๘ สถานที่ประชุมของสภาขอมเป็นที่เคารพ ผู้เข้าไปในนั้นจักต้องประพฤติตนให้เรียบร้อยมีสัมมาคารวะ

ผู้จะเข้าไปในที่ประชุมของสภาจะต้องแต่งกายให้เรียบร้อยตามแบบนิยม

ข้อ ๖๙ ในที่ประชุมของสภา ถ้าสมาชิกผู้ใดละเมิดขัดข้องกับการประชุมและการปรึกษาของสภาก็ หรือทำอายความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมก็ดี ประธานมีอำนาจตักเตือนหรือห้ามปรามผู้ละเมิดนั้น ๆ หรือสั่งให้ถอนถอยคำใด ๆ ก็ได้

ถ้าผู้ละเมิดนั้นไม่กระทำตามคำตักเตือนห้ามปรามหรือคำสั่งของประธาน ก็ให้ประธานห้ามขาดไม่ให้ผู้ละเมิดนั้นพูดต่อไป หรือจะสั่งให้ผู้ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุมก็ได้

ถ้าประธานสั่งให้ผู้ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุม และผู้นั้นยังกระทำการขัดขืนไม่ออกไป ก็ให้ประธานสั่งตำรวจสภาให้นำตัวผู้นั้นออกไปจากห้องประชุม และให้กักตัวไว้รอคำสั่งของประธานต่อไป

ข้อ ๗๐ ถ้าในที่ประชุมเกิดมีการร้องเสียงเอ็ดอึงขึ้นจนประธานเห็นว่าไม่สามารถจะรักษาข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาให้เป็นระเบียบได้ ประธานมีอำนาจที่จะงดการประชุมไว้ชั่วคราวหรือสั่งปิดประชุมสำหรับวันนั้นก็ได้

ข้อ ๗๑ เมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดกระทำการไม่สงบขึ้นในสภา สมาชิกอาจแจ้งไปประธานทราบในข้อละเมิดนั้น ๆ

หมวดที่ ๑๒

การลงโทษ

ข้อ ๗๒ สมาชิกผู้ใดกระทำความผิดดังต่อไปนี้ถือว่าประพฤตินอกข้อบังคับการประชุมและ

และการปรึกษาของสภา คือ

- ก. ใ้ช้ถ้อยคำอันพึงรังเกียจ และไม่ยอมถอน หรือขอขมาตามควร
- ข. กล่าวคำหยาบคายต่อสมาชิก
- ค. จงใจกระทำการอันเป็นเหตุรบกวนกิจการในที่ประชุม
- ง. ชักคำสั่งอันชอบของประธาน

ข้อ ๘๓ ถ้าประธานขานชื่อกล่าวโทษสมาชิกผู้ประพฤติผิดข้อบังคับ ที่ประชุมอาจลงมติให้ลงโทษสมาชิกผู้นั้นอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- ก. ตีเตือนและภาคทัณฑ์
- ข. บังคับให้ขอขมา
- ค. มีหนึ่งในที่ประชุมมีกำหนดที่สุดแต่ที่ประชุมจะตกลง แต่ไม่โหว่เกินสามสิบวัน การห้ามตาม ข้อ ก. นี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ที่ถูกห้ามที่จะไปเข้าประชุมในคณะกรรมการ

การลงมติลงโทษดังกล่าวนี้ ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

ข้อ ๘๔ สมาชิกผู้ใดปรารถนาจะเสนอผู้ใดชื่อให้ลงโทษสมาชิกผู้อื่นในกรณีประพฤติผิดข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาในคราวที่แล้วมา ให้เสนอผู้ตานั้นโดยมีสมาชิกรับรองสิบสี่นายภายในสามวัน นับตั้งแต่วันที่การกระทำผิดนั้นได้เกิดขึ้น

ประกาศมา ณ วันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

เจ้าพระยาพิชัยญาติ

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้อบังคับ

สภาวาควยการลา การลดเงินเดือน
 คาพาหนะเดินทางของสมาชิกสภา
 และเบี้ยประชุมของกรรมาธิการสภาผู้แทนราษฎร

หมวดที่ ๑

การลา

ข้อ ๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดมาประชุมไม่ได้ตามกำหนด ให้ขอลาขอ
 ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภา ฯ มีอำนาจให้ลาไกลอย่างมากในสมัยหนึ่ง ๆ
 คนหนึ่งไม่เกิน ๑๕ วัน เกินกว่านี้ต้องเสนอขอให้สภาวินิจฉัย

การลาป่วยเกินกว่า ๓ วัน ต้องมีใบตรวจของแพทย์ประกาศนียบัตรชั้น ๑
 รับรองมาควย

ข้อ ๒ สมาชิกที่มาประชุมต้องลงนามในสมุดซึ่งจักไว้

หมวดที่ ๒

การลดเงินเดือน

ข้อ ๑ สมาชิกผู้ใดขาดประชุม ท่านให้ลดเงินเดือนของเดือนที่มีการประชุมโดย
 เกณฑ์ต่อไปนี้

๑. ขาดประชุมโดยมิได้รับอนุญาตลา ให้ลดเงินเดือนวันละ ๕ บาท เฉพาะ
 วันที่มีการประชุม

๒. ขาดประชุมตลอดสมัยประชุม หรือตลอดเวลาที่มีการประชุม ให้งดจ่ายเงิน
 เดือนของเดือนที่มีการประชุมนั้น เสียทั้งสิ้นตามส่วนและตามจำนวนวันแห่งสมัยประชุมนั้น ๆ

๓. ขาดประชุมโดยได้รับอนุญาตลา หรือไม่ได้รับอนุญาตลา ก็ดี ถ้าจำนวนวันขาด
 ประชุมเกินกว่าครึ่งของจำนวนวันที่นัดประชุมแห่งสมัยประชุมนั้น ให้ลดเงินเดือนเฉลี่ย
 เท่าจำนวนวันที่ขาด

ข้อ ๕ เพื่อสะดวกแก่การคำนวณจ่ายเงินเดือนและลดเงินเดือนในสมัยประชุม
หนึ่ง ๆ ถ้าวินเปิดประชุมไม่ตกในวันที่ ๑ ของเดือนให้คิดเงินเดือนสำหรับสมัยประชุม
เพียงเท่าจำนวนวันแห่งสมัยประชุมนั้น เฉลี่ยจากอัตราเงินเดือนของสมัยประชุม

หมวดที่ ๓

กาพาหนะเดินทาง

ข้อ ๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเบิกค่าพาหนะเดินทางได้ตามข้อบังคับนั้น
เฉพาะแต่สมาชิกผู้อยู่ต่างจังหวัด นอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเท่านั้น ให้
เบิกได้เฉพาะเที่ยวเดินทางมาจากถิ่นของตน และกลับในเที่ยวที่มาประชุมในสมัยประชุม
สภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๖ อัตราค่าพาหนะที่จะเบิกได้นั้น ให้เบิกได้ในอัตราชั้น ๑ ตามข้อบังคับ
ว่าด้วยกาพาหนะเดินทางของกระทรวงการคลัง

ข้อ ๗ ค่าพาหนะขากลับ อนุญาตให้เบิกล่วงหน้าได้

ข้อ ๘ การเบิกเงินค่าพาหนะนี้ ให้ยื่นเบิกต่อเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรตาม
แบบของกรมนี้

ข้อ ๙ กรรมการผู้ใดต้องเดินทางเข้ามาจากต่างจังหวัด ให้เบิกค่าพาหนะ
เดินทางได้ตามข้อ ๖ และ ๗

ข้อ ๑๐ กรรมการผู้ต้องไปทำการต่างท้องที่ ให้เบิกค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับวัน
ที่ค้างคืนได้วันละ ๕ บาท และให้ไลค่าพาหนะตาม ข้อ ๖ และ ๗ ด้วย

หมวดที่ ๔

เบี้ยประชุม

ข้อ ๑๑ กรรมการที่ต้งขึ้นตามความในข้อบังคับการประชุมและการปรึกษา
ของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๖ ข้อ ๖๐ และ ๖๑ ให้เบิกเบี้ยประชุมได้วันละ
๓ บาทเฉพาะวันประชุม

ข้อ ๑๒ กรรมการที่ต้งขึ้นตามความในข้อบังคับการประชุมและการปรึกษา

ของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๖ ข้อ ๒๓ ให้เบิกเบี้ยประชุมได้วันละ ๕ บาท
ประกาศมา ณ วันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖
เจ้าพระยาสิทธิยุติ
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษา
ของสภาผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช ๒๔๗๗

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๕ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
พุทธศักราช ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรจึงตราข้อบังคับการประชุมและการปรึกษา
ของสภาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

การเลือกประธานและรองประธานสภา

ข้อ ๑ เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงเปิดประชุมตามมาตรา ๓๐ แห่งรัฐธรรมนูญ
แล้ว ให้สมาชิกผู้มีอายุสูงสุดเป็นประธานชั่วคราว จนกว่าพระมหากษัตริย์จะได้ทรง
ตั้งประธานและรองประธานตามมติของสภา

ข้อ ๒ วิธีเลือกประธานนั้น ให้มีการเสนอชื่อสมาชิกที่เห็นสมควรแก่ตำแหน่ง
โดยมีสมาชิกรับรอง ๔ คน ชื่อที่เสนอนั้นไม่มีจำกัดจำนวน และให้เลือกจากชื่อเหล่านั้น
นั้นโดยวิธีเขียนชื่อ เมื่อได้เลือกแล้ว ให้เลขาธิการประกาศคะแนนต่อที่ประชุม ผู้
ใดได้คะแนนสูงสุด ผู้นั้นเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้าได้คะแนนสูงที่สุดเท่ากันหลายชื่อ ให้
เลือกใหม่เฉพาะชื่อที่ได้คะแนนเท่ากัน

ในการนับคะแนนนั้น ให้เลขาธิการเชิญสมาชิกไม่น้อยกว่า ๒ คนมาช่วย

อนึ่ง ถ้ามีการเสนอชื่อประธานแต่คนเดียว ให้ผู้นั้นได้รับเลือกโดยมิต้องเขียน
ชื่อลงคะแนน

ข้อ ๓ วิธีเลือกรองประธานนั้น ให้อนุโลมอย่างเดียวกันกับการเลือกประธาน
แต่ถ้าที่ประชุมลงมติให้มีรองประธานหลายคน ให้เลือกคนที่ ๑ ก่อน แล้วจึงเลือกคน
ที่ ๒ ที่ ๓ ฯลฯ เป็นลำดับไป

หมวดที่ ๒

หน้าที่เจ้าพนักงานแห่งสภาแทนราษฎร

ขอ ๔ ประธานสภา มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

- ก. ดำเนินกิจการของสภาตามรัฐธรรมนูญ
- ข. เป็นประธานในที่ประชุม เว้นแต่ในกรณีที่เจ้ากตวอภิปรายสนับสนุนหรือคัดค้านญัตติในที่ประชุม

ค. บังคับกรงานในสภา

ง. ระวังรักษาความสงบเรียบร้อยในสภา

จ. เป็นตัวแทนสภาในกิจการภายนอก

ขอ ๕ หน้าที่ต่อไปนี้ ประธานอาจมอบให้เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาเป็นผู้ทำ คือ

ก. นัดประชุมสมาชิก

ข. แจงระเบียบและหนังสือทั้งปวงต่อที่ประชุมสมาชิก

ค. จดรายงานการประชุมตามถ้อยคำที่อภิปรายทั้งสิ้น

ง. รักษาสรรพเอกสารของสภา เอกสารเหล่านั้นจะเปิดเผยได้เพียงใด

แล้วแต่ที่ประชุมหรือประธานอนุญาต

จ. ควบคุมการเข้าออกในสภา

ขอ ๖ รองประธานคนที่หนึ่งมีหน้าที่ช่วยประธานในกิจการทั่วไป เป็นผู้ทำการแทนประธานเมื่อตำแหน่งประธานว่างลงหรือประธานไม่อยู่ และเป็นประธานในที่ประชุมเมื่อประธานมอบหมาย

ถารองประธานคนที่หนึ่งไม่อยู่ หรือไม่สามารถทำการแทนประธานได้ ก็ให้รองประธานคนที่ ๒ ที่ ๓ ฯลฯ ทำหน้าที่แทนตามลำดับไป

หมวดที่ ๓

การประชุม

ข้อ ๙ การประชุมมี ๒ อย่าง คือ

ก. การประชุมสามัญ ได้แก่การประชุมตามปกติ ซึ่งสภาจักได้กำหนด

ข. การประชุมวิสามัญ ได้แก่การประชุมนอกจากปกติ

ข้อ ๘ การนัดประชุมนั้น ต้องออกหนังสือนัด แต่ลาบออกนัดในที่ประชุม จึงให้ออกหนังสือนัดเฉพาะผู้ที่มีใ้มาประชุมในเวลานั้นด้วย

โดยปกติให้นัดล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๓ วัน หากเป็นการด่วนจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้

ข้อ ๙ การนัดประชุมนั้น ให้ส่งระเบียบวาระแห่งการประชุมด้วย เว้นแต่เป็นการด่วน

ข้อ ๑๐ เมื่อมีสัญญาณให้เข้าห้องประชุม ให้สมาชิกนั่งตามที่นั่งจัดไว้

ในเมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

ในการประชุมทุกคราว ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุมได้

ข้อ ๑๑ เมื่อประธานลุกจากบัลลังก์โดยมิได้มีคำสั่งอย่างใดแล้ว ให้ถือว่าปิดประชุม

ข้อ ๑๒ เมื่อประธานมีเรื่องที่ต้องแจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อนเริ่มปรึกษาตามระเบียบวาระ ก็ให้แจ้งต่อที่ประชุม

ข้อ ๑๓ (มีแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๔๗๕)

ข้อ ๑๔ โดยปกติให้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงเป็นอย่างอื่นในคราวนั้น

ข้อ ๑๕ ถ้าประธานเห็นว่าได้มีการประชุมกันเป็นเวลานาน สมควรจะหยุดพักเสียชั่วคราวก็สั่งให้หยุดได้

ขอ ๑๖ ภายใต้บังคับแห่งขอ ๑๓ รัฐบาลหรือสมาชิกไม่ว่ากว่า ๑๕ คน
ขอมรองขอให้มีการประชุมลับได้ การประชุมเช่นนั้นให้ประธานสั่งผู้ที่มีได้เป็นสมาชิก
หรือเจ้าหน้าที่ออกจากห้องประชุม

ขอ ๑๗ การปรึกษาคดีที่สมาชิกถูกกล่าวหาค้างต่อไปให้ประชุมลับ เว้นแต่ผู้
ที่ถูกกล่าวหาจะขอให้ประชุมเปิดเผย

ก. กระทำผิดตามความในหมวดที่ ๑๑ ว่าด้วยความผิด

ข. มีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่สภาตามความในมาตรา

๒๑ (๕) แห่งรัฐธรรมนูญ

ค. ถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือก
ตั้ง

ขอ ๑๘ รายงานการประชุมซึ่งคณะกรรมการเจ้าหน้าที่ใดตรวจสอบแล้วนั้น
ให้ทำสำเนาขึ้นอย่างน้อย ๓ ฉบับ และวางให้สมาชิกตรวจดูใดก่อนเวลาประชุมอย่าง
น้อย ๕ ชั่วโมง สมาชิกผู้ใดต้องการแก้ถ้อยคำของตน ต้องได้รับอนุญาตจากสภา

ขอ ๑๙ เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมนั้นแล้ว ให้ประธานหรือรอง
ประธานลงนามไว้เป็นสำคัญ

รายงานการประชุมของสภาสมัยก่อน ซึ่งยังมิได้รับรองให้ประธานสภาสมัย
ปัจจุบัน เป็นผู้ลงนามรับรอง

ขอ ๒๐ รายงานเฉพาะการประชุมลับ จะเปิดเผยเพียงใดหรือไม่ ให้เป็น
ไปตามมติของที่ประชุม

หมวดที่ ๔

การเสนอและพิจารณาญัตติ

ขอ ๒๑ ญัตติมี ๒ อย่างคือ

ก. ญัตติที่เป็นขอยุ้กมัดเฉพาะการภายในของสภา

ข. ญัตติที่เป็นขอยุ้กมัดรัฐบาลหรือการภายนอกสภา

ข้อ ๒๒ ผู้ติดตามข้อ ๒๑ ก. นั้น ต้องเสนอวงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร และมีสมาชิกรับรอง ๒ คน

ผู้ติดตามไปนี้ ไม่ต้องบอกวงหน้า และไม่ต้องเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรอง ๑ คนคือ

- ก. ผู้ติดตามให้รับรองรายงานการประชุม
- ข. ผู้ติดตามให้รับรองรายงานของกรรมการ
- ค. ผู้ติดตามให้ปรึกษาเป็นการด่วน หรือผู้ติดตามในเวลาที่มีการปรึกษารวดเร็ว หรือผู้ติดตามซึ่งประธานเห็นว่าควรอนุญาต
- ง. ผู้ติดตามที่ใดกำหนดไว้ในข้อ ๒๓

การเสนอผู้ติดตามว่าโทษสมาชิก ให้ใช้บังคับในหมวดที่ ๑๑ ข้อ ๗๔ ข้อ ๒๓ เมื่อที่ประชุมกำลังอภิปรายผู้ติดตามคนหนึ่ง ห้ามมิให้สมาชิกนำผู้ติดตามเสนอนอกจาก

- ก. ผู้ติดตามแปรผู้ติดตามเฉพาะที่ไม่ใช่กฎหมาย
- ข. ผู้ติดตามขอให้ส่งปัญหาไปยังกรรมการ
- ค. ผู้ติดตามขอขานฟังลงในผู้ติดตามนั้น เพื่อให้อภิปรายกันต่อไป
- ง. ผู้ติดตามขอให้เลื่อนการประชุม
- จ. ผู้ติดตามขอให้ประชุมลงมติ
- ฉ. ผู้ติดตามขอให้ประชุมยกเรื่องอันขึ้นปรึกษา ถ้าที่ประชุมตกลงตามนั้นให้

ผู้ติดตามเป็นอันระงับไป

ข้อ ๒๔ ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๒๒ ผู้ติดตามข้อ ๒๑ ข. ต้องเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติ

ส่วนผู้ติดตามให้เปิดอภิปรายทั่วไปในข้อนโยบาย ต้องมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๑๕ คน

ข้อ ๒๕ ผู้ที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นต้องแบ่งเป็นมาตราและให้มีบันทึกข้อความ
ดังต่อไปนี้

ก. หลักการของร่างพระราชบัญญัติ

ข. คำชี้แจงแสดงเหตุผลว่า มีความจำเป็นอย่างไร จึงต้องตราพระราชบัญญัตินั้น

เมื่อประธานได้รับผู้ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นและตรวจเห็นถูกต้องตาม
ระเบียบข้อบังคับแล้ว ให้ส่งสำเนาแกสมาชิกวงวนอย่างน้อย ๓ วันก่อนวันนัด
ประชุม เว้นแต่กิจการด่วน

ข้อ ๒๖ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอผู้ร่างพระราชบัญญัติว่าควยขอความต่อไปนี้
ทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง กวาคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิก หรือลด หรือเปลี่ยนแปลง
แก้ไขหรือถอน หรือวางระเบียบการบังคับ อันเกี่ยวกับการภาษีหรืออากร หรือ
ว่าควยเงินตรา การจัดสรร รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการตรวจสอบบัญชี
อันเกี่ยวกับเงินแผ่นดิน หรือกิจการอันลวามเกี่ยวกับข้อใดข้อหนึ่งดังกล่าวมานั้น ต้อง
ใหนายกรัฐมนตรีรับรอง

ส่วนร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ ใหม้สมาชิกรับรอง ๕ คน ผู้เสนอและผู้รับรอง
ต้องลงนามบนร่างที่ป็นต่อประธาน

การเสนอผู้ร่างพระราชบัญญัติใด ๆ ถ้ารัฐบาลเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง
การเสนอผู้ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณให้ใช้บทบังคับในหมวดที่ ๕ ว่าควย
งบประมาณ

ข้อ ๒๗ ตามปกติที่ประชุมจะต้องพิจารณาผู้ร่างพระราชบัญญัติเป็น ๓ วาระ
เมื่อรัฐบาลหรือสมาชิกมีจำนวน ๑ ใน ๓ ของจำนวนที่มาประชุมร้องขอ ที่
ประชุมจะพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นทั้ง ๓ วาระรวดเดียวก็ได้
ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณใม่อยู่ภายในบังคับแห่งวรรค ๒ ในข้อนี้

ข้อ ๒๒ ในการพิจารณาวาระที่ ๑ ให้ประชุมลงมติว่า ควรจะรับ
หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่

ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านในหลักการ หรือมีผู้คัดค้าน แต่ที่ประชุมลงมติไม่เห็น
ชอบตามคำคัดค้านนั้น ก็ให้ถือว่าที่ประชุมยอมรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ปรึกษา
ต่อไป ให้ประธานส่งตนร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้คณะกรรมการพิจารณา
พิจารณาโดยละเอียด และทำรายงานเสนอประธานภายในเวลาที่สภากำหนดให้
เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๒๔ ภายในเวลาที่สภากำหนดให้ สมาชิกผู้ใดเห็นควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติม
ร่างมาตราใดให้เขียนคำแก้ไขเพิ่มเติมเป็นแปรญัติส่งมาเป็นมาตรา ๆ โดย
มีสมาชิกรับรอง ๔ คน ยื่นต่อประธานคณะกรรมการพิจารณาที่

การขอแปรญัติในร่างพระราชบัญญัติซึ่งพิจารณารวดเดียวในวาระที่ ๒ นั้น
ไม่ต้องเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรอง ๒ คน

ข้อ ๓๐ คณะกรรมการพิจารณาที่จัดทำรายงานและบันทึกความเห็น
แห่งร่างพระราชบัญญัติตามร่างเดิม และตามมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมซึ่งสมาชิกส่ง
มายื่นต่อประธาน แล้วให้ประธานส่งสำเนาร่างและรายงานนั้นแก่สมาชิกโดยปกติ
ไม่น้อยกว่า ๓ วันก่อนวันประชุม

ประธานจะขอให้คณะกรรมการไปเข้าประชุมในสภาด้วย เพื่อแถลงประกอบ
รายงานหรือแกขอสงสัยต่าง ๆ ของสมาชิกเกี่ยวกับรายงานนั้นก็ได้อีก

ข้อ ๓๑ ในการพิจารณาวาระที่ ๒ ให้ปรึกษาเรียงลำดับมาตราเฉพาะ
มาตราที่มีคำแปรญัติหรือมีการแก้ไขเท่านั้น เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ในระหว่างพิจารณาวาระที่ ๒ นั้น ถ้าความปรากฏขึ้นว่ามาตราใดที่ประชุม
เห็นสมควรจะส่งให้คณะกรรมการพิจารณาที่หรือคณะกรรมการอื่นไปพิจารณาก
ก็ส่งได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น การพิจารณาเฉพาะมาตรานั้น ๆ เป็นอันระงับไว้ และถ้า
ไม่เป็นการขัดข้องก็ให้ที่ประชุมพิจารณามาตราอื่น ๆ ต่อไปจนกว่าจะจบร่าง

เมื่อคณะกรรมการได้ยื่นรายงานตามมาตราที่ใดระงับไว้นั้นแล้ว ให้ประธานสภาจัดการส่งสำเนารายงานนั้นแก่สมาชิก โดยปกติไม่น้อยกว่า ๓ วันก่อนวันนัดประชุม

อนึ่งในการประชุมต่อวาระที่ ๒ ให้ที่ประชุมลงมติเฉพาะมาตราที่ใดระงับไว้นั้น ๆ จนสิ้น

ข้อ ๓๒ ในการพิจารณาวาระที่ ๓ ให้ปรึกษาแต่ขอเดียงว่า ร่างที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมตกลงกันแล้วนั้น สมควรจะยกเป็นพระราชบัญญัติหรือไม่

ข้อ ๓๓ ผู้ที่ร่างพระราชบัญญัติใด ได้ประกาศไปแล้ว ห้ามมิให้นำผู้ใดซึ่งมีหลักการ เช่น เดียวกันขึ้นเสน่อีกในสมัยประชุมเดียวกัน

บทบังคับในวรรคแรกให้ใช้แก่ผู้ใดอื่น ๆ ด้วย เว้นแต่ประธานจะอนุญาตในเมื่อเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

ข้อ ๓๔ ผู้ใด ๆ ที่สภายังพิจารณาไม่เสร็จ ถ้าเปลี่ยนสภาใหม่ให้เป็นอันตกไป

หมวดที่ ๕

การอภิปราย

ข้อ ๓๕ สมาชิกผู้ใดประสงค์จะกล่าวความขอหนึ่งข้อใดก็ให้ยกมือขึ้นในที่ของตน เมื่อประธานให้สัญญาณให้พูดแล้วจึงพูดได้ สมาชิกจะยืนพูด ๓ ที่รองตน หรือจะไปพูด ณ ที่ซึ่งจักไว้ก็ได้ ถ้าผู้นั้นต้องเป็นคำพูดกับประธานเสมอ

ประธานต้องให้โอกาสแก่ผู้เสนอหรือแปรญัตติได้อภิปรายก่อน

ข้อ ๓๖ (มีแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๔๘๐)

ข้อ ๓๗ ในเวลาที่กำลังอภิปรายอยู่นั้น ถ้าประธานยืนขึ้น ให้สมาชิกผู้กำลังพูดหรือจะขอพูดนั้นระงับและนั่งลงทันที สมาชิกทั้งหลายซึ่งอยู่ในที่ประชุมนั้นต้องนั่งฟังคำประธาน

ขอ ๓๔ เมื่อประธานเตือนสมาชิกให้เขาระเบียบ สมาชิกต้องกระทำตามทันที

ขอ ๓๕ ห้ามมิให้สมาชิกพูดนานเกินกว่า ๑๕ นาทีโดยไม่มีใครได้รับความยินยอมจากประธาน ประธานจะอนุญาตให้พูดเมื่อเห็นว่าปัญหาที่โต้เถียงกันนั้นเป็นปัญหาสำคัญยิ่ง

เมื่อสมาชิกผู้นั้นร้องขอ ประธานอาจอนุญาตให้พูดต่อไปได้อีกไม่เกินครั้งละ ๑๐ นาที

บทบังคับข้อนี้ห้ามมิให้ใช้ต่อรัฐบาล หรือคณะกรรมการเจ้าหน้าที่

ขอ ๔๐ สมาชิกจะต้องพูดเฉพาะเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ จะกล่าวขอความซ้ำหรือนอกประเด็น และจะหลีกเลี่ยงคำหยาบคายใส่ร้ายเสียดสีผู้ใดไม่ได้ ถ้าไม่จำเป็นแล้วห้ามมิให้สมาชิกกล่าวพระนามพระมหากษัตริย์ หรือนามสมาชิก หรือนามบุคคลภายนอก

นอก

ขอ ๔๑ ข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดินนั้นรัฐบาลมีสิทธิร้องขอให้โฆษณาได้ แต่ถ้ามติกรอขอ ต้องมีผู้รับรอง ๑๕ คน และให้ถือความลับของที่ประชุม

ขอ ๔๒ เมื่อเห็นว่ามีผู้ทำผิดข้อบังคับ สมาชิกอาจยื่นขึ้นร้องขอให้รักษาสอบบังคับก็ได้

ขอ ๔๓ คำสั่งของประธานในข้อที่ว่าผิดข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาหรือไม่นั้น เป็นคำสั่งเด็ดขาด ห้ามมิให้ที่ประชุมอภิปราย

ขอ ๔๔ ผู้เสนอ ผู้ขอแปรญัตติ หรือผู้อภิปราย อาจถอนคำเสนอ คำแปรญัตติ หรือคำอภิปรายนั้นได้ เมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุมแล้ว

การถอนคำในข้อนี้อาจทำได้โดยไม่ต้องอภิปราย แต่ถอนถอนในที่ประชุม

หมวดที่ ๖

การลงมติ

ข ๔๕ วิธีลงคะแนนเพื่อลงมตินั้นมี ๒ วิธี คือ

ก. ลงคะแนนเปิดเผย

ข. ลงคะแนนลับ

ข ๔๖ การลงคะแนนเปิดเผย มีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

ก. โห่ยกมือขึ้น

ข. โห่ยืนขึ้น

ค. ให้กระทำเป็นพวก โดยแบ่งพวกคนโห่ยกมือทางซ้ายของประธาน พวกเห็นควยโห่ยกมือขวา วิธีลงมติเป็นพวกนี้จะทำได้เมื่อมีสมาชิกรับรอง ๑๕ คน หรือรัฐบาลรองขอ

ง. ให้เรียกชื่อสมาชิกลงคะแนนเป็นรายตัว

ข ๔๗ การขอให้ลงคะแนนลับ จะทำได้เมื่อมีสมาชิกรับรอง ๑๕ คน หรือเมื่อรัฐบาลรองขอ

วิธีลงคะแนนลับนั้น ให้เรียกชื่อสมาชิกลงเบียดในหีบต่อหน้าประธาน ตามปกติผู้ที่เห็นควยโห่ยกมือซ้าย ผู้ที่ไม่เห็นควยโห่ยกมือขวาเงิน

ข ๔๘ การเรียกชื่อสมาชิก ให้เรียกตามลำดับอักษรของนามสมาชิก

ข ๔๙ ลำดับการลงมตินั้น ถ้าผู้ใดมีคำแปรญัตติแล้ว โดยปกติให้ยกเอาคำแปรญัตติสุดท้ายลงมติก่อนแล้วอนเป็นลำดับไปจนถึงญัตติเดิม เว้นแต่ที่ได้บังคับไว้ในข้อ ๕๔

ข ๕๐ ถ้าปัญหาที่มีความซับซ้อนเป็นที่เข้าใจยาก ประธานหรือที่ประชุมอาจแยกความออกลงมติเป็นตอน ๆ ได้

ข ๕๑ เมื่อประธานถามขอความใดต่อที่ประชุมว่าจะคัดค้านหรือไม่ ถ้าไม่มีผู้คัดค้านให้ถือว่าที่ประชุมเห็นชอบควย

ขอ ๕๒ เมื่อใดลงคะแนนแล้ว ประธานจะไต่ประกาศคะแนนต่อที่ประชุม
เป็นอันว่าการลงมตินั้นเสร็จแล้ว

การลงมตินั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีเสียงลงคะแนน
เท่ากัน ให้ประธานออกเสียงชี้ขาดได้

ขอ ๕๓ ถ้าการลงมตียังไม่เสร็จ มีสมาชิกผู้ใดเข้ามายังที่ประชุมไซ้
สมาชิกผู้นั้นจะลงคะแนนมตียกได้ แต่ถาเข้ามาเมื่อประธานเริ่มประกาศคะแนน
แล้ว ผู้นั้นจะลงมตียกได้

ขอ ๕๔ ภายหลังจากอภิปรายญัตติความความในข้อ ๒๔ วรรค ๒ ย่อมมีการ
ลงมติได้ ๒ ทาง

ก. ลงมติให้ดำเนินระเบียบวาระต่อไป

ข. ลงมติเกี่ยวกับความไว้วางใจรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะ

การลงมติในข้อ ข. นี้ ห้ามมิให้ลงมติในวันเดียวกันกับวันที่ปรึกษา

ถ้ามีผู้เสนอให้ลงมติหลายทาง ให้ลงมติข้อ ก. ก่อน

ขอ ๕๕ การลงมติในคดีที่สมาชิกถูกกล่าวหา ให้ลงมติตามที่บังคับไว้ใน
หมวดที่ ๑๑ ว่าด้วยความผิด

หมวดที่ ๗

การตั้งกระทู้และซักถามรัฐมนตรี

ขอ ๕๖ กระทู้ถาม คือ คำถามซึ่งสมาชิกคนใดคนหนึ่งตั้งถามรัฐมนตรีใน
ข้อความใด ๆ จะเป็นข้อเท็จจริงก็ดี หรือข้อนโยบายก็ดี อันเกี่ยวกับงานการใน
หน้าที่ของรัฐมนตรี

ขอ ๕๗ กระทู้ถาม ให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานโดยไม่ต้องมีตัวรับรอง
และให้ทบทวนว่าจะให้ตอบทางหนังสือราชกิจจานุเบกษาหรือจะให้ตอบในที่ประชุม
(มีแก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ เพิ่มลงอีกรวรรคหนึ่ง)

เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้นั้นแล้ว ประธานจะได้อนุญาตให้สมาชิกตั้งกระทู้นั้นในที่ประชุม

ในกรณีที่รัฐมนตรีตอบในที่ประชุม สมาชิกผู้ตั้งกระทู้นั้นขอยกถามให้ความกระจ่างขึ้นอีกได้ ๓ ครั้งเป็นอย่างมาก เว้นแต่ประธานจะอนุญาตให้ซักถามต่อไป

กระทู้นั้น ไม่มีการอภิปรายและไม่มีการลงมติ

ข้อ ๕๔ รัฐมนตรีย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้น ๆ ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน แต่ต้องชี้แจงเหตุผลให้ทราบ

ข้อ ๕๕ ห้ามมิให้สมาชิกตั้งกระทู้นั้นเอง

หมวดที่ ๘

คณะกรรมการ

ข้อ ๖๐ เมื่อเปิดสมัยประชุมคราวหนึ่ง ให้ที่ประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการสามัญประจำไว้เป็นแผนก มีจำนวนตามความต้องการแห่งกิจการของสภา

ข้อ ๖๑ เมื่อมีกิจการพิเศษ ที่ประชุมอาจลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาหรือสอบสวนข้อความอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะก็ได้

ข้อ ๖๒ การเลือกบุคคลทำหน้าที่ของสภาตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๖๐ และข้อ ๖๑ นั้น ต้องมีสมาชิกเสนอชื่อโดยมีผู้รับรอง ๒ คน การเลือกให้ผู้นั้นตามข้อ ๒

ข้อ ๖๓ การนัดประชุมคณะกรรมการครั้งแรก ให้เป็นหน้าที่ของเลขาธิการสภา

ให้กรรมการในคณะหนึ่ง ๆ เลือกตั้งประธานคนหนึ่งและเลขาธิการคนหนึ่งจากบรรดากรรมการในคณะนั้น

องค์ประชุมนั้นย่อมต้องมีกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวน
คณะกรรมการย่อมมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็น
เห็นในกิจการที่กระทำหรือพิจารณาอยู่นั้นได้

ข้อ ๖๔ เมื่อรัฐบาลหรือประธานรองขอสภาอาจลงมติให้คณะกรรมการ
ดำเนินกิจการของสถานอกสมัยประชุมได้

ข้อ ๖๕ สมาชิกหรือรัฐมนตรีที่มีได้เป็นสมาชิก มีสิทธิเข้าไปนั่งฟังการ
ประชุมของคณะกรรมการใดทุกเมื่อ เว้นแต่สภาได้ลงมติให้เป็นการประชุมลับ
ผู้มีสิทธิเข้าไปนั่งฟังการประชุมนั้น ย่อมมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นได้เมื่อ
คณะกรรมการร้องขอ แต่ไม่มีสิทธิลงมติ

ข้อ ๖๖ (มีแก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. ๒๔๘๐)

หมวดที่ ๕

งบประมาณ

ข้อ ๖๗ (มีแก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. ๒๔๗๗)

ข้อ ๖๘ การเสนอญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณนั้นให้อยู่ในบทบังคับ
ต่อไปนี้

ก. ให้อยู่ตามแบบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะพิจารณาเห็นสมควร
แก่การพิจารณาของสภา

ข. ตามปกติคำขอตั้งเงินจ่าย ให้แยกเป็นรายกระทรวง

ค. คำขอรายหนึ่ง ๆ ต้องมีแสดงถึงจำนวนเงินที่ขออนุญาตทั้งสิ้น และแยก
รายการประมาณละเอียดเป็นประเภทตามคำขอตั้งเงินจ่ายเป็นกรม ๆ

ข้อ ๖๙ การเสนอแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณนั้น ให้อยู่ในบท
บังคับดังต่อไปนี้

ก. การเสนอแปรรูปคดีตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่หรือเพิ่มรายจ่าย หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินขออนุญาตจ่าย จะทำได้ เมื่อได้รับคำรับรองของรัฐบาลก่อน

ข. การขอให้ลดจำนวนเงินขออนุญาตจ่ายนั้น ต้องมีสมาชิกรับรอง ๕ คน

ค. ห้ามมิให้เสนอแปรรูปคดีในรายการซึ่งมีข้อผูกพันดังต่อไปนี้

(๑) ดอกเบี้ยและเงินสงเคราะห์คนเงินกู้

(๒) รายจ่ายซึ่งเป็นจำนวนเงินกำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นว่า รายการใดมีข้อผูกพันเช่นว่านี้หรือไม่แล้ว ให้ถือคำ

วินิจฉัยของประธานสภาเป็นเด็ดขาด

ข้อ ๘๐ ในเทศกุกเงิน รัฐบาลจะจ่ายเงินเกินกว่าจำนวนที่สภาอนุมัติให้เบิกจ่ายตามงบประมาณประจำปีก็ได้ แต่ต้องเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติมตามจำนวนเงินที่จ่ายเกินไปยังสภาโดยด่วน

ข้อ ๘๑ การเสนอญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติมนั้นรัฐบาลจะทำได้ในกรณีต่อไปนี้

ก. จำนวนเงินรายจ่ายที่อนุมัติในงบประมาณปรากฏว่าไม่พอแก่ความต้องการประจำปี หรือ

ข. มีความจำเป็นเกิดขึ้นในระหว่างปี อันต้องมีรายจ่ายเป็นราชการใหม่ซึ่งมิได้เตรียมเงินไว้ในงบประมาณประจำปีนั้น

รายการใดที่รัฐบาลได้เสนอญัตติของตั้งจ่ายในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณซึ่งสภาไม่ได้อนุมัติ หรือที่สภาได้ลดจำนวนเงินลงแล้วนั้นจะเสนอญัตติตั้งเงินจ่ายในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติมอีกก็ได้

ระเบียบความประพฤติในที่ประชุมและการรักษาความสงบภายในสภา

ข้อ ๗๖ สถานที่ประชุมของสภาย่อมเป็นที่เคารพ ผู้เข้าไปต้องประพฤติตนให้เรียบร้อยมีสัมมาคารวะ และต้องแต่งกายให้เรียบร้อยตามแบบนิยม

ส่วนการแต่งกายของสมาชิกนั้น ให้แต่งโดยสุภาพตามแบบสมัยนิยม

ข้อ ๗๗ ในที่ประชุมสภาถ้าสมาชิกผู้ใดละเมิดข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาก็ดี หรือทำลายความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมก็ดี ประธานมีอำนาจตักเตือนหรือห้ามปรามผู้ละเมิดนั้น ๆ หรือสั่งให้ผู้ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุมก็ได้

ถ้าผู้ละเมิดไม่กระทำตามคำตักเตือนห้ามปราม หรือคำสั่งของประธาน ก็ให้ประธานห้ามขาดมีผู้ละเมิดนั้นพูดต่อไป หรือจะสั่งให้ผู้ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุมก็ได้

ถ้าประธานสั่งให้ผู้ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุม ผู้นั้นยังกระทำการขัดขืนไม่ออกไป ก็ให้ประธานสั่งตำรวจสภาให้นำตัวผู้นั้นออกไปจากห้องประชุม และถ้าเป็นการจำเป็นจะให้กักตัวไว้รอคำสั่งต่อไปก็ได้

ข้อ ๗๘ ถ้าในที่ประชุมเกิดการส่งเสียงเอะอึงขึ้น จนประธานเห็นว่าไม่สามารถจะรักษาข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาให้เป็นที่เรียบร้อยได้ ประธานมีอำนาจที่จะงดการประชุมไว้ชั่วคราว หรือสั่งปิดประชุมสำหรับวันนั้นก็ได้

ข้อ ๗๙ เมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดกระทำการไม่สงบขึ้นในสภาสมาชิกอาจแจ้งให้ประธานทราบได้

ความผิด

ข้อ ๗๖ สมาชิกผู้ใดกระทำความผิดต่อไปนี้ ใดชื่อว่าประพฤติผิดข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภา คือ

ก. ไซดอญคำอันฟังรังเกียจ และไม่ยอมถอน หรือขอขมาตามควร

ช. กล่าวคำห้ามกายตอสมาชิก

ค. จงใจกระทำการอันเป็นเหตุรบกวนกิจการในที่ประชุม

ง. ชักคำสั่งอันชอบของประธาน

ข้อ ๓๗ ถ้าประธานชวนชื่อกล่าวโทษสมาชิกประพฤติผิดข้อบังคับ ที่ประชุมอาจลงมติให้สมาชิกผู้นั้นได้รับโทษอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

ก. ตีเตียนหรือภาคทัณฑ์

ข. ให้ออขมา

ค. มีให้เข้าประชุมมีกำหนดตามแต่ที่ประชุมจะตกลง แต่ไม่ให้เกิน ๑๕ วัน การห้ามตามข้อ ค. นี้ไม่เป็นการตัดสิทธิซึ่งจะเข้าไปประชุมในคณะกรรมการ การลงมติดังกล่าวนี้นี้ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

ข้อ ๓๘ การลงมติในคดีที่สมาชิกถูกกล่าวหา นอกจากที่บังคับไว้ในข้อ ๓๗ ให้ลงมติดังต่อไปนี้

(๑) ถูกกล่าวหาตามข้อ ๓๗ ข. ให้ลงมติแต่เพียงว่า ควรให้ผู้นั้นถูกกล่าวหาออกจากสมาชิกภาพหรือไม่

(๒) ถูกกล่าวหาตามข้อ ๓๗ ค. ให้ลงมติดังนี้

ก. การเลือกตั้งนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือ

ข. มีมลทินอันควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่

การลงมติดังกล่าวนี้นี้ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

ข้อ ๓๙ การเสนอผู้ตักท้วงโทษสมาชิกในการประพฤติผิดข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาในคราวที่แล้วมา ให้เสนอเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีสมาชิกรับรอง ๑๕ คน ภายในกำหนด ๓ วัน นับตั้งแต่วันที่การกระทำผิดนั้นได้เกิดขึ้น

ข้อ ๔๐ สมาชิกที่ถูกกล่าวหา มีสิทธิและแถลงในที่ประชุมได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงมติ

หมวดที่ ๑๒

เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๘๑ เมื่อมีปัญหาโต้เถียงเกี่ยวกับการประชุมและการปรึกษา ซึ่ง
มิได้กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ ให้ล้อมติของที่ประชุมเป็นคำตัดสินเด็ดขาด

ข้อ ๘๒ ให้ใช้ข้อบังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๘๓ นับตั้งแต่วันใช้ข้อบังคับนี้ ให้ยกเลิกข้อบังคับการประชุมและการ
ปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๗๖ ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่
๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ นั้นเสีย

ข้อ ๘๔ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรรักษาการให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้
โดยเคร่งครัดทุกประการ

ประกาศมา ณ วันที่ ๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

พระยาศรยุทธเสณี
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

แก้ไขเพิ่มเติม
 ขอบังคับการประชุมและ
 การปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร
 พุทธศักราช ๒๔๗๗

ให้ยกเลิกความในข้อ ๒๗ แห่งหมวดที่ ๙ ว่าด้วยงบประมาณ และให้ใช้
 ความต่อไปนี้แทน

"ข้อ ๒๗ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเงินรายจ่ายและรายได้อประจำปี
 แห่งรัฐ ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่าร่างพระราชบัญญัติงบประมาณนั้น ให้รัฐบาลยื่นต่อสภา
 ผู้แทนราษฎรภายในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์"

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

พระเจียมวิรัชชพัภย์

รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่ ๑

ลงนามแทนประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้อบังคับการประชุมและ
การปรึกษาของสภามณฑลราชบุรี
แก้ไขเพิ่มเติม
พุทธศักราช ๒๔๗๘

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๕ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
พุทธศักราช ๒๔๗๕ สภามณฑลราชบุรีจึงลงมติว่าสมควรแก้ไขข้อบังคับการ
ประชุมและการปรึกษาของสภามณฑลราชบุรี พุทธศักราช ๒๔๗๗ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้ให้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษา
ของสภามณฑลราชบุรีแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘"

ข้อ ๒ ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภามณฑลราชบุรี
พุทธศักราช ๒๔๗๗ ข้อ ๑๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ข้อ ๑๓ การตั้งระเบียบวาระนั้น โดยปกติให้บรรจุขอเสนอและญัตติของ
รัฐบาลก่อนและวางตามลำดับดังนี้

- ก) รับรองรายงานการประชุม
- ข) การควน
- ค) เสนอพระราชกำหนดเพื่ออนุมัติ
- ง) กระทู้
- จ) ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่ค้าง
- ฉ) ญัตติร่างพระราชบัญญัติใหม่
- ช) ญัตติอื่น ๆ

ข้อ ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรค ๕ ข้อ ๕๓ แห่งข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภามหาวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๗

"ในคราวประชุมหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาตอบกระทู้ไม่เกิน ๓๐ นาที เว้นแต่เป็นเรื่องที่ถามหรือตอบค้างอยู่ ประธานจะอนุญาตให้เวลาต่อไปจนเสร็จเรื่องนั้นได้"

ประกาศมา ณ วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๘

ศรีธรรมมาธิเบศ

ประธานสภามหาวิทยาลัย

ข้อบังคับการประชุมและ
 การปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร
 (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๔๐

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๕ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
 พุทธศักราช ๒๔๓๕ สภาผู้แทนราษฎรจึงลงมติว่าสมควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
 การประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๓๗ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้ให้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของ
 สภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๔๐"

ข้อ ๒ ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร
 พุทธศักราช ๒๔๓๗ ข้อ ๓๖ และใช้ความต่อไปนี้แทน

"ข้อ ๓๖ เมื่อผู้เสนอหรือแปรญัตติใดอภิปรายแล้วให้ประธานถามที่ประชุม
 ว่าจะมีผู้ใดคัดค้านหรือไม่

ถ้าไม่มีผู้คัดค้านก็ให้ประธานเสนอให้ประชุมลงมติ
 ถ้ามีผู้คัดค้านคนเดียวกันให้ผู้คัดค้านนั้นเป็นผู้อภิปราย ถ้าสมาชิกหลายคนยกมือ
 ขึ้นพร้อมกัน ประธานจะขอให้สมาชิกผู้ใดคนหนึ่งลุกขึ้นเป็นผู้พูด
 เมื่อผู้คัดค้านพูดจบแล้ว ให้ประธานถามที่ประชุมว่าจะมีผู้ใดประสงค์อภิปราย
 สนับสนุนผู้เสนอหรือแปรญัตติหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ประธานเสนอให้ประชุมลงมติ ถ้า
 มีก็ให้ปฏิบัติการโดยอนุโลมตามความในวรรค ๓ และให้ประธานปฏิบัติการใหญ่เสนอ
 หรือแปรญัตติและผู้คัดค้านใดอภิปรายสลับกันไปโดยอนุโลมตามข้อความที่กล่าวข้างตน
 บทบังคับดังกล่าวข้างต้นนี้ มีให้ใช้ชั่วคราวหรือคณะกรรมการเจ้าหน้าที่

เมื่อประธานเห็นว่าได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว จะเสนอให้ประชุม
ลงมติก็ได้"

ขอ ๔ ไทยกเล็กขอบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช ๒๔๗๗ ขอ ๖๖ และใช้ความต่อไปนี้แทน

"ขอ ๖๖ ผู้เสนอหรือแปรญัตติใด จะเป็นรัฐบาลหรือสมาชิกก็ดี ยอมไป
ประชุมและชี้แจงแสดงความคิดเห็นในคณะกรรมการใด แต่ไม่มีสิทธิลงมติ

คณะกรรมการนัดประชุมคราวใด ให้แจ้งให้รัฐบาลหรือสมาชิกผู้เสนอ
หรือแปรญัตติทราบล่วงหน้าทุกคราว

ถ้าสมาชิกผู้แปรญัตติหรือผู้รับรองคำแปรญัตตินั้น มีได้ไปชี้แจงแสดงความ
เห็นต่อคณะกรรมการ ห้ามมิให้ผู้แปรญัตติอภิปรายในคำแปรญัตตินั้นในสภา"

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

พระยามานวราชเสวี

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ขอบังคับการ ประชุมและการปรึกษา
ของสภาผู้แทนราษฎร
(ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๔๘๑

ได้ยกเลิกความในข้อ ๒๓ แห่งหมวดที่ ๕ ว่าด้วยงบประมาณซึ่งได้
ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ และให้ใช้ความ
ต่อไปนี้แทน

"ข้อ ๒๓ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเงินรายจ่ายและรายได้
ประจำปีแห่งรัฐ ซึ่งต่อไปเรียกว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณนั้น ให้รัฐบาล
ยื่นต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในวันที่ ๑ สิงหาคม"

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๑

พระยามานวราชเสวี
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร

(ฉบับที่ ๗ พุทธศักราช ๒๔๘๓)

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๕ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้ให้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๗) พุทธศักราช ๒๔๘๓"

ข้อ ๒ ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกความในข้อ ๖๕ แห่งหมวดที่ ๕ ว่าด้วยงบประมาณ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ข้อ ๖๕ การเสนอแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณนั้น ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอให้อยู่ในบทบังคับดังต่อไปนี้

ก. การเสนอแปรญัตติขอให้ลดจำนวนเงินขออนุญาตจ่าย ต้องมีสมาชิกรับรอง ๕ คน

ข. การเสนอแปรญัตติตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่หรือเพิ่มรายจ่าย ต้องเสนอแปรญัตติขอให้ลดจำนวนเงินขออนุญาตจ่ายไปควย และต้องมีสมาชิกรับรอง ๕ คน ทั้งต้องอยู่ในวงเงินที่ขอลด

ค. การเสนอแปรญัตติแก้ไขเปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินขออนุญาตจ่าย ต้องมีสมาชิกรับรอง ๕ คน และต้องอยู่ในวงเงินที่ขอแก้ไขเปลี่ยนแปลง

ง. ห้ามมิให้เสนอแปรญัตติในรายการซึ่งมีข้อผูกพันดังต่อไปนี้

(๑) คอกเบี้ยและเงินสงเคราะห์คนเงินกู้

(๒) รายจ่ายซึ่งเป็นจำนวนเงินกำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย
 ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นว่า รายการใดมีข้อผูกพันเช่นเวลานี้หรือไม่แล้ว
 ให้ถือว่า คำวินิจฉัยของประธานสภาเป็นเด็ดขาด"
 ข้อ ๔ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรรักษาการให้เป็นไปตาม
 ขอบบังคับนี้

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๓

มานวราชเสวี

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของพฤฒสภา

พ.ศ. ๒๔๕๐

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๖๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พฤฒสภา
ตราข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

หมวด ๑

การเลือกประธานและรองประธานสภา

ข้อ ๑

เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงเปิดสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาตามมาตรา ๔๖ ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ให้เลขาธิการพฤฒสภาออกหนังสือนัดประชุมสมาชิก
ครั้งแรกภายใน ๕ วันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา

ข้อ ๒

ก่อนที่พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตั้งประธานและรองประธานตามมาตรา ๓๗ ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในการประชุมพฤฒสภา ให้สมาชิกผู้มีอายุสูงสุดในที่
ประชุมเป็นประธานชั่วคราว

ข้อ ๓

วิธีเลือกประธาน ให้มีการเสนอชื่อสมาชิกที่ควรแก่ตำแหน่งโดยมีสมาชิกรับรอง ๔ คน
ชื่อที่เสนอนั้นไม่จำกัดจำนวน ถ้ามีการเสนอชื่อประธานแต่คนเดียว ให้ผู้นั้นได้รับเลือกโดยมิ
ต้องลงคะแนน ถ้ามีหลายชื่อ ให้เลือกโดยวิธีเขียนชื่อลงคะแนน เมื่อใดเลือกแล้วให้ประธาน
ชั่วคราวประกาศผลต่อที่ประชุม ผู้ใดคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้าใดคะแนนสูงสุดเท่ากัน
หลายชื่อ ให้เลือกใหม่เฉพาะชื่อที่ใดคะแนนเท่ากัน

ในการเลือกครั้งที่สอง ถ้าใดคะแนนสูงสุดเท่ากันหลายชื่ออีก ให้ผู้มีอายุสูงสุดของผู้ที่
ใดคะแนนเท่ากันเป็นผู้ได้รับเลือก

การนับคะแนน ให้เลขาธิการเชิญสมาชิกที่มีอายุน้อยที่สุด ๖ คนมาช่วย

ข้อ ๔

วิธีเลือกประธาน ในข้อใดต่อไปนี้เกี่ยวกับวิธีการเลือกประธาน แต่ที่ประชุมลงมติให้รับรองประธานหลายคนให้เลือกคนที่ ๑ ก่อน แล้วจึงเลือกคนที่ถัดไปเป็นลำดับ

ข้อ ๕

เมื่อได้มีมติเลือกประธานและรองประธานของสภาแล้วให้เลขาธิการแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากรุณาธิคุณทรงตั้งตามมาตรา ๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เมื่อพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ทรงตั้งประธานและรองประธานดังกล่าวแล้ว ให้ส่งสำเนาประกาศตั้งไปยังสภาผู้แทนเพื่อทราบด้วย

ข้อ ๖

ประธานและรองประธานอยู่ในตำแหน่งไปจนถึงวันเปิดสมัยประชุมสามัญคราวต่อไป

ข้อ ๗

ประธานและรองประธานจะดำรงตำแหน่งข้าราชการฝ่ายการ เมือง ในขณะที่ เกี่ยวกันไม่ได้

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธานสภาข้อ ๘

ประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

- ก. ดำเนินกิจการของสภาคณะรัฐมนตรี
- ข. ความสัมพันธ์กับบัญชา เลขาธิการ กับพนักงาน เจ้าหน้าที่และกิจการของสภา
- ค. เป็นประธานในที่ประชุมสภา
- ง. รักษาข้อบังคับของสภาและความสงบเรียบร้อยในสภา ตลอดจนบริเวณของสภาด้วย
- จ. เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

ข้อ ๘

รองประธานคนที่หนึ่งมีหน้าที่ช่วยประธานในกิจการทั่วไป เป็นผู้ทำการแทนประธานในเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ถ้ารองประธานคนที่หนึ่งไม่อยู่ หรือไม่สามารถทำการแทนประธานได้ ก็ให้รองประธานคนถัดไป ทำหน้าที่แทนตามลำดับ

ข้อ ๑๐

เลขาธิการมีอำนาจและหน้าที่ตามที่ประธานได้มอบหมายดังต่อไปนี้

- ก. นัดประชุมสมาชิก
- ข. แจงระเบียบและหนังสือทั้งปวงต่อที่ประชุม
- ค. จัดทำรายงานการประชุมตามด้วยคำที่อภิปรายทั้งสิ้น
- ง. รักษาสรรพเอกสารของสภา เอกสาร เหล่านั้นจะเปิดเผยได้เพียงใดแล้วแต่ที่ประชุมหรือประธานอนุญาต
- จ. ควบคุมการเข้าออกในสภา และ
- ฉ. กิจการอื่น ๆ

หมวด ๓

การประชุมข้อ ๑๑

ในการปฏิบัติตนก่อนเข้ารับหน้าที่ตามมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น สมาชิกจะต้องกล่าวปฏิญาณในที่ประชุมว่า "ข้าพเจ้า(ออกชื่ออยู่ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณต่อที่ประชุมพุทธสภาว่า จะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

ข้อ ๑๒

การนัดประชุมต้องออกหนังสือนัด แต่ลาบอกนัดในที่ประชุมให้ออกหนังสือนัดผู้ที่มีได้มาประชุมในครั้งนั้นด้วย

โดยปกติให้นัดประชุมล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๓ วัน หากเป็นการด่วนจะนัดเร็ว

กวนันท์ไค

ข้อ ๑๓

การนัดประชุมให้สังระเบียบวาระแห่งการประชุมด้วย เว้นแต่เป็นการควน

ข้อ ๑๔

การจัดระเบียบวาระ โดยปกติให้ประธานสภาพรรจุขอเสนอและมติของรัฐบาล
ก่อน และจัดลำดับดังนี้

- ก. รับรองรายงานการประชุม
- ข. การควน
- ค. ร่างพระราชบัญญัติเพื่ออนุมัติพระราชกำหนด
- ง. กระทู้ถามรัฐมนตรี
- จ. ร่างพระราชบัญญัติที่ค้างพิจารณา
- ฉ. ร่างพระราชบัญญัติที่ส่งมาใหม่
- ช. มติอื่น ๆ

ข้อ ๑๕

ให้มีสมุควางไว้สำหรับสมาชิกมาประชุมลงชื่อก่อนเข้าประชุมทุกคราว
เมื่อมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงให้ดำเนินการประชุมได้

การประชุมได้

ถ้าพบกำหนดเริ่มประชุมไปแล้ว ๑ ชั่วโมง ยังมีสมาชิกมาไม่ครบองค์ประชุม
ประธานจะสั่งเลื่อนการประชุมคราวนั้นไปก็ได้

ข้อ ๑๖

เมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกนั่งตามที่ซึ่งจัดไว้
เมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้เลขาธิการแจ้งต่อที่ประชุมเพื่อ
สมาชิกเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

ข้อ ๑๗

โดยปกติให้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ เว้นแต่ที่ประชุมจะไดตกกลงเป็น

อย่างอื่น

ข้อ ๑๘

เมื่อประธานมีเรื่องซึ่งควรแจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อนเริ่มปรึกษาตามระเบียบวาระ ก็ให้แจ้งต่อที่ประชุม

ข้อ ๑๙

ถ้าประธานเห็นว่าได้มีการประชุมกันเป็นเวลานานสมควรจะหยุดพัก ก็สั่งให้หยุดพักได้

ข้อ ๒๐

เมื่อประธานถูกจากบัลลังก์โดยมิได้มีคำสั่งอย่างใดแล้วให้ถือว่าเปิดประชุม

ข้อ ๒๑

ในการประชุมลับตามมาตรา ๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้ประธานสั่งบุคคลอื่นที่มีไต่เป็นสมาชิกหรือรัฐมนตรีหรือเจ้าหน้าที่ออกจากที่ประชุม

สภาอาจมีมติให้จรรยาบรรณการประชุมลับครั้งนั้นก็ไต่ แต่ให้มีบันทึกเหตุการณ์ไว้

ข้อ ๒๒

การปรึกษากรณีที่มีสมาชิกถูกกล่าวหาตามหมวด ๑๒ แห่งข้อบังคับนี้ให้ประชุมลับ เว้นแต่ผู้ที่ถูกกล่าวหาจะขอให้ประชุมเปิดเผย

ข้อ ๒๓

รายงานการประชุมซึ่งคณะกรรมการไต่ตรวจสอบแล้วนั้น ให้ทำสำเนาขึ้นอย่างน้อย ๕ ฉบับ และวางให้สมาชิกตรวจดูไต่ก่อนเวลาประชุม เพื่อรับรองรายงานการประชุม นั้นอย่างน้อย ๖ ชั่วโมง สมาชิกผู้ใดต้องการแก้ถ้อยคำของตน ต้องได้รับอนุญาตจากสภา

ข้อ ๒๔

เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมแล้ว ให้ประธานหรือรองประธานสภาลงนามไว้เป็นสำคัญ

รายงานการประชุมของสภา จะต้องทำให้เสร็จและเสนอสภาเพื่อรับรองภายในกำหนดเวลา ๑๕ วัน นับแต่วันที่ประชุม

ข้อ ๒๕

รายงานการประชุมลับ จะเปิดเผยเพียงใดหรือไม่ ให้เป็นไปตามมติของสภา

ข้อ ๒๖

รายงานการประชุมของสภาตามข้อ ๒๕ และข้อ ๒๕ ซึ่งได้มตินิติของสภาให้เปิดเผย
ไปแล้วนั้น ให้เลขาธิการจัดพิมพ์ขึ้นไว้เป็นหลักฐานโดยเร็วและให้จำนวนพอสมควร

หมวด ๔

ญัตติและการแปรญัตติ

ข้อ ๒๗

นอกจากที่ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในข้อบังคับนี้ ญัตติที่จะเสนอเข้าพิจารณาในที่ประชุม
พลุสภาต้อง เสนอล่วงหน้า เป็นลายลักษณ์อักษรและมีสมาชิกรับรอง ๒ คน

ญัตติต่อไปนี้ ไม่ต้องบอกล่วงหน้า และไม่ต้องเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิก
รับรอง ๑ คน คือ

- ก. ญัตติขอให้รับรองรายงานการประชุม
- ข. ญัตติขอให้รับรองรายงานของกรรมาธิการ
- ค. ญัตติขอให้ปรึกษาเป็นการด่วน
- ง. ญัตติซึ่งประธานเห็นว่าควรอนุญาต
- จ. ญัตติซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อ ๒๕

ข้อ ๒๘

เมื่อที่ประชุมกำลังอภิปรายญัตติใดญัตติหนึ่งอยู่ ถ้าสมาชิกผู้ใด เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติม
ญัตตินั้นประการใด ก็ให้เสนอญัตติขอแปรญัตติขึ้น และห้ามมิให้สมาชิกนำญัตติอื่นเสนอ

นอกจาก

- ก. ญัตติขอแปรญัตติ เฉพาะที่ไม่ใช่กฎหมาย
- ข. ญัตติขอให้ส่งปัญหาไปยังกรรมาธิการ
- ค. ญัตติขอให้เลื่อนการประชุม
- ง. ญัตติขอให้ประชุมลับ

- จ. ผู้คดีขอขอยา เฝ้าลงมติในอุตัตินั้น เพื่อให้มีรายกันต่อไป
- ฉ. ผู้คดีขอให้ประชุมยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา ถ้าที่ประชุมตกลงคานนี้ ผู้คดีเดิมเป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่ให้วินิจฉัยในกรณีที่ผู้คดีเดิมเป็นร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๒๙

ผู้คดีใดได้ปรึกษาคงไปแล้ว ห้ามมิให้มาผู้คดีซึ่งมีหลักการ เช่นเดียวกันขึ้นเสนออีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่ประธานจะอนุญาตในเมื่อ เหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

ข้อ ๓๐

ผู้คดีซึ่งสมาชิกเสนอให้ศาลความตามมาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ต้องมีสมาชิกรับรอง ๒๐ คน

ข้อ ๓๑

นอกจากร่างพระราชบัญญัติ เสนอมาจากสภาผู้แทนแล้วผู้คดีใดที่สภายังมิได้พิจารณาหรือพิจารณายังไม่เสร็จ เมื่อ เปลี่ยนชุดสมาชิกของสภาตามมาตรา ๒๖ วรรคแรกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้เป็นอันตกไป

หมวด ๕

การอภิปราย

ข้อ ๓๒

สมาชิกผู้ใดประสงค์จะกล่าวความข้อหนึ่งข้อใดก็ให้ยกมือขึ้น ณ ที่ของตน เมื่อประธานให้สัญญาณให้พูดแล้วจึงพูดได้ สมาชิกจะยืนพูด ณ ที่ของตนหรือจะไปพูด ณ ที่ซึ่งจักไว้ก็ได้ คำพูดนั้นต้องเป็นคำพูดกับประธานเสมอ

ประธานต้องให้โอกาสสนทนาเสนอหรือผู้แปรญัตติได้อภิปรายก่อน

ข้อ ๓๓

เมื่อผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติได้อภิปรายแล้ว ให้ประธานถามที่ประชุมว่า จะให้ผู้คัดค้านหรือไม่

ถ้าไม่มีผู้คัดค้าน ก็ให้ประธานเสนอให้ที่ประชุมลงมติ

ถ้ามีผู้คัดค้านคนเดียว ก็ให้ผู้คัดค้านผู้นั้นเป็นผู้อภิปราย ถ้าสมาชิกหลายคนยกมือขึ้นพร้อมกัน ประธานจะให้ผู้คัดค้านผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้พูด

เมื่อผู้คัดค้านพูดจบแล้ว ให้ประธานถามที่ประชุมว่า จะมีผู้ใดประสงค์อภิปราย
สนับสนุนผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติหรือไม่ ถ้ามีก็ให้ปฏิบัติกรโดยอนุโลมตามความในวรรค ๓
และให้ประธานปฏิบัติกรให้ผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติและผู้คัดค้านไต่ถามสลับกันไป โดย
อนุโลมตามข้อความที่ไต่ถามข้างต้น

เมื่อประธานเห็นว่า ไต่ถามสลับกันพอสมควรแล้ว จะเสนอให้ที่ประชุมลงมติก็ได้

ข้อ ๓๔

บทบังคับดังกล่าวในข้อ ๓๓ มิให้ใช้บังคับแก่การอภิปรายในการประชุมที่คณะรัฐมนตรี
ได้เสนอข้อความไว้ใจตามมาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ข้อ ๓๕

เมื่อมีการอภิปรายพาดพิงไปถึงรัฐมนตรีหรือสมาชิกคนใดจะเป็นด้วย เรื่องส่วนตัวก็ดี
หรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายแก่รัฐมนตรี หรือสมาชิกคนนั้นก็ดี ผู้ถูกอภิปรายพาดพิงถึงนั้น
มีสิทธิอภิปรายกล่าวแก้หรือชี้แจงข้อเท็จจริงไต่ถามสมควร

ข้อ ๓๖

สมาชิกต้องพูดเฉพาะ เรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ ห้ามกล่าวข้อความซ้ำหรือเอกละเมิด
และจะใช้อภัยคำหยาบคายใส่ร้ายหรือเสียดสีผู้ใดไม่ได้ ถ้าไม่จำเป็นแล้ว มิให้สมาชิกกล่าว
พระนามพระมหากษัตริย์ หรือนามสมาชิกหรือนามบุคคลภายนอก

ข้อ ๓๗

ผู้เสนอ ผู้ขอแปรญัตติ หรือผู้อภิปรายอาจถอนคำเสนอคำแปรญัตติหรือคำอภิปรายนั้นได้
เมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม
การถอนคำในข้อนี้อาจทำได้โดยไม่ของอภิปราย แต่ต้องถอนในที่ประชุม

ข้อ ๓๘

โดยปกติสมาชิกคนหนึ่งจะพูดได้ครั้งละไม่เกิน ๑๕ นาที เว้นแต่ประธานจะเห็นสมควร
อนุญาตให้พูดต่อไปอีกก็ได้

ข้อ ๓๙

นอกจากผู้เสนอญัตติและผู้แปรญัตติแล้ว ผู้ใดจะอภิปรายในเรื่องเดียวกันเกินกว่า

๒ ครั้งไม่ได้ เว้นแต่ประธานจะอนุญาต

ข้อ ๔๐

บทบังคับดังกล่าวในข้อ ๓๓ ข้อ ๓๔ และข้อ ๓๕ มิให้ใช้ต่อรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่เข้ามาแสดงในสภา หรือกรรมการ

ข้อ ๔๑

เมื่อประธานเตือนสมาชิกให้เขาระเบียบ สมาชิกคงกระทำการทันที

ข้อ ๔๒

ในเวลาที่กำลังอภิปรายอยู่ ถ้าประธานยื่นขึ้น ให้สมาชิกผู้กำลังพูดหรือจะพูดนั้นหยุดและนั่งลงทันที สมาชิกทั้งหลายซึ่งอยู่ในที่ประชุมต้องนั่งฟังประธาน

ข้อ ๔๓

เมื่อเห็นว่ามีผู้ฝ่าฝืนข้อบังคับ สมาชิกอาจยื่นขึ้นร้องขอให้รักษามติบังคับได้

ข้อ ๔๔

คำสั่งของประธานในข้อที่ว่าฝ่าฝืนข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาหรือไม่นั้น เป็นเด็ดขาด ห้ามอภิปราย

ข้อ ๔๕

เมื่อรัฐบาลร้องขอให้เปิดเผยข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ที่ประชุมอาจมีมติให้เปิดเผยข้อความนั้นก็ได้

ข้อ ๔๖

เมื่อรัฐบาลประสงค์จะให้ผู้เชี่ยวชาญชี้แจงหรือตอบปัญหาเรื่องใดต่อที่ประชุม ต้องขออนุญาตประธานสภาโดยระบุชื่อผู้เชี่ยวชาญก่อน ผู้เชี่ยวชาญนั้นจึงจะมีสิทธิเข้ามาในที่ประชุมเพื่อชี้แจงหรือตอบคำถามได้

หมวด ๖

การลงมติ

ข้อ ๔๗

วกลงคะแนนมี ๒ วิธี

ก. ลงคะแนนเปิดแขย

ข. ลงคะแนนลับ

ข้อ ๔๘

การลงคะแนน เปิดแขย มีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. ใ้หยกมือขึ้น

ข. ใ้หยนขึ้น

ค. ใ้กระทำเป็นพวก โดยจัดแบ่งพวกไม่ เห็นควยใ้หยูทางซ้าย พวกเห็นควยใ้หยูทางขวาของประธาน วิธีลงมติเป็นพวกนี้จะทำใ้คอเมื่อใ้เสนอและมีผู้รับรอง ๑๕ คน หรือรัฐมาร้องขอ

ง. ใ้เรียกชื่อสมาชิกลงคะแนนเป็นรายตัว

จ. วิธีอื่นใ้ซึ่งที่ประชุม เห็นสมควร เฉพาะกรณี

ข้อ ๔๙

การขอใ้ลงคะแนนลับ จะทำได้เมื่อมีผู้เสนอและมีผู้รับรอง ๕ คน หรือเมื่อรัฐมาร้องขอ และที่ประชุมอนุมัติ

วิธีลงคะแนนลับ ใ้เรียกชื่อสมาชิกมาลง เบียในหีบคอกหน้าประธาน ตามปกติผู้เห็นควยใ้หลัง เบียขาว ผู้ที่ไม่เห็นควยใ้หลัง เบียสี

วิธีลงคะแนนลับ อาจทำเป็นอย่างอื่นตามที่ที่ประชุม เห็นสมควรก็ได้

ข้อ ๕๐

การ เรียกชื่อสมาชิก ใ้เรียกตามลำดับอักษรของชื่อสมาชิก

ข้อ ๕๑

ลำดับการลงมตินั้น ถ้าผู้ใดใ้มีคำแปรญัตติแล้ว โดยปกติใ้ยกเอาคำแปรญัตติสุดท้ายลงมติก่อน แล้วย้อนเป็นลำดับไป

ข้อ ๕๒

เมื่อเห็น เป็นการสมควร ประธานหรือที่ประชุมอาจแยกความออกลงมติ เป็นคอน ๆ
ก็ได้

ข้อ ๕๓

เมื่อประธานถามว่าจะมีผู้ใดคัดค้านประการใดหรือไม่ ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านให้ถือว่าที่ประชุม เห็นชอบ

ข้อ ๕๔

การลงคะแนนเห็น เมื่อใดเป็นไปตามมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ให้ประธานประกาศผลต่อที่ประชุม เป็นอันว่าการลงมตินั้นเสร็จสิ้นแล้ว

ข้อ ๕๕

ถ้าการลงมตินั้นยังไม่เสร็จสิ้น มีสมาชิกเข้ามายังที่ประชุมอีก สมาชิกผู้นั้นจะลงคะแนนด้วยก็ได้ แต่เฉพาะร่วมกับฝ่ายที่ยังนับคะแนนไม่เสร็จ แต่ถ้าเข้ามาเมื่อประธานเริ่มประกาศคะแนนแล้ว ผู้นั้นจะลงคะแนนมิได้

ข้อ ๕๖

การลงมติในกรณีที่สมาชิกถูกกล่าวหา ให้ลงมติดำเนินการที่ค้างไว้ในหมวด ๑๒ ว่าด้วยการละเมิดข้อบังคับ

หมวด ๓

การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี

ข้อ ๕๗

เมื่อสมาชิกจะตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีตามมาตรา ๕๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา และให้ระบุด้วยว่าจะให้ตอบทางหนังสือราชกิจจานุเบกษา หรือจะให้ตอบในที่ประชุมสภา เมื่อประธานสภาพิจารณาเห็นว่า เป็นกระทู้ถามอันถูกต้องแล้วก็ให้ส่งไปยังรัฐบาล

ข้อ ๕๘

การตั้งกระทู้ถาม ให้เขียนเป็นรูปคำถามโดยมีข้อความสั้น ๆ แต่ต้องชัดเจนพอที่จะเข้าใจความหมายได้ตลอด และต้องเป็นคำถามในเรื่องข้อเท็จจริง หรือนโยบายอันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรี

กระทู้ถามใดจำเป็นต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงก่อน จึงจะตั้งรูปเป็นคำถามได้ก็ให้เขียนข้อเท็จจริงนั้นแต่สั้น ๆ ซึ่งผู้ถามยอมรับรองว่าถูกต้อง

กระทู้ถามใดจำเป็นต้องมีคำชี้แจงประกอบ ก็ให้ผู้ถามเขียนไว้ เป็นหมายเหตุ
 ตอนท้ายใ้คำตั้งนาม เป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก แต่ไม่ต้องอ่านคำชี้แจงนั้นในเวลาอ่าน
 กระทู้ถาม

ข้อ ๕๕

คำถามต่อไปนี้อยู่ในลักษณะของกระทู้ถาม คือ

๑. ถาม เพื่อให้บอกความเห็น
๒. ถาม เป็นเชิงโต้แย้ง ประชดหรือกล่าวร้ายเสียคดี
๓. ถาม เรื่องที่โต้ตอบแล้วหรือได้มีการปฏิเสธแล้ว
๔. ถาม ข้อความเคลือบคลุมหรือเข้าใจยาก หรือเรื่องเล็กน้อย
๕. ถาม เพื่อประสงค์ทราบถึงกิจการภายในในต่างประเทศ
๖. ถาม เพื่อจะทราบว่ ชาวในหนังสือพิมพ์หรือกิจการส่วนตัวบุคคลว่าจะเป็น
 จริงหรือไม่

ข้อ ๖๐

เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้ถาม ประธานจะได้อนุญาตให้สมาชิกตั้ง
 กระทู้ถามในที่ประชุม

ในกรณีที่รัฐมนตรีตอบในที่ประชุม สมาชิกผู้ตั้งกระทู้ถาม ย่อมซักถามให้ความ
 กระจางขึ้นอีกได้ ๓ ครั้ง เป็นอย่างมาก เว้นแต่ประธานจะอนุญาตให้ซักถามต่อไป
 กระทู้ถาม เป็นการโต้ตอบระหว่างสมาชิกผู้ถามกับรัฐมนตรีผู้ตอบ เท่านั้น ไม่มี
 การอภิปรายและไม่มีการลงมติ

ข้อ ๖๑

เมื่อสมาชิกตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี ให้ประธานมีอำนาจวินิจฉัยว่า กระทู้
 ถามนั้นเป็นกระทู้ถามหรือไม่ ถ้าประธานเห็นว่า เป็นกระทู้ถาม ก็ให้ประธานดำเนิน
 การ เพื่อให้ได้ตั้งกระทู้ถามและตอบในที่ประชุม เป็นการควน

ข้อ ๖๒

ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาถามและตอบกระทู้ไม่เกิน ๓๐ นาที

เว้นแต่ เป็น เรื่องที่กำลังถามหรือตอบค้างอยู่ ประธานจะอนุญาตให้เวลาต่อไปจนเสร็จเรื่องนั้นก็ไ้

ข้อ ๖๓

เมื่อรัฐมนตรีจะไม่ตอบกระทู้ถามใด ๆ โดยเห็นว่าข้อความนั้น ๆ ยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดินแล้ว ต้องชี้แจงให้ทราบ

ข้อ ๖๔

ถ้าสมาชิกผู้ตั้งกระทู้ถามมิได้อยู่ในที่ประชุม เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้ถามนั้น ให้ถือว่าสมาชิกผู้นั้นได้ถอนกระทู้ของตนเสียแล้ว เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ประธานจะอนุญาตให้เลื่อนการตั้งกระทู้ถามนั้นไปก็ได้

ข้อ ๖๕

เมื่อรัฐมนตรีใดมาแถลง หรือแจ้งเรื่องใดในที่ประชุมทราบ สมาชิกมีสิทธิซักถามในที่ประชุมนั้น เพื่อขอรับคำอธิบายหรือคำชี้แจงเพิ่มเติมได้ ในกรณีนี้ให้นำความในข้อ ๖๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔

คณะกรรมการ

ข้อ ๖๖

เมื่อเปิดสมัยประชุมสามัญคราวหนึ่ง ให้ที่ประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการสามัญไว้เป็นแผนก มีจำนวนตามความต้องการแห่งกิจการของสภา สมาชิกสภาจะเป็นกรรมการสามัญคราวเดียวกันเกินกว่า ๒ แผนกไม่ได้

ข้อ ๖๗

เมื่อมีกิจการพิเศษ ที่ประชุมอาจเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาหรือสอบสวนข้อความอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในวงงานของสภาก็ได้

ข้อ ๖๘

การเลือกบุคคลเป็นกรรมการสามัญคดี หรือกรรมการวิสามัญคดี ให้
ปีการเสนอชื่อโดยมีผู้รับรอง ๒ คนและให้นำความในข้อ ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๖๙

การนัดประชุมคณะกรรมการครั้งแรก ให้เป็นหน้าที่ของเลขาธิการสภา
ให้กรรมการในคณะหนึ่ง ๆ เลือกตั้งประธาน เลขานุการและเจ้าหน้าที่
อื่น ๆ ตามที่จำเป็นจากบรรดากรรมการในคณะนั้น ๆ

เมื่อมีกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวน จึงให้ดำเนินการประชุมได้
คณะกรรมการย่อมมีอำนาจ เรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็น
เห็นในกิจการที่กระทำหรือพิจารณาอยู่นั้นได้

ข้อ ๗๐

เมื่อรัฐบาลหรือประธานร้องขอ สภาอาจลงมติให้คณะกรรมการดำเนินกิจการ
ของสภานอกสมัยประชุมได้

หลังจากปิดสมัยประชุมแล้ว เมื่อเห็นจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งกิจการของสภา
ประธานอาจขอให้คณะกรรมการดำเนินกิจการซึ่งค้างอยู่นอกสมัยประชุม แล้วขอ
อนุมัติสภาภายหลังได้

ข้อ ๗๑

สมาชิกหรือรัฐมนตรีมีสิทธิเข้าฟังการประชุมของคณะกรรมการได้ เว้นแต่
สภาได้ลงมติให้เป็นการประชุมลับ

ผู้มีสิทธิเข้าฟังการประชุมจะแสดงความเห็นได้คือ เพื่อคณะกรรมการร้องขอ

ข้อ ๗๒

ผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติยอม ไปประชุมและชี้แจงแสดงความคิดเห็นในคณะกรรมการ
ได้ แต่ไม่มีสิทธิลงคะแนน

คณะกรรมการนัดประชุมเมื่อใด ให้แจ้งแก่รัฐบาลหรือผู้เสนอ และผู้แปรญัตติ
ถ้ามี ทั้งประกาศให้สมาชิกทราบล่วงหน้าทุกราว

ถ้าสมาชิกผู้แปรญัตติมิได้ไปชี้แจงแสดงความเห็นต่อคณะกรรมการ ห้ามมิให้ผู้แปรญัตติอภิปรายคำแปรญัตตินั้นในที่ประชุมสภา

หมวด ๘

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๗๓

ร่างพระราชบัญญัติซึ่งสภาผู้แทนได้เสนอไปยังพฤตสภาให้ลงสารบบแสดงหลักฐานวันที่รับ และวันที่พฤตสภาลงมติในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๗๔

ร่างพระราชบัญญัติที่ได้นำเสนอต่อพฤตสภานั้น ให้พิจารณาเป็น ๓ วาระเว้นแต่ในกรณีที่มีมติไว้เป็นอย่างอื่นในข้อบังคับนี้

ข้อ ๗๕

นอกจากกรณีความที่รัฐบาสร้องขอตามข้อ ๕๓ ให้ประธานจัดส่งสำเนาร่างพระราชบัญญัติแก่สมาชิกพิจารณาล่วงหน้า ถ้าไม่มีสมาชิกเสนอแสดงความประสงค์ขอออกความเห็นก่อนเวลาพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้ว ให้ที่ประชุมลงมติเพียงครั้งเดียวโดยไม่มีการอภิปรายว่า ร่างนั้นสมควรจะออกเป็นพระราชบัญญัติได้หรือไม่

ข้อ ๗๖

เมื่อสมาชิกเสนอขึ้นตามข้อ ๗๕ ก็ให้สภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น เป็น ๓ วาระ

ข้อ ๗๗

ในเมื่อมีการพิจารณาเป็น ๓ วาระ การพิจารณาครั้งที่ ๑ ให้ที่ประชุมปรึกษา ลงมติว่า ควรจะรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่

ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้าน หรือมีผู้คัดค้านแต่ที่ประชุมลงมติไม่เห็นชอบความคัดค้านนั้น ก็ให้ถือว่าที่ประชุมยอมรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาต่อไป แล้วให้ประธานสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้คณะกรรมการพิจารณาโดยสภาเป็นผู้กำหนดเวลาให้แปรญัตติและกำหนดเวลาพิจารณาของคณะกรรมการ

ข้อ ๓๗

สมาชิกผู้ใดเห็นสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตราใดให้เขียนคำปรารถนา
เป็นมาตรา ๆ โดยมีสมาชิกรับรอง ๒ คน ยื่นต่อประธานคณะกรรมการภายในเวลา
ที่สภากำหนดให้

ข้อ ๓๘

คณะกรรมการต้องทำรายงานและบันทึกความเห็นแห่งร่างพระราชบัญญัติตาม
ร่างแก้ไขและมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมยื่นต่อประธานภายในเวลาที่สภากำหนด แล้วให้
ประธานสภาส่งสำเนาร่างและรายงานนั้นแก่สมาชิกก่อนวันนัดประชุมสภา

กรรมการฯ ยอมเข้าไปในที่ประชุมสภา เพื่อแถลงประกอบรายงานหรือแก้ไข
สงสัยต่าง ๆ เกี่ยวกับรายงานนั้นได้

ข้อ ๔๐

ในการพิจารณาพระราชบัญญัติก่อนที่จะลงมติรับไว้พิจารณาหรือไม่รับไว้
ที่ประชุมอาจลงมติส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นให้คณะกรรมการพิจารณาและบันทึกความเห็น
เสนอสภาภายในเวลาที่กำหนดให้ก็ได้ หลังจากนั้นสภาจึงจะเริ่มพิจารณาเป็น
วาระที่ ๑

ข้อ ๔๑

ในการพิจารณาวาระที่ ๒ ให้ปรึกษาเรียงลำดับมาตราเฉพาะที่มีคำปรารถนา
ซึ่งผู้แปรญัตติหรือผู้รับรองสงวนในสภา หรือที่มีการแก้ไขโดยคณะกรรมการ เท่านั้น
เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ในระหว่างพิจารณาวาระที่ ๒ ถ้าความปรากฏขึ้นว่ามาตราใดที่ประชุมเห็นสมควร
จะส่งให้กรรมการคณะเดิมหรือคณะอื่นไปพิจารณาอีกก็ทำได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น การ
พิจารณาเฉพาะมาตรานั้น ๆ เป็นอันระงับไว้พลางก่อนและถ้าไม่เป็นการชักข้อก็ให้
ประชุมพิจารณามาตราอื่น ๆ ต่อไปจนกว่าจะจบร่าง

เมื่อคณะกรรมการได้ยื่นรายงานตามมาตราที่ใดระงับไว้แล้ว ในการประชุม
ต่อวาระที่ ๒ โดยปกติให้ปรึกษาลงมติเฉพาะมาตราที่ใดระงับไว้

ข้อ ๘๒

ในการพิจารณาร่างที่ ๓ ให้ปรึกษาและลงมติแต่ข้อเดียวว่า ร่างนั้นสมควรจะออกเป็นพระราชบัญญัติหรือไม่

ข้อ ๘๓

ในกรณีทวนเพื่อรัฐบาลใคร่ขอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยไม่ต้องส่งสำเนาให้สมาชิกทราบล่วงหน้าตามความในข้อ ๘๒ และขอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นทั้ง ๓ วาระรวดเดียว ก็ให้สภาพิจารณารวดเดียว

แต่ได้มีการส่งสำเนาร่างพระราชบัญญัติให้สมาชิกทราบล่วงหน้า และได้มีสมาชิกเสนอให้พิจารณาตามความในข้อ ๘๒ และข้อ ๘๒ แล้วก็ดี เมื่อถึงกำหนดพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น ถ้ารัฐบาลหรือสมาชิกมีจำนวน ๑ ใน ๕ ของจำนวนที่มาประชุมใคร่ขอให้ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นทั้ง ๓ วาระรวดเดียว ก็ให้สภาพิจารณารวดเดียว

ข้อ ๘๔

การขอแปรญัตติในร่างพระราชบัญญัติซึ่งพิจารณารวดเดียวในวาระที่ ๒ ไม่ต้องเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรอง ๒ คน

ข้อ ๘๕

การ เสนอแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอให้อยู่ในบทบังคับคงต่อไปนี้

- ก. การ เสนอแปรญัตติขอให้ลดจำนวนเงินขออนุญาตจ่าย ต้องมีสมาชิกรับรอง ๕ คน
- ข. การ เสนอแปรญัตติตั้งรายจ่ายอื่นใหม่ หรือ เติม รายจ่ายต้อง เสนอแปรญัตติขอให้ลดจำนวนเงินอนุญาตจ่ายไปพร้อม และต้องมีสมาชิกรับรอง ๕ คน ทั้งต้องอยู่ภายในวงเงินที่ขอลง
- ค. การ เสนอญัตติแก้ไข เปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินอนุญาตจ่าย ต้องมีสมาชิกรับรอง ๕ คน และต้องอยู่ภายในวงเงินที่ขอแก้ไข เปลี่ยนแปลง
- ง. ห้ามมิให้ เสนอแปรญัตติในรายการซึ่งมีข้อผูกพันบังคับต่อไปนี้

๑. คอก เบี้ย และ เงินสงเคราะห์คน เงินกู้
๒. รายจ่ายซึ่ง เป็นจำนวนเงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย ถ้ามี ปัญหา เกิดขึ้นว่ารายการใดมีข้อผูกพัน เช่นว่านี้หรือไม่แล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยของประธานสภา เป็นเด็ดขาด

ข้อ ๔๖

ร่างพระราชบัญญัติที่พุทธสภาพิจารณาลงมติ เห็นชอบด้วยโดยไม่แก้ไขให้ประธานส่งร่างนั้นไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายตามมาตรา ๒๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้แจ้งไปยังประธานสภาผู้แทนเพื่อทราบด้วย

ข้อ ๔๗

ร่างพระราชบัญญัติที่พุทธสภาลงมติไม่ เห็นชอบด้วยก็ดี หรือลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมก็ดี ให้ประธานส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนไปให้ประธานสภาผู้แทน และให้แจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อทราบด้วย

หมวด ๑๐

การเงินของพุทธสภา

ข้อ ๔๘

ให้คณะกรรมการสามัญคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการควบคุมรายรับและรายจ่ายของพุทธสภา" มีจำนวน ๗ คน การเลือกตั้งคณะกรรมการนี้ให้นำความในข้อบังคับข้อ ๖๖ และข้อ ๖๐ มาใช้บังคับกับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๙

คณะกรรมการควบคุมรายรับและรายจ่ายของพุทธสภามีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. พิจารณาจัดท่างบประมาณประจำปี เสนอต่อพุทธสภา และเมื่อพุทธสภาได้ให้ความเห็นชอบด้วยแล้วให้ประธานส่งไปให้รัฐบาล เพื่อนำบรรจุลงในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีก่อนกำหนดที่รัฐบาลจะต้อง เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ต่อรัฐสภา

- ข. ความคุ้มครองและรายจ่ายของพฤกษสภา
- ค. กำหนดวิธีการและให้คำแนะนำเกี่ยวกับลักษณะและประเภทแห่งรายรับ และรายจ่ายของพฤกษสภา
- ง. เสนอบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งรายรับและรายจ่ายของพฤกษสภาในปีก่อน ให้พฤกษสภาทราบอย่างช้าภายในกำหนด ๖๐ วัน หลังจากวันเปิดสมัยประชุมสามัญ ปีต่อไป
- จ. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเงินของพฤกษสภาตามที่สภาจะได้อบรมหมายให้

หมวด ๑๑

การรักษาบรรษัทและความสงบเรียบร้อย

ข้อ ๘๐

นอกจากสมาชิก รัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องแล้ว บุคคลใดจะลงดำเข้าไป ในสถานที่ประชุมของสภาโดยมิได้รับอนุญาตจากประธานหาได้ไม่

ข้อ ๘๑

สถานที่ประชุมของสภายอมเป็นที่เคาะพ ผู้เข้าไปในที่นั้นต้องประพฤติตนให้เรียบร้อย ปิัสัยการระวะ และต้องแต่งกายให้สุภาพตามแบบนิยม

ข้อ ๘๒

ผู้ใดประสงค์จะเข้าฟังการประชุมและการปรึกษาของสภาต้องยื่นคำขอรับอนุญาตตามระเบียบการที่ประธานได้กำหนดขึ้นไว้

ข้อ ๘๓

หนังสือพิมพ์ที่ส่งผู้แทนเข้าฟังการประชุมและการปรึกษาของสภา หากประสงค์จะโฆษณาข้อความเกี่ยวกับการประชุมและการปรึกษาดังกล่าวนี้ ห้ามมิให้ตกแต่งเรื่องราว และถ้อยคำให้ผิดไปจากความจริง หรือโฆษณาข้อความที่สภานั้นเปิดเผย หรือสงพิมพ์ข้อความใดเป็นการกล่าวร้ายเสียชื่อเสียงหรืออุทธรณ์เกียรติแห่งสภา หรือสมาชิกของสภา เนื่องในการปฏิบัติหน้าที่

หนังสือพิมพ์ฉบับใด ไม่ปฏิบัติตามข้อความในวรรคแรก ให้ประธานสภามีอำนาจสั่งให้

๑. เรียกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์นั้นมาตักเตือน หรือ
๒. ยึดบัตรอนุญาตเข้าฟังการประชุมไม่เกิน ๑ เดือน หรือ
๓. ถอนบัตรอนุญาตเข้าฟังการประชุมเสีย

ขอ ๔๔

ผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในสถานที่ประชุมของสภาต้องนั่งตามที่ซึ่งจัดไว้ให้โดยเฉพาะ และห้ามแสดงกิริยาอาการเห็นควย หรือมีเห็นควย หรือกล่าววาจาส่งเสียงใด ๆ

ขอ ๔๕

เมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในที่ประชุมสภา สมาชิกอาจแจ้งให้ประธานทราบ

ขอ ๔๖

บุคคลใดก่อความไม่สงบเรียบร้อยของในที่ประชุมสภาจะถูกตำรวจสภา เชิญตัวออกจากที่ประชุมทันที นอกจากนั้นยังอาจถูกนำตัวส่งเจ้าหน้าที่จัดการตามกฎหมายอีกด้วย

ขอ ๔๗

ถ้าในสถานที่ประชุมเกิดการส่งเสียงเอ็ดอึ้งขึ้นจนประธานเห็นว่าไม่สามารถจะดำเนินการประชุมและการปรึกษาให้เป็นที่เรียบร้อยต่อไปได้ ประธานมีอำนาจที่จะงดการประชุมไว้ชั่วคราวหรือสั่งปิดประชุมสำหรับวันนั้นก็ได้

หมวด ๑๒

การละเมิดข้อบังคับ

ขอ ๔๘

สมาชิกผู้ใดกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ถือว่าละเมิดข้อบังคับการประชุม และการปรึกษาของสภา คือ

- ก. ใช้ถ้อยคำอันพึงรังเกียจ และไม่ยอมถอน หรือขอขมาตามควร

- ข. กล่าวคำหยาบคาย ใสร้ายหรือเสียดสีผู้อื่น
- ค. จงใจกระทำการอันเป็นเหตุรบกวนกิจการในที่ประชุม
- ง. ชักคำสั่งประธาน

ข้อ ๙๘

ในที่ประชุมสภา ถ้าสมาชิกผู้ใดละเมิดข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภา
ก็ดี หรือทำลายความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมก็ดี ประธานมีอำนาจเตือนผู้ละเมิดนั้น
ให้เขาระเบียบ

ถ้าผู้ละเมิดไม่กระทำตามคำเตือน หรือคำสั่งของประธาน ประธานจะห้ามผู้ละเมิด
นั้นมีให้พูดต่อไป หรือจะสั่งให้ผู้ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุมก็ได้

ถ้าประธานสั่งให้ผู้ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุมผู้นั้นยังชักขึ้นไม่ออกไป ประธานมี
อำนาจสั่งตำรวจสภานำตัวผู้นั้นออกไปจากที่ประชุม และถ้าเป็นการจำเป็นจะให้หรือสั่ง
คำสั่งต่อไปก็ได้

ข้อ ๑๐๐

สมาชิกผู้ใดถูกประธานเตือนให้พูดเฉพาะเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ตามข้อ ๑๒ ถึง
๒ ครั้งในการอภิปรายคราวเดียวกันแล้ว ยังฝ่าฝืนอีก ประธานอาจจะสั่งมีให้สมาชิกผู้นั้น
พูดต่อไปในเรื่องนั้นก็ได้อีก

ข้อ ๑๐๑

การที่ประธานได้เตือนสมาชิกผู้ใดให้เขาระเบียบ ให้จับบันทึกไว้ในรายงานการ
ประชุมของสภาด้วย

ข้อ ๑๐๒

ถ้าประธานขานชื่อกล่าวโทษสมาชิกผู้ละเมิดข้อบังคับ ที่ประชุมอาจลงมติให้สมาชิกผู้นั้น
ไต่สวนโทษอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- ก. ภาคทัณฑ์
- ข. คำหนิ
- ค. มีให้เข้าประชุมมีกำหนดตามแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควรแต่ไม่เกิน ๑๕ วัน การห้าม

ตามข้อ ก. นี้ ไม่เป็นการคัดสิทธิที่จะเข้าไปประชุมในคณะกรรมการ
การลงมติดังกล่าวนี้ ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

ข้อ ๑๐๓

การเสนอผู้คัดค้านหาเพื่อขอให้ลงโทษสมาชิกในการละเมิดข้อบังคับการประชุม
และการปรึกษาของสภาในคราวที่แล้วมา ให้เสนอเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีสมาชิกรับรอง
๑๕ คน ภายในกำหนด ๓ วัน นับตั้งแต่วันที่การละเมิดนั้นได้เกิดขึ้น

ข้อ ๑๐๔

สมาชิกผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิแถลงในที่ประชุมได้ แต่ลงคะแนนมติไม่ได้

หมวด ๑๓

เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑๐๕

สมาชิกซึ่งอยู่ในระหว่างถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้งย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามข้อบังคับนี้
เช่นเดียวกับสมาชิกอื่นทุกประการ

ข้อ ๑๐๖

เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการประชุมและการปรึกษาของสภาให้ล้อมติของที่ประชุม เป็นคำ
ตัดสินเด็ดขาด

ข้อ ๑๐๗

ให้ใช้บังคับนี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๑๐๘

ให้ประธานวุฒิสภาหรือสภาให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้และมีอำนาจวางระเบียบการเพื่อ
ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ได้

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๔๘๔

ก.ป. ศรีบุญเทศน์

ประธานวุฒิสภา

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทน

พุทธศักราช ๒๔๘๐

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๖๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
สภาผู้แทนจึงตราข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้ให้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษา
ของสภาผู้แทน พุทธศักราช ๒๔๘๐"

ข้อ ๒ ให้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมวด ๑

การเลือกประธานและรองประธาน

ข้อ ๓ เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงเปิดสมัยประชุมสามัญแล้ว ให้สมาชิก
ผู้มีอายุสูงสุดที่อยู่ในที่ประชุมเป็นประธานไปชั่วคราว จนกว่าพระมหากษัตริย์จะได้
ทรงตั้งประธานและรองประธานตามมติของสภา

โดยปกติประธานและรองประธานอยู่ในตำแหน่งจนถึงวันเปิดสมัยประชุม
สามัญต่อไปตามสมัยประชุม

ข้อ ๔ วิธีเลือกประธานให้เสนอชื่อสมาชิกโดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า
๕ คน ชื่อที่เสนอไม่จำกัดจำนวนและให้เลือกจากชื่อเหล่านั้นโดยวิธีเขียนชื่อ เมื่อ
ได้เลือกแล้วให้เลขาธิการประกาศคะแนนต่อที่ประชุม ผู้ใดคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้

รับเลือก ถ้าใดคะแนนสูงสุดเท่ากันหลายชื่อ ให้เลือกใหม่เฉพาะชื่อที่ได้คะแนน
เท่ากัน แต่ถ้าใดคะแนนเท่ากันอีก ก็ให้ใช้วิธีจับสลาก

ในการนับคะแนน ให้เลขาธิการเชิญสมาชิกไม่ต่ำกว่า ๖ คนมาช่วย

ถ้ามีการเสนอชื่อเพียงผู้เดียว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ได้รับเลือก

ข้อ ๕ วิธีเลือกทรงประธาน ให้โหม่งทั้งกันในข้อ ๔ โดยอนุโลม แต่
ถ้าที่ประชุมลงมติให้ทรงประธานหลายคน ให้เลือกคนที่หนึ่งก่อนแล้วจึงเลือก
คนต่อไปตามลำดับ

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ประธาน

ข้อ ๖ ประธานมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้ คือ

ก. ดำเนินกิจการของสภาตามรัฐธรรมนูญ

ข. เป็นประธานในที่ประชุมสภา

ค. บังคับการงานในสภา

ง. รักษาความสงบเรียบร้อยในสภา

จ. เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

ข้อ ๗ ประธานอาจมอบอำนาจและหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการ
รัฐสภาเป็นผู้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้ คือ

ก. นัดประชุม

ข. แจงระเบียบและหนังสือต่างปวงกตที่ประชุมหรือต่อสมาชิก และยืนยัน

มติของสภา

ก. จัดทำรายงานการประชุมตามตอกำทักอภิปรายทั้งสิ้น

ง. รักษาสรรพเอกสารของสภา

เอกสารเหล่านั้นจะเปิดเผยได้เพียงใดแล้วแต่ที่ประชุมหรือประธานอนุญาต

จ. จัดพิมพ์รายงานการประชุมออกเผยแพร่ การเผยแพร่โดยปกติให้

ดำเนินการโดยควน

- ฉ. รักษาความสงบเรียบร้อยในสภา
- ช. ชุระการทั่วไปของสภา
- ขอ ๘ การร้องประธานคนที่หนึ่งไม่อยู่หรือไม่สามารถทำการแทนประธานได้ ก็ให้ร้องประธานคนที่สองไปทำการแทนตามลำดับ

หมวด ๓

การประชุม

- ขอ ๙ การประชุมมี ๒ อย่าง คือ
  - ก. ตามปกติให้เป็นไปตามมติของสภา
  - ข. นอกจากปกติให้เป็นไปตามที่ประธานจะได้นัดประชุมเมื่อเห็น

สมควร

- ขอ ๑๐ การนัดประชุมครั้งแรกให้เป็นหน้าที่ของเลขาธิการที่จะต้อง

ดำเนินการโดยควน

- ขอ ๑๑ การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่โดยออกนักในที่ประชุม จึงให้ทำหนังสือนัดเฉพาะผู้ที่ไม่ได้มาในการประชุมครั้งนั้น โดยปกติให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน หากเป็นการด่วนจะนัดเร็ว กวายนักได้

- ขอ ๑๒ การนัดประชุม ให้สงระเบียบวาระด้วย เว้นแต่เป็นการด่วน

- ขอ ๑๓ การจัดระเบียบวาระโดยปกติให้บรรจุคดีหรือเรื่องอื่น ๆ ที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ก่อน และให้จัดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- ก. เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- ข. รับรองรายงานการประชุม
- ค. การควน
- ง. เสนอพระราชกำหนดเพื่ออนุมัติ

จ. กระตุกถาม

ฉ. ผู้คิดร่างพระราชบัญญัติที่พุทธสภาพิจารณาลงมติไม่เห็นชอบด้วย หรือให้แก้ไขเพิ่มเติม

ช. เรื่องที่ค้างมา

ซ. ผู้คิดร่างพระราชบัญญัติเพื่อพิจารณาวาระที่ ๒ และ ๓

ฅ. ผู้คิดร่างพระราชบัญญัติที่เสนอใหม่

ญ. ผู้คิดหรือเรื่องอื่น ๆ

ในกรณีที่ผู้คิดขอเปิดอภิปรายทั่วไป ให้บรรจुरะเบียบวาระเป็นเรื่อง การควน และถ้าใครเสนอล่วงหน้าก่อนเวลาประชุมครั้งใดไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง ก็ให้บรรจุนั้นเข้าระเบียบวาระประชุมในครั้งนั้น

ข้อ ๑๔ เมื่อมีสัญญาณให้เข้าห้องประชุม ให้สมาชิกและผู้ที่จะเข้า ประชุมนั่งตามที่นั่งจัดไว้

ข้อ ๑๕ เมื่อพ้นกำหนดเวลาเริ่มประชุมไปแล้วไม่น้อยกว่า ๓๐ นาที ถ้าสมาชิกยังมาไม่ครบองค์ประชุม ประธานจะให้เลื่อนการประชุมครั้งนั้น และนัดประชุมใหม่เมื่อใดก็ได้

ข้อ ๑๖ ถ้าประธานมีเรื่องที่จะแจ้งต่อที่ประชุม ก็ให้แจ้งตามลำดับ ผู้คิดร่างพระราชบัญญัติที่ได้นำเสนอต่อพุทธสภาแล้วนั้น ถ้าปรากฏว่า พุทธสภาพิจารณาลงมติเห็นชอบด้วยโดยไม่แก้ไขหรือพุทธสภามิได้พิจารณา และลงมติภายในกำหนด โดยปกติให้ประธานแจ้งต่อที่ประชุมเป็นลำดับแรก

ข้อ ๑๗ การประชุมปรึกษาองค์การเงินตามระเบียบวาระ เว้นแต่ที่ ประชุมจะไต่ลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๘ ถ้ารัฐมนตรีมีเรื่องที่จะแถลงต่อที่ประชุม ก็ให้ประธานอนุญาต สมาชิกมีสิทธิที่จะซักถามรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่แถลงนั้น แต่ไม่มี

การอภิปรายและลงมติ

ขอ ๑๙ เมื่อได้มีการประชุมกันเป็นเวลาพอสมควร ประธานจะสั่งพักชั่วคราวก็ได้

ถ้าประธานลงจากบัลลังก์โดยมิได้มีคำสั่งอย่างใดแล้ว ให้ถือว่าเลิกประชุม

ขอ ๒๐ เมื่อมีการประชุมลับ ให้ประธานสั่งผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกหรือมิได้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการประชุม ออกจากห้องประชุม

ขอ ๒๑ รายงานการประชุมซึ่งเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาได้ตรวจสอบแล้วนั้น ให้ทำสำเนาขึ้นอย่างน้อย ๓ ฉบับ และวางให้สมาชิกตรวจสอบก่อนเวลาที่จะเสนอสภาเพื่อรับรองอย่างน้อย ๓ วัน สมาชิกผู้ใดต้องการแกดอัยคำของตนคงใคร่ความยินยอมจากที่ประชุม

ขอ ๒๒ เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมครั้งใดแล้ว ให้ประธานหรือรองประธานลงนามไว้เป็นหลักฐาน

รายงานการประชุมซึ่งสภาชุดก่อนยังมีใครรับรองให้ประธานหรือรองประธานปัจจุบันลงนามไว้ และให้ถือว่าได้มีการรับรองแล้ว

ขอ ๒๓ รายงานการประชุมลับจะเปิดเผยได้เพียงใดหรือไม่ ให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม

ขอ ๒๔ ข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกไม่ว่ากว่า ๒๕ คนมีสิทธิร้องขอให้โฆษณาได้

หมวด ๕

การเสนอการพิจารณาและการแปรญัตติ

ขอ ๒๕ ญัตติที่เป็นขออนุมัติเฉพาะการภายในสภา ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีสมาชิกรับรองไม่ว่ากว่า ๒ คน

ข้อ ๒๖ ผู้ใดคัดง้างไปไม่ยอมเสนอวงหนาเป็นลายลักษณ์อักษร แดงกอง
มีสมาชิกรับรองอย่างน้อย ๑ คน คือ

- ก. ขอให้รับรองรายงานการประชุม
- ข. ขอให้รับรองรายงานของคณะกรรมการกิจการ
- ค. ขอให้ปรึกษาเป็นการด่วน
- ง. ผู้คดีที่ประธานเห็นควรอนุญาต
- จ. ผู้คดีตามข้อ ๒๗

ข้อ ๒๗ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษาผู้คดีใด มีให้สมาชิกเสนอผู้ใดอื่น
เว้นแต่ผู้คดี

- ก. ขอแปรผู้คดีเฉพาะที่มีไขกฎหมาย
- ข. ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการ หรือขอให้บุคคลใดชี้แจง
- ค. ขอให้ลงมติ
- ง. ขอให้เปิดอภิปรายกันต่อไป
- จ. ขอให้เลื่อนการประชุม
- ฉ. ขอให้ยกเรื่องขึ้นสืบปรึกษา

ถ้าที่ประชุมตกลงตามข้อ ฉ. ผู้คดีเดิมเป็นอันตกไป
การเสนอผู้คดีตามข้อ ๒๖ หรือ ๒๗ ในที่ประชุมให้โอบน้อมกับในข้อ ๔๕
วรรคต้นได้โดยอนุโลม

ข้อ ๒๘ ผู้คดีที่เป็นขอชุกมัตคณะรัฐมนตรีหรือการภายนอกสภา ต้องเสนอ
เป็นร่างพระราชบัญญัติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๕ คน

ข้อ ๒๙ ผู้คดีร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตราและให้มีบันทึกข้อความ
ดังต่อไปนี้

- ก. หลักการของร่างพระราชบัญญัติ
- ข. เหตุผลที่เสนอผู้คดีร่างพระราชบัญญัตินั้น

ขอ ๓๐ ผู้ที่ร่างพระราชบัญญัติสมาชิกเสนอ ถ้าประธานวิปกิจฯ เป็น
ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ส่งไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณารับรอง
และแจ้งให้สมาชิกผู้เสนอทราบ

ขอ ๓๑ ผู้ที่ในกรณีที่ให้รัฐสภาประชุมร่วมกันต้องเสนอล่วงหน้า เป็นลาย
ลักษณ์อักษรโดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๒๕ คน เว้นแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อผู้ใดเสนอ ให้ประธานส่งสำเนาผู้ใดในวาระก่อนนี้ไปยังทุกสภาและ
คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้รัฐสภาประชุมร่วมกันต่อไป

ขอ ๓๒ ผู้ที่ขอเปิดอภิปรายทั่วไป ต้องเสนอล่วงหน้า เป็นลายลักษณ์อักษร
และต้องแสดงเหตุผลประกอบ

ขอ ๓๓ ผู้ที่ที่ต้องเสนอล่วงหน้า เป็นลายลักษณ์อักษรและผู้ใดร่างพระราช
บัญญัติสมาชิกผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงนามในผู้ใดหรือในร่างพระราชบัญญัติที่เสนอ
แล้วแต่กรณี

ขอ ๓๔ ผู้ที่ที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ไม่ต้องมีผู้รับรอง

ขอ ๓๕ ผู้ที่ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินนั้น การเสนอ การแปรญัตติ
และการขอโหวตมติในการพิจารณาวาระที่ ๑ ให้โหวตบังคับในหมวด ๕

ขอ ๓๖ ผู้ที่กล่าวโทษสมาชิก ให้โหวตบังคับใน ข้อ ๑๐๐

ขอ ๓๗ โดยปกติที่ประชุมจะต้องพิจารณาผู้ใดร่างพระราชบัญญัติเป็น ๓ วาระ
ถ้าคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกไม่ต่ำกว่า ๒๕ คนร้องขอที่ประชุมจะลงมติให้พิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติครั้งทั้ง ๓ วาระรวดเดียวก็ได้

ผู้ใดร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินไม่อยู่ภายในบทบังคับแห่งวาระ ๒
ของข้อนี้

ขอ ๓๘ ในการพิจารณาวาระที่ ๑ ให้พิจารณาลงมติว่า ควรจะรับหลักการ

ร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่

เพื่อที่จะลงมติตามบทบังคับแห่งวรรคต้นนี้ ที่ประชุมจะลงมติให้ส่งคณะกรรมการพิจารณาพิจารณา ก่อนรับหลักการก็ได้

ผู้คิดร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ถ้าคณะรัฐมนตรีขอรับไปพิจารณา ที่ประชุมจะลงมติให้ส่งคณะรัฐมนตรีพิจารณา ก่อนรับหลักการก็ได้

ข้อ ๓๕ ถ้าที่ประชุมลงมติรับหลักการ หรือให้ส่งคณะกรรมการพิจารณา ก่อนรับหลักการ ก็ให้ประธานส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้คณะกรรมการพิจารณาภายในเวลาที่กำหนด เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงมติเป็นอย่างอื่น หรือถ้าที่ประชุมลงมติให้ส่งคณะรัฐมนตรีพิจารณา ก่อนรับหลักการก็ให้ส่งไปยังคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วแต่กรณี

ข้อ ๔๐ ร่างพระราชบัญญัติที่สภาเจมได้รับหลักการแล้ว สมาชิกผู้ใดเห็นควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้เสนอคำแปรญัตติเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๔ คน โดยปกติให้แปรญัตติเป็นมาตรา ๆ และเสนอต่อประธานคณะกรรมการภายในเวลาที่กำหนด

ในการแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติซึ่งพิจารณาแล้วในวาระที่ ๒ นั้น ไม่ต้องเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๒ คน

ข้อ ๔๑ ในการพิจารณา วาระที่ ๒ ให้พิจารณาเรียงลำดับมาตรา เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่แก้คำแปรญัตติซึ่งสมาชิกผู้แปรญัตติหรือผู้รับรองขอสงวนไว้ก็ปรายในสภา หรือที่มีการแก้ไขโดยคณะกรรมการเท่านั้น เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๔๒ ถ้าที่ประชุมลงมติ เห็นควยคำแปรญัตติหรือที่มีการแก้ไขในมาตราใดแล้ว มีให้สมาชิกเสนอหรือแปรญัตติ เพื่อเปลี่ยนแปลงมตินั้นอีก

ข้อ ๔๓ ในการพิจารณา วาระที่ ๓ ให้ลงมติว่าร่างพระราชบัญญัติใดผ่านการพิจารณา วาระที่ ๒ มาแล้วนั้น สมควรให้ใช้หรือไม่เท่านั้น

ในการพิจารณาครั้งที่ ๓ นี้ โดยปกติไม่มีการอภิปราย เว้นแต่ที่ประชุม
จะไต่ถามคดีเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๔๔ ร่างพระราชบัญญัติที่สภาลงมติให้ใช้ได้ และให้นำเสนอต่อพutsch
แล้วนั้น ถ้าปรากฏว่าพutschพิจารณาจนคดี

ก. เห็นชอบด้วยโดยไม่แก้ไขก็ให้ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

ข. ไม่เห็นชอบด้วยหรือไม่แก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้จัดเข้าระเบียบวาระ
เพื่อสภาพิจารณาใหม่

ในการพิจารณาใหม่ให้ที่ประชุมพิจารณาลงมติว่าจะยืนยันตามเดิมในร่าง
พระราชบัญญัติที่ส่งกลับคืนมานั้นหรือไม่ ถ้าที่ประชุมลงมติด้วยคะแนนเสียงเพียงกึ่ง
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดลงมาแล้วให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบตามพutsch

ข้อ ๔๕ ร่างพระราชบัญญัติที่สภาลงมติให้ใช้ได้ และให้นำเสนอต่อพutsch
แล้วนั้น ถ้าปรากฏว่าพutschมีคดีพิจารณาและลงมติภายในกำหนด ๓๐ วันหรือ ๑๕ วัน
แล้วแต่กรณี ก็ให้ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

ข้อ ๔๖ เมื่อใดดำเนินการตามข้อ ๔๓ หรือ ๔๔ หรือ ๔๕ แล้ว ให้แจ้งไป
ยังคณะรัฐมนตรีและพutschแล้วแต่กรณีโดยด่วน

ข้อ ๔๗ ผู้ที่ร่างพระราชบัญญัติใดสภาได้ลงมติให้ตกไปแล้ว มิให้เสนอผู้
ที่หลักการอย่างเดียวกันในสมัยประชุมนั้นอีก เว้นแต่ประธานจะอนุญาตในเมื่อเหตุการณ
ได้เปลี่ยนแปลงไป

ข้อ ๔๘ ผู้ที่ใด ๆ ที่สภายังพิจารณาไม่เสร็จ ถ้าเปลี่ยนสภาใหม่ให้ถือว่า
ตกไป

หมวด ๕

การอภิปราย

ข้อ ๔๙ ผู้ใดประสงค์จะอภิปรายก็ให้ยกมือขึ้น เมื่อประธานอนุญาตแล้ว

จึงอภิปรายได้ การอภิปรายนั้นต้องยื่น ณ ที่ของชนหรือ ณ ที่ซึ่งจัดไว้ และต้องเป็น
คำกล่าวกับประชาชน

ประชาชนต้องใหญ่ เสนอหรือผู้แปรญัตติได้อภิปรายก่อนแล้วแต่กรณี

ขอ ๕๐ เมื่อผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติได้อภิปรายแล้ว ถ้ามีผู้ใดคัดค้านก็ให้
ผู้นั้นอภิปราย เมื่อผู้คัดค้านได้อภิปรายแล้ว ถ้ามีผู้ใดสนับสนุนผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติ
ก็ให้ผู้นั้นอภิปรายและโดยปกติประชาชนต้องให้โอกาสได้อภิปรายสลับกันไป

ถ้ามีผู้ยกมือจะอภิปรายหลายคน ประชาชนจะให้คนใดอภิปรายก่อนก็ได้

ขอ ๕๑ ผู้อภิปรายสนับสนุนหรือคัดค้าน จะเสนอญัตติขอให้ประชุมลงมติ
ในโอกาสนั้นควรมิได้

ขอ ๕๒ ถ้าไม่มีผู้ใดจะอภิปรายคัดค้านหรือสนับสนุน ก็ให้ประชาชนเสนอให้
ที่ประชุมลงมติ หรือถ้ามี แต่ประชาชนเห็นว่าได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว ประชาชนจะ
เสนอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะควรลงมติหรือไม่ก็ได้

ก่อนที่จะลงมติ คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการ ผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติที่มีสิทธิ
ที่จะขออภิปรายเป็นการสรุปความในญัตตินั้นได้อีกครั้งหนึ่ง

ขอ ๕๓ ถ้าที่ประชุมลงมติให้เปิดอภิปรายกันต่อไป ตามที่มีสมาชิกผู้ใดเสนอ
ประชาชนต้องให้ผู้นั้นได้อภิปรายก่อน

ขอ ๕๔ มิให้อภิปรายเกินกว่าครั้งละ ๑๕ นาที แต่เมื่อผู้อภิปรายร้องขอ
ประชาชนอาจอนุญาตให้อภิปรายต่อไปได้อีกไม่เกินครั้งละ ๑๐ นาที

ขอ ๕๕ บทบังคับในข้อ ๕๐ และข้อ ๕๔ มิให้ใช้ต่อคณะรัฐมนตรี
คณะกรรมการ ผู้เสนอ ผู้แปรญัตติ หรือผู้ที่มาชี้แจง

ขอ ๕๖ สมาชิกต้องอภิปรายในประเด็นเฉพาะเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่
และมีให้กล่าวขอความซ้ำ ถ้าไม่จำเป็นแล้วห้ามออกพระนามพระมหากษัตริย์
นามสมาชิกหรือบุคคลภายนอก

ข้อ ๕๗ การขอลอนญัตติหรือคำอภิปรายนั้น จะต้องได้รับความยินยอมจากที่ประชุม

ญัตติที่ยังมิได้จัดเข้าระเบียบวาระ ไม่อยู่ภายในบทบังคับแห่งวรรคต้นนี้

ข้อ ๕๘ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดที่ถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว ถ้าสมาชิกผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติไม่เสนอขออภิปรายหรือไม่อยู่ในที่ประชุม และมีใยมอบหมายให้สมาชิกผู้รับรองเป็นผู้เสนอขออภิปรายแทนแล้ว ให้ถือว่าไคถอนญัตตินั้น

ในกรณีที่มีมอบหมาย ผู้ได้รับมอบจะต้องแสดงหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธาน

หมวด ๖

การลงมติ

ข้อ ๕๙ การลงคะแนนเพื่อลงมติมี ๒ วิธี คือเปิดเผยหรือลับ การลงคะแนนเปิดเผยให้วิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

ก. ยกมือขึ้น

ข. ยืนขึ้น

ค. เรียกชื่อสมาชิกลงคะแนนเป็นรายตัว

ง. แบ่งพวก พวกคานใหญ่หรือออกทางซ้าย พวกเห็นควยใหญ่

หรือออกทางขวาของประธาน

การลงคะแนนลับ ให้เรียกชื่อสมาชิกมาลงเบยต่อหน้าประธาน โดยปกติ ผู้ที่เห็นควยใหญ่เบยสีขาว ผู้ที่คานใหญ่เบยสีอื่น

การเรียกชื่อสมาชิก ให้เรียกตามลำดับอักษรชื่อ

ข้อ ๖๐ การลงคะแนนแบ่งพวกหรือลับ ให้ทำเมื่อคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกไม่ต่ำกว่า ๒๔ คนร้องขอ

ข้อ ๖๑ ลำดับการลงมตินั้น โดยปกติให้ยกเอาญัตติ สุดท้ายลงมติก่อนแล้ว

ขอนเป็นลำดับไปจนถึงยุติกัน

ข้อ ๒๒ ถ้าปัญหาเป็นที่เข้าใจยาก ประธานหรือที่ประชุมอาจแยกประเด็นลงมติเป็นตอน ๆ ได้

ข้อ ๒๓ เมื่อประธานตามข้อความใดต่อที่ประชุมว่าจะกักคานหรือไม่ ถ้าไม่มีผู้ใดกักคานหรือมีความเห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมเห็นด้วย

ข้อ ๒๔ เมื่อไต่ถามคะแนนและประธานได้ประกาศมติแล้ว ให้ถือว่าการลงมตินั้นเป็นอันเสร็จสมบูรณ์

ให้ประธานประกาศมติต่อที่ประชุมในโอกาสนั้น และถ้าประธานจักต้องชี้ขาดก็ให้ออกเสียงชี้ขาดทันที

หมวด ๗

การตั้งกระทู้ถามและซักถามรัฐมนตรี

ข้อ ๒๕ การตั้งกระทู้ถามใหม่ปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. ให้เสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีข้อความสั้น ๆ และเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบาย

การอ้างข้อเท็จจริงใด ๆ ประกอบนั้น ขอมที่จะรับรองว่าถูกต้อง และถ้าจำเป็นจะต้องมีคำชี้แจง ก็ให้ระบุไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก

ข. ให้ระบุนวาทะตอบในที่ประชุมหรือในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๒๖ มีใ้ตั้งกระทู้ถาม

ก. เป็นเชิงประชดหรือเสียคดี

ข. เกือบคลุม หรือเข้าใจยาก

ค. ในเรื่องที่ได้ตอบแล้ว หรือได้มีการปฏิเสธแล้ว

ง. เพื่อให้ออกความเห็น

จ. ในปัญหาข้อกฎหมาย

ฉ. เพื่อประสงค์จะทราบถึงกิจการภายในของต่างประเทศ

ช. เพื่อทราบกิจการส่วนตัวของบุคคลใด ๆ เว้นแต่ที่เกี่ยวกับ
 การงานในหน้าที่ราชการ

ข้อ ๖๗ กรณีที่เกี่ยวกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดินหรือเหตุผลเงินที่
 ความจำเป็นรีบด่วน เพราะเป็นภัยสามารถหรือกระทบกระเทือนต่อความสงบ
 เรียบร้อย หรือศีลธรรม หรือเสรีภาพของประชาชน ซึ่งสมาชิกเห็นว่าสมควร
 ที่รัฐมนตรีจะต้องรับคำเนิการโดยทันทีนั้น จะตั้งกระทู้ถามเป็นเรื่องควน
 โดยระบุให้ตอบในที่ประชุมก็ได้

ในกรณีเป็นที่ยสงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานที่จะวินิจฉัยว่ากระทู้ถาม
 นั้นเป็นเรื่องควนหรือไม่

ข้อ ๖๘ ให้ประธานรับจัดส่งกระทู้ถามไปเพื่อรัฐมนตรีเตรียมตอบ และให้
 บรรจุเขาระเบียบวาระ โดยปกติภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ส่งไป

ข้อ ๖๙ กระทู้ถามเป็นเรื่องควน ถ้าได้เสนอล่วงหน้าก่อนเวลาประชุม
 ครั้งใดไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง ให้ประธานรับจัดส่งไปเพื่อรัฐมนตรีเตรียมตอบ
 ในการประชุมครั้งนั้น มิฉะนั้นให้ถือว่าตองการจะให้ตอบในการประชุมครั้งต่อไป
 แต่รัฐมนตรีจะตอบในการประชุมครั้งนั้นก็ได้

ข้อ ๗๐ กระทู้ถามที่ระบุให้ตอบในที่ประชุม เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับ
 กระทู้ถามนั้นแล้ว ให้ประธานอนุญาตให้ถามตามลำดับ

ถ้ามีกระทู้ถามเป็นเรื่องควน ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อน
 ในการถามไม่จำเป็นต้องอ่านคำชี้แจงประกอบ

ข้อ ๗๑ ถ้าผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถามหรือไม่อยู่ในที่ประชุม และมีใ้ค้มอบหมาย
 ให้สมาชิกผู้ใดถามแทนแล้ว ให้ถือว่าได้ออนกระทู้ถามนั้น แต่ถามอบหมายก็ให้เป็นไป
 ตามบทบังคับในข้อ ๕๘ วรรค ๒ โดยอนุโลม

การขอลอนกระทูตามนั้น ผู้ตั้งกระทูตามมีสิทธิถอนได้

ข้อ ๗๒ เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบในที่ประชุมแล้ว ผู้ตั้งกระทูตามมีสิทธิซักถามได้อีก ๓ ครั้ง เว้นแต่ประธานจะได้อนุญาตให้ซักถามต่อไป

ข้อ ๗๓ เมื่อมีเหตุอันสมควร รัฐมนตรีจะขอเลื่อนการตอบกระทูตามใด ๆ ในที่ประชุมก็ได้

ข้อ ๗๔ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเฉพาะกระทูตามไม่เกินหนึ่งชั่วโมง เว้นแต่เป็นเรื่องที่ถามหรือตอบค้างอยู่ ประธานจะอนุญาตต่อไปจนเสร็จเรื่องก็ได้

ข้อ ๗๕ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ โดยปกติมิให้ผู้ตั้งกระทูตามคนเดียวกันถามเกินกว่า ๒ เรื่อง เว้นแต่ถ้าไม่มีกระทูถามอื่น และรัฐมนตรีพร้อมที่จะตอบก็ให้ประธานอนุญาตให้ถามต่อไป

ข้อ ๗๖ กระทูตามใด ๆ ที่รัฐมนตรียังไม่ได้อตอบ ถ้าเปลี่ยนสภาใหม่ หรือเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีใหม่ ให้ถือวาระงับไป

หมวด ๘

คณะกรรมการ

ข้อ ๗๗ เมื่อเปิดสมัยประชุมสามัญแล้ว ให้ที่ประชุมเลือกตั้งกรรมการสามัญประจำไว้ มีจำนวนตามความต้องการของที่ประชุม

ข้อ ๗๘ ถ้าจำนวนกรรมการสามัญในคณะใดว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวพ้นจากหน้าที่ตามวาระ ก็ให้ที่ประชุมเลือกตั้งซ่อมกรรมการแทน และให้อยู่ในหน้าที่ได้เพียงเท่าที่กำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ข้อ ๗๙ วิธีเลือกกรรมการสามัญหรือวิสามัญ ให้เสนอชื่อสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกแล้วแต่กรณี

โดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๒ คน บุคคลที่รัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง โดยปกติให้เสนอชื่อโดยใบจำกัด เว้นแต่ที่ประชุมจะมีมติเป็นอย่างอื่น และให้ใบขบถบังคับในข้อ ๕ โดยอนุโลม

ข้อ ๔๐ การนัดและเปิดประชุมคณะกรรมการครั้งแรก ให้เป็นหน้าที่ของ เลขาธิการ

ให้คณะกรรมการคณะหนึ่ง ๆ เลือกตั้งประธานและเลขาธิการจากบรรดา กรรมการในขณะนั้น

ข้อ ๔๑ ผู้ที่ร่างพระราชบัญญัติที่สภาลงมติรับหลักการและให้ส่งคณะกรรมการ พิจารณา คณะกรรมการต้องทำรายงานบันทึกความเห็นแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นตาม ร่างเดิมและตามมาตรการที่มีการแปรญัตติหรือแก้ไขเพิ่มเติมยื่นต่อประธาน

ข้อ ๔๒ ผู้ที่ร่างพระราชบัญญัติที่สภาลงมติให้ส่งคณะกรรมการพิจารณา ก่อน รับหลักการ คณะกรรมการต้องทำรายงานบันทึกความเห็นฯ สมควรจะรับหลักการ แห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่

ข้อ ๔๓ รายงานบันทึกความเห็นของคณะกรรมการนั้น หากคณะกรรมการ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อความใด ๆ อันอยู่ในวงงานของสภาแล้ว ถ้าที่ประชุมเห็นด้วย ก็ให้ประธานแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๔๔ ประธานจะขอให้คณะกรรมการแถลงประกอบเพื่อแก้ไขข้อสงสัย เกี่ยวกับรายงานบันทึกความเห็นหรือข้อสังเกตนั้นในที่ประชุมก็ได้

ข้อ ๔๕ ที่ประชุมอาจลงมติให้คณะกรรมการดำเนินกิจการของสภานอก สมัยประชุมใด

ข้อ ๔๖ สมาชิกหรือรัฐมนตรีมีสิทธิเข้าฟังการประชุมของคณะกรรมการ

ข้อ ๔๗ คณะกรรมการนัดประชุมคราวใด ให้แจ้งให้คณะรัฐมนตรี สมาชิกผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติทราบล่วงหน้าทุกคราวและให้ประกาศไว้ ณ สำนักงาน

เลขาธิการรัฐสภา

สมาชิกผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติ ผู้รับรองหรือรัฐมนตรีมีสิทธิไปชี้แจงแสดงความคิดเห็น
ต่อคณะกรรมการ

ให้คณะกรรมการไขข้อสงสัยในข้อ ๑๕ ได้โดยอนุโลม

ข้อ ๔๘ ถ้าสมาชิกผู้แปรญัตติ หรือผู้รับรองมาได้ชี้แจงแสดงความคิดเห็นและ
ขอสงวนคำแปรญัตติต่อคณะกรรมการมีให้อีกก็ปรายคำแปรญัตตินั้นในสภา
การขอถอนคำแปรญัตตินั้น ให้ไขข้อสงสัยในข้อ ๔๗ โดยอนุโลม

หมวด ๕

งบประมาณแผ่นดิน

ข้อ ๔๙ การเสนอญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินให้เป็นไป
ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

ข้อ ๕๐ การแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน ให้ไขข้อสงสัย
ในข้อ ๔๐ บรรดาคณะอนุโลม แต่ต้องมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๕ คน และจะ
แปรญัตติได้ ดังต่อไปนี้

- ก. ขอลดหรือตัดจำนวนเงินขออนุญาตจ่าย
- ข. ขอต้งรายจ่ายขึ้นใหม่หรือเพิ่มรายจ่ายของขอลดหรือตัดจำนวน
เงินขออนุญาตจ่ายไปทั่ว ทั้งต้องอยู่ในวงเงินที่ขอแปรญัตติ
- ค. ขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินขออนุญาตจ่าย
ต้องอยู่ในวงเงินที่ขอแก้ไขเปลี่ยนแปลง

ข้อ ๕๑ ถ้าสมาชิกเสนอญัตติขอให้ประชุมลงมติว่าจะรับหลักการแห่งร่าง
พระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินหรือไม่ หรือจะส่งให้คณะกรรมการพิจารณา
ก่อนรับหลักการ ต้องมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๒๔ คน

ระเบียบความประพฤติและการรักษาความสงบเรียบร้อย

ข้อ ๕๒ ที่ประชุมของสภาย่อมเป็นที่เคารพ ผู้เข้าไปจะต้องประพฤติตนและ
แต่งกายให้เรียบร้อย มีสัมมาคารวะ

บุคคลผู้ไม่มรรยาท่เกี่ยวข้องจะล่วงล้ำเข้าไปในที่ประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับ
อนุญาตตามระเบียบ

ประธานมีอำนาจวางระเบียบเกี่ยวกับการอนุญาตให้ผู้แทนหนึ่งสื่อพิมพ์และ
ประชาชนเข้าฟังการประชุมปรึกษาของสภาได้

ข้อ ๕๓ ในที่ประชุม ถ้าประธานยื่นขึ้น ใหญ่ที่กำลังอภิปรายหรือเสนอญัตติ
อยู่นั้นระงับและนั่งลงทันที สมาชิกและผู้ที่อยู่ในที่ประชุมต้องนิ่งฟังคำสั่งประธาน

ข้อ ๕๔ ผู้ใดละเมิดคำสั่งประธานตามระเบียบข้อบังคับนี้ หรือทำลาย
ความสงบเรียบร้อย ประธานมีอำนาจตักเตือนห้ามปราม

ถ้าผู้ละเมิดไม่กระทำตามคำตักเตือนห้ามปราม ให้ประธานมีอำนาจสั่งมิให้
ผู้ละเมิดนั้นอภิปรายหรือเสนอญัตติในการประชุมครั้งนั้นต่อไป หรือจะสั่งให้ออกไป
เสียจากที่ประชุมก็ได้

ข้อ ๕๕ ถ้าประธานสั่งใหญ่ละเมิดออกไปเสียจากที่ประชุม หากผู้นั้นยังขัดขึ้น
ประธานจะสั่งตำรวจรัฐสภาให้นำตัวผู้นั้นออกไปเสียจากห้องประชุมก็ได้ และถ้าเป็น
การสมควรจะไต่ถามตัวไว้รอฟังคำสั่งต่อไปก็ได้

ข้อ ๕๖ คำตักเตือนห้ามปราม หรือคำสั่งประธานตามบทบังคับนี้ในหมวดนี้
ให้ถือเป็นเด็ดขาด

ข้อ ๕๗ เมื่อสมาชิกผู้ใดเห็นว่า การประชุมปรึกษามิได้เป็นไปตามระเบียบ
หรือข้อบังคับ หรือเกิดความไม่สงบเรียบร้อย ก็อาจยื่นขึ้นอภิปรายชี้แจงให้ประธาน
ทราบได้

ข้อ ๘๘ ในที่ประชุม ถ้าเกิดความไม่สงบเรียบร้อย ประธานมีอำนาจสั่งพักชั่วคราวหรือสั่งเลิกประชุมได้

หมวด ๑๑

ความผิด

ข้อ ๘๙ ในที่ประชุม การกระทำที่ถือว่าผิดข้อบังคับนี้ คือ

- ก. ใช้อภัยคำอันฟังรังเกียจและไม่ยอมถอนหรือขอขมา
- ข. กล่าวคำหยาบคาย
- ค. เจตนากระทำการรบกวนการประชุม
- ง. ชักคำสั่งอันชอบของประธาน

ข้อ ๑๐๐ ถ้าประธานชานชื่อกล่าวโทษผู้ใดว่ากระทำผิดข้อบังคับ ที่ประชุมอาจลงมติใหญ่ขึ้นไต่ถามโทษอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- ก. คำหนีโทษ
- ข. ภาคทัณฑ์
- ค. โห้ขอขมา

ข้อ ๑๐๑ การเสนอญัตติกกล่าวโทษสมาชิกว่ากระทำผิดข้อบังคับในการประชุมครั้งที่แล้วมา ให้เสนอเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๑๕ คน ภายในกำหนด ๓ วัน นับตั้งแต่วันที่เหตุเกิดขึ้น

ข้อ ๑๐๒ ผู้ถูกกล่าวโทษมีสิทธิจะแถลงในที่ประชุมได้

หมวด ๑๒

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๐๓ การเสนอญัตติใด ๆ ที่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งญัตติร่างพระราชบัญญัติและการตั้งกระทู้ถาม ให้อนุโลมใช้ตามแบบและหลักเกณฑ์ของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

ขอ ๑๐๔ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการประชุมและการปรึกษา ถ้ามิได้กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้โดยชัดแจ้ง ให้ถือมติของที่ประชุม

ขอ ๑๐๕ ให้ประธานสภาผู้แทนรักษาการตามข้อบังคับนี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบการเพื่อปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ได้.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๐

(ลงชื่อ)

พงษ์ ศรีจันทร์

ประธานสภาผู้แทน.

ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของวุฒิสภา

พ.ศ. ๒๔๕๑

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(ฉบับชั่วคราว) ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๐ วุฒิสภาตั้ง
ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

หมวด ๑

การเลือกประธานและรองประธานสภา

ข้อ ๑

เมื่อเปิดสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาแล้ว ให้สมาชิกผู้สูงอายุสูงสุดใน
ที่ประชุมเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม จนกว่าพระมหากษัตริย์จะโองการ
ตั้งประธานและรองประธานสภา

ข้อ ๒

การเลือกประธานและรองประธาน ให้กระทำในที่ประชุมครั้งแรก
ของสมัยประชุมสามัญ

ข้อ ๓

วิธีเลือกประธาน ให้กระทำโดยการเสนอชื่อสมาชิกและคำเสนอ
จะต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๔ คน

ถ้ามีการเสนอชื่อผู้ใดแต่ชื่อเดียวเป็นประธาน ให้ผู้นั้นได้รับเลือกโดย
ไม่ต้องมีการลงคะแนน

ถ้ามีหลายชื่อ ก็ให้เลือกโดยวิธีเขียนชื่อลงคะแนน ผู้ใดคะแนนสูงสุด
เป็นผู้ได้รับเลือก ถ้าคะแนนสูงสุดเท่ากันหลายชื่อ ให้ลงคะแนนใหม่เฉพาะ

ชื่อที่ใดคะแนนเท่ากัน ถ้าคะแนนสูงสุดเท่ากันหลายชื่ออีก ก็ให้ผู้มีอายุสูงสุดในบรรดาชื่อที่ใดคะแนนเท่ากันในการลงคะแนนครั้งหลังนี้เป็นผู้ได้รับเลือก

ในการนับคะแนน ให้สมาชิกที่มีอายุน้อยที่สุด ๒ คน ในที่ประชุมเป็นผู้นับ และให้ประธานชั่วคราวประกาศผลของการเลือกต่อที่ประชุม

ข้อ ๘

วิธีเลือกรองประธาน ให้อนุโลมตามวิธีเลือกประธาน ถ้าที่ประชุมลงมติให้ปรีรองประธานหลายคน ให้เลือกคนที่ ๑ ก่อน แล้วจึงเลือกคนที่ถัดไปตามลำดับ

ข้อ ๙

เมื่อได้เลือกประธานและรองประธานแล้ว ให้เลขาธิการแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล

เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงตั้งประธานและรองประธานแล้ว ให้เลขาธิการส่งคำขอประกาศพระบรมราชโองการไปยังสภายูแทนเพื่อทราบด้วย

ข้อ ๑๐

ประธานและรองประธานอยู่ในตำแหน่งตั้งแต่วัน-ที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งไปจนถึงวันเปิดสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาคราวต่อไป

ข้อ ๑๑

ประธานและรองประธานพ้นจากตำแหน่งในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- ก. ตาย
- ข. ลาออก
- ค. ดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการประจำหรือข้าราชการการเมือง
- ง. ขาดจากสมาชิกภาพ

ในกรณีที่ประธานหรือรองประธานพ้นจากตำแหน่ง สภาอาจเลือกสมาชิกขึ้นเป็นประธานหรือรองประธานแล้วแต่กรณี เพื่อดำรงตำแหน่งที่ว่างนั้นได้ และในการนี้ให้หน้าขอ ๓, ๔ และ ๕ มาใช้บังคับ

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธานและรองประธานสภาและเลขาธิการ

ขอ ๘

ประธานมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

- ก. ดำเนินและควบคุมกิจการของสภา
- ข. ควบคุมบังคับบัญชาเลขาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่อื่น
- ค. เป็นประธานของที่ประชุมสภา
- ง. รักษาการให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้
- จ. รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของสภาด้วย
- ฉ. กำหนดและรักษาระเบียบว่าด้วยการที่บุคคลภายนอกจะเข้ามาในที่ประชุมของสภาหรือบริเวณสภาหรือเจ้าพนักงานประจักษ์ของสภา ตลอดจนมรรยาทของบุคคลเข้านั้น และการโฆษณาข้อความเกี่ยวกับกิจการประชุมและการปรึกษาของสภา
- ช. เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

ขอ ๙

รองประธานมีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานในกิจการทั่วไป

ในกรณีที่ประธานพ้นจากตำแหน่งหรือไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ ให้รองประธานคนที่ ๑ เป็นผู้ทำการแทนประธาน และถ้ารองประธานคนที่ ๑ พ้นจากตำแหน่งหรือไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ก็ให้รองประธาน

คนที่ ๒ (ถ้ามี) ทำการแทนประธานและให้วิธีการ เช่นว่านี้บังคับโดยอนุโลม
ในเมื่อรับรองประธานมากกว่าสองคน

ข้อ ๑๐

เดขาธิการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

- ก. นัดประชุมสมาชิกตามข้อ ๑๒ วรรคแรก และนัดประชุมกรรมการ
ตามข้อ ๑๔ วรรคแรก
- ข. เชิญสมาชิกที่มีอายุสูงสุด เป็นประธานชั่วคราวตามข้อ ๑ และข้อ ๑๕
วรรคแรก
- ค. ควบคุมการทำรายงานการประชุมทั้งปวง
- ง. รักษาทรัพย์สินเอกสารของสภา
- จ. ควบคุมการให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานจะได้อำนาจกำหนดตามข้อ ๕ ฉ.
- ฉ. กระทำกิจการอื่นตามที่ประธานจะมอบหมาย

หมวด ๓.

การประชุม

ข้อ ๑๑

ในการปฏิบัติตนก่อนเข้ารับหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญนั้น ให้สมาชิกกล่าวปฏิญาณ
ในที่ประชุมว่า "ข้าพเจ้า (ออกชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณต่อที่ประชุมวุฒิสภาว่า
จะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

ข้อ ๑๒

ให้มีการประชุมครั้งแรกภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันเปิดสมัยประชุมสามัญ
ของรัฐสภา

การนัดประชุมครั้งต่อไป ให้ตามที่สภาจะได้ลงมติกำหนดไว้ เว้น
แต่เมื่อประธานพิจารณาเห็นว่าไม่มีเรื่องที่จะต้องบรรจุเข้าระเบียบวาระสำหรับ

วันนัดประชุมครั้งใด ประธานอาจสั่งงดการประชุมครั้งนั้นเสียก็ได้

ถ้าประธานพิจารณาเห็นว่าจำเป็นจะเรียกประชุมเป็นพิเศษในสมัยประชุมใด ๆ ก็ได้

ข้อ ๑๓

ให้ส่งหนังสือนัดประชุมไปยังสมาชิกทุกคนก่อนวันประชุมทุกครั้ง เว้นแต่ถ้าในการประชุมครั้งใดประธานได้แจ้งให้ประชุมทราบกำหนดประชุมครั้งต่อไปครั้งเดียวหรือหลายครั้งแล้ว ก็ให้ส่งหนังสือนัดเฉพาะผู้ที่ไม่มาประชุมในครั้งนั้นเท่านั้น

หนังสือนัดประชุมที่จะต้องส่งแก่สมาชิกตามวรรคแรกนั้น ให้ส่งถึงสมาชิกก่อนกำหนดประชุมไม่น้อยกว่า ๓ วัน เว้นแต่ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่า เป็นเรื่องด่วนและในกรณีที่ต้องส่งแก่ผู้มีใครมาประชุมในครั้งต่อไปที่ประธานแจ้งให้ประชุมทราบกำหนดประชุมครั้งต่อไป ในเมื่อกำหนดประชุมครั้งต่อไปนั้นกระชั้นชิดจนไม่สามารถจะส่งหนังสือนัดประชุมล่วงหน้าได้ถึง ๓ วัน ประธานอาจสั่งให้ส่งล่วงหน้าน้อยกว่า ๓ วันก็ได้

ข้อ ๑๔

ให้ส่งระเบียบวาระประชุมอีกทั้งสำเนาร่างพระราชบัญญัติ สำเนาบัญชีที่จะเสนอและสรรพเอกสารซึ่งขอบังคับบังคับว่าต้องเสนอให้พิจารณาในการประชุมล่วงหน้าถึงสมาชิกทุกคนก่อนกำหนดประชุมทุกครั้งไม่น้อยกว่า ๓ วัน เว้นแต่ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่า เป็นเรื่องด่วน ประธานอาจสั่งให้ส่งล่วงหน้าน้อยกว่า ๓ วันก็ได้

ข้อ ๑๕

ระเบียบวาระใดที่ไม่ปฏิบัติทำให้เป็นไปตามข้อ ๑๔ และมีสมาชิกร้องขอให้เลื่อนการพิจารณาและมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน

แม้ว่าที่ประชุมจะได้เริ่มพิจารณาบ้างแล้วก็ตาม ก็ให้เลื่อนระเบียบวาระนั้นไป
พิจารณาในการประชุมครั้งถัดไป

ข้อ ๑๖

การจัดระเบียบวาระ โดยปกติให้บรรจุข้อเสนอละยัติของรัฐมาด
กอนของสมาชิก และจึลคำคัมคังนี้

- ก. เรื่องที่ประธานจะแจ้งให้ทราบ
- ข. การทวน
- ค. รับรองรายงานการประชุม
- ง. รับทราบพระราชกำหนด
- จ. กระทูถามรัฐมนตรี
- ฉ. ร่างพระราชบัญญัติและเรื่องที่เกี่ยวข้อง
- ช. ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมาใหม่
- ซ. อื่นๆ

ข้อ ๑๗

ให้มีสมุดวางใจสำหรับสมาชิกผู้มาประชุมลงชื่อก่อนเข้าประชุมทุกครั้ง
และเมื่อมีสิ่งยวดยให้เขาประชุมให้สมาชิกเขานั่งกามที่ซึ่งจึคไว้

เมื่อประธานขึ้นบัลลังก์ ให้ผู้อยู่ในที่ประชุมยืนขึ้นจนกว่าประธานจะได้
นั่งลง

ข้อ ๑๘

ถ้าพนกกำหนดประชุมไปครึ่งชั่วโมงแล้ว สมาชิกมายังไม่ครบองค์ประชุม
ประธานอาจสั่งให้เลื่อนการประชุมไปก็ได้

ข้อ ๑๙

เมื่อสมาชิกมาครบองค์ประชุมแล้ว แต่ประธานและรองประธานไม่มา

ก็ให้สมาชิกผู้มีอายุสูงสุดในที่ประชุมเป็นประธานชั่วคราว แล้วให้ที่ประชุม
เลือกตั้งสมาชิกที่อยู่ประชุมขึ้นเป็นประธานในคราวประชุมครั้งนั้นคนหนึ่ง และเพื่อ
การนี้ให้ใช้วิธีการที่กำหนดไว้ในข้อ ๓ โดยอนุโลม

ถ้าประธานหรือรองประธานเข้ามาในที่ประชุมในระหว่างที่การเลือกเจิน
วานนั้นกำลังดำเนินอยู่ก็ให้ระงับการเลือกนั้นเสีย หรือถ้าได้เลือกแล้วผู้ใดรับ
เลือกก็เป็นอันพ้นหน้าที่และให้ประธานหรือรองประธานผู้เข้ามาเป็นประธานของ
ที่ประชุมต่อไป

ข้อ ๒๐

โดยปกติให้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระแต่วันแต่จะเบี่ยงเบนของที่ประชุม
เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๒๑

ประธานอาจสั่งให้หยุดพักการประชุมได้ เมื่อพิจารณาเห็นสมควร

ข้อ ๒๒

ในการประชุมลับ ห้ามมิให้บุคคลใดนอกจากสมาชิก รัฐมนตรี กรรมการ
ผู้เกี่ยวข้องที่ประธานอนุญาตให้เข้ามาชี้แจงและเจ้าหน้าที่ อยู่ในที่ประชุมหรือ
ณ ที่ใดในระยะที่จะพักการประชุมได้

สภาอาจลงมติมิให้จกรายงานการประชุมลับครั้งใดก็ได้ แต่ให้มีบันทึก
พฤติการณ์ไว้

ข้อ ๒๓

ในการประชุมใด ๆ เมื่อรัฐบาลหรือสมาชิกไม่น้อยกว่า ๒๕ คน ร้องขอ
มิให้เปิดเผยข้อความใดอันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์ของแผ่นดินก็ห้าม
มิให้เปิดเผยข้อความนั้น และในกรณีเช่นว่านี้สภาอาจลงมติมิให้จกรายงานการ
ประชุมในส่วนที่เกี่ยวกับข้อความนั้นก็ได้ แต่ให้มีบันทึกพฤติการณ์ไว้

๕๑

ขถ ๒๔

ภายในบังคับแห่งข้อ ๒๒ และ ๒๓ รายงานการประชุมทั้งปวงต้องจัดทำโดยวิธีบูรณตามถ้อยคำอภิปราย และเมื่อกรรมการใดตรวจสอบแล้วให้ทำสำเนาขึ้น ๕ ฉบับ สำหรับสมาชิกตรวจสอบได้ในน้อยกว่า ๓ วัน ก่อนกำหนดการประชุม เพื่อรับรองรายงานการประชุมนั้น สมาชิกผู้ใดต้องการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำของตนในรายงานการประชุมครั้งใด ต้องได้รับอนุญาตจากสภาก่อนสภาลงมติรับรองรายงานการประชุมครั้งนั้น

ขถ ๒๕

เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมแล้ว ให้ประธานหรือรองประธานสภาลงชื่อไว้เป็นสำคัญ

รายงานการประชุมของสภาจะต้องทำให้เสร็จและเสนอสภาเพื่อรับรองภายในกำหนดเวลา ๑๕ วัน นับแต่วันที่ประชุม เว้นแต่ประธานจะเห็นสมควรอนุญาตให้ขยายเวลา

ขถ ๒๖

รายงานการประชุมลับจะเปิดเผยได้ก็เพียงเท่าที่มติของสภาให้เปิดเผยได้เท่านั้น

ขถ ๒๗

ใต้เลขาธิการจัดพิมพ์บรรดารายงานการประชุมทั้งปวง นอกจากรายงานการประชุมลับที่มีมติของสภาให้เปิดเผย และนอกจากข้อความที่ตามเปิดเผยตามข้อ ๒๓ ขึ้นไว้โดยเร็ว และให้มีจำนวนพอสมควร

หมจก ๔

ยุติและการแปรญัติ

ข้อ ๒๘

เว้นแต่ข้อบังคับนี้จะกำหนดไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น ผู้ถือหุ้นหลาย
 กองเสนอล่วงหน้า เป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานสภาและสมาชิกเป็นผู้เสนอ
 ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒ คน

ข้อ ๒๙

ผู้ถือหุ้นนี้ ไม่ยกเสนอล่วงหน้าหรือเป็นลายลักษณ์อักษร แก่กองมี
 สมาชิกรับรองอย่างน้อย ๑ คน คือ

- ก. ผู้ถือหุ้นเปลี่ยนระเบียบวาระประชุม
- ข. ผู้ถือหุ้นรับรองรายงานการประชุม
- ค. ผู้ถือหุ้นรับรองรายงานของกรรมาธิการ
- ง. ผู้ถือหุ้นปรึกษาเป็นการด่วน
- จ. ผู้ถือหุ้นที่กล่าวไว้ในข้อ ๓๐
- ฉ. ผู้ถือหุ้นที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๐

ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๑๐๒ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษาผู้ถือหุ้นโดยสมาชิก
 จะเสนอผู้ถือหุ้นใดก็ตามแต่เฉพาะที่กล่าวต่อไปนี้ คือ

- ก. ผู้ถือหุ้นแปรผู้ถือหุ้นเฉพาะที่มีใจกฎหมาย
- ข. ผู้ถือหุ้นให้ส่งปัญหาไปยังกรรมาธิการ
- ค. ผู้ถือหุ้นให้เลื่อนการประชุม
- ง. ผู้ถือหุ้นให้ปิดอภิปราย
- จ. ผู้ถือหุ้นให้ลงมติ
- ฉ. ผู้ถือหุ้นให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษา

ผู้ถือหุ้นที่กล่าวมาใน ฉ. นั้น ห้ามมิให้เสนอในการพิจารณาร่าง
 พระราชบัญญัติใด ๆ เป็นอันขาด

ข้อ ๓๑

ผู้คัดค้านกล่าวมาในข้อ ๓๐ ง. จ. และ ฉ. นั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเสนอใน
คราวเดียวกันกับการอภิปรายของตน อนึ่งถ้าประธานพิจารณาเห็นว่า ผู้คัดเ
วานั้น เสนอขึ้นมาโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรก็ดี หรือเสนอโดยเจตนาปิด
ปากหรือตัดโอกาสมิให้ฝ่ายตรงกันข้ามได้อภิปรายหรือคัดค้านตามสมควรก็ดี ประ
ธานอาจระงับญัตติเช่นวานั้นเสียก็ได้

ข้อ ๓๒

ผู้คัดค้าน คำแปรญัตติ เมื่อผู้เสนอประสงค์จะถอนก็ถอนในที่
ประชุมและจะถอนไปใดก็ได้เมื่อที่ประชุมอนุมัติ
เพื่อประโยชน์แห่งข้อนี้ ถ้าผู้เสนอถอนญัตติหรือคำแปรญัตติ และไม่
มีผู้ใดคัดค้านให้ถือว่าที่ประชุมอนุมัติให้ถอนได้

ข้อ ๓๓

ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติในญัตติตามข้อ ๓๐ ฉ. ให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษา
ญัตติเดิมที่ที่ประชุมกำลังพิจารณาอยู่นั้น เป็นอันตกไป

ข้อ ๓๔

ผู้ตั้งสมาชิกเสนอขอให้ศึกษารัฐธรรมนูญของ เสนอล่วงหน้า เป็นลายลักษณ์
อักษร และต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน

ข้อ ๓๕

นอกจากร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมาจากสภาผู้แทนแล้ว ผู้ที่ใดที่สภายังมิ
ได้พิจารณาหรือพิจารณายังไม่เสร็จ ย่อมเป็นอันตกไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง
ของสภาถึงกึ่งหรือกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

ข้อ ๓๖

ผู้ใดตกไปแล้ว นอกจากที่เป็นร่างพระราชบัญญัติห้ามมิให้นำผู้ตั้งที่มี

หลักการเช่นเดียวกันขึ้นเสน่ออีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่ประธานจะอนุญาตในเมื่อพิจารณาเห็นว่าเหตุการณได้เปลี่ยนแปลงไป

หมวด ๕

การอภิปราย

ข้อ ๓๗

ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๕๔ และ ๕๗ ผู้ใดประสงค์จะพูดก็ได้ขึ้นขึ้นหน้าหรือที่ของตน เมื่อประธานระบชื่อให้พูดแล้วจึงพูดได้ และต้องยืนพูด ณ ที่ของตนหรือ ณ ที่ซึ่งจัดไว้ คำพูดนั้นต้องเป็นคำพูดกับประธานเสมอ

ถ้ามีหลายคนขึ้นขึ้นในคราวเดียวกัน ประธานจะให้ผู้ใดพูดได้ก่อนแล้วแต่ดุลพินิจของประธานตามควรแก่กรณีโดยคำนึงถึงผู้ที่ยังไม่มีโอกาสพูดด้วย

ข้อ ๓๘

ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๕๔ และ ๕๗ นอกจากผู้เสนอและผู้แปรญัตติ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย รัฐมนตรี กรรมการและผู้เชี่ยวชาญที่ประธานอนุญาตให้เข้ามาชี้แจงแล้วผู้ใดจะอภิปรายในประเด็นเดียวกันเกินกว่า ๒ ครั้ง ต้องกล่าวขออนุญาตประธานก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงอภิปรายได้

ข้อ ๓๙

บทบังคับดังกล่าวมาในข้อ ๓๘ นี้ให้บังคับแก่การอภิปรายในการประชุมที่คณะรัฐมนตรี เสนอขอความไว้วางใจ

ข้อ ๔๐

ในการเริ่มอภิปรายนั้น ประธานต้องให้โอกาสแก่ผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณีใดอภิปรายก่อน

ข้อ ๔๑

เมื่อผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายใดอภิปรายแล้ว ให้

ประธานตามที่ประชุมว่าจะมีผู้คัดค้านหรือไม่ ถ้าไม่มีผู้คัดค้านก็ให้ถือว่า เป็นการ
เปิดอภิปราย

ถ้ามีผู้คัดค้านก็ให้ถือว่าเป็นการ เปิดอภิปรายต่อไป และในกรณีเช่นว่านี้
เมื่อผู้คัดค้านได้อภิปรายแล้ว ถ้ามีผู้ประสงค์อภิปรายต่อไปอีกก็ให้ฝ่ายสนับสนุน
และฝ่ายคัดค้านอภิปรายสลับกันไป

ข้อ ๔๖

ภายในบังคับแห่งข้อ ๔๑ วรรคแรก การอภิปรายอาจปิดโดย

ก. ไม่มีผู้ใดขออภิปรายต่อไป และประธานได้ประกาศต่อที่ประชุม
ว่าไม่มีผู้อภิปรายต่อไปแล้ว ให้ถือว่าปิดอภิปราย

ข. ที่ประชุมลงมติให้ปิดอภิปรายในเมื่อมีสมาชิกเสนอขุติขอปิดอภิปราย
ตามข้อ ๓๐ ง.

ค. ประธานขอให้ที่ประชุมลงมติโดยพิจารณาเห็นว่าได้มีการอภิปรายกัน
พอสมควรแล้ว

ข้อ ๔๗

บุคคลแต่ละคน ไม่ว่าสมาชิก รัฐมนตรี กรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่ง
เข้ามาชี้แจงข้อที่ประชุม ต้องพูดเฉพาะเรื่องและในประเด็นที่กำลังปรึษา
กันอยู่เท่านั้น ต้องพูดโดยสุภาพและไม่กล่าวใส่ร้ายหรือเดียดฉันท์บุคคลใดและต้อง
ไม่กล่าวพระนามพระมหากษัตริย์หรือชื่อสมาชิกหรือบุคคลใด ๆ โดยไม่จำเป็น

ทุกคนต้องประหยัดเวลาของสภา ต้องไม่พูดฟุ้งเฟ้อหรือวนเวียนซ้ำซาก
ต้องไม่ซ้ำกับผู้อื่น และต้องไม่นำเอาเอกสารใด ๆ มาอ่านให้ที่ประชุมฟัง
เว้นแต่จะเป็นการจำเป็น

ถ้าประธานพิจารณาเห็นว่าผู้ใดใช้เวลาในการพูดครั้งใดนานเกินสมควร
แก่เรื่อง ไม่ว่าจะได้ผ่านบทบังคับแห่งสองวรรคแรกหรือไม่ และยังมี

ผู้นั้นประสงค์จะพูดต่อไปอีก   ประธานอาจสั่งให้ผู้นั้นหยุดพูดเสียก็ได้ในเมื่อได้
พูดมาถึง ๑๕ นาทีแล้ว

ขอ ๔๔

ผู้ถูกอภิปรายพาดพิงถึงเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายอาจยื่น
ข้อขออนุญาตประธานกล่าวแก้หรือชี้แจงใดตามสมควร

ขอ ๔๕

ผู้พูดอาจขอลงคำพูดของตนได้   แต่ต้องขอลงในที่ประชุมและถ้าไม่มี
ผู้คัดค้าน   ก็ให้ถือว่าที่ประชุมอนุมัติให้ตนได้

ขอ ๔๖

เมื่อประธานเห็นว่าผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับและเตือนให้เขาระเบียบ   ผู้นั้น
ต้องปฏิบัติตามทันที

ขอ ๔๗

เมื่อสมาชิกผู้ใดเห็นว่าการฝ่าฝืนข้อบังคับ   ก็อาจยื่นข้อร้องไห้รักษาขอ
บังคับได้   ในกรณีเช่นว่านี้ให้ประธานวินิจฉัยและมีคำสั่งว่าให้มีการฝ่าฝืนตามที่
สมาชิกร้องขึ้นนั้นหรือไม่   แล้วจึงจะให้ดำเนินการปรึกษาต่อไปได้

ขอ ๔๘

คำวินิจฉัยและคำสั่งของประธานในข้อที่ผู้ใดฝ่าฝืนหรือมีการฝ่าฝืนข้อบังคับ
หรือไม่ตามขอ ๔๖   และ ๔๗   นั้นเป็นอันเด็ดขาด

ขอ ๔๙

ไม่ว่าในขณะใด ๆ ถ้าประธานยื่นขึ้น   ให้ผู้ที่กำลังพูดหยุดพูดและนั่งลง
ทันที   และให้ทุกคนนั่งฟังประธานเว้นแต่ในการอ่านพระบรมราชโองการหรือ
กระแสพระราชดำรัส   ให้ผู้อยู่ในที่ประชุมยื่นฟังตลอดเวลาที่ประธานอ่าน

หมวด ๖

การลงมติ

ข้อ ๕๐

ถ้าผู้ใดแก้ไขคำแปรญัติ ให้ยกเอาคำแปรญัติสุดท้ายลงมติก่อนแล้ว
ยอนคำฉบับขึ้นไป แต่มีให้ถือว่าความผิดพลาดในการเรียงลำดับดังกล่าว
มานี้เป็นเหตุใหม่คดีใดลงคะแนนและนับคะแนนเสร็จแล้วเป็นอันเสียไปเพราะ
ความผิดพลาดเช่นว่านั้น

ข้อ ๕๑

เมื่อเห็นเป็นการสมควร ประธานหรือที่ประชุมอาจให้แยกความออก
ลงมติเป็นตอน ๆ ก็ได้

ผู้ใดขอให้แยกความออกลงมติ สมาชิกไม่จำเป็นต้องเสนอวงหน้าหรือ
เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน

ข้อ ๕๒

ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๓๒ และ ๔๕ การลงมติอาจกระทำได้ก็ต่อเมื่อ
ปิดอภิปรายแล้ว โดยทางใดทางหนึ่งต่อไปนี้ คือ

- ก. ในกรณีที่ไม่มีผู้คัดค้าน และประธานได้ประกาศต่อที่ประชุมว่า
ไม่มีผู้คัดค้าน ให้ถือว่าที่ประชุมอนุมัติ
- ข. ในกรณีที่ไม่มีผู้คัดค้าน ให้มีการลงคะแนน

ข้อ ๕๓

การลงคะแนนให้เป็นการเปิดเผย เว้นแต่รัฐมากร้องขอหรือ
สมาชิกเสนอผู้ใดขอให้ลงคะแนนลับ และที่ประชุมอนุมัติจึงให้ลงคะแนนลับ
ผู้ใดขอให้ลงคะแนนลับนั้น ไม่จำเป็นต้องเสนอวงหน้าหรือเป็นลายลักษณ์
อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน

ข้อ ๕๔

การลงคะแนนเปิดเผย อาจกระทำโดยวิธีใดวิธีหนึ่งต่อไปนี้ คือ

- ก. ชูมือขึ้นพร้อมทีละคน
- ข. ยืนขึ้น
- ค. จัดแบ่งพวกไปเห็นควยไหญ่อยู่ทางซ้าย พวกเห็นควยไหญ่อยู่ทางขวา

ของประธาน

- ง. เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษรให้ลงคะแนนเป็นรายตัว
- จ. วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควร เฉพาะกรณี

เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะได้กำหนดวิธีลงคะแนนไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น ให้ใช้วิธีชูมือ แต่ถาประธานเห็นสมควรหรือถามีสมาชิกเสนอโดยมีสมาชิกรับรอง ไม่น้อยกว่า ๕ คน และที่ประชุมอนุมัติ จะให้ใช้วิธีที่กล่าวมาใน ข. ถึง จ. วิธีใดวิธีหนึ่งก็ได้

ข้อ ๕๕

วิธีลงคะแนนลับนั้น เว้นแต่ที่ประชุมจะกำหนดให้กระทำอย่างอื่น ก็ให้กระทำโดยเรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษรให้ลงเบียดับเป็นรายตัวต่อ หน้าประธาน ผู้ที่เห็นควยลงเบียดับขาว ผู้ที่ไปเห็นควยลงเบียดับอื่น

ข้อ ๕๖

ในการนับคะแนนครั้งใด ๆ ถาสมาชิกผู้ใดเชื่อว่ามีการนับผิดและขอให้มีการนับใหม่โดยมีสมาชิกรับรองไปน้อยกว่า ๑๕ คน ก็ให้มีการนับคะแนนใหม่ ในการนับคะแนนใหม่ดังกล่าวมาในวรรคก่อน เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะได้ กำหนดวิธีลงคะแนนไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น หรือการลงคะแนนที่ถูก ทักท้วงนั้นเป็นการลงคะแนนลับ ให้เปลี่ยนวิธีลงคะแนนเป็นวิธีดังกล่าวมาใน ข้อ ๕๔ ซึ่งอยู่ในอันดับถัดจากวิธีที่ถูกทักท้วงว่ามีการนับผิดนั้น แต่ถาวิธีที่ถูก

พักทางวามีการนับผิดเป็นวิธีตามที่กล่าวมาในข้อ ๕๔ จ. ก็ให้เปลี่ยนเป็นวิธีใด ๆ ที่ประชุมเห็นสมควร

ข้อ ๕๗

ถ้าประธานใช้สิทธิลงคะแนนในฐานสมาชิก ต้องลงคะแนนไม่ในคราวเดียวกับสมาชิกโดยไม่ว่าต้องลงจากบัลลังก์ เมื่อคะแนนเท่ากันและประธานออกเสียงชี้ขาด ต้องออกเสียงชี้ขาดนั้นโดยเปิดเผยรวมทั้งกรณีลงคะแนนลับควยในการออกเสียงชี้ขาดนั้นประธานจะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๘

ถ้ามีสมาชิกเข้ามาในที่ประชุมภายหลังที่ประชุมเริ่มลงคะแนน สมาชิกผู้เขามาในที่ลงคะแนนเปิดเผยอาจลงคะแนนร่วมกับฝ่ายที่ยังนับคะแนนไม่เสร็จ หรือในที่ลงคะแนนลับอาจลงคะแนนก่อนประธานสั่งให้นับคะแนน

ข้อ ๕๙

ให้ประธานประกาศผลของการลงคะแนนทุกครั้ง และถ้าในเรื่องใดมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งมิใช่ความผิดของประกอบควยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็ให้ประกาศควยว่าคะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่รัฐธรรมนูญซึ่งมิใช่หรือไม่

ข้อ ๖๐

ในการลงมติครั้งใด ถ้ามีนับคะแนนแล้ว ปรากฏว่าทั้งฝ่ายที่เห็นควยและไม่เห็นควยมีคะแนนรวมกันไม่ถึงจำนวนสมาชิกที่จะประกอบกันเป็นองค์ประชุมสำหรับการประชุมครั้งนั้น ก็ให้มีการนับจำนวนสมาชิกและจรรยาบรรณการประชุมไว้ควยว่าในการลงมติครั้งนั้นมีสมาชิกอยู่ประชุมครบองค์ประชุมหรือไม่

หมวด ๗

การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี

ขอ ๖๑

กระทู้ถามรัฐมนตรีต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาและให้ระบุควรวาจะให้ตอบทางหนังสือราชกิจจานุเบกษาหรือจะให้ตอบในที่ประชุมสภาเมื่อประธานเห็นว่า เป็นกระทู้ถามอันถูกต้องแล้วก็ได้ส่งไปยังรัฐบาล

ขอ ๖๒

กระทู้ถามต้องตั้งเป็นรูปคำถามโดยมีข้อความสั้น ๆ แต่ชัดเจนพอที่จะเข้าใจความหมายใดตลอด และต้องเป็นคำถามในเรื่องข้อเท็จจริงหรือข้อนโยบายอื่นเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรีผู้ถูกถาม

กระทู้ถามใดจำเป็นต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงก่อนจึงจะตั้งเป็นรูปคำถามก็ได้ให้ระบุข้อเท็จจริงนั้นแก่โดยสังเขป และต้องเป็นข้อเท็จจริงซึ่งผู้ถามรับรองถูกต้องแม้จะมีไต่ยืนยันรับรองไว้ในกระทู้ถามก็ตาม

กระทู้ถามใดจำเป็นต้องมีคำชี้แจงประกอบ ก็ได้แยกคำชี้แจงไว้เป็นอีกส่วนหนึ่งจดท้ายท้องข้อคำถาม

ขอ ๖๓

คำถามต่อไปนี้ไม่อยู่ในลักษณะของกระทู้ถาม คือ
ก. ถามเพื่อให้บอกความเห็น
ข. ถามเป็นเชิงโต้แย้ง ประชดหรือแกล้งใส่ร้ายเสียเกียรติ
ค. ถามด้วยข้อความเคียดแค้นหรือเข้าใจยาก
ง. ถามในเรื่องไม่เป็นสาระ
จ. ถามเพื่อจะทราบวาทาในหนังสือพิมพ์หรือกิจการส่วนตัวบุคคลใด ๆ เป็นจริงหรือไม่

ขอ ๖๔

กระทู้ถามใดถามถึงเรื่องที่รัฐมนตรีได้ตอบแล้ว หรือได้ชี้แจงแล้วตามขอ ๖๔

ว่าไม่ตอบ ก็ให้ประธานระเบียบกระทู้ถามนั้นเสีย เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่า พฤติการณ์ในขณะที่มีกระทู้ถามครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อมีกระทู้ถามครั้ง ก่อน

ขอ ๖๕

เมื่อมีกระทู้ถาม ประธานมีอำนาจวินิจฉัยว่ากระทู้ถามนั้นเป็นกระทู้ถาม หรือไม่ถือว่าเป็นกระทู้ถาม ก็ให้คำเินการ เพื่อให้รัฐบาลตอบ เป็นการควน

ขอ ๖๖

ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาสำหรับถามและตอบกระทู้ไม่ เกิน ๓๐ นาที เว้นแต่ประธานจะพิจารณาเห็นสมควรกำหนดหรืออนุญาตให้ขยาย เวลาเกินกว่านั้น

ขอ ๖๗

ในกรณีที่ขอให้ตอบในที่ประชุมสภา เมื่อประธานเรียกให้ผู้ตั้งกระทู้ถาม คำเินการถามในที่ประชุมตามระเบียบวาระให้ผู้ตั้งกระทู้ถามหรือสมาชิกผู้ใด รับผิดชอบหมายถึงตามแผนในเมื่อผู้ตั้งกระทู้ถามไม่สามารถจะมาตามด้วยตนเอง ได้ อานกระทู้ถามในที่ประชุม แต่ต้องไม่อ่านคำชี้แจง และเมื่อรัฐมนตรี ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามหรือผู้ใดที่รับผิดชอบแล้วแต่กรณีมีสิทธิซักถามเพื่อให้ ความกระจ่างขึ้นได้อีกไม่เกิน ๓ ครั้ง เว้นแต่ประธานจะอนุญาตให้ซักถามต่อ ไปอีก

การถามและตอบนั้น ให้เป็นไปในระหว่างผู้ถามกับรัฐมนตรีผู้ตอบ เท่านั้น มีให้ผู้อื่นอภิปราย และมีให้มีการลงมติ

ขอ ๖๘

ถ้ารัฐมนตรีเห็นว่าในการที่จะตอบกระทู้ถามใดจะต้องเปิดเผยข้อความ ใดอันไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์ของแผ่นดิน

รัฐมนตรีจะไม่ตอบกระทู้ถามนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ แต่ต้องแจ้งในที่ประชุมหรือในหนังสือราชกิจจานุเบกษาว่าความแตกต่างแห่งเหตุที่ไม่ตอบกระทู้ถามนั้น ให้ใช้ความในวรรคก่อนบังคับโดยอนุโลมแก่การตอบการซักถามของสมาชิกเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ ที่รัฐมนตรีใดแถลงหรือแจ้งในที่ประชุมทราบ

ข้อ ๖๘

ถ้าผู้ตั้งกระทู้ถามไม่สามารถมาประชุมและดำเนินการถามหรือซักถามด้วยตนเอง ก็อาจทำหนังสือยื่นต่อประธานมอบหมายให้สมาชิกอื่นใดคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการถามและซักถามแทน

ถ้าประธานเรียกให้ผู้ตั้งกระทู้ถามดำเนินการถามตามข้อ ๖๘ แล้ว ไม่ปรากฏตัวผู้ตั้งกระทู้ถามหรือผู้ได้รับมอบหมายอยู่ในที่ประชุม ก็ให้ถือว่าผู้ตั้งกระทู้ถามใดถอนกระทู้ของตน เว้นแต่ประธานจะพิจารณาเห็นว่าไม่เหตุจำเป็น หรือสมควรและสั่งอนุญาตในที่ประชุมครั้งนั้นให้เลื่อนการถามและตอบกระทู้นั้นไป

หมวด ๘

กรรมวิธีการ

ข้อ ๗๐

ภายหลังเปิดสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ๆ เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงตั้งประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้สภาเลือกตั้งกรรมวิธีการสามัญไว้เป็นคณะ ๆ โดยจะกำหนดให้คณะใดประกอบด้วยสมาชิกกี่คนและให้ทำหน้าที่เฉพาะกิจการใดด้วยก็ได้ สุดแต่จะเห็นสมควร แต่จะให้สมาชิกผู้ใดเป็นกรรมวิธีการสามัญในคราวเดียวกันเกินกว่า ๓ คณะไม่ได้

ข้อ ๗๑

ในกรณีที่เห็นสมควร สภาอาจเลือกตั้งคณะกรรมวิธีการสามัญเพิ่มขึ้นอีกในเวลาใด ๆ ภายหลังที่ใดเลือกตั้งไว้แล้วตามข้อ ๗๐ ก็ได้

ขอ ๗๖

กรรมการวิสามัญนั้น สภาอาจเลือกตั้งขึ้นเมื่อใดและเพื่อใดกระทำ
กิจการหรือพิจารณาสอบสวนขอความใดอันอยู่ในวงงานของสภาได้ สุดแต่สภาจะ
เห็นสมควร

ขอ ๗๗

การเลือกตั้งบุคคลเป็นกรรมการสามัญหรือวิสามัญ ให้มีการเสนอชื่อ
โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒ คน เว้นแต่ในกรณีเลือกตั้งกรรมการวิสามัญ
ถ้ารัฐบาลเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง

ในการลงมติเลือกตั้งกรรมการนั้นให้นำข้อ ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ขอ ๗๘

ในการประชุมกรรมการแต่ละคณะเป็นครั้งแรกนี้ให้เลขาธิการ เป็นผู้
และเชิญกรรมการผู้มีอายุสูงสุดในที่ประชุมเป็นประธานชั่วคราว แล้วให้
ที่ประชุมเลือกตั้งกรรมการในคณะของตนเป็นประธานคนหนึ่ง และเลขาธิการ
คนหนึ่ง และอาจเลือกตั้งกรรมการเจ้าหน้าที่อื่นอีกก็ได้ ตามที่เห็นว่าจำเป็น
หรือสมควร

ในกรณีที่คณะกรรมการมีมติให้เรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดงความคิด
เห็นในเรื่องกิจการที่กระทำหรือพิจารณาอยู่นั้น ถ้าจำเป็นต้องออกคำสั่ง
เรียกเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการ เป็นผู้ส่งชื่อในคำสั่งเช่นนั้น

ขอ ๗๙

ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๗๖ ภายหลังจากที่ได้รับเลือกตั้งแล้ว ถ้าจำนวนกรรมการ
ธิการในคณะกรรมการใดลดลงน้อยกว่าที่ใดกำหนดไว้ เพราะเหตุกรรมการ
บางคนลาออก หรือเพราะเหตุอื่น คณะกรรมการนั้นจะดำเนินกิจการที่ได้
รับมอบหมายต่อไปมิได้จนกว่าสภาจะได้เลือกตั้งซ่อมให้ครบจำนวน

ข้อ ๗๖

ห้ามมิให้กรรมการคณะใดดำเนินกิจการของสภาเองหรือประชุม เว้นแต่

ก. ประธานสภาได้ร้องขอและสภาลงมติไว้ ให้กรรมการคณะนั้น
ดำเนินกิจการนอกสมัยประชุมใด หรือ

ข. หลังจากปิดสมัยประชุมแล้ว ประธานสภาพิจารณาเห็นเป็นการ
จำเป็นหรือสมควร เพื่อประโยชน์แห่งกิจการของสภา และให้ขอใ้
กรรมการคณะนั้นดำเนินกิจการนอกสมัยประชุม ในกรณีเช่นว่า
นี้ให้ประธานสภาขออนุมัติสภาภายหลัง

บทบังคับที่กล่าวมาใน ข. ให้ใช้โดยในกรณีที่จำนวนกรรมการลดลง
ลงน้อยกว่าที่กำหนดไว้ โดยการลดลงเช่นว่านั้นเกิดขึ้นนอกสมัยประชุม ถ้า
แม้ว่ามีกรรมการ เหลืออยู่กว่ากึ่งจำนวนที่กำหนดไว้

ข้อ ๗๗

เว้นแต่จะใดที่กำหนดไว้โดยเฉพาะในหมวดนี้และเว้นแต่กรรมการคณะใด
จะตกลงกันกำหนดระเบียบการประชุมของคณะตนเป็นอย่างอื่น ให้ฝ่ายซึ่งมี
วาทะการประชุมของสภามาใช้แก่การประชุมกรรมการโดยอนุโลม

ข้อ ๗๘

เว้นแต่สภาจะใดลงมติให้กรรมการกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนขอ
ความใดเป็นการลับ สมาชิกสภาและรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าสั่งการประชุมของ
กรรมการ

ในกรณีที่สภาใดลงมติให้เป็นการลับนั้น เฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
การประชุมที่ได้รับอนุญาตจากประธานกรรมการหรือที่คณะกรรมการลงมติให้
เรียกมาตามข้อ ๗๔ วรรค ๒ และเจ้าหน้าที่เท่านั้นมีสิทธิสั่งการประชุม

ข้อ ๗๙

กรรมการต้องให้โอกาสแก่ผู้เสนอและผู้แปรญัตติตลอดจนผู้รับรองคำเสนอ

หรือคำแปรญัตติซึ่งแจ้งแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมกรรมการตามสมควร

ข ๘๐

ให้มีประกาศไว้โดยเปิดเผย สภา แจงกำหนดคดีประชุมกรรมการ
ทุกครั้ง สำหรับการประชุมครั้งแรกต้องประกาศล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน
เว้นแต่ในกรณีที่ประธานสภาพิจารณาเห็นว่าเป็นเรื่องด่วนก็อาจสั่งให้ประกาศล่วงหน้า
ได้ตามที่เห็นสมควร สำหรับการประชุมครั้งต่อไป ให้ประกาศโดยไม่
ชักช้าภายหลังที่ประชุมกรรมการได้กำหนดคดีประชุม

ให้เลขาธิการแจ้งให้ผู้เสนอผู้คัดค้านกำหนดประชุมครั้งแรกล่วงหน้าพอ
สมควร และเมื่อจะพิจารณาคำแปรญัตติใดเมื่อใด ก็ต้องแจ้งให้ผู้เสนอผู้คัดค้าน
กำหนดนัดล่วงหน้าพอสมควร เช่นเดียวกัน

ข ๘๑

ผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติซึ่งไม่สามารถจะมาแจ้งแสดงความคิดเห็นด้วยตนเอง
ได้ อาจทำหนังสือมอบหมายให้สมาชิกอื่นในคณะหนึ่งซึ่งแจ้งแสดงความคิดเห็น
แทนตนในที่ประชุมกรรมการ

ข ๘๒

ถ้าวงพนกำหนดเวลานัดพิจารณา คำแปรญัตติใดเกินครึ่งชั่วโมงแล้ว ผู้แปร
ญัตติหรือผู้รับมอบหมายดังกล่าวมาในข้อ ๘๑ หรือผู้รับรองคำแปรญัตติไม่มาแจ้ง
ก็ถือว่าคำแปรญัตติที่พิจารณานั้นผู้เสนอได้ถอนแล้ว เว้นแต่ที่ประชุมจะได้
ตกลงขยายเวลาให้

ข ๘๓

ถ้าผู้แปรญัตติไม่เห็นด้วยกับมติของกรรมการในข้อใดก็อาจส่งวงคำแปร
ญัตติของตนในข้อนั้นไว้เพื่ออภิปรายและขอความวินิจฉัยของสภาได้

สิทธิส่งวงคำแปรญัตตินั้น ผู้รับมอบหมายดังกล่าวมาในข้อ ๘๑ อาจใช้แทน

ญัตติปฏิญญา

ขอ ๘๔

สมาชิกวุฒิสภาได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการและไม่เห็นด้วยกับมติของกรรมาธิการในข้อใดก็อาจสงวนความเห็นของคนในข้อนั้นไว้เพื่ออภิปรายและขอความวินิจฉัยของสภาในฐานะสมาชิกวุฒิสภาปฏิญญาจะมอบหมายให้ผู้อื่นใช้สิทธิสงวนเช่นนั้นแทนตนหาได้ไม่

ขอ ๘๕

ถ้ามติของสภาให้กรรมาธิการคณะใดกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนขอความใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใดและกรรมาธิการคณะนั้นกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานกรรมาธิการต้องรายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีดังกล่าวมาในวรรคก่อนถ้าอยู่ในสมัยประชุมให้ประธานสภาเสนอต่อที่ประชุมเพื่อลงมติให้ขยายเวลาที่ใดกำหนดไว้หรือให้ตั้งกรรมาธิการคณะใหม่หรือให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควรแต่ภายนอกสมัยประชุมและกรรมาธิการมีอำนาจประชุมใดตามขอ ๘๖ ก. หรือ ข. ก็ให้ประธานสภาที่มีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ใดตามที่พิจารณาเห็นสมควร แล้วขออนุมัติสภาภายหลัง

หมวด ๘

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ขอ ๘๖

ให้มีสารบบลงวันที่สภาได้รับและวันที่สภาลงมติในร่างพระราชบัญญัติทุก ๆ

ฉบับ

ขอ ๘๗

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ให้พิจารณาเป็น ๓ วาระ

ขอ ๘๘

ในวาระที่ ๑ ให้ที่ประชุมปรึกษาในหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ และ
ลงมติว่า รับหลักการหรือไม่

ถ้ามีมติไม่รับหลักการ ก็ให้ประธานสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยัง
สภาผู้แทน และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบด้วย

ถ้ามีมติรับหลักการ เว้นแต่ในกรณีควงดังกล่าวในข้อ ๑๐๒ ก็ให้ที่ประชุม
ลงมติต่อไปว่า จะให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นให้กรรมาธิการสามัญและไต่พิจารณา
หรือจะให้พิจารณาโดยกรรมาธิการวิสามัญให้ที่ประชุมแต่งตั้งกรรมาธิการ
วิสามัญขึ้นเพื่อการนั้น และเมื่อใดลงมติอย่างใดอย่างหนึ่งเรียบร้อยแล้ว ให้ที่ประชุม
กำหนดเวลาแปรญัตติไว้ด้วย

ขอ ๘๙

เพื่อประโยชน์แห่งข้อ ๘๘ วรรคแรก ที่ประชุมอาจลงมติให้ตั้งกรรมาธิการ
วิสามัญพิจารณาหลักการร่างพระราชบัญญัติใด ๆ และบันทึกความเห็นเสนอสภา
ก่อนแล้วจึงปรึกษาคงต่อไปและลงมติในวาระที่ ๑ ก็ได้

ขอ ๙๐

เมื่อสภาได้ลงมติตามข้อ ๘๘ วรรคท้ายแล้ว สมาชิกผู้ใดประสงค์จะแก้ไข
เพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้ทำคำแปรญัตติเป็นลายลักษณ์อักษรส่งขอเลขาธิการ
ภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๙๑ คำแปรญัตติจะต้องระบุโดยชัดแจ้งว่า ผู้แปรญัตติ
ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในคอมหรือมาตราใดให้เป็นอย่างไร และลงชื่อ
สมาชิกผู้แปรญัตติและผู้รับรองไม่น้อยกว่า ๒ คน

ให้เลขาธิการ เสนอคำแปรญัตติที่ใดส่งมาโดยถูกต้องตามบทบังคับแห่ง ๒
วรรคก่อนที่ประชุมกรรมาธิการ โดยไม่ชักช้า

การแปรรูปตราพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินหรือพระราชบัญญัติอื่น
เกี่ยวกับการเงิน ให้อยู่ภายใต้บทบังคับต่อไปนี้ คือ

- ก. แปรรูปสิทธิขอไหลคจำนวนเงินขออนุญาตจ่ายต้องมีสมาชิกรับรอง ไม่น้อยกว่า ๕ คน
- ข. แปรรูปสิทธิตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่หรือเพิ่มเติมรายจ่าย ต้องมีสมาชิกรับรอง ไม่น้อยกว่า ๕ คน และต้องเสนอแปรรูปสิทธิขอไหลคจำนวนเงินอนุญาตจ่าย ทั้งกองให้รายจ่ายที่ตั้งขึ้นใหม่หรือเพิ่มเติมนั้นอยู่ภายในวงเงินที่ขอไหลค แต่ถ้านายกรัฐมนตรีให้คำรับรองด้วยก็ไม่ต้องเสนอแปรรูปสิทธิขอไหลคจำนวนเงินอนุญาตจ่ายดังกล่าวมา
- ค. แปรรูปสิทธิแก้ไขเปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินอนุญาตจ่ายต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน และต้องอยู่ภายในวงเงินที่ขอแก้ไขเปลี่ยนแปลง
- ง. ห้ามมิให้แปรรูปสิทธิในจำนวนเงินซึ่งมีข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้
คือ

- ๑. ดอกเบี้ยและเงินตั้งสำรองเงินกู้
- ๒. รายจ่ายซึ่งเป็นจำนวนเงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ให้ประธานคณะกรรมการพิจารณาตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วขอประธานสภาพร้อมด้วยรายงานขอ ซึ่งอย่างน้อยจะต้องระบุว่าได้มีหรือไม่มี การแก้ไขเพิ่มเติมความในร่างพระราชบัญญัตินั้นในก่อนหรือมาตราใดบ้าง การแปรรูปสิทธิและมติของกรรมาธิการ เกี่ยวกับการแปรรูปสิทธินี้ ๆ เป็นประการใด และถ้ามีการสงวนคำแปรรูปสิทธิหรือความเห็นไว้ดังกล่าวมาในข้อ ๔๓ หรือ ๔๔ ก็ให้ปรากฏคำแปรรูปสิทธิหรือความเห็นที่สงวนไว้นั้นด้วย

นอกจากรายงานดังกล่าวมาในวรรคก่อน ถ้าเป็นที่ของคณะกรรมการให้
เสนอความเห็นใด ๆ ต่อสภา ก็ให้เสนอนั้นที่กความเห็นเช่นนั้นก่อน
สภาถวาย

ขอ ๕๓

ในสงฆ์สำเนาพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว กับ
สำเนารายงานและบันทึกความเห็นของคณะกรรมการดังกล่าวมาในข้อ ๕๒ แก่
สมาชิกก่อนกำหนดพิจารณาในวาระที่ ๒

ขอ ๕๔

ภายหลังที่ได้ปฏิบัติตามข้อ ๕๒ แล้ว ถ้าคณะกรรมการเห็นสมควรแก้ไข
เพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือรายงานหรือบันทึกความเห็นประการใดอีก ก็อาจ
ขอแก้ไขเพิ่มเติมใด แດดาในการขอแก้ไขเพิ่มเติมอีกนั้นไม่สามารถจะปฏิบัติกา
รให้เป็นไปตามบทบังคับที่กล่าวมาในข้อ ๕๓ ประกอบด้วยข้อ ๑๔ การแก้ไขเพิ่มเติม
อีกนั้นจะต้องได้รับอนุมัติของที่ประชุมสภา

ขอ ๕๕

ในวาระที่ ๒ ในที่ประชุมปรึกษาเรียงลำดับตั้งแต่ร่างพระราชบัญญัติ
ถ้าปรารภและมาตราเป็นมาตรา ๆ ไปแต่จนจบร่าง

ขอ ๕๖

สมาชิกผู้มีใจขอแปรญัตติ หรือรับรองคำแปรญัตติให้มีสิทธิคัดค้านร่างพระ
ราชบัญญัติเฉพาะตอนหรือมาตราที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกรรมการ และใน
การคัดค้านก็คัดค้านได้เพียงว่าให้คงไว้ตามร่างเดิม

สมาชิกผู้แปรญัตติหรือรับรองคำแปรญัตติอื่นใดที่มีการสงวนไว้ตามข้อ ๕๓ มี
สิทธิคัดค้านตอนหรือมาตราที่กรรมการไม่ยอมแก้หรือแก้แต่ไม่ตรงกับคำแปรญัตติ
ให้เป็นไปตามคำแปรญัตติอื่นใดสงวนไว้นั้นอีกด้วย

กรรมวิธีการผู้สงวนความเห็นของตนไว้ตามข้อ ๕๔ มีสิทธิคัดค้านได้แก่ เฉพาะตอนหรือมาตราที่ตนได้สงวนความเห็นไว้ และคัดค้านได้เพียงให้เป็นไปตามที่สงวนความเห็นไว้เท่านั้น

ข้อ ๕๓

เมื่อประโยชน์แห่งข้อ ๕๒ ภายใต้อำนาจที่ผู้มีการสงวนไว้ หรือกรรมวิธีการผู้สงวนความเห็นของตนไว้ไม่สามารถคัดค้านในที่ประชุมด้วยตนเอง ก็อาจทำหนังสือยื่นต่อประธานมอบหมายให้สมาชิกอื่นใดคนหนึ่งมาคัดค้านแทนตนได้

ข้อ ๕๔

เมื่อที่ประชุมได้พิจารณาจนจบร่างพระราชบัญญัติแล้วให้มีการพิจารณาทั้งร่างพระราชบัญญัติเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่งและในการพิจารณากครั้งนี้ สมาชิกอาจเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมโดยคำใด แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อความใด ๆ มิได้ เว้นแต่ในตอนที่มาตราใดที่มีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกรรมวิธีการหรือโดยที่ประชุม ในเมื่อเห็นว่าขอความที่มีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นขัดแย้งกับข้อความที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม

แต่ความในวรรคก่อนมิให้บังคับในกรณีซึ่งสมาชิกเสนอขึ้นและประธานพิจารณาเห็นว่า เป็นกรณีพิเศษ ประธานอาจขอให้ที่ประชุมลงมติขออนุญาตพิจารณาตอนหรือมาตราใด ๆ แห่งร่างพระราชบัญญัติซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมไปแล้วก็ได้

ข้อ ๕๕

ในระหว่างพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่ ๒ ที่ประชุมอาจลงมติให้กรรมวิธีการคณะเดิมหรือคณะอื่นใดพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ห้ามมิให้มีการแปรญัตติใหม่ เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงมติให้แปรญัตติใหม่ได้

เมื่อการพิจารณาใหม่เสร็จแล้ว ให้ที่ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
ในวาระที่ ๒ ต่อไปเฉพาะที่มีการพิจารณาใหม่ เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงมติเป็น
อย่างอื่น

ขอ ๑๐๐

เมื่อได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามขอ ๙๕ และ ๙๘ แล้ว ก็เป็นอันเสร็จ
วาระที่ ๒

ขอ ๑๐๑

ในวาระที่ ๓ ไม่มีการอภิปราย ให้ที่ประชุมลงมติเพียงว่าเห็นชอบด้วย
ร่างพระราชบัญญัติตามที่ได้พิจารณาเสร็จในวาระที่ ๒ แล้วหรือไม่เท่านั้น

ขอ ๑๐๒

ในกรณีควม เมื่อรัฐบาลร้องขอหรือมีสมาชิกเสนอญัตติให้พิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติใดภาคเดียว และที่ประชุมอนุมัติ ก็ให้ที่ประชุมพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัตินั้นในวาระที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ติดต่อกันไป

ในวาระที่ ๒ นั้น ให้ที่ประชุมเป็นกรรมาธิการเต็มสภาโดยให้ประธาน
ของที่ประชุมเป็นประธานและการขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติในวาระนี้
ไม่ต้องเสนอวงหน้าหรือเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่ตองมีผู้รับรอง

ญัตติของสมาชิกกล่าวมาในวรรคแรกนั้น ไม่จำต้องเสนอวงหน้าหรือ
เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒ คน

ขอ ๑๐๓

เมื่อที่ประชุมลงมติอย่างใดอย่างหนึ่งตามขอ ๑๐๑ แล้วให้ประธานสภา
ปฏิบัติภารกิจต่อไปนี้ คือ

ก. ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติตามที่สภา
ผู้แทนเสนอมา ก็ให้ส่งร่างนั้นไปให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อ
พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป และ

แจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข. ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติไม่เห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติใดส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนไปยังสภาผู้แทนและแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบด้วย

ค. ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมไปยังสภาผู้แทนและแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบด้วย

หมวด ๑๐

การรักษาระเบียบและซบมังกัม

ข้อ ๑๐๔

บุคคลภายนอกผู้ละเมิดระเบียบซึ่งประธานสภากำหนดไว้โดยอาศัยอำนาจที่กล่าวในข้อ ๘ ล. ให้ถือว่าได้ละเมิดต่อสภาและประธานมีอำนาจที่จะถอนภาคทัณฑ์ ให้ขอขมาถอนอนุญาตเข้าฟังการประชุม หรือไล่ออกจากที่ประชุมสุดแต่ประธานจะเห็นสมควร

ข้อ ๑๐๕

สมาชิกหรือบุคคลใดที่ฝ่าฝืนข้อนี้ จะร่วมในการประชุมสภา

ก. ฝ่าฝืนข้อนี้ และประธานได้เตือนให้เขาระเบียบแล้ว ไม่ปฏิบัติตาม

ข. ใ้สาวจาไม่สุภาพหรือใส่ร้ายหรือเสียดสีบุคคลใดและประธานให้ถอนคำพูดหรือให้ขอขมาแล้ว ไม่ปฏิบัติตาม

ค. จงใจกล่าวคำขยาบคายหรือหมิ่นประมาทบุคคลใดอย่างร้ายแรง

ง. จงใจกระทำการอันเป็นเหตุก่อกวนความสงบเรียบร้อยของที่ประชุม

จ. ขัดคำสั่งของประธาน

ประธานมีอำนาจสั่งห้ามมิให้ผู้นั้นพูดต่อไป หรือให้ผู้นั้นออกไปเสียจากที่ประชุมในการประชุมครั้งนั้น หรือเฉพาะในการปรึกษาเรื่องนั้นก็ได้ สุดแต่ประธานจะเห็นสมควรตามผู้นั้นยังขัดขืนไม่ออกไป ประธานมีอำนาจสั่งตำรวจภูธรนำตัวผู้นั้นออกไปจากที่ประชุมได้

๑๑๓

ขอ ๑๐๖

เมื่อมีคำสั่งของประธานอย่างไรก็ตามข้อ ๑๐๕ วรรค ๒ ก็ให้
จัดบันทึกพฤติการณ์ไว้ในรายงานการประชุมด้วย

ขอ ๑๐๗

ถ้าประธานร้องขอหรือสมาชิกเสนอญัตติขอให้งดเว้นการโหวตบังคับกับส่วน
หนึ่งส่วนใดแห่งข้อบังคับนี้ในกรณีพิเศษและที่ประชุมลงมติอนุมัติ ก็ให้มีการงดเว้น
การโหวตบังคับเช่นนั้นได้

ญัตติดังกล่าวมาในวรรคแรกนั้นไม่จำเป็นต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นลายลักษณ์
อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๑๕ คน

ขอ ๑๐๘

การที่ความข้อบังคับนี้ จะกระทำได้อีกต่อไปเมื่อมีญัตติซึ่งสมาชิกเสนอล่วงหน้า
เป็นลายลักษณ์อักษร และมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๑๕ คน

ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๑

ศรีธรรมมาธิบดี

ประธานวุฒิสภา

ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาผู้แทน
พุทธศักราช ๒๔๙๔

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๓๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สภาผู้แทน
จึงตั้งข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้ให้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาผู้แทน
พุทธศักราช ๒๔๙๔"

ข้อ ๒ ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันที่สภาผู้แทนลงมติให้ใช้เป็นต้นไป

หมวด ๑

การเลือกประธานและรองประธานสภา

ข้อ ๓ ในการประชุมสภาครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป ให้สมาชิกผู้มีอายุ
สูงสุดซึ่งอยู่ในที่ประชุม เป็นประธานชั่วคราว จนกว่าพระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้ง
ประธานและรองประธานสภา

ข้อ ๔ การเลือกประธานและรองประธานสภา ให้กระทำในที่ประชุมครั้งแรก
และภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป

ข้อ ๕ วิธีเลือกประธานสภา สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อสมาชิกที่ตนเห็น
สมควรได้หนึ่งชื่อ คำเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๔ คน ชื่อที่เสนอไม่จำกัด
จำนวน และให้เลือกจากชื่อเหล่านั้นโดยวิธีเขียนชื่อลงคะแนน เมื่อตรวจนับคะแนนแล้ว
ให้ประธานชั่วคราวประกาศคะแนนต่อที่ประชุม ผู้ใดคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้า
ได้คะแนนสูงสุดเท่ากันหลายชื่อ ให้เลือกใหม่เฉพาะชื่อที่ได้คะแนนเท่านั้น แต่ถ้าคะแนน
สูงสุดเท่ากันอีก ก็ให้ประธานชั่วคราวออกเสียงชี้ขาด

ในการตรวจนับคะแนน ให้เลขาธิการเชิญสมาชิกไม่น้อยกว่า ๒ คนมาช่วย
ถ้ามีการเสนอเพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก

ข้อ ๖ เมื่อได้เลือกประธานสภาแล้ว ให้เลือกรองประธานสภา วิธีเลือกให้นำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๗ เมื่อได้เลือกประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล

เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการส่งสำเนาประกาศพระบรมราชโองการไปยังวุฒิสภาเพื่อทราบด้วย

ข้อ ๘ เมื่อประธานหรือรองประธานสภาพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๔ สภาต้องเลือกสมาชิกอื่นเป็นประธาน หรือรองประธานสภาแล้วแต่กรณี เพื่อดำรงตำแหน่งที่ว่างนั้นแทน ในการนี้ให้นำความในข้อ ๕ หรือข้อ ๖ และข้อ ๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธาน รองประธานสภา

และเลขาธิการ

ข้อ ๙ ประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- ก. ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา
- ข. ควบคุมบังคับบัญชาเลขาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของสภา
- ค. เป็นประธานของที่ประชุมสภา
- ง. รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของสภา
- จ. กำหนดและรักษาระเบียบว่าด้วยการที่บุคคลภายนอกจะเข้ามาในที่ประชุมสภา หรือบริเวณสภา หรือเข้าฟังการประชุมของสภาตลอดจนมารยาทของบุคคลเหล่านั้น
- ฉ. เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

ข้อ ๑๐ รองประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการทั่วไป เมื่อประธานสภาไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในรองประธานสภาทำหน้าที่แทน

ข้อ ๑๑ เดชชาติการ มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ก. นัดประชุม
- ข. แจงระเบียบหรือหนังสือต่อที่ประชุม หรือต่อสมาชิก และยืนยันมติของสภา
- ค. จัดทำรายงานการประชุมตามถ้อยคำที่อภิปรายทั้งสิ้น
- ง. จัดทำรายงานการประชุมออกเผยแพร่ การเผยแพร่โดยปกติให้ดำเนินการโดยควน
- จ. รักษาสรรพเอกสารของสภา
- ฉ. เปิดเผยเอกสารลับซึ่งที่ประชุมหรือประธานสภาอนุญาตแล้วแก่กรณี
- ช. โฆษณาขอความช่วยเหลือด้วยการประชุมปรึกษาของสภา
- ซ. ควบคุมกิจการให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาจะได้กำหนด
- ด. กระทำกิจการอื่นตามที่ประธานสภามอบหมาย

หมวด ๓

การประชุม

ข้อ ๑๒ เมื่อสมาชิกจะเข้ารับหน้าที่ ประธานสภาต้องให้สมาชิกกล่าวคำปฏิญาณตนตามความในรัฐธรรมนูญเสียก่อน ในการกล่าวคำปฏิญาณนั้นให้ประธานสภาเป็นผู้กล่าวนำ

ข้อ ๑๓ การกำหนดสมัยประชุมสามัญประจำปี ให้ประธานสภานำปรึกษาในที่ประชุมสามัญสมัยแรก ว่าควรจะมีสมัยหนึ่งหรือหลายสมัย และควรจะเริ่มแต่เมื่อใดในปีนั้น ก็ให้กำหนดวันเริ่มสมัยประชุมสามัญสมัยแรกของปีถัดไป

ข้อ ๑๔ ให้มีการประชุมครั้งแรกภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา

ข้อ ๑๕ การประชุมตามปกติให้เป็นไปตามมติของสภา เว้นแต่เมื่อประธานสภาพิจารณาเห็นว่าไม่มีเรื่องที่เหมาะสมจะบรรจุระเบียบวาระสำหรับวันนัดประชุมครั้งใด ประธานสภาอาจสั่งการประชุมครั้งนั้นเสียก็ได้ แต่ห้ามมิให้สั่งการประชุมมากกว่าหนึ่งครั้งติดกัน

ถ้าประธานสภาพิจารณาเห็นว่า จำเป็นจะเรียกประชุมเป็นพิเศษ นอกจากที่สภาลงมติไว้ตามความในวรรคก่อนก็ทำได้

ข้อ ๑๖ การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่โดยออกนัดในที่ประชุม จึงให้ทำหนังสือนัดเฉพาะผู้ที่มิได้มาในการประชุมครั้งนั้น

โดยปกติให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน หากเป็นการด่วน จะนัดเร็วกว่านั้นก็

ข้อ ๑๗ ให้ส่งระเบียบวาระพร้อมด้วยสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา ก่อนกำหนดประชุมไม่น้อยกว่า ๓ วัน

ในกรณีนัดประชุมด่วน ให้ส่งก่อนเวลาประชุมปรึกษาเรื่องนั้นไม่น้อยกว่า ๓ ชั่วโมง

ข้อ ๑๘ ระเบียบวาระใด ถ้าไม่ปฏิบัติทำให้เป็นไปตามข้อ ๑๗ แม้ว่าที่ประชุมจะ

ได้เริ่มพิจารณาไปบ้างแล้วก็ตาม สมาชิกมีสิทธิเสนอญัตติโดยไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร และมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๔ คน ขอให้เลื่อนการพิจารณา ก็ให้เลื่อนระเบียบวาระนั้นไปพิจารณาในการประชุมครั้งถัดไป

ข้อ ๑๙ การจัดระเบียบวาระโดยปกติให้บรรจุญัตติหรือเรื่องอื่น ๆ ที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ก่อน และให้จัดลำดับดังต่อไปนี้

ก. เรื่องที่ประธานสภาจะแจ้งต่อที่ประชุม

ข. การด่วน

- ค. รับรองรายงานการประชุม
- ง. พระราชกำหนดหรือญัตติร่างพระราชบัญญัติอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด
- จ. กระทงถามรัฐมนตรี
- ฉ. ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย หรือญัตติร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมาธิการร่วมกันพิจารณาแล้ว
- ช. เรื่องที่ค้างพิจารณา
- ซ. ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมาธิการพิจารณาแล้ว
- ญ. ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่เสนอใหม่
- ฎ. ญัตติหรือเรื่องอื่น ๆ

ข้อ ๒๐ ให้สมาชิกญมาประชุมลงชื่อในสมุดซึ่งจัดไว้ และเมื่อมีสัญญาณเรียกประชุม ให้สมาชิกเขานั่งตามที่

ข้อ ๒๑ เมื่อพ้นกำหนดเวลาเริ่มประชุมกว่า ๓๐ นาที สมาชิกยังไม่ครบองค์ประชุม ประธานสภาจะให้เลื่อนการประชุมครั้งนั้นก็ได้

เมื่อสมาชิกมาครบองค์ประชุมแล้ว แต่ประธานและรองประธานสภาไม่อยู่ในที่ประชุม ก็ให้สมาชิกผู้มีอายุสูงสุดในที่ประชุมเป็นประธานชั่วคราว แล้วให้สมาชิกเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้นโดยเสนอชื่อและลงคะแนนโดยวิธียกมือ

ถ้าประธานหรือรองประธานสภาเข้ามาในที่ประชุมในระหว่างที่การเลือกเขานั้นกำลังดำเนินอยู่ก็ให้ระงับการเลือกนั้นเสีย หรือถ้าได้เลือกแล้วผู้ได้รับเลือกก็เป็นอันพ้นหน้าที่ และให้ประธานหรือรองประธานสภาผู้เข้ามาเป็นประธานของที่ประชุมต่อไป

ข้อ ๒๒ ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่ได้นำเสนอต่อวุฒิสภาแล้วนั้น ถ้าปรากฏว่า

วุฒิสภาเห็นชอบด้วยโดยไม่แก้ไขเพิ่มเติม หรือวุฒิสภามีมติพิจารณาให้เสร็จภายใน
กำหนด โดยปกติให้ประธานสภาแจ้งต่อที่ประชุมเป็นลำดับแรก

ข้อ ๒๓ การประชุมปรึกษาต้องดำเนินตามระเบียบวาระ เว้นแต่ที่ประชุมจะ
โหวตลงมติเป็นอย่างอื่น

เฉพาะเรื่องการควมตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ ห้ามมิให้เปลี่ยนระเบียบวาระ
ยกเอาเรื่องอื่นขึ้นพิจารณา

ข้อ ๒๔ ถ้าคณะรัฐมนตรีมีเรื่องที่จะแถลงต่อที่ประชุม ก็ให้ประธานสภาอนุญาต
สมาชิกมีสิทธิที่จะซักถามรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องแถลงนั้น และในกรณี
เกี่ยวกับการผูกพันงบประมาณแผ่นดิน หรือเกี่ยวกับความเสื่อมเสียประโยชน์สำคัญของ
แผ่นดิน สมาชิกมีสิทธิเสนอญัตติโดยไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร และมี
สมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๕ คน ขอให้มีการอภิปราย และลงมติได้ในข้อใดข้อหนึ่ง
ดังต่อไปนี้

ก. เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วย

ข. โหยงเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา

ข้อ ๒๕ เมื่อใดประชุมกันพอสมควรแล้ว ประธานสภาจะสั่งพักชั่วคราวก็ได้
ถ้าประธานสภาลงจากบัลลังก์โดยมิได้สั่งอย่างใด ให้ถือว่าเลิกประชุม

ข้อ ๒๖ ในการประชุมลับ ให้ประธานสภาสั่งผู้ที่มีได้เป็นสมาชิก รัฐมนตรี
หรือผู้ที่มีได้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการประชุมนั้น ออกจากที่ประชุมพ้นระยะที่จะฟังการ
ประชุมได้

ข้อ ๒๗ รายงานการประชุมของสภา กรรมการจะต้องตรวจสอบให้เสร็จ
เพื่อเสนอให้สมาชิกรับรองภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันประชุมและก่อนเสนอสภาไม่น้อยกว่า
๓ วัน ต้องทำสำเนาขึ้นอย่างน้อย ๕ ฉบับวางให้สมาชิกตรวจดูได้ สมาชิกผู้ใดต้องการ
แก้ไขถ้อยคำ ต้องได้รับความยินยอมจากที่ประชุม

หากกรรมการปฏิบัติไม่ไต่ตามกำหนด ให้ประธานกรรมการแจ้งต่อ
ประธานสภา เพื่อแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ข้อ ๒๔ เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมครั้งใดแล้ว ให้ประธานสภา
ลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน

รายงานการประชุมซึ่งสภาชุดก่อนยังมีได้รับรอง ให้เลขาธิการลงชื่อไว้
และให้ถือว่าได้มีการรับรองแล้ว

ข้อ ๒๕ รายงานการประชุมลับ จะเปิดเผยได้เพียงใดหรือไม่ ให้เป็นไป
ตามมติของที่ประชุม

ข้อ ๓๐ ข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของ
แผ่นดิน คณะรัฐมนตรีก็ดี หรือสมาชิกซึ่งมีผู้รับรองไม่น้อยกว่า ๒๔ คนก็ดี มีสิทธิเสนอ
ญัตติโดยไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรขอมิให้โฆษณา ก็ให้เป็นไปตามคำ
ขอนั้น

หมวด ๔

ญัตติ

ข้อ ๓๑ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานสภา
โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒ คน เว้นแต่ข้อบังคับนี้หรือรัฐธรรมนูญจะได้กำหนด
ไว้เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๒ ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต้องมีสมาชิกรับรอง
ไม่น้อยกว่า ๒ คน

- ก. ขอให้รับรองรายงานการประชุม
- ข. ขอให้รับรองรายงานของคณะกรรมการ
- ค. ขอให้ปรึกษาเป็นการด่วน

ง. ญัตติตามขอ ๓๓

จ. ญัตติที่ประธานสภาเห็นควรอนุญาต

ขอ ๓๓ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษาญัตติใด มีให้เสนอญัตติอื่น เว้นแต่ญัตติ

ก. ขอแปรญัตติเฉพาะที่มีใชกฎหมาย

ข. ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการ หรือขอให้บุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็น

ค. ขอให้ลงมติ

ง. ขอให้แยกประเด็นพิจารณาหรือแยกประเด็นลงมติ

จ. ขอให้ปิดอภิปราย

ฉ. ขอให้เปิดอภิปราย

ช. ขอให้เลื่อนการปรึกษา

ซ. ขอให้พิจารณาโทษสมาชิกว่ากระทำผิดข้อบังคับในการประชุมครั้งนั้น

ฌ. ขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา

ถ้าที่ประชุมตกลงให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา ญัตติเดิมเป็นอันตกไป

ขอ ๓๔ การเสนอญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ให้นำความในขอ ๖๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนการรับรองญัตติเช่นว่านี้ ให้กระทำโดยวิธีขึ้นชั้น

ขอ ๓๕ ญัตติตามขอ ๓๓ ก.จ. และ ญ. นั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเสนอในคราวเดียวกันกับการอภิปรายของตน

ขอ ๓๖ ญัตติใดที่เป็นข้อผูกมัดคณะรัฐมนตรี หรือบุคคลภายนอก ให้เสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๔ คน

ขอ ๓๗ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และมีบันทึกข้อความดังต่อไปนี้

ก. หลักการของร่างพระราชบัญญัติ

ข. เหตุผลที่เสนอร่างพระราชบัญญัติ

ขอ ๓๘ ญัตติร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินตามความหมายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๑ ซึ่งสมาชิกเสนอขึ้น ให้ประธานสภาส่งไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณารับรอง และให้ประธานสภาแจ้งให้สมาชิกผู้เสนอทราบว่านายกรัฐมนตรีรับรองหรือไม่รับรองร่างพระราชบัญญัตินั้นภายในกำหนด ๓๐ วันนับแต่วันที่สมาชิกเสนอ

ขอ ๓๙ ญัตติที่ให้รัฐสภาประชุมร่วมกันต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๔ คน เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะได้อำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้ประธานสภาแจ้งไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อนัดประชุม

ขอ ๔๐ ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป ให้ปฏิบัติตามความในหมวด ๑๐ ส่วนที่ ๓ หรือส่วนที่ ๔ แลวแต่กรณี

ขอ ๔๑ ญัตติที่ของเสนอร่างหน้า เป็นสายลักษณะอภิปรายหรือญัตติร่างพระราชบัญญัตินั้น สมาชิกผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงชื่อในญัตติหรือในร่างพระราชบัญญัติที่เสนอแล้วแต่กรณี

ขอ ๔๒ ญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ไม่ต้องมีผู้รับรอง

ขอ ๔๓ ญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน การเสนอการแปรญัตติ และการขอให้ลงมติในการพิจารณาวาระที่ ๑ ให้ปฏิบัติตามความในหมวด ๕

ขอ ๔๔ ญัตติตามขอ ๓๓ ข. ขอให้พิจารณาโทษสมาชิกว่ากระทำผิดข้อบังคับในการประชุมครั้งนั้น ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน และให้ระบุเพียงว่าผิดข้อบังคับในเรื่องใดเท่านั้น

ขอ ๔๕ ญัตติขอให้พิจารณาโทษสมาชิกว่ากระทำผิดข้อบังคับในการประชุมครั้งที่แล้วมา ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน และต้องเสนอภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่เหตุเกิดขึ้น และให้ระบุเพียงว่า ผิดข้อบังคับในเรื่องใดเท่านั้น

ข้อ ๔๖ ญัตติร่างพระราชบัญญัตินั้น ที่ประชุมจะต้องพิจารณาเป็น ๓ วาระ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกไม่น้อยกว่า ๑๕ คน จะเสนอญัตติขอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นทั้ง ๓ วาระรวดเดียวก็ได้ ถ้าที่ประชุมอนุมัติ การพิจารณาครั้งที่ ๒ นั้น ให้ที่ประชุมเป็นกรณีการเต็มสภา โดยให้ประธานของที่ประชุมเป็นประธาน

ญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินไม่อยู่ในบังคับของวรรคก่อน

ข้อ ๔๗ ในการพิจารณาญัตติร่างพระราชบัญญัติวาระที่ ๑ ให้ที่ประชุมปรึกษาในหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ และลงมติว่าจะรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่ หากมีสมาชิกประสงค์จะอภิปราย ห้ามมิให้ลงมติก่อนที่สมาชิกได้อภิปรายในเรื่องนั้นพอสมควรแล้ว

ก่อนที่จะลงมติรับหลักการ ที่ประชุมจะลงมติให้ส่งคณะกรรมการพิจารณาหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นก่อนก็ได้

ก่อนที่จะลงมติรับหลักการญัตติร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ถ้าคณะรัฐมนตรีขอรับไปพิจารณา หากที่ประชุมอนุมัติก็ต้องกำหนดเวลาให้คณะรัฐมนตรีส่งกลับ เมื่อถึงกำหนดแล้ว ถ้าคณะรัฐมนตรียังไม่ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับ ให้ประธานสภาบรรจุร่างพระราชบัญญัตินั้น เขาระเบียบวาระในการพิจารณานั้น ถ้าผู้เสนอหรือผู้รับมอบหมายไม่อยู่ ผู้รับรองมีสิทธิอภิปรายแทนได้

ข้อ ๔๘ ญัตติร่างพระราชบัญญัติซึ่งที่ประชุมลงมติให้ส่งคณะกรรมการพิจารณา ก่อนรับหลักการนั้น ที่ประชุมอาจกำหนดเวลาให้คณะกรรมการพิจารณาค่ายก็ได้

ข้อ ๔๙ ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่สภาลงมติรับหลักการแล้ว ถ้าจะต้องส่งให้คณะกรรมการพิจารณา ที่ประชุมจะต้องกำหนดเวลาแปรญัตติด้วย

คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกผู้ใดเห็นควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้เสนอคำแปรญัตติ

ดวงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร โดยปกติให้แปรญัตติเป็นมาตรา ๆ และเสนอต่อประธาน คณะกรรมาธิการภายในเวลาที่กำหนด ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้แปรญัตติจะต้องมีสมาชิก รับรองไม่น้อยกว่า ๔ คน ถ้าแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับวงการเงินต้องมี สมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๔ คน

ข้อ ๕๐ ในการพิจารณาญัตติร่างพระราชบัญญัติวาระที่ ๒ ให้พิจารณาเริ่มต้น ด้วยชื่อร่างพระราชบัญญัติ คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้ เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่แก้แปรญัตติซึ่งผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายขอสงวนไว้ อภิปรายในสภา หรือที่คณะกรรมการแก้ไข หรือที่กรรมาธิการขอสงวนไว้เท่านั้น เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๕๑ ถ้าที่ประชุมลงมติเห็นด้วยกับคำแปรญัตติหรือเห็นด้วยกับการแก้ไขใน มาตราใดแล้ว มีให้เสนอขอแปรญัตติหรือเสนอญัตติขอเปลี่ยนแปลงมตินั้นอีก

ถ้าข้อความในมาตราที่ได้มีมติไปแล้วขัดแย้งกัน หรือบกพร่องในสาระสำคัญ ที่ ประชุมจะลงมติส่งปัญหานั้นให้คณะกรรมการพิจารณาใหม่ เฉพาะที่ขัดแย้งหรือบกพร่อง ก็ได้ ไม่มีการแปรญัตติในชั้นกรรมาธิการนี้ ในกรณีที่มติส่งปัญหาไปให้กรรมาธิการ พิจารณาใหม่ดังกล่าวแล้ว ที่ประชุมจะให้ระงับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ ก่อนเพื่อรอรายงานของคณะกรรมการก็ได้

ถ้าข้อขัดแย้งหรือบกพร่องดังกล่าวแล้วในวาระก่อนเกิดขึ้นในการพิจารณารวด เดียว ที่ประชุมจะลงมติให้ดำเนินการตามความในวาระก่อนก็ได้

ข้อ ๕๒ ในการพิจารณาญัตติร่างพระราชบัญญัติวาระที่ ๓ ให้ที่ประชุมลงมติว่า จะใช้หรือไม่เท่านั้น

การพิจารณาในวาระนี้ โดยปกติไม่มีการอภิปราย เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงมติ เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๕๓ ในกรณีที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๒๓ (๓) นั้น ให้ประธานสภาแจ้งให้ที่ประชุมทราบ เพื่อตั้งกรรมาธิการร่วม เมื่อตั้งกรรมาธิการร่วมแล้ว ให้ประธานสภาแจ้งไปยังประธานวุฒิสภา เมื่อคณะกรรมาธิการร่วมกันได้รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติตามที่ได้พิจารณาแล้ว ให้ที่ประชุมพิจารณาลงมติว่าจะเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมาธิการร่วมกันได้พิจารณาแล้วนั้นหรือไม่เท่านั้น

ข้อ ๕๔ ในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๓ (๒) ให้ประธานสภาแจ้งให้ที่ประชุมทราบ ร่างพระราชบัญญัติที่ต่องยับยั้งไว้ ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติไม่เกี่ยวกับการเงิน ซึ่งวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ให้ประธานสภาบรรจุร่างพระราชบัญญัตินั้น เข้าระเบียบวาระในวันแรกของการประชุมเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาว่าจะยกร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นพิจารณาใหม่หรือไม่

เมื่อที่ประชุมลงมติให้ยกขึ้นพิจารณาใหม่ ถ้าเป็นกรณีที่ต่องยับยั้งไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๓ (๒) ให้ที่ประชุมพิจารณาลงมติว่าจะยืนยันร่างพระราชบัญญัติเดิมนั้นหรือไม่ ถ้าเป็นกรณีที่ต่องยับยั้งไว้ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๓ (๓) ให้ที่ประชุมลงมติว่าจะนำร่างพระราชบัญญัติเดิมหรือร่างที่คณะกรรมาธิการร่วมกันขึ้นพิจารณา แล้วจึงลงมติยืนยัน การลงมติยืนยันตามความในวรรคก่อน ถ้ามีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการเงินซึ่งวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ให้ประธานสภาบรรจุร่างพระราชบัญญัตินั้น เข้าระเบียบวาระในคราวประชุมครั้งต่อไป ซึ่งมีกำหนดเวลาที่จะแจ้งให้สมาชิกทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาว่าจะยกร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นพิจารณาใหม่ทันทีหรือเมื่อใด และให้นำความในสองวรรคก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติซึ่งวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๓ นั้น การอภิปรายต้องอยู่ในขอบเขตตามความในข้อ ๗๗

ข้อ ๕๕ เมื่อใดดำเนินการตามความในข้อ ๕๒ หรือข้อ ๕๓ หรือข้อ ๕๔ แล้ว ให้ประธานสภาแจ้งไปยังประธานวุฒิสภาและนายกรัฐมนตรีแล้วแต่กรณีโดยด่วน

ข้อ ๕๖ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ วรกกสาม หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๔ แล้ว ให้ประธานสภาแจ้งไปยังประธานวุฒิสภา และให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้น ไปยังนายกรัฐมนตรี

ข้อ ๕๗ ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่สภาได้ลงมติไม่รับหลักการตามความใน ข้อ ๕๗ กัตติ ลงมติไม่ให้ใช้ตามความในข้อ ๕๒ กัตติ หรือลงมติให้ยกเรื่องขึ้นชั้นปรึกษา ตามข้อ ๓๓ ญ. กัตติ ให้ถือว่า เป็นอันตกไป มิให้เสนอญัตติร่างพระราชบัญญัติที่มี หลักการอย่างเดียวกันในสมัยประชุมนั้นอีก เว้นแต่ประธานสภาจะอนุญาตในเมื่อ เหตุการณ์ใดเปลี่ยนแปลงไป

บทบังคับดังกล่าวในวรรคก่อนให้ใช้แก่ญัตติอื่น ๆ ด้วยโดยอนุโลม

ข้อ ๕๘ ในกรณีที่สภาผู้แทนส่นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทน ญัตติใด ๆ นอกจาก ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่สภายังไม่ได้พิจารณาหรือพิจารณายังไม่เสร็จ เป็นอันตกไป ส่วนญัตติร่างพระราชบัญญัตินั้น ย่อมเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๔

ข้อ ๕๙ การขอลอนญัตติ คำแปรญัตติ หรือการแก้ไขข้อความในญัตติซึ่งมิเป็น เหตุให้เปลี่ยนหลักการ ต้องได้รับความยินยอมจากที่ประชุม

ญัตติที่ยังมิได้จัดเข้าระเบียบวาระหรือคำแปรญัตติในชั้นกรรมาธิการไม่อยู่ใน บังคับของวรรคก่อน

ข้อ ๖๐ การขอลอนข้อจากการเป็นผู้รับรอง หรือจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ ญัตติในญัตติใด ๆ จะกระทำใดก่อนที่ใดจัดญัตตินั้นเข้าระเบียบวาระ

ในกรณีที่เสนอญัตติในที่ประชุม ผู้รับรองหรือผู้เสนอจะขอลอนใดก่อนเริ่มปรึกษา ญัตตินั้น

ข้อ ๖๑ ผู้คัดหรือคำแปรญัตติใดที่ถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว ถ้าผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติไม่ขออภิปรายหรือไม่อยู่ในที่ประชุม และมีใครมอบหมายให้ผู้อภิปรายแทนแล้ว ให้ถือว่าใดก่อนญัตตินั้น

ข้อ ๖๒ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดซึ่งออกตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๕๐ หรือมาตรา ๑๕๑ นั้น หากที่ประชุมไม่อนุมัติให้ส่งคณะกรรมการไปกร่างพระราชบัญญัติไม่อนุมัติพระราชกำหนดตามมติของสภา ในการพิจารณาต่อไปให้ถือว่าที่ประชุมได้มีมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นแล้ว ให้เริ่มพิจารณาเป็นวาระที่ ๒ และที่ ๓

เมื่อสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นพร้อมทั้งพระราชกำหนดต่อวุฒิสภาต่อไป

หมวด ๕

งบประมาณแผ่นดิน

ข้อ ๖๓ การเสนอญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน ต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

ข้อ ๖๔ คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกผู้ใดมีความประสงค์จะแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานคณะกรรมการภายในเวลาที่กำหนด ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน

ข้อ ๖๕ การแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน จะทำได้โดยวิธีการดังนี้

ก. ลดหรือเพิ่มรายได้

ข. ลดรายจ่าย

ค. เพิ่ม เปลี่ยนแปลง หรือตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่ ภายในเงื่อนไขข้อนี้ เมื่อจะเพิ่ม เปลี่ยนแปลง หรือตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่ ต้องลดรายจ่ายอันลงไม่น้อยกว่าที่ขอเพิ่ม เปลี่ยนแปลง หรือตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำภายในวงเงินประเภทเดียวกัน คือ รายจ่ายเพื่อลงทุน ต้องเพิ่ม เปลี่ยนแปลง หรือลด ในรายจ่ายเพื่อลงทุนด้วยกัน ส่วนรายจ่ายอื่น ๆ จะเพิ่มหรือลดหมุนเวียนกันก็ได้

ข้อ ๖๖ ห้ามมิให้แปรรูปคดีในจำนวนเงินซึ่งมีข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

ก. ดอกเบี้ยและเงินสงเคราะห์เงินกู้

ข. รายจ่ายซึ่งเป็นจำนวนเงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ข้อ ๖๗ ถ้าสมาชิกเสนออุทธรณ์ข้อให้ปิดอภิปรายก็ดี ขอให้ลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่ก็ดี หรือส่งให้คณะกรรมการพิจารณา ก่อนรับหลักการก็ดี ต้องมีสมาชิกรับรอง ไม่น้อยกว่า ๒๔ คน

หมวด ๖

การอภิปราย

ข้อ ๖๘ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวต่อที่ประชุมก็ให้ยกมือขึ้นทันทีระ เมื่อประธานสภาอนุญาตแล้วจึงกล่าวถ้อยคำได้ การกล่าวนั้นต้องยืน ณ ที่ซึ่งจัดไว้ และต้องเป็นคำกล่าวกับประธานสภา

ข้อ ๖๙ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อนให้รำคำดังนี้

ก. ผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติ หรือ

ข. ผู้ได้รับมอบหมาย หรือ

ค. ผู้รับรองตามความในข้อ ๔๗ วรรคสาม

ถ้าจำนวนคนในข้อใดข้อหนึ่งที่กล่าวแล้วมีหลายคน ให้ประธานสภาอนุญาตให้อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว

ข้อ ๗๐ เมื่อผู้มีสิทธิอภิปรายก่อนตามความในข้อ ๖๘ ได้อภิปรายแล้ว ถ้ามีผู้ใดจะคัดค้าน ก็ให้ยุบนอภิปราย เมื่อผู้คัดค้านได้อภิปรายแล้ว ถ้ามีผู้ใดจะสนับสนุนผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติ ก็ให้ยุบนอภิปราย และโดยปกติประธานสภาต้องให้อภิปรายสลับกันไป

ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มีผู้ประสงค์จะอภิปราย แต่อีกฝ่ายหนึ่งยังมีผู้ประสงค์จะอภิปรายอยู่ ให้ประธานสภาอนุญาตให้หยุดของการอภิปรายที่แน่อภิปรายซ้อนกันไปได้โดยไม่ต้องงดได้

เมื่อได้อนุญาตให้อภิปรายซ้อนไปคนหนึ่งแล้ว ให้ประธานสภาถามว่าผู้ใดจะอภิปรายในทางตรงกันข้าม ถ้ามี ก็ให้ประธานสภาอนุญาตให้อภิปรายแล้วดำเนินการให้อภิปรายสลับกันต่อไป ถ้าไม่มี ก็ให้ประธานสภาอนุญาตให้อภิปรายซ้อนต่อไปได้

ถ้ามีผู้ยกมือจะอภิปรายหลายคน ประธานสภาจะให้คนใดอภิปรายก่อนก็ได้ แต่ให้คำนึงถึงผู้เสนอ ผู้รับรอง และผู้ที่ยังไม่ได้อภิปรายด้วย

ข้อ ๗๑ ถ้ามีผู้เสนอขอให้ลงมติทันที ขอให้ปิดอภิปรายทันที หรือขอให้ยกเรื่องขึ้นชั้นปรึกษาก็ดี สมาชิกอื่นหรือคณะรัฐมนตรีอาจจะประเด็นที่ยังไม่มีการอภิปรายเพื่อเป็นเหตุผลขอเปิดอภิปรายต่อไปได้

ข้อ ๗๒ ถ้าไม่มีผู้ใดจะอภิปรายต่อไป ให้ถือว่าเป็นการปิดอภิปราย หรือถ้ามีแต่ประธานสภาเห็นว่าได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว ประธานสภาจะเสนอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะควรปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้ เมื่อได้ปิดอภิปรายแล้ว ให้ประธานสภาเสนอให้ที่ประชุมลงมติ

ก่อนลงมติ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อนตามความในข้อ ๖๘ หรือคณะกรรมการ หรือกรรมาธิการผู้สงวนความเห็นไว้ มีสิทธิที่จะขออภิปรายเป็นการสรุปในญัตตินั้นได้อีกครั้งหนึ่ง และให้นำความในข้อ ๖๘ วรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๗๓ ถ้าที่ประชุมลงมติให้เปิดอภิปรายต่อไปตามที่มีผู้เสนอ ประธานสภาต้องให้ผู้เสนอนั้นได้อภิปรายก่อน

ข้อ ๓๔ ผู้พูดแต่ละคนไม่ว่าสมาชิก รัฐมนตรี กรรมการ หรือบุคคลอื่นซึ่งมา
ชี้แจงต่อที่ประชุม ต้องพูดเฉพาะเรื่องและในประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่เท่านั้น ต้อง
พูดโดยสุภาพ ไม่แก่งแย่งหรือเสียดสีบุคคลใด และต้องไม่กล่าวถึงพระมหากษัตริย์
หรือชื่อสมาชิก หรือบุคคลใด ๆ โดยไม่จำเป็น

ทุกคนต้องประหยัดเวลาของสภา ต้องไม่พูดฟุ่มเฟือยอันเวียนซ้ำซาก ต้องไม่ซ้ำ
กับผู้อื่น และต้องไม่นำเอาเอกสารใด ๆ มาอ่านในที่ประชุมซึ่ง เว้นแต่จะเป็นการ
จำเป็น

ถ้าประธานสภาพิจารณาเห็นว่า ผู้ใดใช้เวลาในการพูดครั้งใดเกินสมควรแก่
เรื่อง ไม่ว่าจะไต่ถามข้อบังคับแห่งสองวรรคก่อนหรือไม่ และยังมีผู้อื่นประสงค์จะ
พูดต่อไปอีก ประธานสภาอาจสั่งให้ผู้นั้นหยุดพูดเสียก็ได้ ในเมื่อได้พูดมาถึง ๑๕ นาที
แล้ว

ข้อ ๓๕ ผู้ถูกอภิปรายพาดพิงถึง เรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหาย
หรือเมื่อสมาชิกผู้ใดเห็นว่าการฝ่าฝืนข้อบังคับลาจยขึ้น ณ ที่ของตนเพื่อแสดงการ
ขออนุญาต เมื่อประธานสภาอนุญาตแล้ว จึงให้กล่าวแก่ หรือชี้แจง หรือร้องขอให้
รักษาข้อบังคับได้

ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ประธานสภาวินิจฉัยและมีคำสั่งว่า ใดเป็นการฝ่าฝืนตามที่
สมาชิกร้องขอนั้นหรือไม่ แล้วจึงให้ดำเนินการรักษาต่อไปได้

ข้อ ๓๖ ผู้พูดอาจขอลอนคำพูดของตนได้ เมื่อได้รับความยินยอมจากที่ประชุม

ข้อ ๓๗ ในการอภิปรายร่างพระราชบัญญัติซึ่งวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ตามความ
ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๓ นั้น จะต้องอยู่ในขอบเขตซึ่งเป็นประเด็นที่วุฒิสภาได้ตั้งเป็น
เหตุที่ยับยั้งนั้น ให้ประธานสภาแจ้งประเด็นดังกล่าวให้สมาชิกทราบล่วงหน้าอย่างน้อย
๒๔ ชั่วโมง ก่อนเวลาเริ่มประชุม

ข้อ ๓๘ การซักถามและอภิปรายในเรื่องนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน

และการเปิดอภิปรายทั่วไปนี้ ให้ปฏิบัติตามความในหมวด ๑๐.

หมวด ๗

การลงมติ

ข้อ ๗๘ การออกเสียงลงคะแนนเพื่อลงมติมี ๒ วิธี คือ

ก. การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย

ข. การออกเสียงลงคะแนนลับ

ข้อ ๘๐ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

ก. ยกมือขึ้นพร้อมศีรษะ

ข. ยืนขึ้น

ค. แยกพวก พวกไม่เห็นควยให้อยู่ทางซ้ายมือ พวกเห็นควยให้อยู่ทางขวามือ พวกไม่ออกเสียงให้อยู่ตรงหน้าของประธานสภา ทั้งนี้ให้อยู่ภายในที่

ประชุม

ง. เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษรชื่อให้ออกเสียงเป็นรายตัว

นอกจากมีบัญญัติไว้เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญแล้ว การออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผยนั้น โดยปกติให้ใช้วิธียกมือ แต่ภาคคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกไม่น้อยกว่า ๑๕ คน ร้องขอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร และที่ประชุมอนุมัติ ให้ใช้วิธีใดวิธีหนึ่งใน ข.ค.ง. ก็ได้

ข้อ ๘๑ การออกเสียงลงคะแนนลับ มีวิธีปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

ก. เรียกชื่อสมาชิกเป็นรายตัวมาลงเบาะรองหน้าประธานสภา ผู้เห็นควยให้ลงเบาะสีน้ำเงิน ผู้ไม่เห็นควยให้ลงเบาะสีแดง

ส่วนผู้ที่ไม่ออกเสียงลงคะแนนให้ลงเบาะสีขาว

ข. เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองตามที่เจ้าหน้าที่จัดให้ แล้วนำมา

๑๓๒

ส่งต่อประธานสภา ผู้เห็นควยให้เขียนเครื่องหมาย X (กากะบาท) ผู้ไม่
เห็นควยให้เขียนเครื่องหมาย O (ศูนย์)

ส่วนผู้ที่ไม่ออกเสียงลงคะแนน ไม่ต้องเขียนเครื่องหมายใด ๆ

การเรียกชื่อสมาชิกให้มาลงเบาะหรือหน้ากระดาษใส่ของมาส่งนั้น ให้เรียก
ตามลำดับอักษรชื่อ

ข้อ ๘๒ คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกไม่น้อยกว่า ๒๕ คนมีสิทธิเสนอญัตติล่วงหน้า
เป็นลายลักษณ์อักษร ขอให้ออกเสียงลงคะแนนลับตามวิธีในข้อ ๘๑ ก. หรือ ข. วิธี
ใดวิธีหนึ่ง ถ้าที่ประชุมอนุมัติ ก็ให้ดำเนินการตามนั้น

การลงมติวินิจฉัยญัตติตามความในวรรคก่อน ให้ใช้วิธียกมือขึ้นพันทีละ

ข้อ ๘๓ ลำดับการลงมตินั้น โดยปกติให้ยกเอาญัตติสุดท้ายลงมติก่อนแล้ว ย้อน
เป็นลำดับไปหาญัตติต้น

มติในกรณีนี้ให้ถือเอาคะแนนเสียงมากที่สุดของญัตติแต่ละญัตติที่ลงมติตามลำดับนั้น
เป็นประมาณ

ข้อ ๘๔ เมื่อเห็นเป็นการสมควร ประธานสภาหรือที่ประชุมอาจแยกประเด็น
ลงมติเป็นตอน ๆ ได้

ข้อ ๘๕ เมื่อประธานสภาถามที่ประชุมว่า ในเรื่องที่มีผู้เสนอนั้น จะมีผู้ใดเห็น
เป็นอย่างอื่นหรือไม่ ถ้าไม่มี ก็ให้ถือว่าที่ประชุมเห็นชอบด้วย

ข้อ ๘๖ การออกเสียงชู้ขาดของประธานสภา เมื่อคะแนนเสียงเท่ากันนั้น
ให้ออกเสียงโดยเปิดเผยรวมทั้งกรณีลงคะแนนลับด้วย ในการออกเสียงชู้ขาดนั้น
ประธานสภาจะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๘๗ ถ้ามีสมาชิกเข้ามาในที่ประชุมภายหลังที่ที่ประชุมเริ่มลงคะแนนเสียง
สมาชิกผู้เข้านั้น ในกรณีลงคะแนนเปิดเผย อาจลงคะแนนร่วมกับฝ่ายที่ยังนับคะแนน
ไม่เสร็จ หรือในกรณีลงคะแนนลับ อาจลงคะแนนใดก่อนประธานสภาสั่งให้นับคะแนนเสียง

ข้อ ๘๘ เมื่อไคนับคะแนนเสียงเสร็จแล้ว ประธานสภาต้องประกาศมติต่อที่ประชุมทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ว่า มติต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็ให้ประกาศด้วยวาระคะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่

ข้อ ๘๙ ในการนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้าคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกซึ่งมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๑๔ คน เชื่อว่ามีการนับผิด มีสิทธิร้องขอให้นับคะแนนเสียงใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง โดยไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าที่ประชุมอนุมัติก็ให้นับคะแนนเสียงใหม่

หมวด ๘

กรรมาธิการ

ข้อ ๙๐ เมื่อเปิดประชุมสามัญสมัยแรกของทุกปีแล้ว ให้สภากำหนดคณะกรรมการสามัญประจำสภา มีจำนวนตามความจำเป็น แต่อย่างน้อยให้มี ๗ คณะ คือ

๑. คณะกรรมาธิการการเศรษฐกิจ
๒. คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ
๓. คณะกรรมาธิการการปกครอง
๔. คณะกรรมาธิการการทหาร
๕. คณะกรรมาธิการการศึกษา การสาธารณสุข และการสาธารณสุขการ
๖. คณะกรรมาธิการตรวจรายงานการประชุม
๗. คณะกรรมาธิการพิจารณาเปิดเผยรายงานการประชุมลับ

หากมีความจำเป็น สภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้

ข้อ ๙๑ คณะกรรมาธิการสามัญประจำสภา จะพ้นจากหน้าที่เมื่อ

๑. ใช้ออก
๒. สมาชิกภาพสิ้นสุดลง

๓. จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่ประจำปี

ข้อ ๕๒ ให้ที่ประชุมสภากำหนดจำนวนกรรมการสามัญของแต่ละคณะ คณะหนึ่ง ๆ ต้องไม่น้อยกว่า ๕ คน

ข้อ ๕๓ วิธีเลือกกรรมการสามัญหรือวิสามัญให้เสนอชื่อสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกแล้วแต่กรณี โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒ คน บุคคลที่รัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง

โดยปกติให้เสนอชื่อโดยไม่จำกัด เว้นแต่ที่ประชุมจะมีมติเป็นอย่างอื่น และให้ใช้บังคับในข้อ ๕ โดยอนุโลม

ข้อ ๕๔ สมาชิกผู้ใดจะเป็นกรรมการสามัญในคราวเดียวกันเกินกว่า ๒ คณะไม่ได้

ข้อ ๕๕ เมื่อมีญัตติที่จะต้องให้คณะกรรมการสามัญพิจารณา ให้ประธานสภาพิจารณาดังให้ส่งญัตตินั้นไปยังคณะกรรมการสามัญประจำสภาคณะซึ่งมีหน้าที่ตรงกับญัตติ หรือสมควรจะพิจารณาญัตตินั้นได้

ข้อ ๕๖ คณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินต้องเป็นคณะกรรมการวิสามัญ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ส่วนกรรมการอื่นให้น้ำความในข้อ ๕๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๗ การนัดและเปิดประชุมคณะกรรมการครั้งแรก ให้เป็นหน้าที่ของเลขาธิการ

ให้คณะกรรมการคณะหนึ่ง ๆ เลือกตั้งประธานและเลขาธิการจากบรรดากรรมการในคณะนั้น ๆ

ข้อ ๕๘ กรรมการผู้ใดมิได้มาประชุมกรรมการ ๓ ครั้งติดกัน ให้ถือว่าได้ลาออกจากกรรมการคณะนั้น

ในกรณีเช่นนี้ให้ประธานกรรมการแจ้งต่อประธานสภา เพื่อให้ที่ประชุมตั้ง

กรรมวิธีการ^๕ ขอมแทน

การเลือกขอมนี้ให้นำความในข้อ ๙๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๙๙ ผู้ที่ร่างพระราชบัญญัติที่สภาองคมนตรีรับหลักการและให้ส่งคณะกรรมวิธีการพิจารณา เมื่อคณะกรรมวิธีการพิจารณาแล้ว จะต้องเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นตามร่างเดิม และตามที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมทั้งรายงานย่อยื่นต่อประธานสภา รายงานย่อั้นอย่างย่อจะต้องระบุว่า ใดมี หรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในตอนหรือมาตราใดบ้าง การแปรญัตติและมติของคณะกรรมวิธีการ เกี่ยวด้วยการแปรญัตตินั้น เป็นประการใดตลอดจนการสงวนคำแปรญัตติหรือความเห็นดังกล่าวในข้อ ๑๐๙ หรือข้อ ๑๑๐ ด้วย

ข้อ ๑๐๐ ผู้ที่ร่างพระราชบัญญัติที่สภาองคมนตรีให้ส่งคณะกรรมวิธีการพิจารณาก่อนรับหลักการ คณะกรรมการต้องทำรายงานบันทึกความเห็นวาสมควรจะรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่

ข้อ ๑๐๑ รายงานของคณะกรรมวิธีการนั้น หากคณะกรรมวิธีการมีข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องที่คณะรัฐมนตรีควรทราบหรือควรปฏิบัติแล้ว ถ้าที่ประชุมเห็นด้วย ก็ให้ประธานสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๐๒ คณะกรรมการมีสิทธิแถลงประกอบรายงานหรือข้อสังเกตของตนตลอดจนแกไขสงสัยใด ๆ ในที่ประชุมได้

ข้อ ๑๐๓ ที่ประชุมสภาอาจลงมติให้คณะกรรมการคณะใดดำเนินกิจการของสถานอกสมัยประชุมได้

ข้อ ๑๐๔ เมื่อคณะกรรมการมีมติให้เรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการที่กระทำหรือเรื่องที่พิจารณาอยู่นั้น ก็ให้เรียกในนามของประธานกรรมการคณะนั้น

ข้อ ๑๐๕ สมาชิกสภาหรือคณะรัฐมนตรียอมมีสิทธิเข้าฟังการประชุมของคณะกรรมการได้ เว้นแต่จะพิจารณาเป็นการลับ

ในกรณีที่พิจารณาเป็นการลับนั้น ผู้มีสิทธิเข้าฟังการประชุมได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุมซึ่งได้รับอนุญาตจากประธานกรรมการเท่านั้น

ข้อ ๑๐๖ ภายใต้บังคับข้อ ๑๐๕ ผู้เสนอญัตติหรือคณะรัฐมนตรีมีสิทธิไปชี้แจง แสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการใดตลอดเรื่อง ส่วนผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายนั้นมีสิทธิไปชี้แจงได้เฉพาะที่ใดแปรญัตติไว้

ผู้เสนอญัตติ หรือผู้แปรญัตติ ซึ่งไม่สามารถจะมาชี้แจง แสดงความคิดเห็นด้วยตนเอง อาจมอบหมายให้สมาชิกอื่นคนใดคนหนึ่งมาชี้แจงแทนตนในที่ประชุมคณะกรรมการใด ส่วนคณะรัฐมนตรีนั้นมีสิทธิมอบหมายให้รัฐมนตรีหรือเจ้าหน้าที่คนเกี่ยวข้องหรือหลายคนมาชี้แจงแทนได้

ข้อ ๑๐๗ คณะกรรมการจะกำหนดนัดประชุมเมื่อใดให้แจ้งแก่ผู้เสนอญัตติ ผู้แปรญัตติ หรือผู้รับมอบหมายทราบแล้วแต่กรณี และให้ประกาศไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา หากเรื่องใดมีข้อผูกพันซึ่งคณะรัฐมนตรีจะพึงต้องปฏิบัติด้วยก็ให้แจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ

ข้อ ๑๐๘ เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการตามกำหนดนัดหมาย ถ้าผู้แปรญัตติ หรือผู้รับมอบหมายไม่มาชี้แจงตามนัดเป็นเวลาเกินกว่า ๓๐ นาที นับแต่เวลาที่คณะกรรมการใดเริ่มประชุมในวันนั้น ให้ถือว่าคำแปรญัตตินั้นผู้เสนอได้ถอนแล้ว เว้นแต่ผู้เสนอหรือผู้รับมอบหมายจะมีความจำเป็นเป็นพิเศษ และที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรจะรับพิจารณาคำแปรญัตตินั้นก็ได้ หากการประชุมของคณะกรรมการใดเรื่องนั้นยังไม่เสร็จสิ้น

ข้อ ๑๐๙ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใด ก็อาจส่งวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้ เพื่ออภิปรายและขอความวินิจฉัยของสภาได้

ข้อ ๑๑๐ ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการคนใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะ

กรรมการส่วนมากในข้อใด ก็อาจสงวนความเห็นของตนในข้อนั้นไว้ เพื่ออภิปราย และขอความวินิจฉัยจากสภาในฐานะเช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติ แต่จะมอบหมายให้ผู้อื่นใช้สิทธิสงวนเช่นว่านั้นแทนตนหาได้ไม่

ข้อ ๑๑๑ ถ้ามติของสภาให้กรรมการคณะใดกระทำการหรือพิจารณา สอบสวนข้อความใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาเท่าใด และกรรมการคณะนั้นกระทำ กิจการหรือพิจารณาสอบสวนไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานกรรมการต้อง รายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าอยู่ในสมัยประชุม ให้ประธานสภาเสนอต่อที่ ประชุมเพื่อลงมติให้ขยายเวลาที่ใดที่กำหนดไว้ หรือให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุม จะเห็นสมควร แต่ถ้านอกสมัยประชุม และคณะกรรมการมีอำนาจประชุมได้ตามความ ในข้อ ๑๐๓ ก็ให้ประธานสภามีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ใดก็ตามที่พิจารณา เห็นสมควร แล้วขออนุมัติสภาในการประชุมสมัยต่อไป

หมวด ๘

กระทู้ถาม

ข้อ ๑๑๒ การตั้งกระทู้ถามให้เสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีข้อความ สั้น ๆ และเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบาย

การอ้างข้อเท็จจริงใด ๆ ประกอบนั้น ชอบที่จะรับรองว่าถูกต้อง และถ้าจำเป็น จะต้องมีคำชี้แจงประกอบ ก็ให้ระบุไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก

ข้อ ๑๑๓ กระทู้ถามแต่ละกระทู้นั้น ให้ตั้งถามและซักถามได้แต่เพียงคนเดียว

ข้อ ๑๑๔ มีให้ตั้งกระทู้ถาม

ก. เป็นเชิงประชด เสียศีล หรือแกล้งใส่ร้าย

ข. เคลือบคลุม หรือเข้าใจยาก

- ค. ในเรื่องที่โต้ตอบแล้ว หรือโต้แย้งแล้วว่าไม่ตอบ
 ง. เพื่อให้ออกความเห็น
 จ. ในปัญหาข้อกฎหมาย
 ฉ. ในเรื่องไม่เป็นสาระสำคัญ
 ช. เพื่อทราบกิจการส่วนตัวของบุคคลใด ๆ เว้นแต่ที่เกี่ยวกับการงานใน
 หน้าที่ราชการ

ข้อ ๑๑๕ กระทู้ถามซึ่งใดห้ามถามตามข้อ ๑๑๔ ค. นั้น จะตั้งถามขึ้นใหม่ได้
 ในเมื่อมีสาระสำคัญต่างกัน หรือเหตุการณ์ในขณะที่มีกระทู้ถามครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลง
 ไปจากเมื่อมีกระทู้ถามครั้งก่อน

ข้อ ๑๑๖ กระแสที่เกี่ยวกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือเหตุฉุกเฉินที่มีความ
 จำเป็นรีบด่วนเพราะเป็นภัยสาธารณะ หรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อย
 หรือศีลธรรม หรือเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง ซึ่งรัฐมนตรีจะต้องรับชี้แจง
 หรือดำเนินการโดยทันทีนั้น จะตั้งกระทู้ถามควนก็ได้

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่ากระทู้ถามนั้น
 เป็นกระทู้ถามควนหรือไม่

ข้อ ๑๑๗ ถ้าเป็นกระทู้ถามควน ให้ประธานสภาเรียกจัดส่งกระทู้ถามไปยังคณะ
 รัฐมนตรีเพื่อเตรียมตอบ และให้แจ้งไปควยว่า ใดกำหนดจะให้ผู้ตั้งกระทู้ถามถามกระทู้
 เรื่องนั้นในการประชุมครั้งใด การกำหนดเวลาดังกล่าวนั้น ให้ประธานสภาคำนึงถึง
 ความสำคัญของเหตุการณ์ และความสนใจของประชาชนซึ่งควรจะได้ทราบโดยปัจจุบัน
 นั้น เป็นหลักพิจารณา

ข้อ ๑๑๘ ถ้าเป็นกระทู้ถามธรรมดา ให้ประธานสภาจัดส่งกระทู้ถามไปยังคณะ
 รัฐมนตรีเพื่อเตรียมตอบ และให้บรรจุเข้าระเบียบวาระโดยปกติภายใน ๑๕ วัน นับแต่
 วันที่ส่งไป

ข้อ ๑๑๙ เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้อาถาม ให้ประธานสภาอนุญาตให้ถามตามลำดับ

ถ้ามีกระทู้อาถามควน ให้ประธานสภาอนุญาตให้ถามก่อนตามลำดับของกระทู้อาถามในการถาม ไม่ต้องอ่านคำชี้แจงประกอบ

ข้อ ๑๒๐ ถ้าผู้ตั้งกระทู้อาถามไม่ถาม หรือไม่อยู่ในที่ประชุม และมีใค้มอบหมายให้สมาชิกผู้ใดถามแทนแล้ว ให้ถือว่าไค้ถอนกระทู้อาถามนั้น การขอถอนกระทู้อาถาม ผู้ตั้งกระทู้อาถามมีสิทธิถอนไค้

ข้อ ๑๒๑ เมื่อรัฐมนตรีไค้ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้อาถามมีสิทธิซักถามไค้อีก ๓ ครั้ง เว้นแต่สมาชิกจะขอซักถามต่อไป เพราะยังตอบไม่หมดค้ประเด็นตามที่ซักถามและประธานสภาไค้อนุญาต

ในการซักถามนั้น ผู้ตั้งกระทู้อาถามมีสิทธิที่จะชี้แจงขอเท็จจริงประกอบไค้เท่าที่จำเป็น แต่ต้องไม่เป็นการอภิปราย

ข้อ ๑๒๒ รัฐมนตรีจะขอเลื่อนการตอบกระทู้อาถามในที่ประชุมก็ไค้ แต่ต้องชี้แจงเหตุผลในที่ประชุม และให้กำหนดว่าจะตอบไค้เมื่อไค้

ข้อ ๑๒๓ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเฉพาะกระทู้อาถามไม่เกินหนึ่งชั่วโมง เว้นแต่ประธานสภาพิจารณาเห็นสมควรขยายเวลาเกินกว่านั้น

ข้อ ๑๒๔ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ มีให้ผู้ตั้งกระทู้อาถามคนเดียวกันถามเกินกว่าหนึ่งกระทู้อาถาม เว้นแต่ไม่มีกระทู้อาถามของสมาชิกอื่น

ข้อ ๑๒๕ กระทู้อาถามไค้ ๆ ที่รัฐมนตรียังมีไค้ตอบ ถ้าสภาผู้แทนสันอายุ หรือมีการยุบสภา หรือเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีใหม่ หรือมีพระราชกฤษฎีกาปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ถ่วงวาระงับไป

นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินและการเปิดอภิปรายทั่วไป

ส่วนที่ ๑

การแถลงนโยบาย

ข้อ ๑๒๖ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔๖ แล้ว ให้ประธานสภาดำเนินการให้สมาชิกซักถามและอภิปรายรวมกัน เว้นแต่ที่ประชุมจะได้มีมติให้ซักถามและอภิปรายเป็นประเด็น ๆ ไป

ข้อ ๑๒๗ สมาชิกมีสิทธิจะซักถามและอภิปรายในเรื่อง

ก. ความเหมาะสมของนโยบาย

ข. ความสามารถ ที่จะบริหารให้สำเร็จผลตามนโยบาย

ในการนี้ อาจซักถามและอภิปรายถึงแผนการปฏิบัติ และวิธีการที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ ด้วย

นอกจากข้อความที่ได้แถลงไว้ในนโยบายแล้ว ให้ถือว่าเรื่องต่อไปนี้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายนั้นด้วย คือ

๑. แนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ

๒. หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามที่มีกำหนดในกฎหมาย

ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่รัฐมนตรีแต่ละคนนั้น จะยกขึ้นอภิปรายได้แต่เฉพาะที่จะเป็นผลให้รัฐมนตรีทั้งคณะไม่ได้รับความไว้วางใจ

ข้อ ๑๒๘ การอภิปรายถึงผลการปฏิบัติที่ล่วงมาแล้ว ยอมกระทำได้แต่เฉพาะที่เกิดขึ้นในสมัยของรัฐมนตรีในคณะที่ขอรับความไว้วางใจ และที่จะนำไปสู่ผลดังกล่าว ในข้อ ๑๒๗ นอกจากนั้นให้กล่าวแต่โดยย่อเพียงยกตัวอย่างขึ้นสอบถามว่าจะจัดการอย่างไรในเรื่องเหล่านั้น เท่านั้น

ข้อ ๑๒๙ เฉพาะแต่คณะรัฐมนตรีเท่านั้นที่มีสิทธิจะอภิปรายตอบข้อซักถามหรือข้อ
 คำนของสมาชิก

เพื่อความสะดวก รัฐมนตรีจะตอบสมาชิกที่ซักถาม หรือคัดค้านที่ละคนเป็นลำดับ
 ไป หรือจะรวบรวมตอบครั้งละไม่เกิน ๓ คนก็ได้

ข้อ ๑๓๐ การเสนอญัตติให้อภิปราย ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๔ คน

ข้อ ๑๓๑ นอกจากได้กำหนดไว้ตามความในข้อ ๑๒๖ ถึงข้อ ๑๓๐ แล้ว ให้นำ
 ความในหมวด ๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓๒ ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อวุฒิสภาแล้ว ให้ประธานสภา
 นักประชุมสมาชิก เพื่อลงมติให้ความไว้วางใจหรือไม่ให้ความไว้วางใจคณะรัฐมนตรีโดย
 ความเป็น

การลงมตินั้น หากวุฒิสภามีได้ตั้งข้อสงสัยเกิดส่งมา ให้ประธานสภาแจ้งในที่ประชุม
 ทราบ และให้มีการลงมติโดยมิต้องมีการอภิปราย ในกรณีที่วุฒิสภามีตั้งข้อสงสัยเกิดส่งมา
 ให้ประธานสภาส่งข้อสงสัยแก่ตนนั้นให้สมาชิกทราบล่วงหน้าอย่างน้อย ๒๔ ชั่วโมงก่อนเริ่ม
 ประชุม และเมื่อเริ่มประชุมก็ให้ประธานสภาแจ้งข้อสงสัยแก่ตนนั้นต่อสภา เพื่อประกอบการ
 พิจารณาก่อนที่จะลงมติ

การอภิปรายในกรณีที่วุฒิสภาส่งข้อสงสัยเกิดมานั้น ให้อภิปรายเฉพาะประเด็นที่
 วุฒิสภามีตั้งข้อสงสัยเกิดเท่านั้น

ส่วนที่ ๒

การขอให้ยืนยันความไว้วางใจ

ข้อ ๑๓๓ เมื่อคณะรัฐมนตรีขอให้สภายืนยันความไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญ
 มาตรา ๑๔๙ สมาชิกจะซักถามและอภิปรายได้ ภายในขอบเขตของพฤติการณ์ที่คณะ
 รัฐมนตรีได้แถลง เพื่อขอให้ยืนยันความไว้วางใจนั้น

ข้อ ๑๓๔ ภายใต้ข้อบังคับข้อ ๑๓๓ การซักถาม การตอบ หรือการอภิปราย
 ให้นำความในหมวด ๒๐ ส่วนที่ ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๓

การเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๐

ข้อ ๑๓๕ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปตาม
 รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๐ ให้นายกรัฐมนตรีเป็นลายลักษณ์อักษร แสดงว่าจะให้คณะ
 รัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหาร
 ราชการแผ่นดินในเรื่องใดบ้าง

ข้อ ๑๓๖ เมื่อประธานสภาได้รับญัตติตามข้อ ๑๓๕ แล้วให้รีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรีภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับ เพื่อขอทราบกำหนดเวลาสำหรับเปิด
 อภิปรายทั่วไป แล้วกำหนดนัดประชุมต่อไปโดยด่วน และให้บรรจุเข้าระเบียบวาระ
 เป็นเรื่องการด่วน

ถ้าคณะรัฐมนตรีขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไป ก็ให้ประธานสภาแจ้งแก่ผู้
 เสนอญัตตินั้นทราบทั่วกัน พร้อมควยเหตุผลที่ได้รับจากคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๓๗ สมาชิกทุกคนมีสิทธิจะซักถาม และอภิปรายเรื่องที่น่าปรากฏในญัตตินั้นได้
 รัฐมนตรี หรือผู้ที่คณะรัฐมนตรีขอให้เป็นผู้แถลง เท่านั้นมีสิทธิที่จะตอบสมาชิกได้
 และให้ถือว่าคำตอบหรือคำแถลงนั้นเป็นข้อเท็จจริง หรือความเห็นอันถูกต้องของคณะ
 รัฐมนตรี

ข้อ ๑๓๘ การเสนอให้ผ่านญัตติไป หรือเสนอให้ปิดอภิปรายนั้น จะต้องมียก
 ติบัตรรับรองไม่น้อยกว่า ๑๔ คน และจะกระทำใ้ค้ตอบเมื่อผู้เข้าชื่อเสนอญัตติได้ซักถามเรื่อง
 นั้น ๆ แล้วทุกคน เว้นแต่ไม่ประสงค์จะซักถาม หรือไม่ได้อยู่ในที่ประชุม

ข้อ ๑๓๘ การตอบข้อซักถาม ให้นำความในข้อ ๑๒๙ วรรคสองมาใช้ และในการอภิปรายนั้น นอกจากได้กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้ว ให้นำความในหมวด ๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๔

การเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๑

ข้อ ๑๔๐ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๑ ให้ยื่นต่อประธานสภาเป็นลายลักษณ์อักษร แสดงว่าจะเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัว หรือทั้งคณะในเรื่องใดบ้าง

ข้อ ๑๔๑ เมื่อประธานสภา ได้รับญัตติตามความในข้อ ๑๔๐ แล้ว ให้รีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี และให้บรรจุระเบียบวาระเป็นเรื่องการคว่ำ ถ้าสมาชิกเสนอล่วงหน้าก่อนเวลาประชุมครั้งใดไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง ก็ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระในครั้งนั้นและแจ้งให้ประธานวุฒิสภาทราบด้วย

ข้อ ๑๔๒ การอภิปรายในญัตติตามความในข้อ ๑๔๐ นั้น สมาชิกย่อมกระทำได้ทั้งในทางสนับสนุนหรือคัดค้าน

ข้อ ๑๔๓ การตอบข้อซักถาม ให้นำความในข้อ ๑๒๙ วรรคสองมาใช้ และในการอภิปรายนั้น นอกจากได้กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้ว ให้นำความในหมวด ๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การที่จะให้ผ่านญัตติไปหรือเสนอให้เปิดอภิปรายนั้น ให้นำความในข้อ ๑๓๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๔๔ เมื่อการอภิปรายในสภาผู้แทนสิ้นสุดลงแล้ว และไม่มี การเสนอญัตติขอให้ผ่านระเบียบวาระไปก็ดี หรือถ้ามีการเสนอญัตติขอให้ผ่านระเบียบวาระไป แต่ที่ประชุมได้ลงมติในทางตรงกันข้ามก็ดี ให้ประธานสภาแจ้งไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อ

ดำเนินการต่อไป

ถ้าที่ประชุมลงมติให้ผ่านระเบียบวาระไป ผู้ที่เปิดอภิปรายทั่วไปนั้นก็เป็นอย่างอื่น
ระเบียบ และให้ประธานสภาแจ้งให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ข้อ ๑๔๕ เมื่อวุฒิสภาไม่เปิดอภิปรายทั่วไปในปัญหานั้นก็ดี หรือเปิดอภิปราย
แล้วไม่ต้องขอสงวนความเห็นมากก็ดี ให้ประธานสภาเรียกประชุมเพื่อลงมติไว้วางใจหรือไม่
ไว้วางใจโดยด่วน และในกรณีดังกล่าวนี้ต้องมีกรอภิปรายกันอีกในสภาผู้แทน
แต่ถ้าวุฒิสภาตั้งข้อสงสัยแก่สงมา ก็ให้ประธานสภาส่งข้อสงสัยแก่สำนักให้สมาชิกทราบ
ล่วงหน้าอย่างน้อย ๒๔ ชั่วโมงก่อนเริ่มประชุม และเมื่อเริ่มประชุมก็ให้ประธานสภา
แจ้งข้อสงสัยแก่สภา เพื่อประกอบการพิจารณาก่อนที่จะลงมติ

การอภิปรายในกรณีวุฒิสภาตั้งข้อสงสัยแก่สงมา นั้น ให้อภิปรายเฉพาะประเด็นที่
วุฒิสภาตั้งข้อสงสัยแก่สงมาเท่านั้น

หมวด ๑๑

การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย

ข้อ ๑๔๖ ที่ประชุมของสภาย่อมเป็นที่เคารพ ผู้เข้าไปจะต้องแต่งกายให้
เรียบร้อย มีสัมมาคารวะ และอยู่ ณ ที่ซึ่งจัดไว้

ในขณะที่มีการประชุม ห้ามมิให้บุคคลภายนอกเข้าไปในที่ซึ่งจัดไว้สำหรับ
สมาชิก คณะรัฐมนตรี เจ้าหน้าที่ของสภา และคณะกรรมการ

ประธานสภามีอำนาจกำหนดการอนุญาตให้ผู้แทนหนังสือพิมพ์และบุคคลภายนอก
เข้าฟังการประชุมปรึกษาของสภา ตลอดจนวางระเบียบในการนั้น

ข้อ ๑๔๗ ภายใต้บังคับข้อ ๑๕ ในที่ประชุม ถ้าประธานสภายืนขึ้น ให้ผู้ที่
กำลังพูดหยุดพูดและนั่งลงทันที และให้ทุกคนสงบฟังประธาน เว้นแต่ในการอ่าน
พระบรมราชโองการ หรือกระแสพระราชดำรัส ให้ผู้อยู่ในที่ประชุมยืนฟังตลอด
เวลาที่ประธานสภาอ่าน

ข้อ ๑๔๘ ในที่ประชุม ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

ก. ใ้ช้ถ้อยคำอันฟังรังเกียจ

ข. กล่าวคำหยาบคาย เสียดสี หรือใส่ร้ายบุคคลอื่น

ค. ก่อความสงบเรียบร้อย หรือเสื่อมเกียรติของที่ประชุม

ข้อ ๑๔๙ ผู้ใดละเมิดข้อบังคับเกี่ยวกับการรักษาระเบียบของที่ประชุมก็ดี หรือละเมิดข้อบังคับข้อ ๑๔๘ ก็ดี ประธานสภาผู้มีอำนาจตักเตือน ห้ามปราม ให้ออกคำ หรือบังคับให้กล่าวคำขอขมาในที่ประชุม

ถ้าผู้ละเมิดนั้นไม่กระทำตาม ให้ประธานสภาผู้มีอำนาจสั่งลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ แลแล้วแต่กรณี

ก. ภาคทัณฑ์

ข. คำหนีโทษ

ข้อ ๑๕๐ ในกรณีซึ่งคำสั่งประธานสภา และก่อกวนความสงบเรียบร้อย หรือกระทำการให้เสื่อมเกียรติของที่ประชุม ประธานสภาผู้มีอำนาจสั่งมิให้ผู้ละเมิดพูดในเรื่องนั้นต่อไป หรือจะสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมภายในกำหนดเวลาที่ประธานสภาเห็นสมควรก็ได้ ทั้งนี้เฉพาะในการประชุมครั้งนั้น

ข้อ ๑๕๑ ถ้าประธานสภาสั่งให้ผู้ละเมิดออกจากที่ประชุม หากผู้นั้นยังขัดขืน ประธานสภาจะสั่งให้ตำรวจรัฐสภานำตัวผู้นั้นออกจากห้องประชุมก็ได้ และถ้าเป็นการสมควร จะให้นำตัวผู้นั้นออกจากบริเวณสภาก็ได้

ข้อ ๑๕๒ คำสั่งประธานสภาตามความในหมวดนี้ให้ถือเป็นเด็ดขาด

ข้อ ๑๕๓ ผู้ถูกกล่าวโทษตามความในข้อ ๔๔ หรือข้อ ๔๕ มีสิทธิชี้แจงในที่ประชุมได้

ข้อ ๑๕๔ เมื่อที่ประชุมได้ลงมติในญัตติตามความในข้อ ๔๔ หรือข้อ ๔๕ ว่าได้มีการผิดข้อบังคับแล้ว ให้ประธานสภาผู้มีอำนาจสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

แล้วแต่กรณี

- ก. ให้ถอนคำ
- ข. บังคับให้กล่าวคำขอขมาในที่ประชุม
- ค. ภาคทัณฑ์
- ง. คำหนีโทษ

ข้อ ๑๕๕ ถ้าเกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในที่ประชุม ประธานสภามีอำนาจสั่งพักชั่วคราว หรือสั่งเลิกประชุมในครั้งนั้นได้

หมวด ๑๒

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๕๖ เมื่อประธานสภาได้รับคำร้องของสมาชิก ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๑ ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกแห่งสภาคนใดสิ้นสุดลง ให้ประธานสภาส่งคำร้องนั้นไปยังคณะกรรมการรัฐธรรมนูญภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้อง

เมื่อประธานสภาได้รับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยนั้นให้สมาชิกผู้เข้าชื่อร้องทราบ ในกรณีที่คณะกรรมการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดสิ้นสุดลง ให้ประธานสภาแจ้งให้สมาชิกผู้ถูกกล่าวหาานั้นทราบ และแจ้งให้ที่ประชุมและคณะรัฐมนตรีทราบโดยด่วน

ข้อ ๑๕๗ เมื่อสมาชิกเข้าชื่อยื่นคำร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อให้ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ ให้ประธานสภานำความกราบบังคมทูลภายใน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับคำร้อง

เมื่อได้ตราพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาแล้ว ให้แจ้งให้คณะรัฐมนตรีและประธานวุฒิสภาทราบ แล้วให้ที่ประชุมสภาภายในกำหนด ๗ วัน นับแต่วันตราพระราชกฤษฎีกา

ข้อ ๑๕๘ เมื่อประธานสภาได้รับแจ้งการขออนุญาตจับหรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปทำการสอบสวน ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาระหว่างสมัยประชุม ให้ประธานสภาแจ้งต่อที่ประชุมเพื่อให้พิจารณาลงมติว่าจะอนุญาตหรือไม่

เมื่อประธานสภาได้รับรายงานว่า ได้มีการจับสมาชิกในขณะกระทำผิดระหว่างสมัยประชุม และประธานสภาได้สั่งการไปประการใดแล้ว ให้ประธานสภาแจ้งต่อที่ประชุมทราบโดยด่วน สมาชิกมีสิทธิชี้แจงเหตุผลในการที่ใดสั่งไปนั้นได้ ในกรณีที่ประธานสภามีคำสั่งปล่อย เมื่อสภามีเหตุผลอันสมควรอาจลงมติขอให้ประธานสภาพิจารณาสั่งปล่อยได้

ข้อ ๑๕๙ เมื่อประธานสภาได้รับแจ้งการขออนุญาตพิจารณาคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม ให้ประธานสภาแจ้งต่อที่ประชุมเพื่อพิจารณาลงมติว่าจะอนุญาตหรือไม่

ข้อ ๑๖๐ ในกรณีที่สมาชิกถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุมแล้ว ให้สภาพิจารณาลงมติว่าจะร้องขอให้สั่งปล่อยหรือไม่

ถ้าที่ประชุมเห็นควรร้องขอให้สั่งปล่อย ให้ประธานสภาแจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือศาลทราบแล้วแต่กรณีโดยด่วน

ข้อ ๑๖๑ สมาชิกผู้ใดมีข้อข้องใจ หรือประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำงานในหน้าที่ของกระทรวงทบวงใด โดยไม่ประสงค์จะตั้งเป็นกระทู้ถามในสภา ก็ให้สมาชิกผู้นั้นตั้งเป็นคำถามโดยอนุโลมอย่างการตั้งกระทู้ถามเพื่อขอให้รัฐมนตรีเจ้ากระทรวงทบวงนั้นตอบในหนังสือราชกิจจานุเบกษาทั่วโลก

เพื่อให้บังเกิดผลตามความในวรรคก่อน ให้ประธานสภาทำความตกลงกับคณะรัฐมนตรี เพื่อวางทางปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวนี้

ข้อ ๑๖๒ การมอบหมายให้ผู้ใดใช้สิทธิแทนตนตามที่บัญญัติไว้ในข้อบังคับนี้ ต้องมีหลักฐานและระบุชื่อผู้รับมอบหมายโดยชัดเจน ผู้รับมอบหมายจะต้องแสดง

หลักฐานการมอบหมายนั้นต่อประธานสภา

ข้อ ๑๖๓ การเสนอญัตติใด ๆ ที่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรรวมทั้ง
ญัตติร่างพระราชบัญญัติและการตั้งกระทู้ถาม ให้อนุโลมใช้ตามแบบของสำนักงาน
เลขาธิการรัฐสภา

ข้อ ๑๖๔ การที่ความชอบบังคับนี้ในเมื่อมีปัญหา หรือข้อบังคับนี้มิได้บัญญัติไว้
ให้ถ้อยคำของที่ประชุมสภาเป็นหลักปฏิบัติ

ข้อ ๑๖๕ การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของสภาต้องมีสมาชิกรับรอง
ไม่น้อยกว่า ๒๕ คน ส่วนการพิจารณาร่างข้อบังคับของสภาให้ปฏิบัติท่านองเดียวกัน
การพิจารณาญัตติร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๖๖ ให้ประธานสภาผู้แทนรักษาการตามข้อบังคับนี้ และให้มีอำนาจ
วางระเบียบเพื่อปฏิบัติตามข้อบังคับได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔

พระราชธรรมนิเทศ

ประธานสภาผู้แทน

๑๘๕

ข้อบังคับ

การประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร

พุทธศักราช ๒๔๘๕

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สภาผู้แทนราษฎรตราข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๕"

ข้อ ๒ ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมวด ๑

การเลือกประธานและรองประธานสภา

ข้อ ๓ ในการประชุมสภาสมัยสามัญทุกคราว ให้สมาชิกผู้มีอายุสูงสุดซึ่งอยู่ในที่ประชุม เป็นประธานชั่วคราวจนกว่าพระมหากษัตริย์จะได้ออกแต่งตั้งประธานและรองประธานสภา

ข้อ ๔ ประธานและรองประธานสภาอยู่ในตำแหน่งจนถึงวันเปิดสมัยประชุมสามัญต่อไปตามสมัยประชุม

ข้อ ๕ วิธีเลือกประธานสภา สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อสมาชิกที่ตนเห็นสมควรได้หนึ่งชื่อ คำเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน ชื่อที่เสนอไม่จำกัดจำนวน และให้เลือกจากชื่อเหล่านั้นโดยวิธีเขียนชื่อลงคะแนน เมื่อตรวจนับคะแนนแล้ว ให้ประธานชั่วคราวประกาศคะแนนต่อที่ประชุม ผู้ใดคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้าใดคะแนนสูงสุดเท่ากันหลายชื่อ ให้เลือกใหม่เฉพาะชื่อที่ใดคะแนนเท่ากัน แต่ถาคะแนนสูงสุดเท่ากันอีก ก็ให้ประธานชั่วคราวออกเสียงชี้ขาด

ในการตรวจนับคะแนน ให้เลขาธิการเชิญสมาชิกไม่น้อยกว่า ๕ คนมาช่วย ถ้ามีการเสนอเพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก

ข้อ ๖ เมื่อได้เลือกประธานสภาแล้ว ให้เลือกรองประธานสภา วิธีเลือกให้นำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่หาที่ประชุมลงมติให้มีรองประธานหลายนาย ให้เลือกรองประธานคนที่ ๑ ก่อน แล้วจึงเลือกรองประธานคนที่ ๒ ที่ ๓ ฯลฯ เป็นต้นไป

ข้อ ๗ เมื่อได้เลือกประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล

ข้อ ๘ เมื่อประธานหรือรองประธานสภาพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามข้อ ๔ สภาต้องเลือกสมาชิกขึ้นเป็นประธาน หรือรองประธานสภา แล้วแต่กรณี เพื่อดำรงตำแหน่งที่ว่างนั้นแทน ในการนี้ให้นำความในข้อ ๕ หรือข้อ ๖ และข้อ ๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธานรองประธานสภาและเลขาธิการ

ข้อ ๙ ประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา
- (๒) ควบคุมบังคับบัญชาเลขาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่ของสภา
- (๓) เป็นประธานของที่ประชุมสภา
- (๔) รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของสภา
- (๕) กำหนดและรักษาระเบียบว่าด้วยการที่บุคคลภายนอกจะเข้ามาในที่ประชุมสภา หรือบริเวณสภาหรือเข้าแจ้งการประชุมของสภา ตลอดจนมารยาทของบุคคลเหล่านั้น
- (๖) เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

ข้อ ๑๐ รองประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการทั่วไป เมื่อประธานสภาไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาทำหน้าที่แทน

ข้อ ๑๑ เลขานุการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) นัดประชุม
- (๒) แจงระเบียบหรือหนังสือต่อที่ประชุมหรือต่อสมาชิกและยืนยันมติของสภา
- (๓) จัดทำรายงานการประชุมตามถ้อยคำที่อภิปรายทั้งสิ้น
- (๔) จัดทำรายงานการประชุมออกเผยแพร่ การเผยแพร่โดยปกติให้ดำเนินการโดยทวน
- (๕) รักษาสรุพอักษรของสภา
- (๖) เปิดเผยเอกสารลับซึ่งที่ประชุมหรือประธานสภาอนุญาตแล้วแต่กรณี
- (๗) โฆษณาขอความเกี่ยวข้องการประชุมและการปรึกษาของสภา
- (๘) ทวนคู่มือกิจการให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาจะได้กำหนด
- (๙) กระทำกิจการอื่นตามที่ประธานสภามอบหมาย

หมวด ๓

การประชุม

ข้อ ๑๒ เมื่อสมาชิกจะเข้ารับหน้าที่ ประธานสภาต้องให้สมาชิกกล่าวคำปฏิญาณตนเสียก่อน การกล่าวคำปฏิญาณนั้นให้ประธานสภาเป็นผู้กล่าวนำ

ข้อ ๑๓ การกำหนดสมัยประชุมสามัญประจำปี ให้ประธานสภานำปรึกษาในที่ประชุมสามัญสมัยแรก ว่าควรมีสมัยหนึ่งหรือหลายสมัย และควรจะเริ่มแต่เมื่อใดในปีนั้น ก็ให้กำหนดวันเริ่มสมัยประชุมสามัญสมัยแรกของปีถัดไป

ข้อ ๑๔ ให้มีการประชุมครั้งแรกภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันเปิดสมัยประชุมของสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๑๕ การประชุมตามปกติให้เป็นไปตามมติของสภา เว้นแต่เมื่อประธานสภา

พิจารณาเห็นว่าไม่มีเรื่องที่สำคัญจะบรรจุเข้าระเบียบวาระสำหรับวันนัดประชุมครั้งใด ประธานสภาอาจสั่งการประชุมครั้งนั้นเสียก็ได้ แต่ห้ามมิให้สั่งการประชุมมากกว่าหนึ่งครั้งติดต่อกัน

ถ้าประธานสภาพิจารณาเห็นว่า จำเป็นจะเรียกประชุมเป็นพิเศษนอกจากที่สภาลงมติไว้ตามความในวรรคก่อนก็ได้

ข้อ ๑๖ การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ได้บอกนัดในที่ประชุมจึงให้ทำหนังสือนัดเฉพาะผู้ที่ไม่ใครมาในการประชุมครั้งนั้น

โดยปกติให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน หากเป็นการด่วนจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้

ข้อ ๑๗ ให้สภาระเบียบวาระพร้อมด้วยสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาก่อนกำหนดประชุมไม่น้อยกว่า ๓ วัน

ในกรณีนัดประชุมด่วน ให้ส่งก่อนเวลาประชุมปรึกษาเรื่องนั้นไม่น้อยกว่า ๓ ชั่วโมง

ข้อ ๑๘ การจัดระเบียบวาระโดยปกติให้บรรจุญัตติหรือเรื่องอื่น ๆ ที่คณะรัฐมนตรีเสนอก่อน และให้จัดลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องที่ประธานสภาจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๒) การด่วน
- (๓) รับรองรายงานการประชุม
- (๔) พระราชกำหนดหรือญัตติร่างพระราชบัญญัติอนุบัญญัติหรือไม้อนุมัติพระราชกำหนด
- (๕) กระทู้ถามรัฐมนตรี
- (๖) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๗) ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการพิจารณาแล้ว
- (๘) ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่เสนอใหม่
- (๙) ญัตติหรือเรื่องอื่น ๆ

ข้อ ๑๘ ให้สมาชิกผู้มาประชุมลงชื่อในสมุดซึ่งจัดทำไว้และ เมื่อมีสัญญาณเรียกประชุม ให้สมาชิกเข้านั่งตามที่

ข้อ ๒๐ เมื่อพ้นกำหนดเวลาเริ่มประชุมกว่า ๓๐ นาที สมาชิกยังไม่ครบองค์ประชุม ประธานสภาจะให้เลื่อนการประชุมก็ได้

เมื่อสมาชิกมาครบองค์ประชุมแล้ว แต่ประธานและรองประธานสภาไม่อยู่ในที่ประชุม ก็ให้สมาชิกผู้มีอายุสูงสุดในที่ประชุม เป็นประธานชั่วคราว แล้วให้สมาชิกเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น โดยเสนอชื่อและลงคะแนนโดยวิธียกมือ

ถ้าประธานหรือรองประธานสภาเข้ามาในที่ประชุมในระหว่างที่การเลือกตั้งเขวานั้นกำลังดำเนินอยู่ก็ให้ระงับการเลือกตั้งนั้นเสีย หรือถ้าได้เลือกแล้ว ผู้ได้รับเลือกก็เป็นอันพ้นหน้าที่และให้ประธานหรือรองประธานสภาผู้เข้ามาเป็นประธานของที่ประชุมต่อไป

ข้อ ๒๑ การประชุมปรึกษาของคำเนินตามระเบียบวาระเว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

เฉพาะเรื่องการควนตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ ห้ามมิให้เปลี่ยนระเบียบวาระยกเอาเรื่องอื่นขึ้นพิจารณา

ข้อ ๒๒ ถ้าคณะรัฐมนตรีมีเรื่องที่จะแถลงต่อที่ประชุม ก็ให้ประธานสภาอนุญาตสมาชิกมีสิทธิที่จะซักถามรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนั้น และในกรณีที่เกี่ยวกับการผูกพันงบประมาณแผ่นดิน หรือเกี่ยวกับความเสื่อมเสียประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน สมาชิกมีสิทธิเสนอข้อติโดยไม่ต้องเสนอวงหน้าเป็นหนังสือและมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๕ คน ขอให้มีการอภิปรายและลงมติได้ในข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วย

(๒) ให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา

ข้อ ๒๓ เมื่อได้ประชุมกันพอสมควรแล้ว ประธานสภาจะสั่งพักชั่วคราวก็ได้ ถ้าประธานสภาลงจากบัลลังก์โดยมิได้สั่งอย่างใดให้ถือว่าเลิกประชุม

ข้อ ๒๔ ในการประชุมลับ ให้ประธานสภาสั่งผู้ที่มีได้เป็นสมาชิก รัฐมนตรี หรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการประชุมนั้นออกจากที่ประชุมทันทีที่จะฟังการประชุมได้

ข้อ ๒๕ รายงานการประชุมของสภา กรรมการจะต้องตรวจสอบให้เสร็จ เพื่อเสนอให้สภารับรองภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันประชุมและก่อนเสนอสภาไม่น้อยกว่า ๓ วันต้องทำสำเนาขึ้นอย่างน้อย ๕ ฉบับวางให้สมาชิกตรวจดูได้ สมาชิกผู้ใดต้องการแก้ไขถ้อยคำต้องได้รับความยินยอมจากที่ประชุม

หากกรรมการปฏิบัติไม่ได้ตามกำหนด ให้ประธานกรรมการแจ้งต่อประธานสภา เพื่อแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ข้อ ๒๖ เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมครั้งใดแล้ว ให้ประธานสภาลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน

รายงานการประชุมซึ่งสภาชุดก่อนยังมีได้รับรอง ให้เลขาธิการลงชื่อไว้และให้ถือว่าได้มีการรับรองแล้ว

ข้อ ๒๗ รายงานการประชุมลับ จะเปิดเผยได้เพียงใดหรือไม่ ให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม

ข้อ ๒๘ ข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีก็ดี หรือสมาชิกซึ่งมีผู้รับรองไม่น้อยกว่า ๒๕ คนก็ดี อาจเสนอญัตติโดยไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือขอมิให้โฆษณา ถ้าที่ประชุมอนุมัติก็ให้เป็นไปตามคำขอ

หมวด ๔

ญัตติ

ข้อ ๒๙ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานสภา โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน เว้นแต่ข้อบังคับนี้หรือรัฐธรรมนูญจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๐ ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ แต่ต้องมีสมาชิกรับรอง

ไม่น้อยกว่า ๕ คน

- (๑) ขอให้รับรองรายงานการประชุม
- (๒) ขอให้รับรองรายงานของคณะกรรมการ
- (๓) ขอให้ปรึกษาเป็นการด่วน
- (๔) ญัตติตามข้อ ๓๑
- (๕) ญัตติที่ประธานสภาเห็นควรอนุญาต

ข้อ ๓๑ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษาญัตติใดมิให้เสนอญัตติอื่นเว้นแต่ญัตติ

- (๑) ขอแปรญัตติเฉพาะที่มีในกฎหมาย
- (๒) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการ หรือ ขอให้บุคคลใดมาแถลง
ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น
- (๓) ขอให้ลงมติ
- (๔) ขอให้แยกประเด็นพิจารณาหรือแยกประเด็นลงมติ
- (๕) ขอให้เปิดอภิปราย
- (๖) ขอให้เปิดอภิปราย
- (๗) ขอให้เลื่อนการปรึกษา
- (๘) ขอให้พิจารณาโทษสมาชิกกว่ากระทำผิดข้อบังคับนี้ในการประชุม
ครั้งนั้น
- (๙) ขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา

ถ้าที่ประชุมมีมติหรือเห็นชอบด้วยในญัตติให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา ญัตติเดิมเป็นอัน
ตกไป

ข้อ ๓๒ การเสนอญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือนั้น ให้นำความใน

ข้อ ๒๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนการรับรองญัตติเช่นว่านี้ ให้กระทำโดยวิธีขึ้นชั้น

ข้อ ๓๓ ญัตติตามข้อ ๓๑ (๓) (๕) และ (๘) นั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเสนอในคราว

เกี่ยวกับการอภิปรายของตน

- ข้อ ๓๔ ญัตติใดที่เป็นข้อผูกมัดคณะรัฐมนตรี หรือบุคคลภายนอกให้เสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน
- ข้อ ๓๕ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และมีบันทึกข้อความดังต่อไปนี้
- (๑) หลักการของร่างพระราชบัญญัติ
  - (๒) เหตุผลที่เสนอร่างพระราชบัญญัติ
- ข้อ ๓๖ ญัตติร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางการเงินตามความหมายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๙๓ ซึ่งสมาชิกเสนอขึ้น ให้ประธานสภาส่งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณารับรอง
- ข้อ ๓๗ ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป ให้ปฏิบัติตามความในหมวด ๑๐ ส่วนที่ ๓ หรือส่วนที่ ๔ แล้วแต่กรณี
- ข้อ ๓๘ ญัตติที่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ หรือญัตติร่างพระราชบัญญัตินั้น สมาชิกผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงชื่อในญัตติหรือในร่างพระราชบัญญัติที่เสนอแล้วแต่กรณี
- ข้อ ๓๙ ญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ไม่ต้องมีผู้รับรอง
- ข้อ ๔๐ ญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินนั้น การเสนอ การแปรญัตติ และการขอให้ลงมติในการพิจารณาวาระที่ ๑ ให้ปฏิบัติตามความในหมวด ๕
- ข้อ ๔๑ ญัตติตามข้อ ๓๑ (๔) ขอให้พิจารณาโทษสมาชิกว่ากระทำผิดข้อบังคับในการประชุมครั้งนั้น ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๑๐ คน และให้ระบุเพียงว่าผิดข้อบังคับในเรื่องใดเท่านั้น
- ข้อ ๔๒ ญัตติขอให้พิจารณาโทษสมาชิกว่ากระทำผิดข้อบังคับนี้ในการประชุมครั้งที่แล้วมา ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน และต้องเสนอกายใน ๓ วันนับแต่วันที่เหตุเกิดขึ้น และให้ระบุเพียงว่า ผิดข้อบังคับในเรื่องใดเท่านั้น
- ข้อ ๔๓ ญัตติขอให้สภาวินิจฉัยให้สมาชิกคนใดออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๕๐ (๕) ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

ข้อ ๔๔ ญัตติร่างพระราชบัญญัตินั้น ที่ประชุมจะต้องพิจารณาเป็น ๓ วาระ แต่ที่ประชุมจะอนุมัติให้พิจารณา ๓ วาระรวดเดียวก็ได้

ในการพิจารณา ๓ วาระรวดเดียว คณะรัฐมนตรีจะเป็นผู้เสนอ หรือสมาชิกจะเป็นผู้เสนอก็ได้ ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้เสนอจะต้องเสนอลงหน้าเป็นหนังสือมีผู้เสนอรวมกันจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๕ คน การพิจารณาวาระที่ ๒ นั้นให้ที่ประชุมเป็นกรรมาธิการเต็มสภา โดยให้ประธานของที่ประชุมเป็นประธาน

ญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินจะพิจารณา ๓ วาระรวดเดียวไม่ได้

ข้อ ๔๕ ในการพิจารณาญัตติร่างพระราชบัญญัติวาระที่ ๑ ให้ที่ประชุมปรึกษาในหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติและลงมติว่าจะรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่ หากมีสมาชิกประสงค์จะอภิปราย ห้ามมิให้ลงมติก่อนที่สมาชิกใดอภิปรายในเรื่องนั้นพอสมควรแล้ว

ก่อนที่จะลงมติรับหลักการ ที่ประชุมจะลงมติให้ส่งคณะกรรมการพิจารณาหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นก่อนก็ได้

ก่อนที่จะลงมติรับหลักการญัตติร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ถ้าคณะรัฐมนตรีขอรับไปพิจารณา หากที่ประชุมอนุมัติจะกำหนดเวลาให้คณะรัฐมนตรีส่งกลับก็ได้

ข้อ ๔๖ ญัตติร่างพระราชบัญญัติซึ่งที่ประชุมลงมติให้ส่งคณะกรรมการพิจารณา ก่อนรับหลักการนั้น ที่ประชุมจะกำหนดเวลาให้คณะกรรมการพิจารณาค่วยก็ได้

ข้อ ๔๗ ญัตติร่างพระราชบัญญัติที่สภาลงมติรับหลักการแล้ว ถ้าจะต้องส่งให้คณะกรรมการพิจารณา ที่ประชุมจะต้องกำหนดเวลาแปรญัตติด้วย

คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกผู้ใดเห็นควรจะแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้เสนอคำแปรญัตติลงหน้าเป็นหนังสือ โดยปกติให้แปรญัตติเป็นรายมาตรา และเสนอต่อประธาน

คณะกรรมการภายในเวลาที่กำหนด ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้แปรญัตติ จะต้อง มีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน ถ้าแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๑๐ คน

ข้อ ๔๘ ในการพิจารณาญัตติร่างพระราชบัญญัติวาระที่ ๒ ให้พิจารณาเริ่มต้น ด้วยชื่อร่างพระราชบัญญัติ คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้ เฉพาะโดยคำหรือข้อความที่มีคำแปรญัตติซึ่งผู้แปรญัตติขอสงวนไว้อภิปรายในสภา หรือ ที่คณะกรรมการแก้ไขเท่านั้น เว้นแต่ที่ประชุมจะไต่ลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๔๙ ถ้าที่ประชุมลงมติเห็นด้วยกับคำแปรญัตติหรือเห็นด้วยกับการแก้ไขใน มาตราใดแล้ว มิให้เสนอขอแปรญัตติหรือเสนอญัตติขอเปลี่ยนแปลงมตินั้นอีก

ถ้าข้อความในมาตราที่ได้มีมติไปแล้วขัดแย้งกัน หรือบกพร่องในสาระสำคัญ ที่ ประชุมจะลงมติส่งปัญหาให้คณะกรรมการพิจารณาใหม่ เฉพาะที่ขัดแย้งหรือบกพร่อง ก็ได้ ไม่มีการแปรญัตติในชั้นกรรมการนี้ ในกรณีที่มตินั้นส่งปัญหาไปให้กรรมการ พิจารณาใหม่ดังกล่าวแล้ว ที่ประชุมจะให้ระงับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน เพื่อรอรายงานของคณะกรรมการก็ได้

ถ้าข้อขัดแย้งหรือบกพร่องดังกล่าวแล้วในารรคก่อนเกิดขึ้นในการพิจารณารวค เดี่ยว ที่ประชุมจะลงมติให้ดำเนินการตามความในวรรคก่อนก็ได้

ข้อ ๕๐ ในการพิจารณาญัตติร่างพระราชบัญญัติวาระที่ ๓ ให้ที่ประชุมลงมติว่า จะใช้หรือไม่เช่นนั้น

การพิจารณาในวาระนี้ ไม่มีการอภิปราย เว้นแต่ที่ประชุมจะไต่ลงมติเป็นอย่าง อื่น

ข้อ ๕๑ ญัตติร่างพระราชบัญญัติใดซึ่งที่ประชุมไต่ลงมติไม่รับหลักการ ตามความ ในข้อ ๔๕ ก็คือ ลงมติไม่ให้ใช้ตามความในข้อ ๕๐ ก็คือ หรือลงมติให้ยกเรื่องอื่นขึ้น ปรีกษาตามข้อ ๓๑ (๔) ก็คือ ให้ถือว่าเป็นอันตกไป มิให้เสนอญัตติร่างพระราชบัญญัติ ที่มีหลักการอย่างเดียวกันในสมัยประชุมนั้นอีก เว้นแต่ประธานสภาจะอนุญาตในเมื่อเหตุ

การณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

บทบังคับดังกล่าวในวรรคก่อนให้ใช้แก่ผู้คดีอื่น ๆ ด้วยโดยอนุโลม

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ผู้คดีใด ๆ ซึ่งที่ประชุมยังไม่ได้พิจารณาหรือพิจารณายังไม่เสร็จเป็นอันตกไป

ข้อ ๕๓ การขออนุญาต คำแปรญัติ หรือการแก้ไขข้อความในญัตติซึ่งมิเป็นเหตุให้เปลี่ยนแปลงหลักการ ต้องได้รับความยินยอมจากที่ประชุม

ผู้คดีที่ยังมิได้จัดเข้าระเบียบวาระ หรือคำแปรญัติในชั้นกรรมาธิการ ไม่อยู่ในบังคับของวรรคก่อน

ข้อ ๕๔ การขออนุญาตจากการเป็นผู้รับรอง หรือจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอญัตติในญัตติใด ๆ จะกระทำใดก่อนก็ได้จัดผู้คดีนั้นเข้าระเบียบวาระ

ในกรณีที่เสนอญัตติในที่ประชุม ผู้รับรองหรือผู้เสนอ จะขออนุญาตก่อนเริ่มปรึกษาผู้คดีนั้น

ข้อ ๕๕ ญัตติหรือคำแปรญัติใดที่ถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว ถ้าผู้เสนอหรือผู้แปรญัติไม่ขออภิปรายหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ถือว่าได้ถอนญัตตินั้น

ข้อ ๕๖ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดซึ่งออกตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๘ หรือมาตรา ๘๙ นั้น หากที่ประชุมไปอนุมัติก็ให้ส่งคณะกรรมาธิการไปยกร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดตามที่ประชุมในการพิจารณาต่อไปให้ถือว่าที่ประชุมได้มีมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดนั้นแล้วให้เริ่มพิจารณาเป็นวาระที่ ๒ และที่ ๓

หมวด ๕

งบประมาณแผ่นดิน

ข้อ ๕๗ การเสนอญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน ต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

ข้อ ๕๔ คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกผู้ใดมีความประสงค์จะแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในเวลาที่กำหนด ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๑๐ คน

ข้อ ๕๕ การแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินจะกระทำได้โดยฉพาะรายจ่าย

ข้อ ๖๐ ห้ามมิให้แปรญัตติตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่หรือเพิ่มเติมรายจ่ายหรือเปลี่ยนแปลงความประสงค์ของจำนวนเงินขออนุญาตจ่าย เว้นแต่คณะรัฐมนตรีจะเป็นผู้แปรญัตติ

ข้อ ๖๑ ห้ามมิให้แปรญัตติในรายการและจำนวนเงิน ซึ่งมีข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

(๑) ดอกเบี้ยและเงินสงเคราะห์เงินกู้

(๒) รายจ่ายซึ่งเป็นจำนวนเงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นว่า รายการใดมีข้อผูกพันเช่นว่านี้หรือไม่ ให้ประธานสภาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ ๖๒ ถ้าสมาชิกเสนอญัตติขอให้ปิดอภิปรายก็ติ ขอให้ลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่ก็ติ หรือขอให้คณะกรรมการพิจารณา ก่อนรับหลักการก็ติ ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๕ คน

หมวด ๖

การอภิปราย

ข้อ ๖๓ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวต่อที่ประชุมก็ให้ยกมือขึ้นพนศีรษะ เมื่อประธานสภาอนุญาตแล้วจึงกล่าวถ้อยคำได้ การกล่าวนั้นต้องยืน ณ ที่ซึ่งจัดไว้ และต้องเป็นก่ากล่าวกับประธานสภา

ขอ ๖๔ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน คือผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติ แต่ถาจำนวนผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติมีหลายคน ให้ประธานสภาอนุญาตให้อภิปรายคนเดียว

ขอ ๖๕ เมื่อผู้มีสิทธิอภิปรายก่อนตามความในข้อ ๖๔ ได้อภิปรายแล้ว ถ้ามีผู้ใดจะคัดค้าน ก็ให้ผู้นั้นอภิปรายเมื่อผู้คัดค้านได้อภิปรายแล้ว ถ้ามีผู้ใดจะสนับสนุนผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติ ก็ให้ผู้นั้นอภิปรายและโดยปกติประธานสภาต้องให้อภิปรายสลับกันไป

ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มีผู้ประสงค์จะอภิปราย แต่อีกฝ่ายหนึ่งยังมีผู้ประสงค์จะอภิปรายอยู่ให้ประธานสภาอนุญาตให้ผู้นั้นอภิปรายนั้นอภิปรายซ้อนกันไปโดยไม่ต้องสลับได้

เมื่อได้อนุญาตให้อภิปรายซ้อนไปคนหนึ่งแล้ว ให้ประธานสภาถามว่า ผู้ใดจะอภิปรายในทางตรงกันข้าม ถ้ามีก็ให้ประธานสภาอนุญาตให้อภิปรายแล้วดำเนินการให้อภิปรายสลับกันต่อไป ถ้าไม่มีก็ให้ประธานสภาอนุญาตให้อภิปรายซ้อนต่อไปได้

ถ้ามีผู้ยกมือจะอภิปรายหลายคน ประธานสภาจะให้คนใดอภิปรายก่อนก็ได้ แต่ให้คำนึงถึงผู้เสนอ ผู้รับรอง และผู้ที่ยังไม่ได้อภิปรายด้วย

ขอ ๖๖ ถ้ามีผู้เสนอขอให้ลงมติก็ดี ขอให้ปิดอภิปรายก็ดี หรือขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษาก็ดี สมาชิกอื่นหรือคณะรัฐมนตรีอาจชี้ประเด็นที่ยังไม่มีการอภิปราย เพื่อเป็นเหตุผลขอเปิดอภิปรายต่อไปได้

ขอ ๖๗ ถ้าไม่มีผู้ใดจะอภิปรายต่อไป ให้ถือว่าเป็นการปิดอภิปราย หรือถ้ามีแต่ประธานสภาเห็นว่าได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว ประธานสภาจะเสนอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะควรปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้ เมื่อได้ปิดอภิปรายแล้ว ให้ประธานสภาเสนอให้ที่ประชุมลงมติ

ก่อนลงมติ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อนตามความในข้อ ๖๔ หรือ คณะกรรมาธิการมีสิทธิที่จะขออภิปรายเป็นการสรุปในญัตตินั้นได้อีกครั้งหนึ่ง และให้นำความในข้อ ๖๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๔ ถ้าที่ประชุมลงมติให้เปิดอภิปรายต่อไปตามที่ผู้เสนอ ประธานสภาต้องให้ผู้เสนอนั้นได้อภิปรายก่อน

ข้อ ๒๕ ผู้พูดแต่ละคนไม่ว่าสมาชิก รัฐมนตรี กรรมการบริหาร หรือบุคคลอื่นซึ่งมาชี้แจงข้อที่ประชุม ต้องพูดเฉพาะเรื่องและในประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่เท่านั้น ต้องพูดโดยสุภาพไม่แกล้งใส่ร้ายหรือเสียดสีบุคคลใด และต้องไม่กล่าวถึงพระมหากษัตริย์หรือชื่อสมาชิก หรือบุคคลใด ๆ โดยไม่จำเป็น

ทุกคนต้องประหยัดเวลาของสภา ต้องไม่พูดฟุ่มเฟือย วนเวียนซ้ำซาก ต้องไม่ซ้ำกับผู้อื่น และต้องไม่นำเอาเอกสารใด ๆ มาอ่านให้ที่ประชุมฟัง เว้นแต่จะเป็นการจำเป็น

ถ้าประธานสภาพิจารณาเห็นว่า ผู้ใดใช้เวลาในการพูดครั้งใดเกินสมควรแก่เรื่อง ไม่ว่าจะได้ฝ่าฝืนบทบังคับแห่งสองวรรคก่อนหรือไม่ และยังมีผู้อื่นประสงค์จะพูดต่อไปอีก ประธานสภาอาจสั่งให้ผู้นั้นหยุดพูดเสียก็ได้ในเมื่อได้พูดมาถึง ๑๕ นาทีแล้ว

ข้อ ๒๖ ผู้ถูกอภิปรายพาดพิงถึง เรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายหรือเมื่อสมาชิกผู้ใดเห็นว่าการฝ่าฝืนข้อบังคับ อาจยื่นชั้น ณ ที่ของตนเพื่อแสดงการขออนุญาต เมื่อประธานสภาอนุญาตแล้ว จึงให้กล่าวแก้หรือชี้แจงหรือร้องขอให้รักษาข้อบังคับได้

ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ประธานสภาวินิจฉัยและมีคำสั่งว่า ใดมีการฝ่าฝืนตามที่สมาชิกร้องขอนั้นหรือไม่ แล้วจึงให้ดำเนินการปรึกษาต่อไปได้

ข้อ ๒๗ ผู้พูดอาจขอลอนคำพูดของตนได้ เมื่อได้รับความยินยอมจากที่ประชุม

ข้อ ๒๘ การซักถามและอภิปรายในเรื่องนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินและการเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น ให้ปฏิบัติตามความในหมวด ๑๐

หมวด ๗

การลงมติ

ข้อ ๗๓ การออกเสียงลงคะแนนเพื่อลงมติ ๒ วิธี คือ

- (๑) การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย
- (๒) การออกเสียงลงคะแนวลับ

ข้อ ๗๔ การออกเสียงลงคะแนเปิดเผย มีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) ยกมือขึ้นพร้อมศีรษะ
- (๒) ยืนขึ้น
- (๓) แยกพวก พวกไม่เห็นควยใหญ่ทางซ้ายมือ พวกเห็นควยใหญ่ทางขวามือ พวกไม่ออกเสียงใหญ่อยู่ตรงหน้าของประธานสภา หั่งนี้ใหญ่ภายในที่ประชุม
- (๔) เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษร ขอให้ออกเสียงลงคะแนเป็น

รายตัว

นอกจากมีบัญญัติไว้เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญแล้ว การออกเสียงลงคะแนโดยเปิดเผยนั้น โดยปกติให้ใช้วิธียกมือ แต่ถาณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกไม่น้อยกว่า ๑๕ คนร้องขอวงหน้าเป็นหนังสือ และที่ประชุมอนุมัติ ให้ใช้วิธีใดวิธีหนึ่งใน (๒) (๓) (๔) ก็ได้

ข้อ ๗๕ การออกเสียงลงคะแนลับ มีวิธีปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้คือ

- (๑) เรียกชื่อสมาชิกเป็นรายตัวมาลงเบียดหน้าประธานสภา ผู้เห็นควยใหญ่ลงเบียดสีน้ำเงิน ผู้ไม่เห็นควยใหญ่ลงเบียดสีแดง ส่วนผู้ที่ไม่ออกเสียงลงคะแน ให้ลงเบียดสีขาว
- (๒) เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ของตามที่เจ้าหน้าที่จัดให้ แล้วนำมาส่งต่อประธานสภา ผู้เห็นควยใหญ่เขียนเครื่องหมาย (กากะบาท) ผู้ไม่เห็นควย ใหญ่เขียนเครื่องหมาย ○ (ศูนย์)

ส่วนผู้ไม่ออกเสียงลงคะแนน ไม่ต้องเขียนเครื่องหมายใด ๆ การเรียกชื่อสมาชิกให้มาลงเบาะหรือให้นำกระดาษใส่ของมาส่งนั้น ให้เรียกตามลำดับอักษรชื่อ

ข้อ ๗๖ คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกไม่น้อยกว่า ๒๕ คนมีสิทธิเสนอญัตติลงหน้า เป็นหนังสือ ขอให้ออกเสียงลงคะแนนลับตามวิธีในข้อ ๗๕ (๑) หรือ (๒) วิธีใดวิธีหนึ่ง ถ้าที่ประชุมอนุมัติก็ให้ดำเนินการตามนั้น

การลงมติวินิจฉัยญัตติตามความในวรรคก่อน ให้ใช้วิธียกมือขึ้นพันครั้งละ

ข้อ ๗๗ ลำดับการลงมตินั้น โดยปกติให้ยกเอาญัตติสุดท้ายลงมติก่อน แล้วย้อนเป็นลำดับไปหาญัตติต้น

มติในกรณีนี้ให้ถือเอาคะแนนเสียงมากที่สุดของญัตติแต่ละญัตติที่ลงมติตามลำดับนั้นเป็นประมาณ

ข้อ ๗๘ เมื่อเห็นเป็นการสมควร ประธานสภาหรือที่ประชุมอาจแยกประเด็นลงมติเป็นตอน ๆ ได้

ข้อ ๗๙ เมื่อประธานสภาตามที่ประชุมว่า ในเรื่องที่มีผู้เสนอนั้น จะมีผู้ใดเห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ถือว่าที่ประชุมเห็นชอบด้วย

ข้อ ๘๐ การออกเสียงชี้ขาดของประธานสภา เมื่อคะแนนเสียงเท่ากันนั้นให้ออกเสียงโดยเปิดเผยรวมทั้งกรณีลงคะแนนลับด้วย ในการออกเสียงชี้ขาดนั้น ประธานสภาจะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๘๑ ถ้ามีสมาชิกเข้ามาในที่ประชุมภายหลังที่ที่ประชุมเริ่มลงคะแนนเสียง สมาชิกผู้เข้ามานั้น ในกรณีลงคะแนนเปิดเผยอาจลงคะแนนร่วมกับฝ่ายที่ยังนับคะแนนไม่เสร็จ หรือในกรณีลงคะแนนลับ อาจลงคะแนนใดก่อนประธานสภาสั่งให้นับคะแนนเสียง

ข้อ ๘๒ เมื่อได้นับคะแนนเสียงเสร็จแล้ว ประธานสภาต้องประกาศมติต่อที่

ประชุมทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ความผิดของประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็ให้ประกาศด้วยวากะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่

ข้อ ๘๓ ในการนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้าคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกซึ่งมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๑๕ คน เชื่อว่ามีการนับผิด มีสิทธิร้องขอให้นับคะแนนเสียงใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง โดยไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ ถ้าที่ประชุมอนุมัติ ก็ให้นับคะแนนเสียงใหม่

หมวด ๘

กรรมาธิการ

ข้อ ๘๔ เมื่อเปิดประชุมสามัญสมัยแรกของทุกปีแล้ว ให้สภากำหนดคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภา มีจำนวนตามความจำเป็น แต่อย่างน้อยให้มี ๗ คณะ คือ

- (๑) คณะกรรมาธิการ เศรษฐกิจ
- (๒) คณะกรรมาธิการ การต่างประเทศ
- (๓) คณะกรรมาธิการ การปกครอง
- (๔) คณะกรรมาธิการ การทหาร
- (๕) คณะกรรมาธิการ การศึกษา การสาธารณสุข และการสาธารณูปการ
- (๖) คณะกรรมาธิการ ตรวจรายงานการประชุม
- (๗) คณะกรรมาธิการ พิจารณาเปิดเผยรายงานการประชุมลับ

หากมีความจำเป็น สภาจะตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำเพิ่มเติมขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้

ข้อ ๘๕ คณะกรรมาธิการสามัญประจำสภา จะพ้นจากหน้าที่ เมื่อ

- (๑) ลาออก

(๒) สมาชิกภาพสิ้นสุด

(๓) จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่ประจำปี

ข้อ ๔๖ ให้ที่ประชุมสภากำหนดจำนวนกรรมการสามัญของแต่ละ คณะ
คณะหนึ่ง ๆ ต้องไม่น้อยกว่า ๕ คน

ข้อ ๔๗ วิธีเลือกกรรมการสามัญหรือวิสามัญ ให้เสนอชื่อสมาชิกหรือมิได้
เป็นสมาชิกแล้วแต่กรณี โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒ คน บุคคลที่รัฐมนตรีเป็น
ผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง

โดยปกติให้เสนอชื่อโดยไม่จำกัด เว้นแต่ที่ประชุมจะมีมติเป็นอย่างอื่น และให้
ไขว้ทับกันในข้อ ๕ โดยอนุโลม

ข้อ ๔๘ สมาชิกผู้ใดจะเป็นกรรมการสามัญในคราวเดียวกันเกินกว่า ๒ คณะ
ไม่ได้

ข้อ ๔๙ เมื่อมีญัตติที่จะต้องให้คณะกรรมการสามัญพิจารณา ให้ประธานสภา
พิจารณาสั่งให้ส่งญัตตินั้นไปยังคณะกรรมการสามัญประจำสภาคณะซึ่งมีหน้าที่ตรงกับ
ญัตติหรือสมควรจะพิจารณาญัตตินั้นได้

ข้อ ๕๐ คณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินต้องเป็น
คณะกรรมการวิสามัญ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นกรรมการโดย
ตำแหน่ง ส่วนกรรมการอื่นนั้นให้ความหมายในข้อ ๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๑ การนัดและเปิดประชุมคณะกรรมการครั้งแรก ให้เป็นหน้าที่ของ
เลขาธิการ

ให้คณะกรรมการคณะหนึ่ง ๆ เลือกตั้งประธานและเลขานุการจากบรรดา
กรรมการในคณะนั้น ๆ

ข้อ ๕๒ กรรมการผู้ใดมิได้มาประชุมกรรมการ ๓ ครั้งติดต่อกันให้ถือว่า
ได้ลาออกจากกรรมการคณะนั้น

ในกรณีเช่นนี้ให้ประธานกรรมการแจ้งต่อประธานสภาเพื่อให้ประชุมตั้ง
กรรมการขึ้นซ่อมแทน

การเลือกซ่อมนี้ให้นำความในข้อ ๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๓ ผู้ศรัทธาพระราชบัญญัติที่สภาลงมติรับหลักการ และให้ส่งคณะกรรมการ
พิจารณา เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้ว จะต้องเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นตามร่าง
เดิมและตามที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมทั้งรายงานข้ออื่นต่อประธานสภา รายงานข้ออื่น
อย่างน้อยจะต้องระบุว่าได้มี หรือไม่มีแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง การแปรญัตติ
และมติของคณะกรรมการ เกี่ยวกับการแปรญัตตินั้นเป็นประการใด ตลอดจนการ
ส่งวนคำแปรญัตติดังกล่าวในข้อ ๑๐๓ ด้วย

ข้อ ๔๔ ผู้ศรัทธาพระราชบัญญัติที่สภาลงมติให้ส่งคณะกรรมการพิจารณาก่อน
รับหลักการ คณะกรรมการต้องทำรายงานบันทึกความเห็นว่าจะสมควรจะรับหลักการ
แห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่

ข้อ ๔๕ รายงานของคณะกรรมการนั้น หากคณะกรรมการมีข้อสังเกตเกี่ยวกับ
เรื่องที่คณะรัฐมนตรีควรทราบหรือควรปฏิบัติแล้ว ถ้าที่ประชุมเห็นด้วย ก็ให้ประธาน
สภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๔๖ คณะกรรมการปัสพิธิแถลงประกอบรายงานหรือข้อสังเกตของคน
ตลอดจนแกขอสงสัยใด ๆ ในที่ประชุมได้

ข้อ ๔๗ ที่ประชุมสภาอาจลงมติให้คณะกรรมการคณะใดค่าเป็นกิจการของ
สถานนอกสมัยประชุมได้

ข้อ ๔๘ เมื่อคณะกรรมการมีมติให้เรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือ
แสดงความคิดเห็นในการที่กระทำหรือเรื่องที่พิจารณาอยู่นั้น ก็ให้เรียกในนามของ
ประธานกรรมการคณะนั้น

ข้อ ๘๘ สมาชิกสภาหรือคณะรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าฟังการประชุมของคณะกรรมการใด เว้นแต่จะพิจารณาเป็นการลับ

ในกรณีที่พิจารณาเป็นการลับนั้น ผู้มีสิทธิเข้าฟังการประชุมได้จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุมซึ่งได้รับอนุญาตจากประธานกรรมการเท่านั้น

ข้อ ๑๐๐ ภายใต้บังคับข้อ ๘๘ ผู้เสนอญัตติหรือคณะรัฐมนตรีมีสิทธิไปชี้แจงแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการใดตลอดเรื่อง ส่วนผู้แปรญัตติคนใดมีสิทธิไปชี้แจงได้เฉพาะที่ใดแปรญัตติไว้ แต่คณะรัฐมนตรีมีสิทธิมอบหมายให้รัฐมนตรีหรือเจ้าหน้าที่คนเดียวหรือหลายคนมาชี้แจงแทนได้

ข้อ ๑๐๑ คณะกรรมการจะกำหนดนัดประชุมเมื่อใด ให้เลขาธิการแจ้งแก่ผู้เสนอญัตติผู้แปรญัตติทราบแล้วแต่กรณี และให้ประกาศไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หากเรื่องใดมีข้อผูกพันซึ่งคณะรัฐมนตรีจะต้องปฏิบัติด้วย ก็ให้แจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ

ข้อ ๑๐๒ เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการตามกำหนดนัดนั้นหมาย ถ้าผู้แปรญัตติไม่มาชี้แจงตามนัดเป็นเวลาเกินกว่า ๓๐ นาทีนับแต่เวลาที่คณะกรรมการใดเริ่มประชุมในวันนั้น ให้ถือว่าคำแปรญัตตินั้นผู้เสนอได้ถอนแล้ว เว้นแต่ผู้เสนอมุ่งมีความจำเป็นเป็นพิเศษ และที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรจะรับพิจารณาคำแปรญัตตินั้นก็ได้ หากการประชุมของคณะกรรมการในเรื่องนั้นยังไม่เสร็จสิ้น

ข้อ ๑๐๓ ถ้าผู้แปรญัตติไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใด ก็อาจสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่ออภิปรายและขอความวินิจฉัยของสภาได้

ข้อ ๑๐๔ ถ้ามีมติของสภาให้กรรมการ คณะใดกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนขอความใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาเท่าใด และกรรมการคณะนั้นกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานกรรมการต้องรายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าอยู่ในสมัยประชุม ให้ประธานสภาเสนอต่อที่ประชุมเพื่อลงมติให้ขยายเวลาที่ใดกำหนดไว้ หรือให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควร แต่ถ้านอกสมัยประชุม และคณะกรรมการมีอำนาจประชุมได้ตามความในข้อ ๕๕ ก็ให้ประธานสภามีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ได้ตามที่พิจารณาเห็นสมควรแล้วขออนุมัติสภาในการประชุมสมัยต่อไป

หมวด ๕

กระทู้ถาม

ข้อ ๑๐๕ การตั้งกระทู้ถาม ให้เสนอวงหน้าเป็นหนังสือ โดยมีข้อความสั้น ๆ และเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบาย

การอ้างข้อเท็จจริงใด ๆ ประกอบนั้น ขอบที่จะรับรองว่าถูกต้องและถ้าจำเป็นจะต้องมีคำชี้แจงประกอบ ก็ให้ระบุไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก

ข้อ ๑๐๖ กระทู้ถามแต่ละกระทู้นั้น ให้ตั้งถามและซักถามได้แต่เพียงคนเดียว

ข้อ ๑๐๗ มีให้ตั้งกระทู้ถาม

- (๑) เป็นเชิงประชด เสียคดี หรือแก่งไกรร้าย
- (๒) เกิดอบอ้อม หรือเข้าใจยาก
- (๓) ในเรื่องที่ใดตอบแล้ว หรือได้ชี้แจงแล้วบ้าง
- (๔) เพื่อให้ออกความเห็น
- (๕) ในปัญหาข้อกฎหมาย
- (๖) ในเรื่องไม่เป็นสาระสำคัญ
- (๗) เพื่อทราบกิจกรรมส่วนตัวของบุคคลใด ๆ
เว้นแต่ที่เกี่ยวกับการงานในหน้าที่ราชการ

ข้อ ๑๐๘ กระทู้ถามซึ่งใดถามตามข้อ ๑๐๗ (๓) นั้น จะตั้งถามขึ้นใหม่ได้ในเมื่อมีสารสำคัญต่างกัน หรือเหตุการณ์ในขณะที่มีกระทู้ถามครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลง

ไปจากเมื่อมีกระทู้ถามครั้งก่อน

๑๐๙ กรณีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดินหรือเหตุผลเงินที่มีความจำเป็น
รับควนเพราะเป็นภัยสาธารณหรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
หรือเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง ซึ่งรัฐมนตรีจะต้องรับชี้แจงหรือดำเนินการ
โดยทันทีนั้น จะตั้งกระทู้ถามควนก็ได้

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่า กระทู้ถามนั้น
เป็นกระทู้ถามควนหรือไม่

ข้อ ๑๑๐ ถ้าเป็นกระทู้ถามควน ให้ประธานสภาเรียกจัดส่งกระทู้ถามไปยัง
คณะรัฐมนตรีเพื่อเตรียมตอบ และให้แจ้งไปควว่าใดกำหนดจะใหม่ตั้งกระทู้ถามตาม
กระทู้เรื่องนั้นในการประชุมครั้งใด การกำหนดเวลาดังกล่าวนี้ ให้ประธานสภาคำนึง
ถึงความสำคัญของเหตุการณ์และความสนใจของประชาชนซึ่งควรจะได้ทราบโดยมีจจุบัน
นั้น เป็นหลักพิจารณา

ข้อ ๑๑๑ ถ้าเป็นกระทู้ถามธรรมดา ให้ประธานสภาจัดส่งกระทู้ถามไปยัง
คณะรัฐมนตรีเพื่อเตรียมตอบ และให้บรรจุเข้าระเบียบวาระโดยปกติภายใน ๑๕ วัน
นับแต่วันที่ส่งไป

ข้อ ๑๑๒ เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้ถาม ให้ประธานสภาอนุญาตให้ถาม
ตามลำดับ

ถ้ามีกระทู้ถามควน ให้ประธานสภาอนุญาตให้ถามก่อนตามลำดับของกระทู้ควน
ในการถาม ไม่ต้องอ่านคำชี้แจงประกอบ

ข้อ ๑๑๓ เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้ถาม ถ้าผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถามหรือ
ไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ถือว่าใดถอนกระทู้ถามนั้น
การขอลถอนกระทู้ถาม ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิถอนใด

ข้อ ๑๑๔ เมื่อรัฐมนตรีใดตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถามใดอีก ๓ ครั้ง

เว้นแต่สมาชิกจะขอซักถามต่อไป เพราะยังตอบไม่หมดประเด็นตามที่ซักถามและ
ประธานสภาได้อนุญาต

ในการซักถามนั้น ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิที่จะชี้แจงข้อเท็จจริงประกอบใดเท่าที่
จำเป็น แต่คงไม่เป็นการอภิปราย

ข้อ ๑๑๕ รัฐมนตรีจะขอเลื่อนการตอบกระทู้ถามในที่ประชุมก็ได้ แต่ต้องชี้แจง
เหตุผลในที่ประชุม และให้กำหนดว่าจะตอบได้เมื่อใด

ข้อ ๑๑๖ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเฉพาะกระทู้ถามไม่เกิน
๑ ชั่วโมง เว้นแต่ประธานสภาพิจารณาเห็นสมควรขยายเวลาเกินกว่านั้น

ข้อ ๑๑๗ ในการประชุมครั้งหนึ่ง มิให้ผู้ตั้งกระทู้ถามคนเดียวกันถามเกินกว่า
หนึ่งกระทู้ เว้นแต่ไม่มีกระทู้ถามของสมาชิกอื่น

ข้อ ๑๑๘ กระทู้ถามใด ๆ ที่รัฐมนตรียังมีได้ตอบ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ
หรือมีการยุบสภา หรือเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีใหม่ หรือมีพระราชกฤษฎีกาปิดสมัยประชุม
สภา ให้ถือวาระงับไป

หมวด ๑๐

นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินและการเปิดอภิปรายทั่วไป

ส่วนที่ ๑

การแถลงนโยบาย

ข้อ ๑๑๙ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ
แล้ว ให้ประธานสภาดำเนินการให้สมาชิกซักถามและอภิปรายรวมกัน เว้นแต่ที่ประชุม
จะได้มีมติให้ซักถามและอภิปรายเป็นประเด็น ๆ ไป

ข้อ ๑๒๐ สมาชิกมีสิทธิจะซักถามและอภิปรายในเรื่อง

(๑) ความเหมาะสมของนโยบาย

(๒) ความสามารถที่จะบริหารให้สำเร็จผลตามนโยบาย

ในการนี้ อาจซักถาม และอภิปรายถึงแผนการปฏิบัติและวิธีการที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ ด้วย

นอกจากข้อความที่ได้แถลงไว้ในนโยบายแล้ว ให้ถือว่าเรื่องต่อไปนี้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายนั้นด้วย คือ

(๑) แนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ

(๒) หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามที่มีกำหนดในกฎหมาย

ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่รัฐมนตรีแต่ละคนนั้น จะยกขึ้นอภิปรายได้แต่เฉพาะที่จะเป็นผลให้รัฐมนตรีทั้งคณะไม่ได้รับความไว้วางใจ

ข้อ ๑๒๑ การอภิปรายถึงผลการปฏิบัติที่ต่างมาแล้ว ขอมกระทำได้แต่เฉพาะที่เกิดขึ้นในสมัยของคณะรัฐมนตรีในคณะที่ขอรับความไว้วางใจ และที่จะนำไปสู่ผลดังกล่าวในข้อ ๑๒๐ นอกจากนั้นให้กล่าวแต่โดยย่อเพียงยกตัวอย่างขึ้นสอบถามว่าจะจัดการอย่างไรในเรื่องเหล่านั้นเท่านั้น

ข้อ ๑๒๒ เฉพาะแต่คณะรัฐมนตรีเท่านั้นที่มีสิทธิจะอภิปรายตอบข้อซักถามหรือขอกานของสมาชิก

เพื่อความสะดวก รัฐมนตรีจะตอบสมาชิกที่ซักถามหรือคัดค้านที่ละคนเป็นลำดับไป หรือจะรวบรวมตอบครั้งละไม่เกิน ๓ คนก็ได้

ข้อ ๑๒๓ การเสนอญัตติใหม่คืออภิปราย ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๕ คน

ข้อ ๑๒๔ นอกจากได้กำหนดไว้ตามความในข้อ ๑๑๙ ถึงข้อ ๑๒๓ แล้วให้นำความในหมวด ๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒

การขอให้ยื่นยื่นความไว้วางใจ

ข้อ ๑๒๕ เมื่อคณะรัฐมนตรีขอให้สภายื่นความไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ สมาชิกจะซักถามและอภิปรายใ้ภายในขอบเขตของพฤติการณ์ที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงเพื่อขอให้ยื่นยื่นความไว้วางใจนั้น

ข้อ ๑๒๖ ภายใต้บังคับ ข้อ ๑๒๕ การซักถาม การตอบหรือการอภิปราย ให้นำความในหมวด ๑๐ ส่วนที่ ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๓

การเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๕

ข้อ ๑๒๗ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๕ ให้ยื่นต่อประธานสภาเป็นหนังสือ แสดงว่าจะให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในเรื่องใดบ้าง

ข้อ ๑๒๘ เมื่อประธานสภาได้รับญัตติตามข้อ ๑๒๗ แล้ว ให้รีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรีภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับ เพื่อขอทราบกำหนดเวลาสำหรับเปิดอภิปรายทั่วไป แล้วกำหนดนัดประชุมต่อไปโดยด่วน และให้บรรจุเข้าระเบียบวาระเป็นเรื่องการด่วน

ถ้าคณะรัฐมนตรีขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไป ก็ให้ประธานสภาแจ้งแก่ผู้เสนอญัตตินั้นทราบทั่วกันพร้อมด้วยเหตุผลที่ได้รับจากคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๒๙ สมาชิกทุกคนมีสิทธิจะซักถาม และอภิปรายเรื่องที่ปรากฏในญัตตินั้นได้ รัฐมนตรีหรือผู้ที่คณะรัฐมนตรีขอให้เป็นผู้แถลงเท่านั้นมีสิทธิที่จะตอบสมาชิกได้ และให้ถือว่าคำตอบหรือคำแถลงนั้นเป็นข้อเท็จจริงหรือความเห็นอันถูกต้องของคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๓๐ การเสนอให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายหรือเสนอให้ปิดอภิปรายนั้น จะต้องมีส่วนชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๑๕ คน

ข้อ ๑๓๑ การตอบข้อซักถาม ให้นำความในข้อ ๑๒๒ วรรคสองมาใช้ และในการอภิปรายนั้น นอกจากได้กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้ว ให้นำความในหมวด ๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๔

การเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๙๖

ข้อ ๑๓๒ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๙๖ ให้ยื่นต่อประธานสภาเป็นหนังสือแสดงว่าจะเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะในเรื่องใดบาง

ข้อ ๑๓๓ เมื่อประธานสภาได้รับญัตติตามความในข้อ ๑๓๒ แล้ว ให้รีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี และให้บรรจุระเบียบวาระเป็นเรื่องการคว่ำ ถ้าสมาชิกเสนอล่วงหน้าก่อนเวลาประชุมครั้งใดไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง ก็ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระในครั้งนั้น

ข้อ ๑๓๔ การอภิปรายในญัตติตามความในข้อ ๑๓๒ นั้น สมาชิกย่อมกระทำได้ทั้งในทางสนับสนุนหรือคัดค้าน

ข้อ ๑๓๕ การตอบข้อซักถาม ให้นำความในข้อ ๑๒๒ วรรคสองมาใช้ และในการอภิปรายนั้น นอกจากได้กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้วให้นำความในหมวด ๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การที่จะให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายหรือเสนอให้ปิดอภิปรายนั้น ให้นำความในข้อ ๑๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓๖ ถ้าที่ประชุมลงมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปราย ญัตติเปิดอภิปราย

ทั่วไปนั้นก็เป็นอันระงับ

ข้อ ๑๓๗ เมื่อการเปิดอภิปรายในสภาสิ้นสุดลง โดยมีใจความมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้ประธานสภาเรียกประชุมเพื่อลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจโดยด่วน

หมวด ๑๑

การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย

ข้อ ๑๓๘ ที่ประชุมของสภาย่อมเป็นที่เคารพ ผู้เข้าไปจะต้องแต่งกายให้เรียบร้อย มีสัมมาคารวะ และอยู่ ณ ที่ซึ่งจัดไว้

ในขณะที่มีการประชุม ห้ามมิให้บุคคลภายนอกเข้าไปในที่ซึ่งจัดไว้สำหรับสมาชิก คณะรัฐมนตรี เจ้าหน้าที่ของสภา และคณะกรรมการ

ประธานสภามีอำนาจกำหนดการอนุญาต ให้ผู้แทนหนังสือพิมพ์และบุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุมและการปรึกษาของสภา ตลอดจนวางระเบียบในการนั้น

ข้อ ๑๓๙ ภายใต้บังคับข้อ ๗๐ ในที่ประชุม ถ้าประธานสภาขึ้นยืน ให้ผู้ที่กำลังพูดอยู่หยุดพูดและนั่งลงทันที และให้ทุกคนสงบฟังประธาน เว้นแต่ในการอ่านพระบรมราชโองการ หรือกระแสพระราชดำรัส ให้ผู้อยู่ในที่ประชุมยืนฟังตลอดเวลาที่ประธานสภาอ่าน

ข้อ ๑๔๐ ในที่ประชุม ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

(๑) ไซดอ่ยคำอันฟังรังเกียจ

(๒) กล่าวคำหยาบคาย เสียดสี หรือใส่ร้ายบุคคลอื่น

(๓) กอกวนความสงบเรียบร้อย หรือกระทำให้เสื่อมเกียรติของที่

ประชุม

ข้อ ๑๔๑ ผู้ใดละเมิดข้อบังคับเกี่ยวกับการรักษาระเบียบของที่ประชุมก็ดี หรือละเมิดข้อบังคับข้อ ๑๔๐ ก็ดี ประธานสภามีอำนาจตักเตือนห้ามปรามให้ถอนคำหรือ

บังคับให้กล่าวคำขอขมาในที่ประชุม

ถ้าผู้ละเมิดนั้นไม่กระทำตาม ให้ประธานสภามีอำนาจสั่งลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ แล้วแต่กรณี

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) คำหนีโทษ

ข้อ ๑๔๒ ในกรณีขัดคำสั่งประธานสภา และก่อกวนความสงบเรียบร้อย หรือกระทำการให้เสื่อมเกียรติของในที่ประชุม ประธานสภามีอำนาจสั่งมิให้ผู้ละเมิดพูดในเรื่องนั้นต่อไป หรือจะสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมภายในกำหนดเวลาที่ประธานสภาเห็นสมควรก็ได้ ทั้งนี้เฉพาะในการประชุมครั้งนั้น

ข้อ ๑๔๓ ถ้าประธานสภาสั่งให้ผู้ละเมิดออกจากที่ประชุม หากผู้นั้นยังขัดขืน ประธานสภาจะสั่งให้ตำรวจสถานีตำรวจนั้นนำตัวผู้นั้นออกจากห้องประชุมก็ได้ และถ้าเป็นการสมควรจะให้นำตัวผู้นั้นออกจากบริเวณสภาก็ได้

ข้อ ๑๔๔ คำสั่งประธานสภาตามความในหมวดนี้ให้ถือเป็นเด็ดขาด

ข้อ ๑๔๕ ผู้ถูกกล่าวโทษตามความในข้อ ๔๑ หรือข้อ ๔๒ มีสิทธิชี้แจงในที่ประชุมได้

ข้อ ๑๔๖ เมื่อที่ประชุมได้ลงมติในญัตติตามความในข้อ ๔๑ หรือข้อ ๔๒ ว่าได้มีการผิดข้อบังคับแล้ว ให้ประธานสภามีอำนาจสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ แล้วแต่กรณี

(๑) ให้อภัยโทษ

(๒) บังคับให้กล่าวคำขอขมาในที่ประชุม

(๓) ภาคทัณฑ์

(๔) คำหนีโทษ

ข้อ ๑๔๗ ถ้าเกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในที่ประชุม ประธานสภามีอำนาจ

สั่งพักชั่วคราว หรือสั่งเลิกประชุมในครั้งนั้นได้

หมวด ๑๒

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๔๘ เมื่อสมาชิกเข้าชื่อยื่นคำร้องขอให้หาความกราบบังคมทูลเพื่อให้ทรงเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรกราบบังคมทูลภายใน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับคำร้อง

เมื่อใดที่ตราพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้แจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ แล้วให้นัดประชุมสภาภายในกำหนด ๗ วันนับแต่วันตราพระราชกฤษฎีกา

ข้อ ๑๔๙ เมื่อประธานสภาได้รับแจ้งการขออนุญาตจับหรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปทำการสอบสวนในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ระหว่างสมัยประชุม ให้ประธานสภาแจ้งต่อที่ประชุม เพื่อให้พิจารณาลงมติว่าจะอนุญาตหรือไม่

เมื่อประธานสภาได้รับรายงานว่าได้มีการจับสมาชิกในขณะกระทำการระหว่างสมัยประชุม และประธานสภาได้สั่งการไปประการใดแล้ว ให้ประธานสภาแจ้งต่อที่ประชุมทราบโดยด่วน สมาชิกมีสิทธิซักถามเหตุผลในการที่สั่งไปนั้นได้ในกรณีที่ประธานสภามิได้สั่งปล่อย เมื่อสภาที่เหตุผลอันสมควรอาจลงมติขอให้ประธานสภาพิจารณาสั่งปล่อยได้

ข้อ ๑๕๐ เมื่อประธานสภาได้รับแจ้งการขออนุญาตพิจารณาคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม ให้ประธานสภาแจ้งต่อที่ประชุมเพื่อพิจารณาลงมติว่าจะอนุญาตหรือไม่

ข้อ ๑๕๑ ในกรณีที่สมาชิกถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุมแล้ว ให้สภาพิจารณาลงมติว่าจะร้องขอให้สั่งปล่อยหรือไม่

ถ้าที่ประชุมเห็นควรร้องขอให้สั่งปล่อย ให้ประธานสภาแจ้งให้พนักงานสอบสวน

หรือศาลทราบ แล้วแต่กรณีโดยความ

ข้อ ๑๕๒ สมาชิกผู้ใดมีข้อข้องใจ หรือประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ
 การงานในหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยโดยไม่ประสงค์จะตั้งเป็นกระทู้ถามในสภา
 ก็ให้สมาชิกผู้นั้นตั้งเป็นคำถามโดยอนุโลมอย่างการตั้งกระทู้ถาม เพื่อขอให้รัฐมนตรี
 เจากระทรวงทบวงนั้นตอบในหนังสือราชกิจจานุเบกษาก็ได้

เพื่อให้บังเกิดผลตามความในวรรคก่อน ให้ประธานสภาทำความตกลงกับ
 คณะรัฐมนตรี เพื่อวางทางปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวนี้

ข้อ ๑๕๓ การเสนอญัตติใด ๆ ที่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ รวมทั้งคำ
 ร่างพระราชบัญญัติและการตั้งกระทู้ถาม ให้อนุโลมใช้ตามแบบของสำนักงานเลขา-
 ธิการสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๑๕๔ การตั้งความข้อบังคับนี้ในเมื่อมีปัญหา หรือข้อบังคับนี้มิได้สมบูรณ์
 ให้ถ้อยคำของที่ประชุมสภาเป็นเด็ดขาด

ข้อ ๑๕๕ การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของสภาต้องมีสมาชิกรับรอง
 ไม่น้อยกว่า ๒๕ คน ส่วนการพิจารณาร่างข้อบังคับของสภาให้ปฏิบัติทำนองเดียวกับ
 การพิจารณาญัตติร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๕๖ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรรักษาการตามข้อบังคับนี้ และให้มีอำนาจ
 วางระเบียบเพื่อปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕

ประจันต์จันติก

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้อบังคับ

การประชุมปรึกษาของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ๒๕๐๔

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
สภาร่างรัฐธรรมนูญตราข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาร่างรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ๒๕๐๔"

ข้อ ๒ ให้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญรักษากฎการตามข้อบังคับนี้และมีอำนาจวาง
ระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ส่วนที่ ๑

การเลือกประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๔ ในการเลือกประธานสภา สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อสมาชิกใดหนึ่งชื่อ
การเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน

ถ้ามีการเสนอชื่อผู้ใดเพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อ
หลายชื่อ ก็ให้เลือกโดยการเขียนชื่อลงคะแนน ในการตรวจนับคะแนนให้เลขาธิการ
สภาเขียนสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าคนเป็นผู้ตรวจนับ ผู้ใดคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้า
ใดคะแนนสูงสุดเท่ากันหลายชื่อให้เลือกใหม่เฉพาะชื่อที่ใดคะแนนเท่ากัน แต่ถาคะแนน
สูงสุดเท่ากันอีก ก็ให้ประธานแห่งที่ประชุมออกเสียงชี้ขาด

ให้ประธานแห่งที่ประชุมประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกต่อที่ประชุม

ข้อ ๕ ในการเลือกรองประธานสภา ให้นำความในข้อ ๔ มาไขบังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่สภาลงมติให้มีรองประธานสภาหลายคน ให้เลือกรองประธานสภาคนที่หนึ่งก่อน แล้วจึงเลือกรองประธานสภาคนถัดไปคราวละคนตามลำดับ

ข้อ ๖ เมื่อได้เลือกประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล

ส่วนที่ ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธาน

รองประธานและเลขาธิการสภาปฏิรูป

ข้อ ๗ ประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา
- (๒) บังคับบัญชาเลขาธิการและเจ้าหน้าที่ของสภา
- (๓) เป็นประธานของที่ประชุมสภา
- (๔) รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของสภา
- (๕) เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

ข้อ ๘ รองประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการทั่วไป เมื่อประธานสภาไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาทำการ

แทน

ข้อ ๙ เลขาธิการสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) นัดประชุมสภาและคณะกรรมการ
- (๒) เชิญสมาชิกผู้เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมสภา และที่ประชุม

คณะกรรมการ เขาปฏิบัติหน้าที่

- (๓) ความคุ้มครองการทำรายงานการประชุมทั้งปวง
- (๔) ยืนยันมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (๕) รักษาสรุพลเอกสารของสภา
- (๖) ความคุ้มครองให้การเดินทางไปมาตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้
- (๗) ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในข้ออื่นแห่งข้อบังคับนี้
- (๘) ปฏิบัติการอื่นตามที่ประธานสภามอบหมาย

ส่วนที่ ๓

การประชุม

ข้อ ๑๐ การประชุมสภาทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญและการประชุมสภาทำหน้าที่นิติบัญญัติ ให้ดำเนินการต่างหากจากกัน

ข้อ ๑๑ การประชุมสภายอมเป็นการเปิดเผย แต่เมื่อคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิก รวมกันไม่น้อยกว่าสิบห้าคนร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

ในการประชุมลับ ผู้ที่จะอยู่ในที่ประชุมหรือ ณ ที่ใดในระหว่างที่จะฟังการประชุม ใดก็ตามเฉพาะสมาชิก คณะรัฐมนตรีและผู้ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งที่ประชุม

ข้อ ๑๒ ก่อนปฏิบัติหน้าที่ สมาชิกต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศและประชาชนเป็นสำคัญ

ข้อ ๑๓ ใหน้การประชุมสภาตามกำหนดที่สภาลงมติไว้ แต่ประธานสภาจะสั่งการประชุมครั้งใดก็ได้ เมื่อเห็นว่าไม่มีเรื่องที่จะต้องบรรจุเข้าระเบียบวาระประชุม

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นสมควร เรียกประชุมเป็นกรณีพิเศษก็ได้เรียกประชุมได้

ข้อ ๑๔ การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เมื่อใดฉุกเฉินในที่ประชุมแล้ว จึงให้ทำหนังสือนัดเฉพาะสมาชิกที่ไม่เฝ้าประชุม

การนัดประชุมให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน แต่ประธานสภาจะหักไว้

กว่านั้นก็ได้เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องควน

ข้อ ๑๕ ให้ส่งระเบียบวาระประชุมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับหนังสือ
นัดประชุม แต่ประธานสภาจะจัดส่งเพิ่มเติมอีกในเวลาใดก่อนพิจารณาเรื่องนั้นก็ได้
เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องควน

ข้อ ๑๖ ให้จัดระเบียบวาระประชุมตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๒) รับรองรายงานการประชุม
- (๓) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (๔) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๕) เรื่องที่เสนอใหม่
- (๖) เรื่องอื่น ๆ

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องควน จะจัดไว้ในลำดับใดของ
ระเบียบวาระประชุมก็ได้

ข้อ ๑๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
การประชุมต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกสภาจึง
จะเป็นองค์ประชุม

ให้สมาชิกมาประชุมลงลายมือชื่อในสมุดที่จัดไว้

ข้อ ๑๘ เมื่อไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภาตามข้อ ๗(๓) ให้สมาชิกผู้
มีอายุสูงสุดซึ่งมาประชุมเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการ
เลือกตั้งประธานและรองประธานสภาตามข้อ ๔ และข้อ ๕ หรือเพื่อให้ที่ประ
ชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานเฉพาะคราวสำหรับการประชุมครั้งนั้นในกรณีที่ที่ประ
ชุมจะต้องประชุมปรึกษาเรื่องอื่นแล้วแต่กรณี

ในการเลือกประธานเฉพาะคราว ให้นำความในข้อ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เว้นแต่การลงคะแนนโหวตกระทำโดยวิสัยกมือ

ข้อ ๑๙ ในการประชุมสภา ให้ที่ประชุมพิจารณาเฉพาะเรื่องที่มีอยู่ในระเบียบวาระ และต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับระเบียบวาระที่จัดไว้ เว้นแต่ที่ประชุมจะไต่ลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๒๐ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวถ้อยคำต่อที่ประชุมก็ให้ยกมือขึ้นคนละครั้ง เมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงกล่าวได้ ในการกล่าวนั้นต้องยืน ณ ที่นั่งจัดไว้ และต้องเป็นคำกล่าวกับประธาน

ข้อ ๒๑ ถ้าคณะกรรมการเรื่องขอแสดงต่อที่ประชุม ก็ได้ประธานอนุญาตให้แสดงได้

สมาชิกอาจซักถามเพื่อความกระจ่างแจ้งในเรื่องที่แสดงนั้น แต่คณะกรรมการจะตอบหรือไม่ตอบก็ได้

ข้อ ๒๒ ประธานมีอำนาจสั่งพักการประชุม เลื่อนการประชุม หรือเลิกการประชุมได้ ตามที่เห็นสมควร

ถ้าประธานลงจากมติดังกล่าวยังมิได้สั่งอย่างใด ให้เลิกการประชุม

ข้อ ๒๓ รายงานการประชุมสภา เมื่อคณะกรรมการตรวจแล้วให้ทำสำเนาวางไว้เพื่อให้สมาชิกตรวจดูก่อนที่จะเสนอต่อสภาร่างของไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

สมาชิกมีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมรายงานการประชุมดังกล่าวได้ตรงตามที่เป็นจริงโดยยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการไม่ยอมแก้ไขเพิ่มเติมให้ สมาชิกผู้นั้นก็มีสิทธิที่จะยื่นขออนุญาตแก้ไขเพิ่มเติมในที่ประชุมสภา

ข้อ ๒๔ รายงานการประชุมสภาครั้งใด เมื่อได้วางสำเนาไว้เพื่อให้สมาชิกตรวจดูแล้ว ถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังโดยคณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติมเอง หรือโดยสมาชิกขอให้แก้ไขเพิ่มเติมก็ตาม ในคราวที่พิจารณารายงานการประชุมนั้น คณะกรรมการ จะต้องแสดงต่อที่ประชุมสภาถึงการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว

ข้อ ๒๕ เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมครั้งใดแล้วให้ประธานสภาลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน

รายงานการประชุมที่ยังมิได้มีการรับรองเพราะเหตุที่สภาสิ้นสภาพไป ให้เลขาธิการสภามันที่กเหตุนั้นไว้ และเป็นผู้รับรองความถูกต้องของรายงานการประชุม

ข้อ ๒๖ สภาอาจลงมติมิให้จกรายงานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้มีบันทึกพฤติการณ์ไว้

ข้อ ๒๗ การเปิดเผยรายงานการประชุมลับ ให้เป็นไปตามมติของสภา

ข้อ ๒๘ สภาอาจลงมติมิให้โฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

ส่วนที่ ๔

ญัตติ

ข้อ ๒๙ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานสภา ถ้าคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสองคน ทั้งนี้ เว้นแต่ข้อบังคับนี้จะกำหนดไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๐ ญัตติที่จะก่อให้เกิดผลในบังคับเป็นกฎหมายต้องเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสิบห้าคน

ข้อ ๓๑ ญัตติขอให้วินิจฉัยปัญหาตามมาตรา ๒๐ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสิบห้าคน

ข้อ ๓๒ ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือ

(๑) ขอให้ปรึกษาเป็นเรื่องด่วน

(๒) ขอให้เปลี่ยนแปลงระเบียบวาระประชุม

(๓) ขอให้ลงมติตามข้อ ๒๖ หรือข้อ ๒๘

(๔) ผู้ตีค้ำกล่าวในข้อ ๓๓ ข้อ ๕๒ หรือข้อ ๘๕

(๕) ผู้ตีค้ำที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๓ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษาผู้ตีค้ำโดยผู้ห้ามมิให้เสนอผู้ตีค้ำอื่น นอกจากผู้ตีค้ำต่อไปนี้

(๑) ขอแปรผู้ตีค้ำเฉพาะในเรื่องที่มีไขกฏหมาย

(๒) ขอให้ร่วมระเบียบวาระประชุมเพื่อพิจารณาพร้อมกัน

(๓) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการวิชาการเพื่อพิจารณาหรือขอให้บุคคลใดมาแสดงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น

(๔) ขอให้แยกประเด็นพิจารณาหรือแยกประเด็นลงมติ

(๕) ขอให้เลื่อนการปรึกษา

(๖) ขอให้ปิดอภิปราย

(๗) ขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา

ข้อ ๓๔ ถ้าที่ประชุมมีมติให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา ผู้ตีค้ำเดิมเป็นอันตกไป

ข้อ ๓๕ ผู้ตีค้ำขอให้ปิดอภิปรายและผู้ตีค้ำขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา ห้ามมิให้ผู้ใดเสนอในคราวเดียวกันกับการอภิปรายของตน

ข้อ ๓๖ ผู้ตีค้ำขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา ห้ามมิให้เสนอ

(๑) ในการพิจารณาผู้ตีค้ำที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ

(๒) ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

(๓) ในการพิจารณาเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญหรือ

(๔) ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามข้อ ๑๑๘

ข้อ ๓๗ ผู้ตีค้ำที่คงเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ สมาชิกผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงลายมือชื่อในผู้ตีค้ำที่เสนอ

ข้อ ๓๘ ผู้ตีค้ำที่ไม่คงเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ ให้ผู้รับรองผู้ตีค้ำแสดงการ

รับรองโดยวิधिขั้นขึ้น

ข้อ ๓๙ การถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ประธานสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระแล้ว จะกระทำได้อีกเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ข้อ ๔๐ การถอนคำแปรญัตติจะกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่การแก้ไขเพิ่มเติมคำแปรญัตติจะกระทำได้เฉพาะภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ข้อ ๔๑ การถอนชื่อจากการเป็นผู้รับรองหรือจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอญัตติใด จะกระทำได้เฉพาะก่อนที่ประธานสภาสั่งบรรจุญัตตินั้นเข้าระเบียบวาระ

ข้อ ๔๒ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว ถ้าผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติไม่ชี้แจงในที่ประชุม หรือในกรณีที่ผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุม ไม่มีผู้ชี้แจงแทนในฐานะผู้รับมอบหมาย ญัตติหรือคำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป การมอบหมายให้ชี้แจงแทนต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา

ส่วนที่ ๕

การอภิปราย

ข้อ ๔๓ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน คือ ผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติ แต่ถาผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติ มีหลายคน ให้ประธานอนุญาตให้อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว

กรรมการซึ่งใดสงวนความเห็นหรือผู้รับมอบหมายจากผู้แปรญัตติซึ่งใดสงวนคำแปรญัตติไว้ไนชั้นกรรมการ ให้มีฐานะเสมือนเป็นผู้แปรญัตติด้วย

ข้อ ๔๔ เมื่อผู้มีสิทธิอภิปรายก่อนได้อภิปรายแล้ว การอภิปรายในลำดับต่อไปจะต้องเป็นการอภิปรายสลับกันระหว่างฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุน เว้นแต่ในวาระของฝ่ายใด ไม่มีผู้อภิปราย อีกฝ่ายหนึ่งจึงอภิปรายย้อนได้

การอภิปรายไม่สนับสนุนและไม่ค้าน ยอมกระทำได้โดยไม่ต้องสลับและมีให้นับเป็นวาระอภิปรายของฝ่ายใด

ข้อ ๔๕ ถ้ามีผู้ขออภิปรายหลายคน ประธานจะให้คนใดอภิปรายก็ได้ แต่ให้

คำนึงถึงผู้เสนอ ผู้รับรองและผู้ที่ยังไม่ได้อภิปรายด้วย

ข้อ ๔๖ การอภิปรายต้องอยู่ในประเด็นหรือเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่ ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ขวนขวาย ซ้ำซากหรือซ้ำกับผู้อื่น และห้ามมิให้นำเอกสารใด ๆ มาอ่านในที่ประชุมทั้งโดยไม่จำเป็น

ห้ามมิให้ผู้อภิปรายแสดงกิริยาหรือใช้วาจาอันไม่สุภาพใส่ร้ายหรือเสียดสีบุคคลใด และห้ามมิให้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์หรือออกชื่อสมาชิกหรือบุคคลใดโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๔๗ ถ้าประธานเห็นว่าผู้ใดอภิปรายครั้งใดพอสมควรแล้ว ประธานจะให้ผู้นั้นหยุดอภิปรายก็ได้ แม้มิได้ฝ่าฝืนข้อ ๔๖ ก็ตาม

ข้อ ๔๘ สมาชิกผู้ใดเห็นว่ามีการฝ่าฝืนข้อบังคับ อาจยื่นและยกมือขึ้นเพื่อแสดงการประท้วง ประธานจะคงให้โอกาสผู้นั้นชี้แจง แล้วให้ประธานวินิจฉัยว่าให้มีการฝ่าฝืนข้อบังคับตามขอประท้วงหรือไม่

ให้นำความในวรรคก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่ผู้ถูกอภิปรายพาดพิงถึงเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายแก่ผู้นั้น

ข้อ ๔๙ ผู้อภิปรายอาจถอนคำพูดของตนได้เมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ข้อ ๕๐ การอภิปรายให้เป็นอันยุติ เมื่อ

(๑) ไม่มีผู้ใดอภิปราย

(๒) ที่ประชุมลงมติให้ปิดอภิปราย

(๓) ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษา

ข้อ ๕๑ ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่าได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว จะขอในที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๒ เมื่อการอภิปรายยุติแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดอภิปรายอีก นอกจากกรณีที่ที่ประชุมจะต้องลงมติในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ จึงให้ผู้นั้นมีสิทธิอภิปรายก่อน อภิปรายชี้แจงได้อีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่ที่ประชุมจะลงมติ

ส่วนที่ ๒

การลงมติ

ข้อ ๕๓ ในกรณีที่จะต้องมีมติของสภา ให้ประธานขอให้ที่ประชุมลงมติ

ข้อ ๕๔ ในการลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษา สมาชิกคนหนึ่งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน
หนึ่งคะแนน

ภายใต้บังคับธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรมาตรา ๑๑ กับข้อ ๕๕ และข้อ ๕๖ แห่งข้อบังคับนี้ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

เสียงข้างมากนั้น ในกรณีความเห็นของที่ประชุมมีสองฝ่าย ให้หมายความถึงจำนวน
คะแนนเสียงฝ่ายที่มากกว่า และในกรณีความเห็นของที่ประชุมมีเกินกว่าสองฝ่าย ให้หมาย
ความถึงจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากที่สุด

ถ้าวัดคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด
การออกเสียงชี้ขาดให้กระทำการเป็นการเปิดเผยโดยจะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๕ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำการเป็นการเปิดเผย แต่เมื่อคณะรัฐมนตรี
หรือสมาชิกรวมกันไม่น้อยกว่าสี่ยกคนร้องขอให้กระทำการลับ จึงให้ลงคะแนนลับ
เว้นแต่การออกเสียงชี้ขาดตามข้อ ๕๔

ข้อ ๕๖ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ยกมือขึ้นพร้อมศีรษะ

(๒) ยืนขึ้น

(๓) แฉงพวก พวกเห็นควยให้อยู่ทางขวามือ พวกไม่เห็นควยให้อยู่ทางซ้ายมือ
และพวกไม่ออกเสียงให้อยู่ตรงหน้าของประธาน

(๔) เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษรชื่อให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายตัวตาม
วิธีที่ประธานกำหนด

ภายใต้บังคับข้อ ๑๑๕ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยนั้นให้ใช้วิธีใน (๑)

จะไว้ไว้ใน (๒) (๓) หรือ (๔) ใดต่อเมื่อคณะกรรมการร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอ
ผู้คัดและที่ประชุมอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่ตามข้อ ๖๒

ข้อ ๕๗ การออกเสียงลงคะแนนลับมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ลงเบ็ยคตหนาปรธราน ผูเห็นควยโหลงเบ็ยสนำเงิน ผูไม่เห็นควยโหลง
เบ็ยสนคง ส่วนผูที่ไม่ออกเสียงโหลงเบ็ยสีขาว

(๒) เขียนเครื่องหมายบนแผนกระดาษใสมองที่เงาหน้าทึบดำแล้วนำมาส่ง
คตปรธราน ผูเห็นควยโให้เขียน ✓ (เครื่องหมายถูก) ผูไม่เห็นควยโให้เขียน
✗ (เครื่องหมายผิด) ส่วนผูที่ไม่ออกเสียงโให้เขียน ○ (เครื่องหมายสูญ)

(๓) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) ให้เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษร
ชื่อโให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายตัว

ข้อ ๕๘ ลำดับการลงมตินั้น โให้ลงมติในผู้คตที่สุดท่ายกอนแล้วขอนเป็นลำดับไปหา
ผู้คตคต

ข้อ ๕๙ ปรธรานอาจสั่งโให้แยกประเด็นในเรื่อโ โ เพื่อลงมติได้

ข้อ ๖๐ สมาชิกซึ่งเข้ามาในที่ประชุมระหว่างการออกเสียงลงคะแนน อาจลง
คะแนนรวมกับฝ่ายที่ยังนับคะแนนเสียงไม่เสร็จโในกรณีออกเสียงลงคะแนนเบ็ยคตผย หรือ
อาจลงคะแนนโคกอนปรธรานสั่งโให้นับคะแนนเสียงโในกรณีออกเสียงลงคะแนนลับ

ข้อ ๖๑ เมื่อโให้นับคะแนนเสียงเสร็จแล้ว โให้ปรธานประกาศมติคตที่ประชุมทันที
ถ้าเรื่อโโธรรณญูการปกครองราชอาณาจักรหรือขอมบังคับที่กำหนดโไว้ว่ามติคตของปรธาน
ควยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็โให้ประกาศควยว่าคะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่
กำหนดโไว้หรือไม่

ข้อ ๖๒ ในการนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้าคณะกรรมการหรือสมาชิกผู้ใดเชื่อว่า
มีการนับผิด คณะกรรมการหรือสมาชิกผู้นั้นมีสิทธิเสนอผู้คตโใหม่คะแนนเสียงใหม่

ข้อ ๖๓ ผู้ที่ใดที่ไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานถามที่ประชุมว่ามีผู้เห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยญัตตินั้น

ความในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับแก่ญัตติที่เป็นร่างพระราชบัญญัติหรือเรื่องอื่นใดที่ขอบังคับบัญญัติให้ที่ประชุมวินิจฉัยโดยการออกเสียงลงคะแนน

ส่วนที่ ๗

กรรมวิธีการ

ข้อ ๖๔ สถาปนาตั้งคณะกรรมการเพื่อให้กระทำกิจการหรือพิจารณาส่วนเรื่องใด ๆ อันอยู่ในวงงานของสภา

คณะกรรมการดังกล่าว จะกำหนดให้เป็นคณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการวิสามัญก็ได้

คณะกรรมการสามัญประกอบด้วยบุคคลซึ่งสภาเลือกตั้งจากสมาชิกของสภาเท่านั้น ส่วนคณะกรรมการวิสามัญจะเลือกตั้งจากบุคคลซึ่งไม่เป็นสมาชิกได้เป็นสมาชิกก็ได้

ข้อ ๖๕ ให้สภาตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาขึ้นเจ็ดคณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการสิบเอ็ดคน คือ

- (๑) คณะกรรมการเศรษฐกิจ
- (๒) คณะกรรมการการต่างประเทศ
- (๓) คณะกรรมการการปกครอง
- (๔) คณะกรรมการการทหาร
- (๕) คณะกรรมการการศึกษา การสาธารณสุขและการสาธารณสุขการ
- (๖) คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุม
- (๗) คณะกรรมการพิจารณาเปิดเผยรายงานการประชุมลับ

หากมีความจำเป็น จะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาคณะอื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้

ข้อ ๖๖ ในการเลือกตั้งกรรมการ ให้นำความในข้อ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

แต่ให้สมาชิกและคณะรัฐมนตรี เสนอข้อใดโดยไม่จำกัดจำนวน ในกรณีที่คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอไม่ควรมีผู้รับรอง

ข้อ ๖๗ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า กึ่งจำนวน จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในคณะกรรมการแต่ละคณะ เลือกตั้งประธานและเลขาธิการจากกรรมการ ในคณะนั้น ๆ

ข้อ ๖๘ ในการประชุมคณะกรรมการ ให้นำข้อบังคับนี้เฉพาะที่เกี่ยวกับการ ประชุมของสภามาใช้โดยอนุโลม

ข้อ ๖๙ คณะกรรมการอาจเชิญบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ที่เกี่ยวกับกิจการซึ่งกระทำหรือพิจารณาสอบสวนอยู่ โดยประธานกรรมการ เป็นผู้เชิญ ในนามของคณะกรรมการ

ข้อ ๗๐ สมาชิกและคณะรัฐมนตรีมีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ แต่ ในกรณีประชุมลับ ผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมใดต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุมและ ได้รับอนุญาตจากประธานกรรมการ

ข้อ ๗๑ ภายใต้บังคับข้อ ๗๐ ผู้เสนอผู้คดีและคณะรัฐมนตรีมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็น ในที่ประชุมคณะกรรมการได้ตลอดเรื่อง ส่วนผู้แปรผู้คดีมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็น ได้เฉพาะที่แปรผู้คดีไว้

การชี้แจงแสดงความคิดเห็นตามวรรคก่อน ผู้เสนอผู้คดีหรือผู้แปรผู้คดีอาจมอบหมาย ให้ผู้รับรองผู้คดีหรือคำแปรผู้คดีกระทำแทน ส่วนคณะรัฐมนตรีจะมอบหมายให้บุคคลใด ๆ กระทำแทนก็ได้

การมอบหมายต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานกรรมการ

ข้อ ๗๒ ให้เลขาธิการสภาประกาศกำหนดการประชุมคณะกรรมการไว้

ณ สำนักงานเลขาธิการ และนักเสนอผู้คดีหรือผู้แปรผู้คดีใหม่ชี้แจงประกอบผู้คดีหรือคำแปรผู้คดี

แล้วแต่กรณี หากเรื่องใดจะก่อให้เกิดผลร้ายกับ เป็นกฎหมายหรือเกี่ยวกับการบริหาร ราชการแผ่นดินของแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

ข้อ ๑๓๓ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่มาชี้แจงต่อคณะกรรมการมาธิการตามนัด จนเวลาล่วงไปเกินกว่าสามสัปดาห์ นับแต่เวลาที่คณะกรรมการได้เริ่มพิจารณาคำแปร ญัตติใด ให้ถือว่าคำแปรญัตตินั้นผู้เสนอได้ถอนแล้ว เว้นแต่คณะกรรมการจะพิจารณาเห็น สมควรผ่อนผันให้เป็นพิเศษก่อนเสร็จการพิจารณาเรื่องนั้น

ข้อ ๑๓๔ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่ให้ความช่วยเหลือของคณะกรรมการ ในข้อใด จะสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่อขอความวินิจฉัยของสภาก็ได้

ข้อ ๑๓๕ กรรมการผู้ใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใด จะ สงวนความเห็นของตนในข้อนั้นไว้เพื่อขอความวินิจฉัยของสภาก็ได้

ข้อ ๑๓๖ เมื่อคณะกรรมการได้กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใด ตามที่สภามอบหมายเสร็จแล้ว ให้รายงานต่อสภา และในที่ประชุมสภาคณะกรรมการ มีสิทธิแถลงหรือชี้แจง เกี่ยวกับกิจการที่ได้กระทำหรือเรื่องที่ได้พิจารณาสอบสวนนั้น

ข้อ ๑๓๗ ถ้าคณะกรรมการ เห็นว่าข้อสั่ง เสด็จที่คณะรัฐมนตรีควรรวมหรือควร ปฏิบัติ ก็ให้บันทึกข้อสั่ง เสด็จดังกล่าวไว้ในรายงานของคณะกรรมการ เพื่อให้สภา พิจารณา

ในกรณีที่สภาเห็นชอบกับข้อสั่ง เสด็จของคณะกรรมการให้ประธานสภาแจ้งไปยัง คณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๓๘ กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๑๓๙ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการใดว่างลง ให้ประธาน

กรรมการคณะกรรมการนั้นแจ้งต่อประธานสภาเพื่อขอให้สภาตั้งขอม

ส่วนที่ ๘

การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย

ข้อ ๘๐ ที่ประชุมสภาย่อมเป็นที่เคารพ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดในที่ประชุม โดยขาดการวะหรือก่อกวนความสงบเรียบร้อยของที่ประชุม

ข้อ ๘๑ เมื่อประธานอ่านพระบรมราชโองการหรือกระแสพระราชดำรัสใดผู้ใดอยู่ในที่ประชุมยืนฟังตลอดเวลาที่ประธานอ่าน

ข้อ ๘๒ ภายใต้บังคับข้อ ๘๑ และข้อ ๘๑ เมื่อประธานยื่นขึ้น ใหญ่ที่กำลังพูดอยู่หยุดพูดและนั่งลงทันที และให้ทุกคนสงบฟังประธาน

ข้อ ๘๓ ผู้ใดละเมิดข้อบังคับนี้ ประธานมีอำนาจเตือนห้ามปราม ให้ถอนคำพูดหรือให้กล่าวขอขมาในที่ประชุม ถ้าผู้ละเมิดไม่ปฏิบัติตาม ประธานมีอำนาจสั่งห้ามผู้ใดในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่นั้น หรือสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมครั้งนั้นโดยมีหรือไม่มีกำหนดเวลาก็ได้

เมื่อประธานสั่งใหญ่ละเมิดออกจากที่ประชุม หากผู้เป็นชักชวนประธานเมื่ออำนาจสั่งตำรวจสภาให้นำตัวออกจากสถานที่ประชุมหรือออกไปให้พ้นบริเวณสภา

ข้อ ๘๔ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้

ส่วนที่ ๙

เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๘๕ ถ้าประธานขอปรึกษาหรือสมาชิกเสนอญัตติแห่งการໃးบทบังคับในข้อหนึ่งข้อใดแห่งข้อบังคับนี้เป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณีพิเศษ และที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยโดยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภา ก็ให้แห่งการໃးบทบังคับ เช่นว่านั้นได้ ญัตติดังกล่าวในวาระก่อน ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสิบคน

ข้อ ๘๖ ในกรณีมีปัญหาที่จะต้องตีความข้อบังคับนี้ ให้ที่ประชุมวินิจฉัย และเมื่อที่ประชุมไต่ถามมติวินิจฉัยโดยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาเป็นประการใดแล้ว ก็ให้ถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยนั้น

การขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยตามวรรคก่อน อาจกระทำได้โดยประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรอง ไม่น้อยกว่าสิบคน

ข้อ ๘๗ การขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนี้ต้องเสนอเป็นญัตติโดยมีสมาชิกรับรอง ไม่น้อยกว่าสิบคน

การพิจารณาญัตติดังกล่าวในวรรคก่อน ให้นำบทบังคับว่าด้วยการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๒

การทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๘๘ ในการประชุมสภาทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ ให้ที่ประชุมปรึกษาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการร่างรัฐธรรมนูญเท่านั้น

ข้อ ๘๙ ห้ามมิให้อภิปรายในเรื่องใด เมื่อมีสมาชิกผู้ยังมีอภิปรายในเรื่องนั้นขออภิปรายในเรื่องเดียวกัน

ข้อ ๙๐ ผู้ติและขอปรึกษาทั้งปวงนอกจากผู้ติดังกล่าวในข้อ ๓๓ ให้ที่ประชุมวินิจฉัยโดยการออกเสียงลงคะแนนไม่ว่าจะมีผู้คัดค้านหรือไม่

ข้อ ๙๑ ให้สภาตั้งกรรมาธิการชั้นพิเศษ คือ

(๑) คณะกรรมาธิการฟังความคิดเห็นประชาชน ประกอบด้วยกรรมาธิการสิบสี่คน

(๒) คณะกรรมาธิการระเบียบวาระ ประกอบด้วยกรรมาธิการสิบห้าคน

(๓) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมาธิการสิบห้าคน

(๔) คณะกรรมาธิการตรวจรายงานการประชุม ประกอบด้วยกรรมาธิการเก้าคน

หากมีความจำเป็นจะตั้งคณะกรรมการคณะอื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้

ข้อ ๕๒ ในการเลือกตั้งกรรมการให้นำความในข้อ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม
แต่ให้สมาชิกเสนอชื่อได้โดยไม่จำกัดจำนวน

คณะกรรมการแต่ละคณะ จะมีผู้ซึ่งมิใช่สมาชิกเป็นกรรมการเกินกว่าหนึ่งใน
สามของจำนวนกรรมการทั้งหมดในคณะนั้นมีได้

ข้อ ๕๓ คณะกรรมการพึงความคิดเห็นประชาชน มีหน้าที่รวบรวมพิจารณาความคิดเห็น
ของประชาชน แล้วสรุปเป็นบันทึกเสนอประธานสภาเป็นคราว ๆ

ข้อ ๕๔ เมื่อประธานสภาได้รับบันทึกตามข้อ ๕๓ แล้ว ให้ส่งสำเนาทันทีแก่นัก
สมาชิกและกรรมการ

ข้อ ๕๕ คณะกรรมการระเบียบวาระมีหน้าที่ค้นหาและรวบรวมหลักฐานสำคัญ
อันควรพิจารณาในการร่างรัฐธรรมนูญ แล้วเสนอเป็นหัวข้อระเบียบวาระต่อประธานสภา
เป็นคราว ๆ

ข้อ ๕๖ เมื่อประธานสภาได้รับหัวข้อระเบียบวาระตามข้อ ๕๕ แล้ว ให้บรรจุเข้า
ระเบียบวาระประชุมต่อไป

การจัดระเบียบวาระประชุม นั้น เฉพาะหัวข้อระเบียบวาระประชุมตามข้อ ๕๕ ให้
จัดตามลำดับที่คณะกรรมการระเบียบวาระเสนอ

ข้อ ๕๗ กรรมการระเบียบวาระอาจถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมหัวข้อระเบียบวาระ
ที่ได้เสนอต่อประธานสภาตามข้อ ๕๕ ได้ แต่การถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมภายหลังจากที่ประธาน
สภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ข้อ ๕๘ สมาชิกไม่น้อยกว่าสิบคนมีสิทธิเสนอญัตติร่วมกันขอแก้ไขเพิ่มเติมหลักฐานสำคัญ
อันควรพิจารณาในการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะกรรมการระเบียบวาระเสนอเป็นหัวข้อ
ระเบียบวาระ ญัตติดังกล่าวนี้ไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๕๙ เมื่อสภาได้ลงมติวินิจฉัยหลักฐานสำคัญข้อใดเป็นประการใดแล้ว ให้แจ้ง

คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อ ๑๐๐ คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญ ในการยกร่างรัฐธรรมนูญนั้น เฉพาะหลักการสำคัญให้ถือตามมติของสภา

ข้อ ๑๐๑ เมื่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญโดยกร่างรัฐธรรมนูญ เสร็จแล้ว ให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญนั้นต่อประธานสภา

ข้อ ๑๐๒ เมื่อประธานสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญตามข้อ ๑๐๑ แล้ว ให้เสนอสภาเพื่อพิจารณา

ข้อ ๑๐๓ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ให้กระทำเป็นสามวาระตามลำดับ

ข้อ ๑๐๔ ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญวาระที่ ๑ ให้วินิจฉัยว่า จะรับร่างรัฐธรรมนูญนั้นไว้พิจารณาหรือไม่

ข้อ ๑๐๕ ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่ ๑ ให้รับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณา ให้สภาพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่ ๒

การพิจารณาในวาระที่ ๒ ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งหลักการสำคัญที่สภาได้ลงมติไว้ และเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาดังกล่าวให้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น ประกอบด้วยกรรมการยี่สิบห้าคน ในการเลือกตั้งกรรมการให้มาความในข้อ ๘๒ มาใช้บังคับ

ข้อ ๑๐๖ ในชั้นกรรมการ สมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ ก็ให้เสนอคำแปรญัตติลงหน้า เป็นหนังสือต่อประธานกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่สภารับร่างรัฐธรรมนูญนั้นไว้พิจารณา

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

ข้อ ๑๐๗ เมื่อคณะกรรมการใดพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญนั้นโดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่าแก้ไขหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง

และถ้ามีการแปรญัตติและมติของคณะกรรมการเกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติหรือการสงวนความเห็นของกรรมการ ก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

ข้อ ๑๐๘ เมื่อประธานสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญและรายงานของคณะกรรมการตามข้อ ๑๐๗ แล้ว ให้เสนอสภาเพื่อพิจารณาต่อไป

ข้อ ๑๐๙ ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว นั้น ให้สภาพิจารณาเริ่มตนด้วยข้อร่างรัฐธรรมนูญ คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายโต้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติ หรือที่กรรมการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๑๐ เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๑๐๙ จนจบร่างแล้วให้สภาพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง และในการพิจารณาครั้งนี้ สมาชิกอาจเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำใด แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดมิได้ นอกจากเนื้อความที่เห็นว่ายังขัดแย้งกันอยู่

ข้อ ๑๑๑ เมื่อได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญวาระที่ ๒ เสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาในลำดับสุดท้ายเป็นวาระที่ ๓ ภายในกำหนดเวลาซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสี่วันและไม่เกินกว่าสามสิบวันนับแต่วันเสร็จการพิจารณา วาระที่ ๒

ข้อ ๑๑๒ ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญวาระที่ ๓ การอภิปรายและการลงมติให้จำกัดเฉพาะในประเด็นว่าจะให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญนั้นต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภาหรือไม่

ข้อ ๑๑๓ ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่ ๓ ให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ให้ประธานสภาดำเนินการตามมตินั้นโดยไม่ชักช้า

ข้อ ๑๑๔ ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่ ๑ ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณา ให้

ตั้งคณะกรรมการบริหารร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่

ข้อ ๑๑๕ ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่ ๓ ไม่ให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อสภา
ร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ให้ดำเนินการในการร่างรัฐธรรมนูญตามความในหมวด
นี้ใหม่

ข้อ ๑๑๖ การร่างรัฐธรรมนูญจะอยู่ในระยะใดก็ตาม ก่อนที่จะลงมติในวาระที่ ๓
คณะกรรมการบริหารแต่ละคณะอาจเสนอข้อขอให้สภาพิจารณาและลงมติในเรื่องที่สภายัง
มิได้เคยพิจารณาและลงมติไว้ หรือขอให้สภาพิจารณาทบทวนเรื่องที่ได้เคยพิจารณาและ
ลงมติไว้แล้ว เพื่อลงมติใหม่ได้

หมวด ๓

การทำหน้าที่บัญญัติ

ส่วนที่ ๑

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๑๑๗ ในการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่าง
รัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๑๐ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรนั้น การ
อภิปรายและการลงมติให้จำกัดเฉพาะในประเด็นว่าจะให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้า
ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยได้ประกาศใช้หรือไม่

ข้อ ๑๑๘ การอภิปราย ให้นำความในข้อ ๘๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๑๙ การลงมติว่าจะให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์
ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้หรือไม่ ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนดังกล่าว
ในข้อ ๘๖ (๘)

ส่วนที่ ๒

การพิจารณาพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๒๐ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิก แต่ร่าง

พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายจะเสนอได้แก่โดยคณะรัฐมนตรีตามกฎหมายว่าด้วย
วิธีการงบประมาณและร่างพระราชบัญญัติอื่นเกี่ยวกับทางการเงิน สมาชิกจะเสนอได้ก็ต่อ
เมื่อได้รับความยินยอมของนายกรัฐมนตรี

ข้อ ๑๒๑ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงิน หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติ
ว่าด้วยขอความต่อไปทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง กล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลด
หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือถอนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร การ
จัดสรรหรือรับหรือรักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการกู้เงินหรือการค้ำประกันหรือการใช้
เงินกู้หรือร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเงินตรา

ในกรณีมีปัญหาว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงินหรือไม่
ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ ๑๒๒ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบังคับประกอบร่างพระราช
บัญญัติดังต่อไปนี้

- (๑) หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ
- (๒) เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๒๓ การพิจารณาพระราชบัญญัติ ให้กระทำเป็นสามวาระตามลำดับ

ข้อ ๑๒๔ ในการพิจารณาพระราชบัญญัติวาระที่ ๑ ให้วินิจฉัยว่า จะรับหลักการ
แห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าวในวาระก่อน สภาจะให้คณะกรรมการพิจารณา
หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือปัญหาใด ๆ เสียก่อนก็ได้

ข้อ ๑๒๕ ในการพิจารณาพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ถ้าคณะรัฐมนตรี
ขอรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไปพิจารณาก่อนที่สภาจะลงมติตามข้อ ๑๒๔ ก็ให้รอการพิจารณา
ไว้ก่อน ทั้งนี้สภาจะกำหนดเวลารอการพิจารณาไว้หรือไม่ก็ได้

ข้อ ๑๒๖ ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่ ๑ รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ ให้

สภาพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่ ๒

ข้อ ๑๒๗ เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาในวาระที่ ๒ ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ โดยกรรมาธิการที่สภาแต่งตั้งหรือกรรมาธิการ เติมสภา

ตามปกติให้พิจารณาพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการที่สภาแต่งตั้ง การพิจารณาโดยกรรมาธิการ เติมสภาจะกระทำใดเฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้เพื่อประโยชน์สำคัญของรัฐโดยฉับพลันทันต่อสถานการณ์

ในการพิจารณาพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการ เติมสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมาธิการ เพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ได้

ข้อ ๑๒๘ ในกรณีพิจารณาพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการที่สภาแต่งตั้งนั้น สภาจะให้คณะกรรมาธิการสามัญหรือคณะกรรมาธิการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้

คณะกรรมาธิการแต่ละคณะ ต้องมีจำนวนกรรมาธิการ ไม่น้อยกว่าห้าคน

ข้อ ๑๒๙ เมื่อสภามีมติให้ส่งร่างพระราชบัญญัติให้คณะกรรมาธิการสามัญพิจารณา ถ้าที่ประชุมสภามีมติกำหนดให้คณะกรรมาธิการสามัญคณะใดพิจารณา ให้ประธานสภาพิจารณาตั้งให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปยังคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาซึ่งประธานสภาเห็นสมควรพิจารณาพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๑๓๐ ในกรณีพิจารณาพระราชบัญญัติในชั้นกรรมาธิการที่สภาแต่งตั้ง สมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ได้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานกรรมาธิการภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่สภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาจะใดกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

ข้อ ๑๓๑ การแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายจะกระทำใดโดยลดรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างไรก็ตามหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินสงเคราะห์คนเงินกู

(๒) คอกเบี้ยเงินกู้

(๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในกรณีมีปัญหาารายจ่ายใดมีข้อผูกพันเช่นว่านี้หรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ ๑๓๒ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปโดยอนุโลมตามข้อ ๑๐๗ ข้อ ๑๐๘ และข้อ ๑๐๙

ข้อ ๑๓๓ ในกรณีพิจารณาพระราชบัญญัติโดยกรรมการเต็มสภา สมาชิกทุกคนมีฐานะเป็นกรรมการและประธานของที่ประชุมมีฐานะเป็นประธานกรรมการด้วย

การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภาเป็นทั้งการพิจารณาชั้นกรรมการและการพิจารณาของสภาในวาระที่ ๒ เรียงตามลำดับมาตรการรวมกันไปในตัว

ข้อ ๑๓๔ ในการพิจารณาพระราชบัญญัติวาระที่ ๒ นั้น จะเป็นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติซึ่งคณะกรรมการที่สภาแต่งตั้งให้พิจารณาเสร็จแล้วหรือจะเป็นการพิจารณารวมกันไปในตัวกับการพิจารณาชั้นกรรมการตามข้อ ๑๓๓ ก็ตาม เมื่อได้พิจารณาจนจบร่างแล้วให้ดำเนินการต่อไปโดยอนุโลมตามข้อ ๑๑๒

ข้อ ๑๓๕ เมื่อได้พิจารณาพระราชบัญญัติวาระที่ ๒ เสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาในลำดับสุดท้ายเป็นวาระที่ ๓

ข้อ ๑๓๖ ในการพิจารณาพระราชบัญญัติวาระที่ ๓ ให้ผู้ประชุมลงมติว่าสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมายหรือไม่

การพิจารณาในวาระนี้ไม่มีการอภิปราย

ข้อ ๑๓๗ ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่ ๑ ไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติใด ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่ ๓ ว่าไม่สมควรประกาศร่างพระราชบัญญัติใช้เป็นกฎหมายก็ตีร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป และห้ามมิให้ผู้ใดเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ผิดหลักการอย่างเดียวกันอีก เว้นแต่ประธานสภาจะอนุญาตในเมื่อเห็นวามเหตุการสมควรเปลี่ยนแปลงไป

ขอ ๑๓๘ การร่างพระราชบัญญัติที่ตกไปตามมาตรา ๑๓๖ เป็นร่างพระราชบัญญัติ
อนุมัติพระราชกำหนด ก็ให้สภาตั้งคณะกรรมการไปยกร่างพระราชบัญญัติไม่อนุมัติพระ-
ราชกำหนดนั้นโดยมิชักช้า

เมื่อคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติไม่อนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าวในวาระ
ก่อนเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นและลงมติในวาระที่ ๑ ว่าจะรับร่าง
พระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่แทนการลงมติตามขอ ๑๓๘ ว่าจะรับหลักการแห่งร่าง
พระราชบัญญัตินั้นหรือไม่

ในกรณีมีมติรับไว้พิจารณา ก็ให้สภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นในวาระที่ ๒
และวาระที่ ๓ ท่อไปโดยลำดับ

หมวด ๔

บทเฉพาะกาล

ขอ ๑๓๙ ขอบังคับในกระตบกระทั่งการใดที่กระทำเสร็จไปแล้วก่อนในขอบังคับนี้
ส่วนการใดที่ยังกระทำค้างอยู่ให้ดำเนินการต่อไปตามขอบังคับที่ใช้อยู่ก่อนวันในขอบังคับนี้

ขอ ๑๔๐ ให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่เลขาธิการสภาการรัฐธรรมนูญ
และให้เจ้าหน้าที่อื่นของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ของสภา
การรัฐธรรมนูญ

ประกาศ ณ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๔

พลเอก ส. สฤษดิ์สารภณกร
ประธานสภาการรัฐธรรมนูญ

๒๐๓

ข้อบังคับ

การประชุมปรึกษาของวุฒิสภา

พ.ศ. ๒๕๑๒

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๓๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
วุฒิสภาตั้งข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๑๒"

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ประธานวุฒิสภาจัดการตามข้อบังคับนี้ และมีอำนาจวางระเบียบเพื่อ
ปฏิบัติการตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑

การเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภา

ข้อ ๔ ในการเลือกประธานสภา สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อสมาชิกใดหนึ่งชื่อ
การเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน

ถ้ามีการเสนอชื่อผู้ใดเพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อ
หลายชื่อ ก็ให้ลงคะแนนเลือกโดยการเขียนชื่อบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้
ใส่ลงในภาชนะที่จัดไว้เพื่อการนั้น ในการออกเสียงลงคะแนนให้เรียกชื่อสมาชิกตาม
ลำดับอักษรชื่อให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายตัว ในการตรวจนับคะแนนให้ประธานของ
ที่ประชุมเชิญสมาชิกห้าคนเป็นผู้ตรวจนับ ผู้ใดคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้าได้
คะแนนสูงสุดเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงชี้ขาด

ให้ประธานประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกต่อที่ประชุม

ข้อ ๕ ในการเลือกรองประธานสภา ให้นำข้อ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่สภามีมติให้มีรองประธานสภาสองคน ให้เลือกรองประธานสภาคนหนึ่ง
หนึ่งก่อน แล้วจึงเลือกรองประธานสภาคนที่สอง

ข้อ ๖ เมื่อได้เลือกประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการรัฐสภา
แจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล

เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งประธานและรองประธานแล้ว ให้
เลขาธิการรัฐสภาส่งสำเนาประกาศพระบรมราชโองการไปยังสภาผู้แทนเพื่อทราบด้วย

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธานและรองประธานวุฒิสภา

และเลขาธิการรัฐสภา

ข้อ ๗ ประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา
- (๒) เป็นประธานของที่ประชุมสภา
- (๓) รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของสภา
- (๔) เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก
- (๕) อำนาจและหน้าที่ตามที่มิบัญญัติไว้ หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อ
อื่นแห่งข้อบังคับนี้

ข้อ ๘ รองประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการทั่วไป
เมื่อประธานสภาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนหนึ่ง
เป็นผู้ทำการแทนประธานสภา แต่ถรรองประธานสภาคนหนึ่งก็ไม่สามารถปฏิบัติ
หน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนที่สองทำการแทนประธานสภา

ข้อ ๙ เลขาธิการรัฐสภา มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) นัดประชุมสภาและคณะกรรมการ
- (๒) เชิญสมาชิกผู้เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมสภาและที่ประชุม

คณะกรรมการเข้าปฏิบัติหน้าที่

- (๓) ช่วยประธานในการควบคุมการนับคะแนนเสียง
- (๔) ควบคุมการทำรายงานการประชุมทั้งปวง
- (๕) ยืนยันมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (๖) รักษาสรุพออกสารของสภา
- (๗) ควบคุมให้การเป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้
- (๘) ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในข้ออื่นแห่งข้อบังคับนี้
- (๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่ประธานสภามอบหมาย

หมวด ๓

การประชุมสภา

ข้อ ๑๐ การประชุมสภาย่อมเป็นการเปิดเผย แต่ในการประชุมลับผู้ที่จะอยู่ในที่ประชุมหรือ ณ ที่ใดในระยะที่จะฟังการประชุมได้ก็แต่เฉพาะสมาชิก รัฐมนตรี และผู้ที่ได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุม

ข้อ ๑๑ ภายใต้อันนี้มาตรา ๑๐๘ ของรัฐธรรมนูญ ให้มีการประชุมครั้งแรกภายในสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมสามัญหรือวิสามัญของรัฐสภา

การประชุมครั้งต่อไปให้เป็นไปตามกำหนดที่สภาลงมติไว้ แต่ประธานสภาจะสั่งงดการประชุมครั้งใดก็ได้ เมื่อเห็นว่าไม่มีเรื่องที่สมควรจะบรรจุเข้าระเบียบวาระประชุมในกรณีที่ประธานสภาเห็นสมควรเรียกประชุมเป็นพิเศษก็ได้ เรียกประชุมได้

ข้อ ๑๒ การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เมื่อใดบอกนัดในที่ประชุมแล้วจึงให้ทำหนังสือนัดเฉพาะสมาชิกที่ไม่ได้มาประชุม

การนัดประชุม ให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน แต่ประธานสภาจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๓ ให้ส่งระเบียบวาระประชุมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับหนังสือนัด

ประชุม แต่ประธานสภาจะให้ส่งเพิ่มเติมอีกในเวลาใดก็ได้ตามที่เห็นว่าจำเป็นหรือสมควร

ข้อ ๑๔ ให้จัดระเบียบวาระประชุมตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๒) รับรองรายงานการประชุม
- (๓) กระทู้ถาม
- (๔) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (๕) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๖) เรื่องที่เสนอใหม่
- (๗) เรื่องอื่น ๆ

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วน จะจัดไว้ในลำดับของระเบียบวาระประชุมก็ได้

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอให้จัดเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระประชุม ก็ให้จัดตามที่คณะรัฐมนตรีขอนั้น

ข้อ ๑๕ ให้มีสมุดวางไว้สำหรับสมาชิกผู้มาประชุมลงชื่อก่อนเข้าประชุมทุกครั้ง และเมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกเข้านั่งตามที่นั่งจัดไว้

เมื่อประธานขึ้นบัลลังก์ ให้ผู้อยู่ในที่ประชุมยืนขึ้นจนกว่าประธานจะได้นั่งลง

ข้อ ๑๖ ถ้าพนักกำหนดประชุมไปครึ่งชั่วโมงแล้ว สมาชิกมายังไม่ครบองค์ประชุม ประธานจะสั่งให้เลื่อนการประชุมไปก็ได้

ข้อ ๑๗ เมื่อไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ประธานของที่ประชุม ให้สมาชิกผู้ที่มีอายุสูงสุดซึ่งมาประชุมเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาตามข้อ ๔ และข้อ ๕ หรือเพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานเฉพาะคราวสำหรับการประชุมครั้งนั้นในกรณีที่ที่ประชุมจะต้องประชุมปรึกษาเรื่องอื่น

ในการเลือกประธานเฉพาะคราว ให้นำข้อ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม
เว้นแต่การลงคะแนนให้กระทำเป็นการเปิดเผยตามข้อ ๖๐

ข้อ ๑๘ ในการประชุมสภา ให้ที่ประชุมพิจารณาเฉพาะเรื่องที่มีอยู่ใน
ระเบียบวาระ และต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับระเบียบวาระที่จัดไว้ ทั้งนี้
เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๙ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวถ้อยคำต่อที่ประชุมก็ให้ยกมือขึ้นพันศีรษะ เมื่อ
ประธานอนุญาตแล้วจึงกล่าวได้ ในการกล่าวนั้น ต้องยืน ณ ที่ซึ่งจัดไว้และต้องเป็น
คำกล่าวกับประธาน

ข้อ ๒๐ ถ้ารัฐมนตรีขอแถลงหรือชี้แจง เรื่องใดต่อที่ประชุมก็ให้ประธานอนุญาต
สมาชิกอาจซักถามเพื่อความกระจ่างแจ้งในเรื่องที่แถลงหรือชี้แจงนั้น แต่รัฐมนตรี
จะไม่ตอบก็ได้เมื่อเห็นว่าข้อที่ซักถามนั้นยังไม่ควรเปิดเผย

ข้อ ๒๑ ประธานมีอำนาจสั่งพักการประชุม เลื่อนการประชุมหรือเลิกการประชุม
ได้ ตามที่เห็นสมควร

ถ้าประธานลงจากมัตลังก์โดยมิได้สั่งอย่างใด ให้เลิกการประชุม

ข้อ ๒๒ รายงานการประชุมสภา เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบแล้วก่อนที่จะเสนอ
ให้สภารับรอง ให้ทำสำเนาวางไว้ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้สมาชิกตรวจดูได้

สมาชิกมีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมรายงานการประชุมดังกล่าวให้ตรงตามที่เป็นจริง
โดยยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการไม่ยอมแก้ไขเพิ่มเติม
ให้ตามที่ขอ สมาชิกผู้นั้นมีสิทธิที่จะยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อขอให้สภาวินิจฉัย

ข้อ ๒๓ รายงานการประชุมสภาครั้งใด เมื่อได้วางสำเนาไว้เพื่อให้สมาชิก
ตรวจดูแล้ว ถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังโดยคณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติมเอง
หรือโดยสมาชิกขอให้แก้ไขเพิ่มเติมก็ตาม ในคราวที่สภาพิจารณารายงานการประชุม
นั้น คณะกรรมการจะต้องแถลงต่อที่ประชุมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว

ข้อ ๒๔ เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมครั้งใดแล้ว ให้ประธานสภา
ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๒๕ สภาอาจมีมติมิให้จกรายงานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมดหรือเพียงบาง
ส่วนก็ได้ แต่ให้มีบันทึกพฤติการณ์ไว้

ข้อ ๒๖ การเปิดเผยรายงานการประชุมลับ ให้เป็นไปตามมติของสภา

ข้อ ๒๗ สภาอาจมีมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์
สำคัญของแผ่นดิน ที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการประชุม

ข้อ ๒๘ ให้เลขาธิการรัฐสภาจัดพิมพ์รายงานการประชุมสภา ทั้งนี้ นอกจาก
รายงานการประชุมลับที่มีได้มีมติของสภาให้เปิดเผย และข้อความที่ห้ามโฆษณา

หมวด ๔

ญัตติ

ข้อ ๒๙ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานสภา และต้องมี
สมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสองคน ทั้งนี้ เว้นแต่ข้อบังคับนี้จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๐ ญัตติตามมาตรา ๑๒๗ มาตรา ๑๒๘ และมาตรา ๑๒๙ ของรัฐธรรมนูญ
และญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๓๑ ญัตติที่จะก่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นกฎหมายต้องเสนอเป็นร่างพระราช
บัญญัติ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสิบห้าคน

ข้อ ๓๒ ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือ

(๑) ขอให้ปรึกษาเป็นเรื่องด่วน

(๒) ขอให้เปลี่ยนแปลงระเบียบวาระประชุม

(๓) ขอให้ลงมติตามข้อ ๒๕ หรือข้อ ๒๗

(๔) ญัตติคังกล่าวในข้อ ๓๓ หรือข้อ ๑๓๖

(๕) ญัตติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๓ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษานิติบัญญัติโดยผู้ห้ามมิให้เสนอญัตติอื่นนอกจากญัตติต่อไปนี้

- (๑) ขอแปรญัตติเฉพาะในเรื่องที่มีใช้กฎหมาย
- (๒) ขอให้รวมระเบียบวาระประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน ท่านองเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อพิจารณาพร้อมกัน
- (๓) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณา หรือขอให้บุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น
- (๔) ขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ
- (๕) ขอให้เลื่อนการปรึกษา
- (๖) ขอให้ปิดอภิปราย
- (๗) ขอให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายทั่วไป
- (๘) ขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา

ข้อ ๓๔ ญัตติตามข้อ ๓๓ (๖) (๗) และ (๘) ห้ามมิให้ผู้ใดเสนอในคราวเดียวกันกับการอภิปรายของตน

ข้อ ๓๕ ญัตติตามข้อ ๓๓ (๘) ห้ามมิให้เสนอ

- (๑) ในการพิจารณาญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ
- (๒) ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
- (๓) ในการเปิดอภิปรายทั่วไป

ข้อ ๓๖ ในกรณีของที่ประชุมลงมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายทั่วไป หรือให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา ญัตติเดิมเป็นอันตกไป

ข้อ ๓๗ ญัตติที่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ สมาชิกผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงลายมือชื่อในญัตติที่เสนอ

ข้อ ๓๘ ญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ ให้ผู้รับรองญัตติแสดงการรับรอง

โดยวิธีอื่นขึ้น

ข้อ ๓๙ การแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ประธานสภาตั้งบรรจุเข้าระเบียบวาระแล้ว จะกระทำได้อีกเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ผู้เสนอญัตติอาจถอนญัตติของตนได้ก่อนถึงวันนัดประชุมพิจารณาญัตตินั้น แต่ถ้าถึง วันนัดประชุมแล้วจะถอนได้อีกเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ข้อ ๔๐ การถอนคำแปรญัตติจะกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่การแก้ไขเพิ่มเติมคำ แปรญัตติจะกระทำได้เฉพาะภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ข้อ ๔๑ การถอนชื่อจากการเป็นผู้รับรอง หรือจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอญัตติใด จะกระทำได้เฉพาะก่อนที่ประธานสภาตั้งบรรจุญัตตินั้นเข้าระเบียบวาระ

ข้อ ๔๒ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว ถ้าผู้เสนอหรือ ผู้แปรญัตติไม่ชี้แจงในที่ประชุมหรือในกรณีที่ผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุม โดยไม่ มีผู้ชี้แจงแทนในฐานะผู้รับมอบหมาย ญัตติหรือคำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป

การมอบหมายให้ชี้แจงแทนต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา

ข้อ ๔๓ ญัตติซึ่งสมาชิกเสนอขอให้ตีความรัฐธรรมนูญ หรือขอให้เลิกมติให้ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางคณะรัฐมนตรี ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ยี่สิบห้าคน

ข้อ ๔๔ ญัตติใดตกไปแล้ว ห้ามมิให้นำญัตติซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันขึ้นเสนออีก ในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่ประธานสภาจะอนุญาตในเมื่อพิจารณาเห็นว่าพฤติการณ์ ได้เปลี่ยนแปลงไป

หมวด ๕

การอภิปราย

ข้อ ๔๕ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน คือ ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ แต่ถ้าผู้เสนอญัตติ หรือผู้แปรญัตติมีหลายคน ให้ประธานสภาให้อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว

กรรมาธิการซึ่งได้ส่งวนความเห็น กรรมาธิการผู้รับมอบหมายจากกรรมาธิการ
ซึ่งได้ส่งวนความเห็น หรือผู้รับมอบหมายจากผู้แปรญัตติซึ่งได้ส่งวนคำแปรญัตติไว้ในชั้น
กรรมาธิการ ให้มีฐานะเสมือนเป็นผู้แปรญัตติด้วย

ข้อ ๔๖ เมื่อผู้อภิปรายก่อนได้อภิปรายแล้ว การอภิปรายในลำดับต่อไปจะต้อง
เป็นการอภิปรายสลับกันระหว่างฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุน เว้นแต่ในวาระของฝ่ายใด
ไม่มีผู้อภิปราย อีกฝ่ายหนึ่งจึงอภิปรายซ้อนได้

การอภิปรายไม่สนับสนุนและไม่ค้าน ย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องสลับ และมีที่
นับเป็นวาระอภิปรายของฝ่ายใด

ข้อ ๔๗ ถ้ามีผู้ขออภิปรายหลายคน ประธานจะให้คนใดอภิปรายก็ได้ แต่ให้คำนึง
ถึงผู้เสนอญัตติ ผู้แปรญัตติ ผู้รับรองญัตติหรือคำแปรญัตติ และผู้ที่ยังไม่ได้อภิปรายด้วย

ข้อ ๔๘ การอภิปรายต้องอยู่ในประเด็นหรือเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่
ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ วนเวียน ซ้ำซาก หรือซ้ำกับผู้อื่น และห้ามมิให้นำเอกสารใด ๆ มา
อ่านให้ที่ประชุมฟังโดยไม่จำเป็น

ห้ามมิให้ผู้อภิปรายแสดงกิริยาหรือใช้วาจาอันไม่สุภาพใส่ร้ายหรือเสียดสีบุคคลใด
และห้ามมิให้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์หรือออกชื่อสมาชิกหรือบุคคลใดโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๔๙ ถ้าประธานเห็นว่าผู้ใดได้อภิปรายพอสมควรแล้ว ประธานจะให้ผู้นั้น
หยุดอภิปรายก็ได้ แม้จะมีไต่ถามข้อ ๔๘ ก็ตาม

ข้อ ๕๐ สมาชิกผู้ใดเห็นว่ามีการฝ่าฝืนข้อบังคับ อาจยืนและยกมือขึ้นพันศีรษะ
เพื่อแสดงการประท้วง ประธานจะต้องให้โอกาสผู้นั้นชี้แจง แล้วให้ประธานวินิจฉัยว่า
ได้มีการฝ่าฝืนข้อบังคับตามที่ประท้วงนั้นหรือไม่ คำวินิจฉัยของประธานดังกล่าว ให้เป็น
อันเด็ดขาด

ให้นำวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่ผู้ถูกอภิปรายพาดพิงถึง เรื่องส่วนตัว หรือ
เรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายแก่ผู้นั้น

ข้อ ๕๑ ผู้อภิปรายอาจถอนคำพูดของตนได้เมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม แต่ในกรณีที่มีการประท้วงตามข้อ ๕๐ ให้ประธานวินิจฉัยเสียก่อนว่า ได้มีการฝ่าฝืน ข้อบังคับตามที่ประท้วงนั้นหรือไม่

ข้อ ๕๒ การอภิปรายเป็นอันยุติ เมื่อ

- (๑) ไม่มีผู้ใดอภิปราย
- (๒) ที่ประชุมลงมติให้ปิดอภิปราย
- (๓) ที่ประชุมลงมติให้ผ่านระเบียบวาระ เปิดอภิปรายทั่วไป
- (๔) ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอื่นขึ้นพิจารณา

ข้อ ๕๓ ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่า ได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว จะขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๔ เมื่อการอภิปรายได้ยุติแล้วห้ามมิให้ผู้ใดอภิปรายอีก นอกจากในกรณีที่ที่ประชุมจะต้องลงมติในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ จึงให้ผู้ซึ่งได้อภิปรายก่อนมีสิทธิอภิปรายสรุปความที่ได้อภิปรายกันมาแล้วใดก่อนที่ที่ประชุมจะลงมติ

ข้อ ๕๕ ประธานอาจอนุญาตให้รัฐมนตรีมอบหมายให้บุคคลใด ๆ อภิปรายแทน ไม่ว่าการอภิปรายนั้นจะเป็นการแถลงข้อที่ประชุม การตอบข้อซักถามของสมาชิก หรือการกล่าวอย่างอื่น

ข้อ ๕๖ ไม่ว่าในขณะใดถ้าประธานให้สัญญาณด้วยการเคาะค้อนหรือยื่นขึ้น ให้ผู้ที่กำลังพูดอยู่หยุดพูดและนั่งลงทันที และให้ทุกคนนั่งฟังประธาน เว้นแต่ในการอ่านพระบรมราชโองการหรือกระแสพระราชดำรัส ให้ผู้อยู่ในที่ประชุมยืนฟังตลอดเวลาที่ประธานอ่าน

หมวด ๖

การลงมติ

ข้อ ๕๗ ในกรณีที่จะต้องมีมติของสภา ให้ประธานขอให้ที่ประชุมลงมติ

ข้อ ๕๔ เสียงข้างมากตามมาตรา ๑๐๔ ของรัฐธรรมนูญนั้น ในกรณีความเห็น
ของที่ประชุมมีสองฝ่าย ให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากกว่า และในกรณีความ
เห็นของที่ประชุมมีเกินกว่าสองฝ่าย ให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากที่สุด

การออกเสียงชี้ขาดของประธาน ให้กระทำเป็นการเปิดเผยโดยจะให้เหตุผล
หรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๕ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำเป็นการเปิดเผย แต่เมื่อคณะรัฐมนตรี
หรือสมาชิกรวมกันไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคนร้องขอให้กระทำเป็นการลับ จึงให้ลงคะแนนลับ
เว้นแต่การออกเสียงชี้ขาดตามข้อ ๕๔ วรรคสอง

ข้อ ๖๐ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ยกมือขึ้นพร้อมศีรษะ

(๒) ยืนขึ้น

(๓) แฉกพวก พวกเขาเห็นด้วยให้อยู่ทางขวามือ พวกเขาไม่เห็นด้วยให้อยู่ทางซ้าย
มือ และพวกเขาไม่ออกเสียงให้อยู่ตรงหน้าของประธาน

(๔) เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษรชื่อให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายตัวตาม
วิธีที่ประธานกำหนด

(๕) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖๔ (๖) ของรัฐธรรมนูญ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย
นั้น ให้ใช้วิธีตาม (๑) จะใช้วิธีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ได้เมื่อคณะรัฐมนตรี
ร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติและที่ประชุมอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่
ตามข้อ ๖๖

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) นั้น ให้ยกมือหรือยืนอยู่ แล้วแต่กรณี
จนกว่าเจ้าหน้าที่นับคะแนนเสียงซึ่งยืนขึ้นนับคะแนนเสียงนั้นจะได้นั่งลง

ข้อ ๖๑ การออกเสียงลงคะแนนลับมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ผู้เห็นควยไหลง เบี้ยสีน้ำเงิน ผู้ไม่เห็นควยไหลง เบี้ยสีแดง ส่วนผู้ไม่ออกเสียงไหลง เบี้ยสีขาว

(๒) เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ ผู้เห็นควยไหลง เขียนเครื่องหมาย ผู้ไม่เห็นควยไหลง เขียนเครื่องหมาย ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย

(๓) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การที่จะให้ออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) ให้เป็นอำนาจของประธานที่จะพิจารณาตามที่เห็นสมควร และให้หน้าข้อ ๔ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๖๒ ลำดับการลงมตินั้น ไหลงมติในญัตติสุดท้ายก่อน แล้วย้อนเป็นลำดับไปหาญัตติต้น แต่มีให้ถือว่า ความผิดพลาดในการเรียงลำดับดังกล่าวมานี้เป็นเหตุให้มติที่ได้ลงคะแนนและนับคะแนนเสร็จแล้ว เป็นอันเสียไป

ข้อ ๖๓ ประธานมีอำนาจสั่งให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ

ข้อ ๖๔ สมาชิกซึ่งเข้ามาในที่ประชุมระหว่างการออกเสียงลงคะแนน ในกรณีออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย อาจลงคะแนนทางฝ่ายที่ยังนับคะแนนเสียงไม่เสร็จ หรือในกรณีออกเสียงลงคะแนนลับ อาจลงคะแนนใดก่อนประธานสั่งให้นับคะแนนเสียง

ข้อ ๖๕ เมื่อได้นับคะแนนเสียงเสร็จแล้ว ให้ประธานประกาศมติต่อที่ประชุมทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับนี้กำหนดไว้ว่า มติจะต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็ให้ประกาศด้วยว่า คะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่กำหนดไว้นั้นหรือไม่

ข้อ ๖๖ ในการนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้าคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกร่วมกันไม่น้อยกว่าสิบห้าคนร้องขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่ ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่

การนับคะแนนเสียงใหม่ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง เว้นแต่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับจะได้อำนาจหรือวิธีลงคะแนนไว้ โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น หรือการลงคะแนนที่ถูกหักล้าง

นั้นเป็นการลงคะแนนลับ ให้เปลี่ยนวิธีลงคะแนนเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๖๐ ซึ่งอยู่ใน
ลำดับถัดจากวิธีที่ถูกหักท้วงว่ามีการนับผิดนั้น แต่ถ้าวิธีที่ถูกหักท้วงว่ามีการนับผิดนั้นเป็น
วิธีดังกล่าวในข้อ ๖๐ (๕) ก็ให้เปลี่ยนเป็นวิธีใด ๆ ตามที่ประธานเห็นสมควร

ข้อ ๖๗ ผู้ตีสิดไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานถามที่ประชุมว่า มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น
หรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่นให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยญัตตินั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ผู้ตีสื่อให้ตีความรัฐธรรมนูญ ผู้ตีสื่อที่เป็น
ร่างพระราชบัญญัติ หรือเรื่องอื่นใดที่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับนี้กำหนดให้ที่ประชุมวินิจฉัย
โดยการออกเสียงลงคะแนน

หมวด ๗

กรรมาธิการ

ข้อ ๖๘ ให้สภาตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาขึ้นเจ็ดคณะ แต่ละคณะ
ประกอบด้วยกรรมาธิการสิบเอ็ดคน คือ

- (๑) คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ
- (๒) คณะกรรมาธิการการทหาร
- (๓) คณะกรรมาธิการการปกครอง
- (๔) คณะกรรมาธิการการศึกษา การสาธารณสุขและการสาธารณสุขการ
- (๕) คณะกรรมาธิการการเศรษฐกิจ
- (๖) คณะกรรมาธิการตรวจรายงานการประชุม
- (๗) คณะกรรมาธิการเปิดเผยรายงานการประชุมลับ

หากมีความจำเป็น จะตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาคณะอื่นเพิ่มขึ้นอีก
เมื่อใดก็ได้

ข้อ ๖๙ ในการเลือกกรรมาธิการ ให้นำข้อ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ใน
การเสนอชื่อนั้น คณะรัฐมนตรีและสมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อได้โดยไม่จำกัดจำนวน

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๙๐ ในการประชุมคณะกรรมการ ให้นำข้อบังคับนี้เฉพาะที่เกี่ยวกับการประชุมของสภามาใช้โดยอนุโลม

ให้คณะกรรมการแต่ละคณะ เลือกตั้งประธานจากกรรมการในคณะนั้น ๆ

คณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรรมการในคณะของตนเป็นเจ้าของเรื่อง มีหน้าที่ศึกษาเรื่องที่กำลังพิจารณาอยู่ ทำบันทึกของคณะกรรมการตลอดจนชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมาย

ข้อ ๙๑ ให้เลขาธิการรัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ซึ่งเลขาธิการรัฐสภามอบหมายเป็นเลขานุการคณะกรรมการ

เลขานุการคณะกรรมการ แม้จะไม่ใช่กรรมการก็มีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการ เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนและกิจการในหน้าที่ของตน

ข้อ ๙๒ เมื่อสภามีมติให้ส่งญัตติหรือเรื่องใดให้คณะกรรมการสามัญพิจารณา โดยมีใ้กำหนดให้คณะกรรมการสามัญคณะใดพิจารณา ให้ประธานพิจารณาสั่งให้ส่งญัตติหรือเรื่องนั้นไปยังคณะกรรมการสามัญประจำสภาซึ่งประธานเห็นสมควร

ข้อ ๙๓ การเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการที่คณะกรรมการกระทำ หรือเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาอยู่ ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อประธานกรรมการหรือกรรมการคนใดคนหนึ่ง

ข้อ ๙๔ สมาชิก รัฐมนตรีและผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีมอบหมาย มีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ แต่ในกรณีประชุมลับ ผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมใดต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุมและได้รับอนุญาตจากประธานกรรมการ

ข้อ ๙๕ ภายใ้บังคับข้อ ๙๔ ผู้เสนอญัตติ รัฐมนตรี และผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีมอบหมาย มีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมกรรมการใดตลอดเรื่อง ส่วนผู้แปรญัตติมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นได้เฉพาะที่แปรญัตติไว้

การชี้แจงแสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้ผู้รับรองญัตติหรือคำแปรญัตติกระทำแทน

ข้อ ๗๖ ให้เลขาธิการรัฐสภาประกาศกำหนดการประชุมคณะกรรมการวินิจฉัย สำนักงานเลขาธิการ และนักผู้เสนอญัตติ หรือผู้แปรญัตติให้มาชี้แจงประกอบญัตติหรือคำแปรญัตติ แล้วแต่กรณี หากเรื่องใดจะก่อให้เกิดผลข้างเคียงเป็นกฎหมายหรือเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ต้องแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

ข้อ ๗๗ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่มาชี้แจงต่อคณะกรรมการตามนัดจนเวลาล่วงไปเกินกว่าสามสิบนาทีนับแต่เวลาที่คณะกรรมการได้เริ่มพิจารณาคำแปรญัตติใดให้ถือว่า คำแปรญัตตินั้นผู้เสนอได้ถอนแล้ว เว้นแต่คณะกรรมการจะพิจารณาเห็นสมควรผ่อนผันให้เป็นกรณีพิเศษก่อนเสร็จการพิจารณาเรื่องนั้น

ข้อ ๗๘ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใด จะสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๗๙ กรรมการผู้ใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใดจะสงวนความเห็นของตนในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๘๐ เมื่อคณะกรรมการได้กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใดตามที่สภามอบหมายเสร็จแล้ว ให้รายงานต่อสภา

ในที่ประชุมสภา คณะกรรมการมีสิทธิแถลงหรือชี้แจงเกี่ยวกับกิจการที่ได้กระทำหรือเรื่องที่ได้พิจารณาสอบสวน ซึ่งเพื่อการนั้นคณะกรรมการจะมอบหมายให้บุคคลใด ๆ แถลงหรือชี้แจงแทนก็ได้

ข้อ ๘๑ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า มีข้อสังเกตที่คณะรัฐมนตรีควรทราบหรือควรปฏิบัติ ก็ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวไว้ในรายงานของคณะกรรมการเพื่อให้สภาพิจารณา

ในกรณีที่สภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการให้ประธานสภาแจ้ง

ไปยังคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๘๒ ถ้ามีมติของสภาให้คณะกรรมการใดกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด และคณะกรรมการนั้นกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนจะไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานกรรมการต้องรายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้าอยู่ในระหว่างสมัยประชุมให้ประธานสภาเรียกเสนอข้อที่ประชุมและที่ประชุมอาจลงมติให้ขยายเวลาที่ใดที่กำหนดไว้ หรือให้ตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม หรือให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควร แต่ถ้านอกสมัยประชุมและคณะกรรมการมีอำนาจประชุมได้ตามข้อ ๘๓ ก็ให้ประธานสภามีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ได้ตามที่พิจารณาเห็นสมควรแล้วแจ้งให้สภาทราบภายหลัง ทั้งนี้ ภายใต้งบข้อ ๑๒๒

ข้อ ๘๓ ห้ามมิให้คณะกรรมการใดดำเนินการของสภานอกสมัยประชุมเว้นแต่

(๑) ประธานสภาได้ร้องขอและสภาเห็นสมควรให้คณะกรรมการนั้นดำเนินการนอกสมัยประชุมได้

(๒) หลังจากปิดสมัยประชุมแล้ว ประธานสภาพิจารณาเห็นเป็นการจำเป็นหรือสมควรเพื่อประโยชน์แห่งกิจการของสภา และได้ขอให้คณะกรรมการนั้นดำเนินการนอกสมัยประชุม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ประธานแจ้งให้สภาทราบภายหลัง

ข้อ ๘๔ กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ถึงคราวที่มีการเปลี่ยนสมาชิกกึ่งหนึ่ง

(๔) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม

(๕) ขาดการประชุมสามครั้งติดต่อกัน

(๖) สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๘๕ กรรมการผู้ใดมีความจำเป็นไม่อาจมาประชุมตามกำหนดได้ให้แจ้งเป็นหนังสือต่อเลขาธิการรัฐสภาเพื่อทราบ การแจ้งโดยปกติให้แจ้งก่อนกำหนดการประชุม กรรมการไม่มาประชุมตามกำหนดโดยมิได้แจ้งให้เลขาธิการรัฐสภาทราบให้ถือว่าขาดประชุม

ความในสองวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับในกรณีที่กรรมการไม่มาประชุม เนื่องจากการปฏิบัติกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับสภา

ข้อ ๘๖ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการใดว่างลง ให้ประธานกรรมการคณะนั้นแจ้งต่อประธานสภาเพื่อขอให้สภาตั้งซ่อม

หมวด ๘

กระทู้ถาม

ข้อ ๘๗ การตั้งกระทู้ถาม ให้เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา โดยมีข้อความเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบาย และให้ระบุด้วยว่า จะให้ตอบทางหนังสือราชกิจจานุเบกษา หรือจะให้ตอบในที่ประชุมสภา

การอ้างข้อเท็จจริงใด ๆ ประกอบกระทู้ถาม ข้อเท็จจริงนั้นต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ตั้งกระทู้ถามรับรองว่าถูกต้อง แม้จะมีได้ยืนยันรับรองไว้ในกระทู้ถามก็ตาม และถ้าจำเป็นจะต้องมีคำชี้แจงประกอบ ก็ให้ระบุไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก

กระทู้ถาม ข้อเท็จจริงที่อ้าง ตลอดจนคำชี้แจงประกอบต้องไม่พุ่มเพื่อชวนเวียนซ้ำซาก

ข้อ ๘๘ กระทู้ถามแต่ละกระทู้หนึ่ง ให้ตั้งถามและซักถามได้แต่เพียงคนเดียว

ข้อ ๘๙ กระทู้ถามต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นเชิงประชด เสียดสีหรือแกล้งใส่ร้าย

- (๒) เคลือบคลุมหรือเข้าใจยาก
  - (๓) เป็นเรื่องที่ได้ตอบแล้วหรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ
  - (๔) เป็นการให้ออกความเห็น
  - (๕) เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
  - (๖) เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ
  - (๗) เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใด ๆ เว้นแต่ที่เกี่ยวกับการงานในหน้าที่ราชการ
- ข้อ ๕๐ กระจุกตามตามข้อ ๔๕ (๓) นั้น จะตั้งคำถามขึ้นใหม่ได้เมื่อมีความสำคัญต่างกัน หรือพฤติการณ์ในขณะที่มีกระจุกตามครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตั้งกระจุกตามครั้งก่อน

ข้อ ๕๑ กรณีที่เกี่ยวกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือเหตุฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมหรือเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐมนตรีควรจะต้องรีบชี้แจงหรือดำเนินการโดยทันทีนั้น จะตั้งกระจุกตามด่วนก็ได้

ข้อ ๕๒ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่ากระจุกตามใดที่สมาชิกตั้งถามมาเป็นหรือไม่เป็นกระจุกตามตามข้อ ๔๗ ข้อ ๔๘ ข้อ ๕๐ หรือข้อ ๕๑

ข้อ ๕๓ ให้ประธานสภาจัดส่งกระจุกตามไปยังรัฐมนตรีซึ่งเกี่ยวข้อง และโดยปกติให้บรรจุเข้าระเบียบวาระภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งไป แต่ในกรณีเป็นกระจุกตามด่วนให้ประธานสภาจัดส่งกระจุกตามไปยังรัฐมนตรีซึ่งเกี่ยวข้อง และให้แจ้งไปด้วยว่าได้กำหนดจะให้ผู้ตั้งกระจุกตามตามเรื่องนั้นในการประชุมครั้งใด การกำหนดเวลาดังกล่าวนี้ให้ประธานสภาคำนึงถึงความสำคัญของเหตุการณ์และความสนใจของประชาชนซึ่งควรจะได้ทราบโดยปัจจุบันนั้นเป็นหลักพิจารณา

ข้อ ๕๔ เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระจุกตาม ให้ประธานอนุญาตให้ถามตามลำดับ ถ้ามีกระจุกตามด่วน ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อนกระจุกตามที่มีชื่อกระจุกตามด่วน

ถ้ามีกระทู้ถามควนหลายกระทู้ ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อนหลังตามที่ประธาน
เห็นสมควร

ในการถาม มีให้ชี้แจงหรืออ่านคำชี้แจงประกอบ

ข้อ ๘๕ ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิถอนกระทู้ถามได้

เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้ถาม ถ้าผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถามหรือไม่อยู่ในที่
ประชุม ให้ถือว่าได้ถอนกระทู้ถามนั้น

ข้อ ๘๖ เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถามได้อีกสามครั้ง
เว้นแต่จะขอซักถามต่อไปเพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็น และประธานอนุญาต

ในการซักถามนั้น ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิที่จะชี้แจงข้อเท็จจริงประกอบได้เท่าที่
จำเป็น

ข้อ ๘๗ รัฐมนตรีจะขอเลื่อนการตอบกระทู้ถามในที่ประชุมก็ได้ แต่ต้องชี้แจง
เหตุผลในที่ประชุม และให้กำหนดว่าจะตอบได้เมื่อใด

ข้อ ๘๘ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเฉพาะกระทู้ถามไม่เกิน
หนึ่งชั่วโมง

ในกรณีเวลาที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งไม่เพียงพอ ประธานจะสั่งขยายเวลา
ออกไปอีกก็ได้

ข้อ ๘๙ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ มิให้ผู้ตั้งกระทู้ถามคนเดียวกันถามเกินกว่า
หนึ่งกระทู้ เว้นแต่ไม่มีกระทู้ถามของสมาชิกอื่นเหลืออยู่

ข้อ ๑๐๐ กระทู้ถามใดที่รัฐมนตรียังมีได้ตอบ ให้เป็นอันระงับไปเมื่อคณะรัฐมนตรี
ทุกคณะพ้นจากตำแหน่ง

หมวด ๘

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๐๑ ให้มีสารบบลงวันที่สภาได้รับร่างพระราชบัญญัติจากสภาผู้แทนและวันที่สภา

ส่งร่างพระราชบัญญัติไปยังสภาผู้แทน

ข้อ ๑๐๒ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบ
ดังต่อไปนี้

(๑) หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ

(๒) เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๐๓ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ให้กระทำเป็นสามวาระตามลำดับ

ข้อ ๑๐๔ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่หนึ่ง ถ้าเป็นร่างพระราช
บัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ให้พิจารณาและลงมติว่ารับหลักการหรือไม่รับ หลักการแห่ง
ร่างพระราชบัญญัตินั้น แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนเสนอมา ให้พิจารณาและ
ลงมติว่ารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทน

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคหนึ่ง สภาจะให้คณะกรรมการ
พิจารณาหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือปัญหาใด ๆ เสียก่อนก็ได้

ข้อ ๑๐๕ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ถ้าคณะรัฐมนตรี
ขอรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไปพิจารณาก่อนที่สภาจะลงมติตามข้อ ๑๐๔ ก็ให้รอการพิจารณา
ไว้ก่อน

ทั้งนี้ สภาจะกำหนดเวลาการรอพิจารณาไว้หรือไม่ก็ได้

ข้อ ๑๐๖ ในกรณีที่สภามีมติในวาระที่หนึ่ง รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ
ให้สภาพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่สอง

ข้อ ๑๐๗ เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาในวาระที่สอง ให้พิจารณาร่างพระราช
บัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง หรือกรรมการเต็มสภา

ตามปกติ ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง การพิจารณา
โดยกรรมการเต็มสภาจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องตราพระราช
บัญญัติขึ้นไว้โดยฉับพลันทันทีต่อสถานการณ์

ในการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการเต็มสภานั้น สภาจะตั้ง คณะกรรมาธิการ เพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ได้

ข้อ ๑๐๘ ในการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมาธิการที่สภาตั้งนั้น สภาจะให้คณะกรรมาธิการสามัญหรือคณะกรรมาธิการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้ เว้นแต่ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ต้องให้คณะกรรมาธิการวิสามัญซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นกรรมาธิการ โดยตำแหน่งเป็นผู้พิจารณา

ภายใต้บังคับข้อ ๒๘ คณะกรรมาธิการตามวรรคหนึ่ง ต้องมีจำนวนกรรมาธิการ ไม่น้อยกว่าคณะละห้าคน

ข้อ ๑๐๙ ในการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติชั้นกรรมาธิการที่สภาตั้ง สมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานกรรมาธิการภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่สภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาจะได้อำนาจกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

ข้อ ๑๑๐ การแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย จะกระทำได้ โดยลดรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างหนึ่งอย่างใด ต่อไปนี้

- (๑) เงินลงทุนเงินกู้
- (๒) คอกเบี้ยเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในกรณีมีปัญหาว่ารายจ่ายใดมีข้อผูกพันเช่นว่านี้หรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ ๑๑๑ เมื่อคณะกรรมาธิการได้พิจารณา ร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น โดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งบันทึกต่อ

ประธานสภา มันทีกนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่า ได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติและมติคณะกรรมการเกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด ก็ให้ระบุไว้ในมันทีกนั้นด้วย

ข้อ ๑๑๒ เมื่อประธานสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติและมันทีกของคณะกรรมการตามข้อ ๑๑๑ แล้ว ให้เสนอสภาเพื่อพิจารณาต่อไป

ข้อ ๑๑๓ ในกรณีที่สภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการเต็มสภาให้ถือว่า สมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็นคณะกรรมการสามัญ และประธานของที่ประชุมมีฐานะเป็นประธานกรรมการด้วย

การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภา เป็นทั้งการพิจารณาชั้นกรรมการและการพิจารณาของสภาในวาระที่สองเรียงตามลำดับมาตรารวมกันไปในตัว

ข้อ ๑๑๔ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วนั้น ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติ หรือที่กรรมการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๑๕ เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๑๑๔ จนจบร่างแล้วให้สภาพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง และในการพิจารณาครั้งนี้ สมาชิกอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดมิได้ นอกจากเนื้อความที่เห็นว่ายังขัดแย้งกันอยู่

ข้อ ๑๑๖ เมื่อได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สองเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาในลำดับสุดท้ายเป็นวาระที่สาม

ข้อ ๑๑๗ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติวาระที่สาม สำหรับกรณีที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ให้ที่ประชุมลงมติว่าให้ เสนอหรือไม่ให้ เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อสภาผู้แทน แต่ถ้าเป็นกรณีที่สภาผู้แทนเป็นผู้เสนอ ให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบด้วยหรือไม่

เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทน หรือถ้าในการพิจารณาในวาระที่สองได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้ที่ประชุมลงมติว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่แก้ไขเพิ่มเติม ในกรณีเช่นว่านี้ มติให้แก้ไขเพิ่มเติม ให้นำหมายความว่า ให้แก้ไขเพิ่มเติมตามที่ได้พิจารณาไว้ในวาระที่สอง และมติไม่แก้ไขเพิ่มเติม ให้นำหมายความว่า สภาเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทน โดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

การพิจารณาในวาระนี้ไม่มีการอภิปราย

ข้อ ๑๑๘ ในกรณีที่สภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอและลงมติในวาระที่หนึ่ง ไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติก็ดี หรือมีมติในวาระที่สามว่าไม่ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อสภาผู้แทนก็ดี ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ข้อ ๑๑๙ ในกรณีที่สภาที่มีมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอต่อสภาผู้แทน ก็ให้ประธานสภาดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อสภาผู้แทนต่อไป

ในกรณีที่สภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนเสนอมา เพื่อสภาจะมีมติเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทน หรือให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติให้ประธานสภาแจ้งให้สภาผู้แทนทราบ

ข้อ ๑๒๐ ในกรณีที่สภาผู้แทนแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติที่ได้เสนอไปตามข้อ ๑๑๙ วรรคหนึ่ง ให้ประธานสภาดำเนินการเพื่อให้สภากำหนดจำนวนและตั้งกรรมาธิการร่วมกัน

เมื่อสภาได้กำหนดจำนวนและตั้งกรรมาธิการร่วมกันแล้ว ให้ประธานสภาแจ้งไปยังประธานสภาผู้แทน

เมื่อคณะกรรมาธิการร่วมกันได้รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณาแล้ว ให้ที่ประชุมพิจารณา ลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๑๒๑ ในกรณีที่สภาได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนเสนอมา และสภาผู้แทนได้แจ้งจำนวนกรรมาธิการร่วมกันมาให้ทราบแล้ว ให้ประธานสภาดำเนินการ

เพื่อให้สภาตั้งกรรมาธิการร่วมกัน และให้นำข้อ ๑๒๐ วรคสองและวรรคสามมาใช้
บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๒๒ ในกรณีที่สภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนเสนอมาให้
เสร็จภายในกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๕ ของรัฐธรรมนูญ ถ้าการ
พิจารณาของสภานั้นจะไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ประธานสภาดำเนินการ
เพื่อขอให้สภาผู้แทนขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ

หมวด ๑๐

การแถลงนโยบายและการเปิดอภิปรายทั่วไป

ข้อ ๑๒๓ ในการที่คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อรัฐสภา สมาชิกมีสิทธิซักถาม
และอภิปรายเกี่ยวกับนโยบายที่แถลงนั้น

ข้อ ๑๒๔ ผู้ตีสขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๓ ของรัฐธรรมนูญต้อง
แสดงว่า จะให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับ
การบริหารราชการแผ่นดินในเรื่องใดบ้าง

ข้อ ๑๒๕ เมื่อได้กำหนดเวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไปแล้ว ให้บรรจผู้ตีส
ขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๒๖ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไป ให้ประธาน
สภาแจ้งแก่ผู้เสนอญัตติพร้อมด้วยเหตุผลที่ได้รับจากคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๒๗ ผู้ตีสขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๔ ของรัฐธรรมนูญ ต้องแสดง
ว่าไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะเพราะเหตุใด

ข้อ ๑๒๘ เมื่อประธานสภาได้รับญัตติตามข้อ ๑๒๗ แล้วให้รีบดำเนินการในฐานะ
ประธานรัฐสภา แจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี และกำหนดนัดประชุมสำหรับการเปิดอภิปราย
ทั่วไปนั้นภายในเวลาไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันได้รับญัตติ และให้บรรจผู้ตีสขอเปิดอภิปราย
ทั่วไปนั้นเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันใน

สมัยประชุม

ข้อ ๑๒๙ เมื่อการอภิปรายได้สิ้นสุดลงโดยมิใช่ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระ
เปิดอภิปรายนั้นไป ให้รับนักประชุมเพื่อลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ

ข้อ ๑๓๐ ในการขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๙ ของรัฐธรรมนูญ
นายกรัฐมนตรีจะต้องระบุปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่ขอให้เปิดอภิปราย
ทั่วไปนั้นด้วย

การเปิดอภิปรายทั่วไปตามวรรคหนึ่ง ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่อง
ด่วน

คณะรัฐมนตรีมีสิทธิถอนการขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปตามวรรคหนึ่งก่อนเริ่มมีการ
อภิปราย

ข้อ ๑๓๑ ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๗ มาตรา ๑๒๘ และมาตรา
๑๒๙ ของรัฐธรรมนูญ สมาชิกมีสิทธิซักถามและอภิปรายได้

ข้อ ๑๓๒ รัฐมนตรีมีสิทธิตอบข้อซักถามหรือการอภิปรายของสมาชิกตามหมวดนี้
ครั้งละคนหรือจะรอไว้รวมตอบครั้งละหลายคนก็ได้

ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องใดยังไม่ควรเปิดเผย จะไม่ตอบก็ได้

หมวด ๑๑

การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย

ข้อ ๑๓๓ ที่ประชุมสภาย่อมเป็นที่เคารพ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดในที่
ประชุมโดยขาดการวะ หรือก่อกวนความสงบเรียบร้อยของที่ประชุม

ข้อ ๑๓๔ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับนี้ ประธานมีอำนาจเตือนห้ามปรามให้ถอนคำพูด
ห้ามพูดในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ ให้กล่าวขอขมาในที่ประชุม หรือสั่งให้ออกไปจาก
ที่ประชุมครั้งนั้นโดยมีหรือไม่มีกำหนดเวลาก็ได้

ในกรณีที่ประธานสั่งให้ผู้ใดออกจากที่ประชุม หากผู้นั้นขัดขืน ประธานมีอำนาจ

สั่งตำรวจรัฐสภาให้นำตัวออกจากสถานที่ประชุมหรือออกไปให้พ้นบริเวณสภา
คำสั่งของประธานตามข้อนี้ ผู้ใดจะโต้แย้งมิได้

ข้อ ๑๓๕ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคล
ภายนอกที่จะเข้ามาในที่ประชุมของสภาหรือบริเวณสภา หรือเข้าฟังการประชุมของ
สภา ตลอดจนมรรยาทของบุคคล เช่นว่านั้น และการโฆษณาข้อความเกี่ยวกับการ
ประชุมปรึกษาของสภา ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้

หมวด ๑๒

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๓๖ ถ้าประธานขอปรึกษาหรือสมาชิกเสนอญัตติให้งดการไต่สวนข้อบังคับใน
ข้อหนึ่งข้อใดแห่งข้อบังคับนี้เป็นการชั่วคราว เฉพาะกรณีพิเศษ ที่ประชุมอาจลงมติให้
งดการไต่สวนข้อบังคับเช่นว่านั้นได้

ข้อ ๑๓๗ ถ้ามีปัญหาการตีความข้อบังคับนี้ ให้เป็นอำนาจของสภาที่จะตีความ
และให้ถือว่าการตีความของสภาเป็นเด็ดขาด

ข้อ ๑๓๘ การขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนี้ ต้องเสนอเป็นญัตติโดยมีสมาชิก
รับรองไม่น้อยกว่าสิบห้าคน

การพิจารณาญัตติดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้นำข้อบังคับในหมวด ๕ ว่าด้วยการ
พิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓๙ ในกรณีที่สมาชิกร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราช-
โองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๑๒ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภา
นำความกราบบังคมทูลภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ

เมื่อได้มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาแล้ว ให้แจ้งให้ประธาน
สภาผู้แทนและคณะรัฐมนตรีทราบ

ข้อ ๑๔๐ ในกรณีมีเรื่องที่สภาจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการอนุญาตหรือไม่อนุญาต

ให้มีการจับหรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปทำการสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหา ในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม ตามมาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ หรือในกรณีมีเรื่องที่สภาจะต้องพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการพิจารณาคดีอาญาที่สมาชิก ถูกฟ้องในระหว่างสมัยประชุม ตามมาตรา ๑๑๕ ของรัฐธรรมนูญ ให้บรรจुरะเบียบวาระ เป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๔๑ การที่สภาจะประชุมปรึกษาในเรื่องการร้องขอให้ปล่อยสมาชิกซึ่งถูกคุมขัง อันเป็นการร้องขอตามมาตรา ๑๑๖ ของรัฐธรรมนูญนั้น จะกระทำได้อีกเมื่อประธานสภา ขอปรึกษาที่ประชุมหรือสมาชิกเสนอญัตติ การพิจารณาเรื่องดังกล่าวให้บรรจुरะเบียบวาระ เป็นเรื่องด่วน

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๑๔๒ ภายใต้บังคับข้อ ๑๔๓ ข้อบังคับนี้ไม่กระทบกระทั่งการใดที่ได้กระทำ เสร็จไปแล้วก่อนใช้ข้อบังคับนี้ ส่วนการใดที่ยังกระทำค้างอยู่ ให้ดำเนินการต่อไปตาม ข้อบังคับที่ใช้อยู่ก่อนวันใช้ข้อบังคับนี้

ข้อ ๑๔๓ ให้กรรมการในคณะกรรมการสมาชิกสามัญประจำสภาทุกคณะพ้นจาก ตำแหน่งกรรมการเมื่อมีการเพิ่มสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๓๗ ของรัฐธรรมนูญ

ประกาศ ณ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒

ทินเอก นายवरการบัญชา

ประธานวุฒิสภา

ข้อบังคับ

การประชุมปรึกษาของสภาผู้แทน

พ.ศ. ๒๕๑๓

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๓๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
สภาผู้แทนตั้งข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาผู้แทน

พ.ศ. ๒๕๑๓"

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ประธานสภาผู้แทนรักษาการตามข้อบังคับนี้และมีอำนาจวางระเบียบ
เพื่อปฏิบัติการตามข้อบังคับนี้

ระเบียบตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

การเลือกประธานและรองประธานสภาผู้แทน

ข้อ ๔ ในการเลือกประธานสภา สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อสมาชิกได้
หนึ่งชื่อ การเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน

ถ้ามีการเสนอชื่อผู้ใดเพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอ
ชื่อหลายชื่อ ก็ให้ลงคะแนนเลือกโดยการเขียนชื่อบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัด
ให้ใส่ลงในภาชนะที่จัดไว้เพื่อการนั้น ในการออกเสียงลงคะแนน ให้เรียกชื่อ
สมาชิกตามลำดับอักษรชื่อให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายตัว ในการตรวจนับคะแนน

ให้ประธานของที่ประชุมเชิญสมาชิกห้าคนเป็นผู้ตรวจนับ ผู้ใดคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้าใดคะแนนสูงสุดเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงชี้ขาด

ให้ประธานประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกต่อที่ประชุม

ขอ ๕ ในการเลือกรองประธานสภาให้นำขอ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่สภาไม่มีมติให้รับรองประธานสภาสองคน ให้เลือกรองประธานสภาคนที่หนึ่งก่อน แล้วจึงเลือกรองประธานสภาคนที่สอง

ขอ ๖ เมื่อใดเลือกประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการรัฐสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล

เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการรัฐสภาส่งสำเนาประกาศพระบรมราชโองการไปยังรัฐสภาเพื่อทราบด้วย

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธานและรองประธานสภาผู้แทน

และเลขาธิการรัฐสภา

ขอ ๗ ประธานสภาที่มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา

(๒) เป็นประธานของที่ประชุมสภา

(๓) รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของสภา

(๔) เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

(๕) อำนาจและหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือตามที่กำหนดไว้

ในข้ออื่นแห่งข้อบังคับนี้

ขอ ๘ รองประธานสภาที่มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการทั่วไป เมื่อประธานสภาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนที่หนึ่งเป็นผู้ทำการ

แทนประธานสภา แต่ดำรงประธานสภาคนที่หนึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนที่สองทำการแทนประธานสภา

ข้อ ๕ เฉพาะกิจการรัฐสภาที่มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) นัดประชุมสภาและคณะกรรมการมาธิการ
- (๒) เชิญสมาชิกผู้เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมสภาและที่ประชุมคณะกรรมการมาธิการ เขาปฏิบัติหน้าที่
- (๓) ช่วยประธานในการควบคุมการนับคะแนนเสียง
- (๔) ควบคุมการทำรายงานการประชุมทั้งปวง
- (๕) ยืนยันมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (๖) รักษาสรุพอเอกสารของสภา
- (๗) ควบคุมให้การเป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้
- (๘) ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในข้ออื่นแห่งข้อบังคับนี้
- (๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่ประธานสภามอบหมาย

หมวด ๓

การประชุมสภา

ข้อ ๑๐ การประชุมสภายอมเป็นการเปิดเผย แต่ในการประชุมลับ ผู้ที่จะอยู่ในที่ประชุมหรือ ณ ที่ใดในระยะที่จะฟังการประชุมได้แต่เฉพาะสมาชิก รัฐมนตรีและผู้ที่ได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุม

ข้อ ๑๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐๘ ของรัฐธรรมนูญ ให้มีการประชุมครั้งแรกภายในสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมสามัญหรือวิสามัญของรัฐสภา

การประชุมครั้งต่อไป ให้เป็นไปตามกำหนดที่สภามีมติไว้ แต่ประธานสภาจะสั่งงดการประชุมครั้งใดก็ได้ เมื่อเห็นว่าไม่มีเรื่องที่สมควรจะบรรจุเข้าระเบียบวาระประชุม

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นสมควรเรียกประชุมเป็นพิเศษ ก็ให้เรียกประชุมได้
 ข้อ ๑๒ การนัดประชุม ต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เมื่อใดบอกนัดในที่ประชุม
 แล้ว จึงให้ทำหนังสือนี้โดยเฉพาะสมาชิกที่ไม่ได้มาประชุม

การนัดประชุม ให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน แต่ประธานสภาจะนัดเร็ว
 กว่านั้นก็ได เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๓ ให้สงเคราะห์เบี้ยวาระประชุมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับหนังสือ
 นัดประชุม แต่ประธานสภาจะให้ส่งเพิ่มเติมอีกในเวลาใดก็ได้ตามที่เห็นว่าจำเป็นหรือ
 สมควร

ข้อ ๑๔ ให้จัดระเบียบวาระประชุมตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๒) รับรองรายงานการประชุม
- (๓) กระทู้ถาม
- (๔) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (๕) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๖) เรื่องที่เสนอใหม่
- (๗) เรื่องอื่น ๆ

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วน จะจัดไว้ในลำดับใด
 ของระเบียบวาระประชุมก็ได้

ข้อ ๑๕ ให้มีสมุดวางไว้สำหรับสมาชิกผู้มาประชุมลงชื่อก่อนเข้าประชุมทุกครั้ง
 และเมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกเขานั่งตามที่จัดไว้

เมื่อประธานขึ้นบัลลังก์ ให้ผู้อยู่ในที่ประชุมยืนขึ้นจนกว่าประธานจะไต่ถามถึง

ข้อ ๑๖ ถ้าพนักงานกำหนดประชุมไปครึ่งชั่วโมงแล้ว สมาชิกมาไม่ถึงครบองค์
 ประชุม ประธานจะสั่งให้เลื่อนการประชุมไปก็ได้

ข้อ ๑๗ เมื่อไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ประธานของที่ประชุม ให้สมาชิกผู้มียุสสุกซึ่งมาประชุมเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาตามข้อ ๔ และข้อ ๕ หรือเพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานเฉพาะคราวสำหรับการประชุมครั้งนั้น ในกรณีที่ที่ประชุมจะต้องประชุมปรึกษาเรื่องอื่น

ในการเลือกประธานเฉพาะคราว ให้นำข้อ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลมเว้นแต่การลงคะแนนให้กระทำการเปิดเผยตามข้อ ๖๑

ข้อ ๑๘ ในการประชุมสภา ให้ที่ประชุมพิจารณาเฉพาะเรื่องที่อยู่ในระเบียบวาระ และต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับระเบียบวาระที่จัดไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะไต่ลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๙ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวถ้อยคำต่อที่ประชุมก็ให้ยกมือขึ้นทันทีระเมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงกล่าวได้ ในการกล่าวนั้น ต้องยื่น ๓ ที่จัดไว้ และต้องเป็นคำกล่าวกับประธาน

ข้อ ๒๐ ถ้ารัฐมนตรีขอแถลงหรือชี้แจงเรื่องใดต่อที่ประชุม ก็ให้ประธานอนุญาต

สมาชิกอาจซักถามเพื่อความกระจ่างแจ้งในเรื่องที่แถลงหรือชี้แจงนั้น แต่รัฐมนตรีจะไม่ตอบก็ได้เมื่อเห็นว่าข้อที่ซักถามนั้นยังไม่ควรเปิดเผย

ข้อ ๒๑ ประธานมีอำนาจปรึกษาที่ประชุมในปัญหาใด ๆ ซึ่งพักการประชุมเลื่อนการประชุมหรือเลิกการประชุมใดตามที่เห็นสมควร

ถ้าประธานลงจากบัลลังก์โดยมิได้สั่งอย่างใด ให้เลิกการประชุม

ข้อ ๒๒ รายงานการประชุมสภา เมื่อคณะกรรมการมาธิการตรวจแล้วก่อนที่จะเสนอให้สภารับรอง ให้ทำสำเนาวางไว้สามฉบับ ๓ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้สมาชิกตรวจดูได้

สมาชิกมีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมรายงานการประชุมดังกล่าวให้ตรงตามที่เป็นจริง โดยยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการไม่ยอมแก้ไขเพิ่มเติมให้ตามที่ขอ สมาชิกผู้นั้นมีสิทธิที่จะยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อขอให้สภาวินิจฉัย

ข้อ ๒๓ รายงานการประชุมสภาครั้งใด เมื่อได้วางสำเนาไว้เพื่อให้สมาชิกตรวจดูแล้ว ถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังโดยคณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติมเอง หรือโดยสมาชิกขอให้แก้ไขเพิ่มเติมก็ตาม ในคราวที่สภาพิจารณารายงานการประชุม นั้น คณะกรรมการจะต้องแถลงต่อที่ประชุมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว

ข้อ ๒๔ เมื่อสภาได้รับรายงานการประชุมครั้งใดแล้ว ให้ประธานสภาลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

รายงานการประชุมที่ยังมิได้มีการรับรองเพราะเหตุที่อายุของสภาสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภา ให้เลขาธิการรัฐสภาบันทึกเหตุอันไว้ และเป็นผู้รับรองความถูกต้องของรายงานการประชุมนั้น

ข้อ ๒๕ สภาอาจมีมติให้จกรายงานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้มีบันทึกพฤติการณ์ไว้

ข้อ ๒๖ การเปิดเผยรายงานการประชุมลับ ให้เป็นไปตามมติของสภา

ข้อ ๒๗ สภาอาจมีมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการประชุมก็ได้

ข้อ ๒๘ ให้เลขาธิการรัฐสภาจัดพิมพ์รายงานการประชุมสภา ทั้งนี้ นอกจากรายงานการประชุมลับที่มีมติของสภาให้เปิดเผย และข้อความที่ห้ามโฆษณา

หมวด ๔

ญัตติ

ข้อ ๒๙ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอลงนามเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาและต้อง

มีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสองคน ทั้งนี้ เว้นแต่ข้อบังคับนี้จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ขอ ๓๐ สมาชิกมีสิทธิเสนอญัตติเรื่องใด ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับประโยชน์ได้เสียของประเทศไทยเพื่อให้คณะรัฐมนตรีนำไปพิจารณาประกอบการบริหารราชการแผ่นดิน ญัตตินี้ต้องมีผู้รับรองไม่น้อยกว่าสิบคน

ในกรณีที่สภาเห็นด้วยกับญัตติดังกล่าวแล้ว ให้ประธานสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

ขอ ๓๑ ญัตติตามมาตรา ๑๒๗ มาตรา ๑๒๘ และมาตรา ๑๒๙ ของรัฐธรรมนูญ และญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง

ขอ ๓๒ ญัตติที่จะก่อให้เกิดผลให้บังคับเป็นกฎหมายต้องเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสิบห้าคน แต่สำหรับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายนั้น จะเสนอได้ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

ขอ ๓๓ ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือ

- (๑) ขอให้ปรึกษาเป็นเรื่องด่วน
- (๒) ขอให้เปลี่ยนแปลงวาระประชุม
- (๓) ขอให้ลงมติตามขอ ๒๕ หรือขอ ๒๗
- (๔) ญัตติดังกล่าวในขอ ๓๔ หรือขอ ๑๓๗
- (๕) ญัตติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ขอ ๓๔ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษานญัตติใดอยู่ ห้ามมิให้เสนอญัตติอื่น นอกจากญัตติต่อไปนี้

- (๑) ขอแปรญัตติเฉพาะในเรื่องที่มีกฎหมาย
- (๒) ขอให้รวมระเบียบวาระประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน ทำนองเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อพิจารณาพร้อมกัน
- (๓) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการพิจารณาหรือขอให้บุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น

(๔) ขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ

(๕) ขอให้เลื่อนการปรึกษา

(๖) ขอให้ปิดอภิปราย

(๗) ขอให้ยกเรื่องขึ้นปรึกษา

ญัตติตาม (๓) (๕) (๖) หรือ (๗) เมื่อที่ประชุมลงมติเห็นชอบตามญัตติที่เสนอแล้ว ห้ามมิให้เสนอญัตติอื่นในข้อนี้

ข้อ ๓๕ ญัตติตามข้อ ๓๔ (๖) และ (๗) ห้ามมิให้ผู้ใดเสนอในคราวเดียวกันกับการอภิปรายของตน

ข้อ ๓๖ ญัตติตามข้อ ๓๔ (๗) ห้ามมิให้เสนอ

(๑) ในการเปิดอภิปรายทั่วไป

(๒) ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๓๗ ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องขึ้นปรึกษา ญัตติเดิมเป็นอันตกไป

ข้อ ๓๘ ญัตติที่ทูลงเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ สมาชิกผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงลายมือชื่อในญัตติที่เสนอ

ข้อ ๓๙ ญัตติที่ไม่ทูลงเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ ให้ผู้รับรองญัตติแสดงการรับรองโดยวิธีอื่น

ข้อ ๔๐ การแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ประธานสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระแล้ว จะกระทำใ้ตกเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ผู้เสนอญัตติอาจถอนญัตติของตนได้ก่อนถึงวันนัดประชุมพิจารณาญัตตินั้น แต่ถ้าถึงวันนัดประชุมแล้ว จะถอนใ้ตกเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ข้อ ๔๑ การถอนคำแปรญัตติจะกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่การแก้ไขเพิ่มเติมคำ

แปรญัตติ จะกระทำได้เฉพาะภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ข้อ ๔๒ การถอนข้อจากการเป็นผู้รับรอง หรือจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ
ญัตติใด จะกระทำได้เฉพาะก่อนที่ประธานสภาสั่งบรรจุญัตตินั้นเข้าระเบียบวาระ

ข้อ ๔๓ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว ถ้าผู้เสนอ
หรือผู้แปรญัตติไม่ชี้แจงในที่ประชุมหรือในกรณีผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุม
โดยไม่มีผู้ชี้แจงแทนในฐานะผู้รับมอบหมาย ญัตติหรือคำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป

การมอบหมายให้ชี้แจงแทนต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาหรือประธาน
กรรมาธิการ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๔๔ ญัตติที่สมาชิกเสนอขอให้ตีความในรัฐธรรมนูญหรือขอให้เลิกมติให้
พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติ ทางคณะรัฐมนตรี ต้องมีสมาชิกรับรอง
ไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคน

ข้อ ๔๕ ญัตติใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้พิจารณาในที่ประชุมรัฐสภา เมื่อ
ประธานสภาได้รับญัตตินั้นไว้แล้ว ให้รีบเสนอต่อไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการ
ต่อไป

ข้อ ๔๖ ญัตติใดตกไปแล้ว ห้ามมิให้นำญัตติซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันขึ้นเสนอ
อีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่ประธานสภาจะอนุญาตในเมื่อพิจารณาเห็นว่า
พฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

หมวด ๕

การอภิปราย

ข้อ ๔๗ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน คือผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ แต่ถ้าผู้เสนอ
ญัตติหรือผู้แปรญัตติมีหลายคน ให้ประธานอนุญาตให้อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว
กรรมาธิการซึ่งได้ส่งความเห็น กรรมาธิการผู้รับมอบหมายจากกรรมาธิการ

ซึ่งได้สงวนความเห็น หรือผู้รับมอบหมายจากผู้นับถือนิกายซึ่งได้สงวนคำแปรญัตติไว้ใน
ชั้นกรรมาธิการ ให้มีฐานะเสมือนเป็นผู้แปรญัตติด้วย

ข้อ ๔๘ เมื่อผู้อภิปรายก่อนได้อภิปรายแล้ว การอภิปรายในลำดับต่อไปจะต้อง
เป็นการอภิปรายสลับกันระหว่างฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุน เว้นแต่ในวาระของฝ่ายใด
ไม่มีผู้อภิปรายอีกฝ่ายหนึ่งจึงอภิปรายข้อใด

การอภิปรายไม่สนับสนุนและไม่ค้าน ย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องสลับและมีให้นับ
เป็นวาระอภิปรายของฝ่ายใด

ข้อ ๔๙ ถ้ามีผู้อภิปรายหลายคน ประธานจะให้คนใดอภิปรายก็ได้ แต่ให้
คำนึงถึงผู้เสนอญัตติ ผู้แปรญัตติ ผู้รับรองญัตติหรือคำแปรญัตติ และผู้ซึ่งยังไม่ได้
อภิปรายด้วย

ข้อ ๕๐ การอภิปรายต้องอยู่ในประเด็นหรือเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่
ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อย วนเวียน ซ้ำซากหรือซ้ำกับผู้อื่น และห้ามมิให้นำเอกสาร
ใด ๆ มาอ่านในที่ประชุมทั้งโดยไม่จำเป็น

ห้ามมิให้ผู้อภิปรายแสดงกิริยาหรือใช้วาจาอันไม่สุภาพใส่ร้ายหรือเสียดสี
บุคคลใด และห้ามมิให้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์หรือออกชื่อสมาชิกหรือบุคคลใดโดย
ไม่จำเป็น

ข้อ ๕๑ ถ้าประธานเห็นว่าผู้ใดได้อภิปรายพอสมควรแล้ว ประธานจะให้ผู้นั้น
หยุดอภิปรายก็ได้แม้จะมีข้อ ๕๐ ก็ตาม

ข้อ ๕๒ สมาชิกผู้ใดเห็นว่าการฝ่าฝืนข้อบังคับ อาจยื่นและยกมือขึ้นพนตีระนะ
เพื่อแสดงการประท้วง ประธานจะต้องให้โอกาสผู้นั้นชี้แจง แล้วให้ประธานวินิจฉัย
ว่าได้มีการฝ่าฝืนข้อบังคับตามที่ประท้วงนั้นหรือไม่ คำวินิจฉัยของประธานดังกล่าวให้
เป็นอันเด็ดขาด

ให้นำวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่ผู้ถูกอภิปรายหากฟังถึงเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายแก่ผู้นั้น

ข้อ ๕๓ ผู้อภิปรายอาจถอนคำพูดของตนได้เมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม แต่ในกรณีที่เป็นการประท้วงตามข้อ ๕๒ ให้ประธานวินิจฉัยเสียก่อนว่าได้มีการฝ่าฝืนข้อบังคับตามที่ประท้วงนั้นหรือไม่

ข้อ ๕๔ การอภิปรายเป็นอันยุติ เมื่อ

- (๑) ไม่มีผู้ใดอภิปราย
- (๒) ที่ประชุมลงมติให้ปิดอภิปราย
- (๓) ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอื่นขึ้นพิจารณา

ข้อ ๕๕ ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่าได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว จะขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๖ เมื่อการอภิปรายโดยยุติแล้วห้ามมิให้ผู้ใดอภิปรายอีก นอกจากในกรณีที่ที่ประชุมจะต้องลงมติในเรื่องนั้น จึงให้ผู้ซึ่งได้อภิปรายก่อนมีสิทธิอภิปรายสรุปความที่ได้อภิปรายกันมาแล้วใดก่อนที่ที่ประชุมจะลงมติ

ข้อ ๕๗ ถ้าประธานให้สัญญาณด้วยการเคาะค้อนหรือย่นจีน ใหญ่ที่กำลังพูดอยู่หยุดพูดและนั่งลงทันที และให้ทุกคนนั่งฟังประธาน เว้นแต่ในการอ่านพระบรมราชโองการหรือกระแสพระราชดำรัส ใหญ่อยู่ในที่ประชุมยืนฟังตลอดเวลาที่ประธานอ่าน

หมวด ๖

การลงมติ

ข้อ ๕๘ ในกรณีที่จะต้องมีมติของสภา ให้ประธานขอให้ที่ประชุมลงมติ

ข้อ ๕๕ เสียขางมากตามมาตรา ๑๐๔ ของรัฐธรรมนูญนั้น ในกรณีความเห็นของที่ประชุมมีสองฝ่าย ให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากกว่า และในกรณีความเห็นของที่ประชุมมีเกินกว่าสองฝ่าย ให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากที่สุด

การออกเสียงชี้ขาดของประธาน ให้กระทำเป็นการเปิดเผย โดยจะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๖๐ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำเป็นการเปิดเผย แต่เมื่อคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกรวมกันไม่น้อยกว่าสามสิบสามคนร้องขอให้กระทำเป็นการลับจึงให้ลงคะแนนลับ เว้นแต่การออกเสียงชี้ขาดตามข้อ ๕๕ วรรคสอง

ข้อ ๖๑ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ยกมือขึ้นพนศีรษะ

(๒) ยืนขึ้น

(๓) แฉกพวก พวกเห็นควยใหญ่อยู่ทางขวามือ พวกไม่เห็นควยใหญ่อยู่ทางซ้ายมือ และพวกไม่ออกเสียงใหญ่อยู่ตรงหน้าของประธาน

(๔) เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษรชื่อให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายตัวตามวิธีที่ประธานกำหนด เช่นให้กล่าวคำว่าเห็นชอบควย ไม่เห็นชอบควย หรืองดออกเสียง

(๕) วิธีอื่นใดที่ที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖๔ (๖) ของรัฐธรรมนูญ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยนั้น ให้ใช้วิธีตาม (๑) จะใช้วิธีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ได้เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอผู้คัดและที่ประชุมอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่ตามข้อ ๖๓

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) นั้น ให้ยกมือหรือยืนอยู่แล้วแต่กรณีจนกว่าเจ้าหน้าที่นับคะแนนเสียงซึ่งยืนขึ้นนับคะแนนเสียงนั้นจะไต่เน้งลง

ข้อ ๒๒ การออกเสียงลงคะแนนฉบับนี้มีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ผู้เห็นควยให้ลงเบี่ยสีน้ำเงิน ผู้ไม่เห็นควยให้ลงเบี่ยสีแดง ส่วนผู้ใบออกเสียงให้ลงเบี่ยสีขาว

(๒) เขียนเครื่องหมายบนแผนกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ ผู้เห็นควยให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ผู้ไม่เห็นควยให้เขียนเครื่องหมาย X ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย ○

(๓) วิศวินโคทที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การที่จะให้ออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) ให้เป็นอำนาจของประธานที่จะพิจารณาตามที่เห็นสมควร เว้นแต่จะมีผู้เสนอญัตติและที่ประชุมอนุมัติและในหน้าข้อ ๔ วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๓ คำดำกับการลงมตินั้น ให้ลงมติในญัตติสุดท้ายก่อน แล้วย้อนเป็นคำดำไปหาญัตติต้น แต่มิให้ถือว่าความผิดพลาดในการเรียงลำดับดังกล่าวมานี้เป็นเหตุให้มติที่ไต่ลงคะแนนและนับคะแนนเสร็จแล้วเป็นอันเสียไป

ข้อ ๒๔ ประธานมีอำนาจสั่งให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ

ข้อ ๒๕ สมาชิกซึ่งเข้ามาในที่ประชุมระหว่างการออกเสียงลงคะแนนในกรณีออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย อาจลงคะแนนทางฝ่ายที่ยังนับคะแนนเสียงไม่เสร็จหรือในกรณีออกเสียงลงคะแนนลับ อาจลงคะแนนใดก่อนประธานสั่งให้นับคะแนนเสียง

ข้อ ๒๖ เมื่อได้นับคะแนนเสียงเสร็จแล้ว ให้ประธานประกาศมติต่อที่ประชุมทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับนี้กำหนดไว้ว่า มติจะต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็ให้ประกาศควยว่า คะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่กำหนดไว้หรือไม่

ข้อ ๒๗ ในการนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้าคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกรวมกันไม่

น้อยกว่าสี่สิบห้าคนร้องขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่ ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่ การนับคะแนนเสียงใหม่ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง เว้นแต่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับ จะได้กำหนดวิธีลงคะแนนไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น หรือการลงคะแนนที่ถูกหักทวงนั้น เป็นการลงคะแนนลับ ให้เปลี่ยนวิธีลงคะแนนเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๖๑ ซึ่งอยู่ในลำดับ ถัดจากวิธีที่ถูกหักทวงว่ามีการนับผิดนั้น แต่ถ้าวีที่ถูกหักทวงว่ามีการนับผิดนั้นเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๖๑ (๕) ก็ให้เปลี่ยนเป็นวิธีใด ๆ ตามที่ประธานเห็นสมควร

ข้อ ๖๔ ผู้คดีใดไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานถามที่ประชุมว่ามีผู้เห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยผู้คดีนั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ผู้คดีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติ หรือเรื่องอื่นใดที่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับนี้กำหนดให้ที่ประชุมวินิจฉัยโดยการออกเสียงลงคะแนน

หมวด ๗

กรรมาธิการ

ข้อ ๖๕ ให้สภาตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาขึ้นเจ็ดคณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมาธิการสิบเอ็ดคน คือ

- (๑) คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ
- (๒) คณะกรรมาธิการการทหาร
- (๓) คณะกรรมาธิการการปกครอง
- (๔) คณะกรรมาธิการการศึกษา การสาธารณสุขและการสาธารณสุขการ
- (๕) คณะกรรมาธิการการเศรษฐกิจ
- (๖) คณะกรรมาธิการตรวจรายงานการประชุม
- (๗) คณะกรรมาธิการเปิดเผยรายงานการประชุมลับ

หากมีความจำเป็น จะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาคณะอื่นเพิ่มขึ้นอีก
เมื่อใดก็ได้

ข้อ ๗๐ ในการเลือกกรรมการ ในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่
ในการเสนอชื่อนั้น คณะรัฐมนตรีและสมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อได้โดยไม่จำกัด
จำนวน ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๗๑ ในการประชุมคณะกรรมการนั้น คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณา
แก้ไขเพิ่มเติมกิจการใด ๆ ตามที่สภามอบหมายได้ และให้นำข้อบังคับนี้เฉพาะที่เกี่ยว
กับการประชุมของสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้คณะกรรมการแต่ละคณะเลือกตั้งประธานจากกรรมการในคณะนั้น ๆ
คณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรรมการในคณะของตนเป็นเจ้าของเรื่อง
มีหน้าที่ศึกษาเรื่องที่กำลังพิจารณาอยู่ หน้าที่ของคณะกรรมการ ตลอดจนงานอื่น
เกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมาย

ข้อ ๗๒ ให้เลขาธิการรัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ซึ่ง
เลขาธิการรัฐสภามอบหมายเป็นเลขานุการคณะกรรมการ

เลขานุการคณะกรรมการ แม้จะไม่เป็นกรรมการ ก็มีสิทธิชี้แจงแสดง
ความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการ เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนและกิจการใน
หน้าที่ของตน

ข้อ ๗๓ เมื่อสภามีมติให้ส่งญัตติหรือเรื่องใดให้คณะกรรมการสามัญพิจารณา
โดยมิได้กำหนดให้คณะกรรมการสามัญคณะใดพิจารณา ให้ประธานพิจารณาสั่งให้
ส่งญัตติหรือเรื่องนั้นไปยังคณะกรรมการสามัญประจำสภาซึ่งประธานเห็นสมควร

ข้อ ๗๔ การเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น
ในการที่คณะกรรมการกระทำ หรือเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาอยู่ ให้ทำ

เป็นหนังสือลงลายมือชื่อประธานกรรมการหรือกรรมการคนใดคนหนึ่ง

ข้อ ๗๕ สมาชิก รัฐมนตรีและผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีมอบหมาย มีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ แต่ในกรณีประชุมลับ ผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมได้ ต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุมและได้รับอนุญาตจากประธานกรรมการ

ข้อ ๗๖ ภายใต้บังคับข้อ ๗๕ ผู้เสนอญัตติ รัฐมนตรีและผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีมอบหมาย มีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการใดตลอดเรื่อง ส่วนผู้แปรญัตติมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นได้เฉพาะที่แปรญัตติไว้

การชี้แจงแสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้ผู้รับรองญัตติหรือคำแปรญัตติกระทำแทนก็ได้

ข้อ ๗๗ ให้เลขาธิการรัฐสภาประกาศกำหนดการประชุมคณะกรรมการไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา และนักผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติให้มาชี้แจงประกอบญัตติหรือคำแปรญัตติ แล้วแต่กรณี หากเรื่องใดจะก่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นกฎหมายหรือเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ต้องแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

ข้อ ๗๘ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่มาชี้แจงต่อคณะกรรมการตามนัดจนเวลาล่วงไปเกินกว่าสามสิบนาทีนับแต่เวลาที่คณะกรรมการได้เริ่มพิจารณาคำแปรญัตติใด ให้ถือว่า คำแปรญัตตินั้นผู้เสนอใดตอนแล้ว เว้นแต่คณะกรรมการจะพิจารณาเห็นสมควรผ่อนผันให้เป็นกรณีพิเศษก่อนเสร็จการพิจารณาเรื่องนั้น

ข้อ ๗๙ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใด จะสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๘๐ กรรมการผู้ใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมการในข้อใด จะสงวนความเห็นของตนในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๘๑ เมื่อคณะกรรมการใดกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใดตามที่สภามอบหมายเสร็จแล้ว ให้รายงานต่อสภา

ในที่ประชุมสภา คณะกรรมการมีสิทธิแถลง ชี้แจง หรือแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจการที่ใดกระทำหรือเรื่องที่ใดพิจารณาสอบสวน เพื่อการนั้นคณะกรรมการจะมอบหมายให้บุคคลใด ๆ แถลง ชี้แจง หรือแก้ไขเพิ่มเติมแทนก็ได้

ข้อ ๘๒ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า มีข้อสังเกตที่คณะรัฐมนตรีควรทราบหรือควรปฏิบัติ ก็ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวไว้ในบันทึกของคณะกรรมการ เพื่อให้สภาพิจารณา

ในกรณีที่สภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการ ให้ประธานสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๘๓ ถ้ามติของสภาให้คณะกรรมการใดกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด และคณะกรรมการนั้นกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนจะไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานกรรมการต้องรายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้าอยู่ในระหว่างสมัยประชุม ให้ประธานสภารีบเสนอต่อที่ประชุมและที่ประชุมอาจลงมติให้ขยายเวลาที่ใดกำหนดไว้ หรือให้ตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม หรือให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควร แต่ตಾನอกสมัยประชุมและคณะกรรมการมีอำนาจประชุมได้ตามข้อ ๘๔ ก็ให้ประธานสภามีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ได้ตามที่พิจารณาเห็นสมควรแล้วแจ้งให้สภาทราบภายหลัง ทั้งนี้ ภายใต้งบข้อ ๑๒๗

ข้อ ๘๔ ห้ามมิให้คณะกรรมการใดดำเนินกิจการของสภานอกสมัยประชุม เว้นแต่

(๑) ประธานสภาใคร่องขอและสภามีมติไว้ให้คณะกรรมการนั้นดำเนิน

กิจการนอกสมัยประชุมใด

(๒) หลังจากปิดสมัยประชุมแล้ว ประธานสภาพิจารณาเห็นเป็นการจำเป็นหรือสมควร และได้ขอให้คณะกรรมการนั้นดำเนินกิจการนอกสมัยประชุม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ประธานแจ้งให้สภาทราบภายหลัง

ข้อ ๔๕ กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภายุแทน หรือมีการยุบสภา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม

(๕) ขาดการประชุมสามครั้งติดต่อกัน

(๖) สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๔๖ กรรมการผู้ใดมีความจำเป็นไม่อาจมาประชุมตามกำหนดได้ ให้แจ้งเป็นหนังสือต่อเลขาธิการรัฐสภาเพื่อทราบ การแจ้งโดยปกติให้แจ้งก่อนกำหนดประชุม

กรรมการไม่มาประชุมตามกำหนดโดยมิได้แจ้งให้เลขาธิการรัฐสภาทราบให้ถือว่าขาดประชุม

ความในสองวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับในกรณีที่กรรมการไม่มาประชุม เนื่องจากการปฏิบัติกิจการอื่นที่เกี่ยวกับสภา

ข้อ ๔๗ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการใดว่างลง ให้ประธานกรรมการคณะนั้นแจ้งต่อประธานสภาเพื่อขอให้สภาตั้งซ่อม

หรือพฤติกรรมในขณะที่มีกระทูตามครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตั้งกระทูตามครั้งนั้น
ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตั้งกระทูตามครั้งก่อน

ข้อ ๕๒ กรณีที่เกี่ยวกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือเหตุผลเงินที่ความ
จำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ
หรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมหรือเสรีภาพของประชาชน
อย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐมนตรีควรจะต้องรับชี้แจงหรือดำเนินการโดยทันทีนั้น
จะตั้งกระทูตามควนก็ได้

ข้อ ๕๓ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่า กระทูตามใดที่สมาชิก
ตั้งตามมาเป็นหรือไม่เป็นกระทูตามตามข้อ ๔๔ ข้อ ๕๐ ข้อ ๕๑ หรือข้อ ๕๒

การวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคหนึ่งเป็นประการใด ให้เลขาธิการรัฐสภาแจ้ง
ให้ผูตั้งกระทูตามทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับกระทูตามนั้น

ข้อ ๕๔ ให้ประธานสภาจัดส่งกระทูตามไปยังรัฐมนตรีซึ่งเกี่ยวข้อง และ
โดยปกติให้บรรจุเข้าระเบียบวาระภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งไป แต่ในกรณีเป็น
กระทูตามควน ให้ประธานสภารับจัดส่งกระทูตามไปยังรัฐมนตรีซึ่งเกี่ยวข้อง และ
ให้แจ้งไปคววว่าไคกำหนดจะใหญ่ตั้งกระทูตามถามเรื่องนั้นในการประชุมครั้งใด
การกำหนดเวลาดังกล่าวนี้ ให้ประธานสภาคำนึงถึงความสำคัญของเหตุการณ์และ
ความสนใจของประชาชน ซึ่งควรจะได้ทราบโดยปัจจุบันนั้นเป็นหลักพิจารณา

ข้อ ๕๕ เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทูตาม ให้ประธานอนุญาตให้ถาม
ตามลำดับ

ถ้ามีกระทูตามควน ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อนกระทูตามที่มีกระทูตามควน
ถ้ามีกระทูตามควนหลายกระทู ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อนหลังตามทีประธาน
เห็นสมควร

ในการถาม มีให้ชี้แจงหรืออ่านคำชี้แจงประกอบ

ข้อ ๘๖ ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิถอนกระทู้ถามได้

เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้ถาม ถ้าผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถามหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ถือว่าได้ถอนกระทู้ถามนั้น

ข้อ ๘๗ เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถามได้อีกตามครั้ง เว้นแต่จะขอซักถามต่อไปเพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็น และประธานอนุญาต

ในการซักถามนั้น ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิที่จะชี้แจงข้อเท็จจริงประกอบได้เท่าที่จำเป็น

ข้อ ๘๘ รัฐมนตรีจะขอเลื่อนการตอบกระทู้ถามในที่ประชุมก็ได้ แต่ต้องชี้แจงเหตุผลในที่ประชุม และให้กำหนดว่าจะตอบได้เมื่อใด

ข้อ ๘๙ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเฉพาะกระทู้ถามไม่เกินหนึ่งชั่วโมงสามสิบนาที

ในกรณีที่เวลาที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งไม่เพียงพอ ประธานจะสั่งขยายเวลาออกไปอีกก็ได้

ข้อ ๙๐๐ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ มีให้ผู้ตั้งกระทู้ถามคนเดียวกันถามเกินครั้งหนึ่งกระทู้ เว้นแต่ไม่มีกระทู้ถามของสมาชิกอื่นเหลืออยู่

ข้อ ๙๐๑ กระทู้ถามที่ให้ตอบในที่ประชุมสภา ถ้ารัฐมนตรียังมีได้ตอบ ได้เป็นอันระงับไปเมื่อคณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง หรือเมื่อมีพระราชกฤษฎีกาปิดสมัยประชุมของสภา

ถ้าเป็นกระทู้ถามที่ให้ตอบทางหนังสือราชกิจจานุเบกษา ให้เป็นอันระงับไปเมื่อคณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

หมวด ๘

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๐๒ ให้มีสารบบลงวันที่สภาได้รับร่างพระราชบัญญัติจากวุฒิสภาและวันที่สภาส่งร่างพระราชบัญญัติไปยังวุฒิสภา

ข้อ ๑๐๓ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบดังต่อไปนี้

- (๑) หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ
- (๒) เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๐๔ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินตามความหมายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๗ ซึ่งสมาชิกเป็นผู้เสนอนั้นให้ประธานสภาส่งไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณารับรอง

ข้อ ๑๐๕ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ให้กระทำเป็นสามวาระเท่าต่ำ

ข้อ ๑๐๖ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่หนึ่ง ให้พิจารณาและลงมติว่ารับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาเสนอมาให้พิจารณาและลงมติว่ารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น หรือไม่เห็นชอบด้วยกับวุฒิสภา

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าวในวาระหนึ่ง สภาจะให้คณะกรรมการพิจารณาลักษณะร่างพระราชบัญญัติหรือปัญหาใด ๆ เสียก่อนก็ได้

ข้อ ๑๐๗ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ถ้าคณะรัฐมนตรีขอรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไปพิจารณาก่อนที่สภาจะลงมติกตามข้อ ๑๐๖ ก็ให้รอดการ

พิจารณาไวก่อน

ในการขอรับร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้สภากำหนดเวลาการรอด
การพิจารณาไวไม่เกินสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่คณะรัฐมนตรีขอรับร่างพระราช
บัญญัตินั้นไป ถ้าครบกำหนดเวลาแล้วให้สภายกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณา
ในคราวประชุมครั้งที่กำหนดเวลาไคลวงพ้นไปแล้ว

ข้อ ๑๐๘ ในกรณีที่สภามีมติในวาระที่หนึ่ง รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ
ให้สภาพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่สอง

ข้อ ๑๐๙ เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาในวาระที่สองให้พิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง หรือกรรมาธิการเต็มสภา
ตามปกติ ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง
การพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นที่
จะต้องตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยฉับพลันทันทีต่อสถานการณ์

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการเต็มสภานั้น สภาจะตั้ง
คณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ได้

ข้อ ๑๑๐ ในกรณีที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้งนั้น
สภาจะให้คณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้
เว้นแต่ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ต้องให้คณะกรรมการวิสามัญซึ่งมี
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นกรรมาธิการ โดยตำแหน่งเป็นผู้พิจารณา และ
จะมีผู้ซึ่งมิได้เป็นสมาชิกเกินกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมดมิได้

ภายในบังคับข้อ ๑๐๙ คณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง ต้องมีจำนวนกรรมาธิการ
ไม่น้อยกว่าคณะละห้าคน

ข้อ ๑๑๑ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติขึ้นกรรมาธิการที่สภาตั้งสมาชิก

ผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้เสนอคำแปรญัตติลงหน้าเป็น
หนังสือขอประธานกรรมาธิการภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่สภาฯรับหลักการแห่ง
ร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาฯจะใดกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัตินั้น
ไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

ข้อ ๑๑๒ การแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย จะกระทำได้
โดยลดรายจ่าย

ข้อ ๑๑๓ ห้ามมิให้แปรญัตติในจำนวนเงินซึ่งมีข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(๑) เงินสงเคราะห์เงินกู้

(๒) ดอกเบี้ยเงินกู้

(๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในกรณีมีข้อผูกพันรายจ่ายใดมีข้อผูกพันเช่นว่านี้หรือไม่ ให้เป็นอำนาจของ
ประธานสภาที่จะวินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ ๑๑๔ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว ให้
เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นโดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งบันทึก
ขอประธานสภา บันทึกนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่า ได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมใน
มาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติและมติคณะกรรมการ เกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้น
เป็นประการใด ก็ให้ระบุไว้ในบันทึกนั้นด้วย

ข้อ ๑๑๕ เมื่อประธานสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติและบันทึกของคณะกรรมการ
ตามข้อ ๑๑๔ แล้ว ให้เสนอสภาเพื่อพิจารณาต่อไป

ข้อ ๑๑๖ ในกรณีที่สภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการ
เต็มสภา ให้ถือว่า สมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็นคณะกรรมการ และ

ประธานของที่ประชุมมีฐานะเป็นประธานกรรมาธิการด้วย

การพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา เป็นทั้งการพิจารณาชั้นกรรมาธิการ และการพิจารณาของสภาในวาระที่สอง เรียงตามลำดับมาตรารวมกันไปในตัว

ข้อ ๑๑๓ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้วนั้น ให้สภาพิจารณาเริ่มตนด้วยข้อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะด้อยคำหรือข้อความที่มิการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติหรือที่กรรมาธิการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๑๔ เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๑๑๓ จนจบร่างแล้ว ให้สภาพิจารณาทั้งร่าง เป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง และในการพิจารณาร่างนี้ สมาชิกอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมด้วยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดมิได้ นอกจากเนื้อความที่เห็นว่ายังขัดแย้งกันอยู่

ข้อ ๑๑๕ เมื่อได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สองเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาในลำดับสุดท้ายเป็นวาระที่สาม

ข้อ ๑๒๐ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สาม ให้ที่ประชุมลงมติว่าให้เสนอหรือไม่ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา แต่ถ้าเป็นกรณีที่วุฒิสภาเป็นผู้เสนอ ให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยกับวุฒิสภา หรือถ้าในการพิจารณาในวาระที่สองได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้ที่ประชุมลงมติว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่แก้ไขเพิ่มเติม ในกรณีเช่นว่านี้ มติให้แก้ไขเพิ่มเติมให้หมายความว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมตามที่ได้พิจารณาไว้ในวาระที่สองและมติไม่แก้ไขเพิ่มเติมให้หมายความว่า สภาเห็นชอบด้วยกับวุฒิสภาโดยไม่มี การแก้ไขเพิ่มเติม

การพิจารณาในวาระนี้ไม่มีการอภิปราย

ข้อ ๑๒๑ ในกรณีที่สภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและลงมติในวาระที่หนึ่งไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติก็ดีหรือมีมติในวาระที่สามว่าไม่ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภาก็ดี ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ข้อ ๑๒๒ ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องขยับยั้งไว้โดยบทบัญญัติมาตรา ๑๒๐ ของรัฐธรรมนูญ หรือตกไปตามข้อ ๑๒๑ นั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติอนุบัญญัติพระราชกำหนด ให้สภาตั้งคณะกรรมการไปยกร่างพระราชบัญญัติไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นโดยไม่ชักช้า

เมื่อคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติไม่อนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าวในวาระหนึ่งเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และลงมติในวาระที่หนึ่งว่าจะรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่ แทนการลงมติว่าจะรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่

ในกรณีที่สภามีมติให้รับไว้พิจารณา ก็ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไปโดยลำดับ

ข้อ ๑๒๓ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องขยับยั้งไว้โดยบทบัญญัติมาตรา ๑๒๐ ของรัฐธรรมนูญ เมื่อกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๒๑ ของรัฐธรรมนูญ ได้ล่วงพ้นไป ประธานอาจขอปรึกษาที่ประชุมหรือสมาชิกเสนอญัตติให้ยกร่างพระราชบัญญัตินั้นพิจารณาใหม่ได้

ข้อ ๑๒๔ ในกรณีที่สภามีมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติต่อวุฒิสภา ให้ประธานสภาดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภาต่อไป

ในกรณีที่สภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาเสนอมาเมื่อสภามีมติเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยกับวุฒิสภา หรือให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ให้ประธานสภาแจ้งให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ข้อ ๑๒๕ ในกรณีที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติที่ได้เสนอไปตาม ข้อ ๑๒๔ วรรคหนึ่ง ให้ประธานสภาดำเนินการเพื่อให้สภากำหนดจำนวนและตั้ง กรรมการร่วมกัน

เมื่อสภาได้กำหนดจำนวนและตั้งกรรมการร่วมกันแล้ว ให้ประธานสภาแจ้ง ไปยังประธานวุฒิสภา

เมื่อคณะกรรมการร่วมกันได้รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้ พิจารณาแล้ว ให้ที่ประชุมพิจารณาลงมติว่า เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่าง ร่างพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๑๒๖ ในกรณีที่สภาได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภา เสนอมา และวุฒิสภาได้แจ้งจำนวนกรรมการร่วมกันมาให้ทราบแล้ว ให้ประธานสภา ดำเนินการเพื่อให้สภาตั้งกรรมการร่วมกัน และให้นำข้อ ๑๒๕ วรรคสองและ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๒๗ ในกรณีที่สภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภา เสนอมาให้ เสร็จภายในกำหนดเวลาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๘ ของรัฐธรรมนูญ ถ้าการ พิจารณาของสภานั้นจะไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ประธานสภาดำเนินการ เพื่อขอให้วุฒิสภาขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ

หมวด ๑๐

การเปิดอภิปรายทั่วไป

ข้อ ๑๒๘ ผู้ที่ขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๗ ของรัฐธรรมนูญ ต้องแสดงว่า จะให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหา

อันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในเรื่องใดบ้าง

ข้อ ๑๒๘ เมื่อใดกำหนดเวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไปแล้ว ให้บรรดา
ผู้คดีขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๓๐ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปให้
ประธานสภาแจ้งเหตุผลที่ได้รับจากคณะรัฐมนตรีต่อที่ประชุม

ข้อ ๑๓๑ ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๗ ของรัฐธรรมนูญ
สมาชิกทุกคนมีสิทธิซักถามและอภิปรายได้

ข้อ ๑๓๒ ผู้คดีขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๘ ของรัฐธรรมนูญต้อง
แสดงว่าไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะเพราะเหตุใด

ข้อ ๑๓๓ รัฐมนตรีมีสิทธิตอบข้อซักถามหรือการอภิปรายของสมาชิกครั้งละคน
หรือจะรอไว้รวมตอบครั้งละหลายคนก็ได้

ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องใดยังไม่ควรเปิดเผย จะไม่ตอบก็ได้

หมวด ๑๑

การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย

ข้อ ๑๓๔ ที่ประชุมสภาย่อมเป็นที่เคารพ ห้ามมิให้บุคคลกระทำการใดในที่
ประชุมโดยขาดการวะ หรือก่อกวนความสงบเรียบร้อยของที่ประชุม

ข้อ ๑๓๕ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับนี้ ประธานมีอำนาจเตือน ห้ามปราม ให้ออก
คำพูด ห้ามพูดในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ ให้ออกไปจากที่ประชุม หรือสั่งให้
ออกไปจากที่ประชุมครั้งนั้นโดยสิ้นหรือไม่มีกำหนดเวลาก็ได้

ในกรณีที่ประธานสั่งให้ผู้นี้ได้ออกจากที่ประชุม หากผู้นั้นขัดขืน ประธานมีอำนาจ
สั่งตำรวจรัฐสภาให้นำตัวออกจากสถานที่ประชุมหรือออกไปที่พบบริเวณสภา
คำสั่งของประธานตามข้อนี้ ผู้นี้จะโต้แย้งมิได้

ข้อ ๑๓๖ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคล
ภายนอกที่จะเข้ามาในที่ประชุมของสภาหรือบริเวณสภา หรือเข้า ใ้้องการประชุมของ
สภา ตลอดจนนบรยากาศของบุคคลเช่นเวลานั้น และการโฆษณาข้อความเกี่ยวกับกิจการ
ประชุมปรึกษาของสภา ให้เป็นไปความระเบียบที่ประธานสภาวางไว้

หมวด ๑๒

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๓๗ ถ้าประธานขอปรึกษาหรือสมาชิกเสนอญัตติใ้ังการใ้ช้บทบังคับ
ในข้อหนึ่งข้อใดแห่งข้อบังคับนี้เป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณีพิเศษ ที่ประชุมอาจลง
มติใ้ังการใ้ช้บทบังคับเช่นเวลานั้นได้

ข้อ ๑๓๘ ถ้ามีปัญหาการตีความข้อบังคับนี้ ให้เป็นอำนาจของสภาที่จะตีความ
และใ้ังการตีความของสภาเป็นเด็ดขาด

ข้อ ๑๓๙ การขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนี้ ต้องเสนอเป็นญัตติโดยมีสมาชิกรับรอง
ไม่น้อยกว่าสิบห้าคน

การพิจารณาญัตติดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ใ้ังการข้อมติในหมวด ๕ ว่าด้วยการ
พิจารณาพระราชบัญญัติมาใ้ังการโดยอนุโลม

ข้อ ๑๔๐ ในกรณีที่สมาชิกร้องขอใ้ังการความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราช
โองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๑๒ ของรัฐธรรมนูญ ใ้ังการสภา

นำความกราบบังคมทูลภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ

เมื่อได้มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาแล้ว ให้แจ้งให้
ประธานวุฒิสภาและคณะรัฐมนตรีทราบ

ข้อ ๑๔๑ ในกรณีมีเรื่องที่สภาจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการอนุญาตหรือไม่อนุญาต
ให้มีการจับหรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปทำการสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหา
ในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม ตามมาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ หรือ
ในกรณีมีเรื่องที่สภาจะต้องพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการพิจารณาคดีอาญาที่
สมาชิกถูกฟ้องในระหว่างสมัยประชุม ตามมาตรา ๑๑๕ ของรัฐธรรมนูญ ให้บรรจ
ระเบียบวาระเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๔๒ การที่สภาจะประชุมปรึกษาในเรื่องการร้องขอให้ปล่อยสมาชิกซึ่งถูก
คุมขังอันเป็นการร้องขอตามมาตรา ๑๑๖ ของรัฐธรรมนูญนั้น จะกระทำได้อีกเมื่อ
ประธานสภาขอปรึกษาที่ประชุมหรือสมาชิกเสนอญัตติ การพิจารณาเรื่องดังกล่าว ให้
บรรจระเบียบวาระเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๔๓ ทุกวันประชุมครั้งสุดท้ายของเดือน ให้ประธานสภาแจ้งต่อที่ประชุม
ให้ทราบจำนวนผู้คดีและกระทูถามที่ยังค้างการพิจารณาอยู่

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๑๔๔ ขอมบังคับนี้ไม่กระทบกระทั่งการใดที่โลกกระทำเสร็จไปแล้ว ส่วนการ
ใดที่ยังกระทำค้างอยู่ ให้ดำเนินการต่อไปตามขอมบังคับที่ใช้อยู่ก่อนวันใช้ขอมบังคับนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๓

พลตรี ศ. สิริโยธิน

ประธานสภาผู้แทน

